

Lucie Šídová, Jana Poláková, Hana Malinová a kol.

Ze sexbyznysu na trh práce?

Přenos znalostí v oblasti
legálního uchopení prostituce
a jeho dopad na trh práce

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Motto ROZKOŠE bez RIZIKA:

„Zdraví každého z nás ovlivňuje zdraví nás všech.

Nic neomlouvá páchání bezpráví a násilí na ženách a mužích v sexbyznysu.“

Poděkování za přípravu mezinárodních konferencí, workshopů a tvorbu publikace patří celému realizačnímu týmu, který tvoří:

Projektová manažerka: **Mgr. Lucie Šídová**

Odborné garantky: **Mgr. Jana Poláková, PhDr. Hana Malinová, CSc.**

Projektové asistentky: **Radka Jásková, DiS., Veronika Doležalová**

PR manažer: **Mgr. Jan Losenický**

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Publikace vznikla v rámci projektu **Ze sexbyznysu na trh práce** financovaného z ESF prostřednictvím OP LZZ a ze státního rozpočtu ČR.

Autorky: **Mgr. Lucie Šídová, Mgr. Jana Poláková, PhDr. Hana Malinová, CSc.** / ROZKOŠ bez RIZIKA

Foto: **Mgr. Jan Losenický, Markéta Mathauser Malinová, DiS.**

Redakční úprava: **Mgr. Jan Losenický**

Korektury: **PhDr. Lucie Zikmundová**

Grafická úprava: **Carton Clan**

Foto na obálce: **Mgr. Jan Losenický**

Tisk: **SPORTPROPAG, a. s.**

Vydání první

ISBN 978-80-260-4963-0

Lucie Šídová, Jana Poláková, Hana Malinová a kol.

Ze sexbyznysu na trh práce?

Přenos znalostí v oblasti
legálního uchopení prostituce
a jeho dopad na trh práce

www.rozkosbezrizika.cz

Obsah

I Úvodem 6–9

II Regulace x legalizace 10–71

- 1 Sexbyznys v Německu 10
- 2 Sexbyznys v Nizozemí 28
- 3 Sexbyznys v České republice 46

III Ze sexbyznysu na trh práce 72–141

- 4 Cesty do sexbyznysu 72
- 5 Kladné stránky práce v sexbyznysu aneb *Co jsem tím získala?* 78
- 6 Odchod ze sexbyznysu 84
- 7 Jak najít práci a přitom zůstat v sexbyznysu 116
- 8 Od sexuálních služeb k sexuální asistenci 122

Přílohy 142–187

- Použitá literatura 142
- O autorkách a autorech 148
- Tippelzóna v Kolíně nad Rýnem 152
- Tippelzóna v Utrechtu 160
- Činnosti organizace ROZKOŠ bez RIZIKA 168
- Anotace navštívených zahraničních organizací 180

Úvodem

Úvodem

Kniha, kterou vám předkládáme, je završením mezinárodního projektu Přenos znalostí v oblasti legálního uchopení prostituce a jeho dopad na trh práce, který probíhal od srpna 2012 do července 2013. Nejprve se pokusíme popsat, jak a proč tento projekt vznikl, co nás vedlo k tomu, abychom vybočili ze svých již „vyšlapaných“ cest a zkusili něco nového, co by bylo přínosné pro naši organizaci a zároveň by pomohlo zodpovědět klíčové otázky spojované s oblastí prostituce: Legalizaci ano, či ne? Pokud ano, jakou by legalizace měla mít podobu?

V řadě evropských zemí legalizace prostituce funguje více než deset a naším cílem bylo zjistit, jak funguje. K tomu nám měly dopomoci zkušenosti místních nevládních organizací. Kromě popisu legální situace v té či oné zemi nás zajímalo, zda a jak se změnila náplň činnosti či poptávka po službách poskytovaných těmito organizacemi, jaké ony samy vyvinuly resocializační programy a jak tyto programy fungují v praxi. K návštěvě jsme si vybrali dvě země, které v evropském prostoru mají nejliberálnější zákony a poměrně rozvinutou síť pomáhajících organizací – Německo a Nizozemsko. Své zkušenosti jsme si nenechávali jen pro sebe a v průběhu projektu jsme uspořádali dvě konference a dva workshopy, na nichž docházelo k výměně názorů a zkušeností (občas i dramatické), a to jak mezi zahraničními účastníky a českou stranou,

tak i v rámci české skupiny. Šlo o značně různorodou společnost: Na české straně to byli pracovníci a pracovníce nestátních neziskových organizací, úřadů práce a územních samosprávných celků a úřadů těchto samosprávných celků; zahraniční účastníci byli naši partneři z organizací Cassandra (Norimberk, Německo), Hydra (Berlín, Německo) a Humanitas PMW (Nizozemsko). Celý projekt byl podpořen MPSV ČR v rámci operačního programu ESF ČR Lidské zdroje a zaměstnanost a je financován z globálního grantu Mezinárodní spolupráce. Jak své zahraniční zkušenosti, tak i podněty, které vzešly ze setkání v České republice, jsme zúročili v této publikaci a doufáme, že bude zajímavá a přínosná i pro ty, kteří ji budou číst. Podařilo se nám nejen rozdmýchat další diskuze kolem zákona o prostituci, ale dali jsme podnět ke vzniku zcela nové podoby zákona, založeného na liberálních principech zohledňujících ty, kterých se zákon týká především – sexuální pracovníce¹.

Samotná publikace je rozdělena na tři části. V první z nich se v jednotlivých kapitolách popisuje, jak vypadá legalizace v Německu a Nizozemsku, a je shrnut dosavadní přístup k prostituci v České republice. Druhá část je spíše procesuální. Sexbyznys² je chápán jako svět sám o sobě – kam lidé přicházejí i z něj odcházejí. V první kapitole se snažíme ukázat svět sexbyznysu v poněkud méně obvyklém světle

¹ Sexuální pracovníce (z anglického sex worker) je označení osoby, která poskytuje placené sexuální služby. Vychází z termínu „sex work“ (sexuální práce), který zavedla na konci 70. let minulého století americká aktivistka za práva sexuálních pracovníků a pracovnic, feministka Carol Leigh pro přílehlavější označení podstaty placených sexuálních služeb, které jsou vnímány jako druh práce. Koncept sexuální práce má sjednocující charakter a zahrnuje různé oblasti práce v sexbyznysu: tedy prostituci, erotická představení, natáčení pornofilmů, sex po telefonu aj. Termíny „sex work a sex worker“ jsou již po delší dobu uznávanými a mezinárodně používanými pojmy, které používá mimo jiné Světová zdravotnická organizace. Označení sexuální pracovníce může být rovněž užíváno v užším slova smyslu místo označení prostitutka jako méně stigmatizující pojmenování těchto osob. V tomto duchu ho používá R-R nejen v této publikaci, ale i při komunikaci s veřejností, státní správou a jinými institucemi.

² Prostituce bude tvořit hlavní proud osob a zároveň hlavní téma, kterými se v publikaci zabýváme. Jde řádově o desetitisíce osob, nicméně se k nim přiřazují i další skupiny, které placený sex provozují – to jsou např. pornoherečky a jsou taktéž klientkami o. s. ROZKOŠ bez RIZIKA. Dále sem náleží i celá řada pomezních aktivit, v nichž se pracuje s lidskou sexualitou, a hranice, kdy (ne)dochází k sexuálnímu kontaktu, jsou přinejmenším mlhavé. Všechny tyto skupiny profitují z lidské sexuality a podstupují, resp. mohou podstupovat zdravotní a sociální rizika.

a upozornit i na jeho kladné stránky. Sexuální pracovníce si většinou samy vůbec neuvědomují, že během své práce získaly mnoho zkušeností a dovedností, které zvyšují možnosti jejich uplatnění na trhu práce. V další kapitole jsou rozebírány motivy vstupu do sexbyznysu, jimiž jsou sice nejčastěji peníze, ale jaké mohou být další důvody, proč se žena rozhodne pro jednu z nejnáročnějších profesí? Odchodem ze sexbyznysu se zabýváme v následující kapitole. Ten může být pro ženy velmi obtížný. Je mu v knize věnován největší prostor a součástí jsou příklady exitových programů, které v zahraničí existují. V knize naleznete i praktické rady, jak takový program v organizaci zavést. Závěr této části tvoří příklady pracovního poradenství v organizacích působících na území České republiky: La Strada, Ulice – Agentura sociální práce a ROZKOŠ bez RIZIKA.

V poslední části knihy se dozvíte, co je to sexuální asistence a jak je využívána v České republice. Součástí je i rozhovor s intimní asistentkou a asistentem. V neposlední řadě publikace obsahuje i příspěvky a zkušenosti žen, které sexbyznys zakusily na vlastní kůži a mohly tak zhodnotit nabyté zkušenosti. Tyto ženy i aktivně vystupovaly na konferencích a workshopech pořádaných v rámci mezinárodního projektu a jejich pohled nám může pomoci dotvořit si názor na problematiku sexbyznysu, která není černobílá.

Doufáme, že vás kniha zaujme a bude vám k užitku.

Jana Poláková

1.1 Zákonná úprava

1.1.1 Jak to vypadalo před přijetím Zákona o prostituci?

Dalo by se říci, že podobně jako v současné době (r. 2013) u nás. Prostituce nebyla zakázaná, ale byla zatížena omezeními a sankcemi. Dle judikatury byla považována za „činnost přičící se dobrým mravům“ (viz nález českého Ústavního soudu¹, který umožnil obcím plošný zákaz nabízení sexuálních služeb na veřejnosti, protože je to v rozporu s dobrými mravy). Status prostitučních zařízení, kterých i tak fungovaly tisíce včetně megapodniků, jakým byl například kolínský klub Pascha, založený v roce 1972 (Wikipedie), byl nejistý.

Mnoho podniků bylo evidováno jako bary či oficiálně měly příjem z pronájmu pokojů a tvářily se jako penziony. Vytváření dobrých pracovních podmínek bylo považováno za Podporu prostituce, a bylo tudíž trestné. Příjmy z prostituce jako takové podléhaly zdanění (Leopold, 2013). Povinnost platit daně existovala i před přijetím Zákona o prostituci, což nám během stáže v Německu potvrdily i kolegyně z organizace Madonna.

Jednotlivé spolkové země si řešily prostituci po svém, včetně např. specifických opatření, jako byly povinné zdravotní prohlídky pro osoby ze sexbyznysu, viz např. Bavorský katalog opatření pro potlačení AIDS z roku 1987 (Reichelt, 2013).

1.1.2 Zákon o prostituci (ProstG)

Díky Zákonu o regulaci právních vztahů osob v prostituci (Zákon o prostituci, zkráceně též ProstG) je od roku 2002 prostituce chápána jako legální zaměstnání či podnikání. Přijetím zákona bylo vysloveno, že prostituce nemá být dále považována za nemorální jev, což je zahrnuto i ve zdůvodnění zákona. Snahou bylo mimo jiné posílit postavení osob pracujících

v sexbyznysu, odstranit tak jejich právní znevýhodnění, zlepšit jejich pracovní podmínky, začlenit je do systému sociálního zabezpečení a v neposlední řadě i „vzít kriminálním průvodním jevům půdu pod nohama“ (Leopold, 2013).

Jedním z cílů zákona bylo zlepšit příležitosti pro osoby, které se rozhodnou z prostituce odejít. Uspadnit jim ukončení práce v prostituci. Za tato opatření byly považovány např. rekvalifikace nebo systém poradenských služeb zaměřených na odchod ze sexbyznysu (Kavemann, Rabe, Fischer, 2006). Jak jsme se dozvěděli od Kláry Reichelt z naší partnerské organizace Cassandra, díky zákonu mohly vzniknout vládou podporované tzv. exitové programy – programy zaměřené na zlepšení příležitostí pro odchod ze sexbyznysu, jakým je například program OPERA v Norimberku.

Zákon se podařilo prosadit koalici sociálních demokratů a Strany zelených po dlouholeté diskuzi, která byla vedena již od 80. let. Na jeho přijetí měly značný vliv organizace prosazující práva osob ze sexbyznysu (např. Hydra, Cassandra). Důležitou roli sehrál také průlomový rozsudek soudu v kauze Felicity Weigmann, která přišla v roce 1999 o licenci na provozování berlínského café podniku Psst!, kde si ženy pronajímaly pokoje k prostituci. Weigmann žalovala město Berlín a jejím argumentem bylo, že postoj společnosti k prostituci se změnil a prostituce by neměla být považována za porušení morálky. Soudce provedl rozsáhlé vyšetřování a vyslechl mnoho názorů a v prosinci 2000 dal Felicitě Weigmann za pravdu. Vznikl tak precedent, který k tvorbě Zákona o prostituci významně přispěl (Wikipedie).

Zákon je federálním zákonem Spolkové republiky Německa a obsahuje pouze tři paragrafy, které zahrnují (ProstG, Reichelt, 2013):

Podnik Pascha během fotbalového mistrovství v roce 2007. Po hrozbách a protestech byla na plakátu začerněna íránská a saúdskoarabská vlajka.
Zdroj: Stefan Flöper / Wikimedia Commons / CC-BY-SA-3.0 & GDFL 1.2+

¹ Nález z 8. 3. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 69/04.

- » právní nárok na platbu po poskytnuté službě (od zákazníka i provozovatele podniku, kde se poskytují placené sexuální služby);
- » nárok na platbu není možné převést na jinou osobu;
- » možnost vykonávat prostituci v pracovněprávním vztahu, včetně omezeného práva zaměstnavatele vydávat pracovní nařízení k obsahu pracovních činností.

Prostituce v Německu tedy může být vykonávána v zaměstnaneckém poměru i jako samostatně výdělečná činnost, a to od 18 let věku. Osoby ze sexbyznysu mají právo domáhat se platby za poskytnuté služby (jak u zákazníka, tak u provozovatele podniku), včetně žaloby u soudu, což se v praxi děje, byť v omezené míře (Mitternachtmission, Kober, duben 2013, podrobně viz kapitola 1.2 Zákon o prostituci v praxi, str. 18).

Jak je to s migrantkami?

Cizinky z tzv. starých zemí EU, např. Holandsko, Dánsko, mohou pracovat v sexbyznysu samy na sebe i jako zaměstnankyně (www.services4sexworkers.eu). Migrantky z tzv. nových zemí EU (např. Rumunsko, Bulharsko) mají možnost pracovat v prostituci pouze jako osoby samostatně výdělečně činné.

Ztíženější podmínky mají osoby ze zemí mimo EU, pro které je v podstatě nemožné získat vízum za účelem práce v sexbyznysu. Mohou sice získat povolení k pobytu za účelem podnikání, k tomu ale nedochází. Obvykle přijíždějí do země na tzv. turistická víza a pracují v sexbyznysu nelegálně.

Úpravy trestního zákoníku

V souvislosti s přijetím Zákona o prostituci byla dekriminlizována podpora prostituce ve smyslu vytváření vhodného pracovního zázemí pro provozování prostituce. Změny se promítly v trestním zákoníku (č. BGBl. I S. 3322, naposled novelizován článkem 4 z 19. 12. 2001 – BGBl. I S. 3922). Byl zrušen trestný čin Podpora prostituce (§ 180a), který byl transformován do nového trestného činu Vykořisťování prostitutek (§ 180a), a byl upraven trestný čin Kuplířství (§ 181a). Trestně postižitelné je nyní takové jednání, kdy dochází k vykořisťování osob v sexbyznysu (držení v hospodářské nebo osobní závislosti), kontrolování, určování místa, doby, rozsahu nebo dalších podmínek pro provozování prostituce, nebo jsou činěna opatření, která osobám poskytujícím placené sexuální služby brání v ukončení této činnosti, a je udržován za tímto účelem vztah k těmto osobám.

▼
Program OPERA pomáhá ženám v Norimberku opustit sexbyznys a najít si jinou práci.
Foto: Jan Losenický

Prostituce
v Německu
tedy může
být vyko-
návána
v zaměst-
naneckém
poměru
i jako
samostatně
výdělečná
činnost,
a to od
18 let věku.
Osoby ze
sexbyznysu
mají právo
domáhat se
platby za
poskytnuté
služby...

Organizace Hydra ve své tiskové zprávě vysvětluje východiska Zákona o prostituci následovně (1. 12. 2011): „Zákon o prostituci byl významným gestem ve směru společenského začlenění prostitutek [...]. Zákon se snažil odstranit dvojí morálku, která sexuálním pracovnícím dosud ztěžovala život. Dnes se prostitutky vůči zákazníkům necítí bezprávně. A kdo nabízí jako provozovatel nevěstince humánní pracovní podmínky, čisté pokoje a kondomy, nebude již moci být stíhán za Podporu prostituce. Německý model je založen především na důstojných rámcových podmínkách v prostituci.“

1.1.3 Kritika zákona, resp. legalizace prostituce

Odpůrci legalizace prostituce často argumentují tím, že přijetí Zákona o prostituci mělo vliv na nárůst obchodování s lidmi a zvýšení doprovodné kriminality. Jiní autoři zase upozorňují, že neexistují žádná věrohodná data o nárůstu obchodování s lidmi a souvislosti mezi kriminalitou a Zákonem o prostituci (Renzikowski, 2007). Německo bývá v některých článcích označováno za „bordel Evropy“, bývá zmiňován příliv migrantek zejména ze zemí východního bloku (Bulharsko, Rumunsko). Bývá poukazováno i na to, že se ztížila možnost jednotlivé podniky kontrolovat (Spiegel 22/2013, ČTK, 19. 6. 2013).

Proti tomu stojí názory organizací, zabývajících se právy osob v sexbyznysu, které zpochybňují tato tvrzení a opírají se mimo jiné i o výsledky studií, jež neprokázaly přímou souvislost mezi legalizací prostituce a nárůstem obchodování s lidmi (Renzikowski, 2007 in Leopold, 2013, Doña Carmen, 2013). Příliv migrantek je dáván též do souvislosti se změnami v evropské legislativě, kdy došlo k zpřístupnění pracovního trhu i novým evropským zemím. Dle rozhovorů získaných během stáže v německých neziskových organizacích naše kolegyně nezaznamenaly nárůst podniků v souvislosti s legalizací prostituce. Klára Reichelt z organizace Cassandra například uvedla, že se nezvýšil počet podniků a lidí v sexbyznysu absolutně, ale že došlo pouze k relativnímu navýšení, kdy se k sexbyznysu přihlášily dříve skryté podniky, které se maskovaly jako jiné typy zařízení.

Co zákon neobsahuje?

Zákon je federálním zákonem a neexistují jednotná pravidla (prováděcí předpisy) k implementaci zákona, což bývá kritizováno s poukazováním na fakt, že zákon nemohl dostatečně naplnit své cíle

(Hydra, 2011, Leopold, 2013, více viz Zákon o prostituci v praxi). Jednotlivé spolkové země se liší ve výkladu zákona a mají vlastní právní úpravy (např. co se týče pravidel provozování prostituce na veřejných místech, v obytných čtvrtích, registrace provozovatelů podniků na místní policii – nahlášení osob, které v podniku pracují apod.). Obecně zákon neobsahuje speciální povinnosti regulačního charakteru, jako jsou registrace osob ze sexbyznysu, získání licencí, povinné zdravotní prohlídky apod.

1.1.4 Zdravotní prohlídky na pohlavně přenosné infekce

Zákon o prostituci, oproti českému návrhu zákona o regulaci prostituce od hl. města Prahy (ZHPM, 2013), nezahrnuje povinná vyšetření na pohlavně přenosné infekce (dále jen PPI). V Německu byly v roce 2001 zrušeny tyto povinné zdravotní prohlídky, a to v důsledku přijetí tzv. Infekčního zákona (Zákon o ochraně před infekcemi). Do té doby platil zákon z roku 1953 O pohlavních chorobách, který určoval, že „osoby, u kterých je vážné podezření, že mohou být nakaženy pohlavní chorobou a mohou tuto chorobu dále přenášet, jsou povinny pravidelně dokazovat, že tomu tak není“ (Reichelt, 2013). Tento zákon byl uplatňován téměř výhradně u prostitutek, u kterých se paušálně předpokládalo, že mohou být nakažené pohlavní nemocí.

V 90. letech 20. století různé studie potvrdily, že tento předpoklad je mylný (Heinz Trossen, 1993; Pöhn, Rasch, 1993; Jäger, Pätzelt, Schmacke, 1993). Například Dieter Kleiber přímo uvádí: „Bylo empiricky zjištěno, že prostitutky nejsou hlavním nebezpečím nakažení heterosexuální populace virem HIV“ (Kleiber, 2000).

Před přijetím Infekčního zákona jednotlivé spolkové země, resp. obce uplatňovaly různá opatření vůči prostitutkám na poli povinných prohlídek, což jim umožňoval právě zákon O pohlavních chorobách. Některé obce již na konci 80. let zrušily povinné prohlídky a soustředily se na anonymní a dobrovolné testování, jiné uplatňovaly týdenní prohlídky. Např. v Bavorsku v rámci Bavorského katalogu opatření pro potlačení AIDS z roku 1987 byla zavedena povinnost podstupovat pravidelné testy na HIV a pozitivním osobám mělo být zakázáno pracovat v prostituci. Podle zprávy Hygienického úřadu města Norimberk ale neměla opatření kýžený dopad (Reichelt, 2013): „Na základě těchto prohlídek došlo ke zvýšení poptávky po sexuálních službách bez ochrany

(kondomu) ze strany zákazníků, jimž tyto prohlídky v jejich očích zajišťovaly státně kontrolované nena-kažené děvky.“

Kontraproduktivnost povinných zdravotních prohlídek, které nezaručí nikomu hygienicky nezávadný sex, i vzhledem k inkubačním dobám jednotlivých chorob a schopnosti detekce jednotlivými testy, a iluze falešného bezpečí, která vede k většímu tlaku na nepoužívání kondomů, byla kritizována řadou organizací zabývajících se poskytováním služeb osobám ze sexbyznysu (Kassandra, Hydra). Povinné prohlídky nejsou doporučovány ani Světovou zdravotnickou organizací, respektive její agenturou UNAIDS (Guidance note on HIV and sex work, 2009). V České republice se kromě neziskových organizací poskytujících služby osobám ze sexbyznysu (např. R-R, Projekt JANA) kriticky k tomuto opatření staví i např. sexuolog Jaroslav Zvěřina (2005) a řada dalších odborníků a odbornic.

Co přinesl tzv. Infekční zákon v roce 2001?
Především se celkově změnila filozofie poskytování zdravotních služeb v oblasti pohlavně přenosných infekcí (PPI). Došlo k odklonu od represivní formy (nucené prohlídky) k akceptující nízkoprahové formě, která poskytuje cílové skupině poradenskou a sociální pomoc.

Kvůli Infekčnímu zákonu (§ 19) mají hygienické úřady (či je někdy užíváno i označení střediska veřejného zdraví) povinnost zajistit bezplatné anonymní poradenství a prohlídky na PPI. Do poradny může přijít kdokoliv, kdo se obává, že se mohl nakazit HIV či jinou PPI. Poradenství a bezplatné testování je tedy dobře dostupné např. i pro migrantky pracující v sexbyznysu, včetně těch, které nemají zdravotní pojištění. Hygienické úřady spolupracují i s tlumočníky. Osoby, které jsou zvýšeně ohrožené rizikem PPI, mají povinnost tyto úřady vyhledávat a poskytovat jim poradenství (terénní práce).

Díky takto nastavenému systému a dostupnosti bezplatného a anonymního testování většina organizací (Madonna, Mitternachtmission, Kober, Doña Carmen, Tamara), které jsme navštívili, nenabízela přímo osobám v sexbyznysu testy na HIV a další PPI, ať již v terénu, či v ambulantních službách. Naopak odkazovala na dostupné služby v rámci hygienických úřadů, do kterých osoby ze sexbyznysu skutečně dochází. Terénní práce navštívených organizací zahrnovala zejména poskytování poradenství nejen k bezpečnějšímu sexu, ale i daňové poradenství,

profesionalizaci práce v sexbyznysu, předávání prostředků prevence (kondomy, lubrikanty) aj.

Nabídka testování na pohlavně přenosné infekce na pracovišti v sexbyznysu, jako je tomu u terénních programů působících na poli prostituce v České republice, nebyla obvykle vůbec součástí terénních služeb. Přesto dle sdělení organizací, navštívených v Německu, terénní pracovníce obvykle nemívají problém se vstupem do jednotlivých podniků. Někdy tomu může i dopomoci opatření stanovené městem – např. v Holandsku město Rotterdam má stanovenou povinnost pro provozovatele umožnit terénním sociálně-zdravotním službám přístup do podniku. Pokud toto neumožní, může přijít o licenci.

Dle studie hygienického úřadu Norimberku z roku 2006 (Reichelt, 2013), která sledovala data týkající se návštěvnosti poradny PPI před zavedením zákona O ochraně před infekcemi (2001) a po něm, došlo k těmto výsledkům:

- » zvýšil se podíl mužských pacientů/klientů z 1,4 % v roce 2000 na 47 % v roce 2006;
- » zvýšil se podíl migrantů/migrantek z 24 % v roce 2001 na 42 % v roce 2006²;
- » zvýšil se počet objevených infekcí z 1,3 % v roce 2000 (tj. 11 případů) na 16,4 % (tj. 173 případů).

Tyto výsledky jsou interpretovány tak, že se hygienickému úřadu podařilo dostat nabídku anonymního testování do podvědomí lidí se zvýšeným rizikem nákazy. Ordinance proto odhalily více lidí nakažených PPI. Předtím, když byly prohlídky povinné, je podstupovaly převážně profesionální prostitutky, které bylo možno policejně evidovat. Prostitutky drogově závislé, příležitostně pracující, nezletilé nebo bez platného povolení k pobytu využívaly prohlídek jen velmi zřídka.

1.1.5 Placení daní

Jak už bylo řečeno výše, prostituce může být vykonávána v zaměstnaneckém poměru, či jako samostatně výdělečná činnost. Obecná daňová povinnost vyplývá z jiných právních předpisů. Provozovatelé erotických klubů (nevěstinců) nepotřebují speciální licence k provozu podniku. Pokud nabízejí hostům nápoje a potraviny, je vyžadována licence k provozu restaurace (Wikipedia). Jednotlivé obce si ve svých předpisech regulují místa, kde se podniky mohou vyskytovat, viz níže v kapitole Prostituční scéna v Německu. Daňový systém v Německu, resp. výše a způsob odvodu pro sexuální pracovníce

Celkově se změnila filozofie poskytování zdravotních služeb v oblasti pohlavně přenosných infekcí. Došlo k odklonu od represivní formy (nucené prohlídky) k akceptující nízkoprahové formě, která poskytuje poradenskou a sociální pomoc.

² V předchozích letech nebylo sledováno.
³ Informace získané během stáží v německých organizacích Hydra, Kassandra, Madonna, Mitternachtmission, dále čerpáno z Wikipedie – Prostitution in Germany.

a pracovníky, není jednotný a liší se dle jednotlivých spolkových zemí.

Obecně platí dvojí možnost odvodu daní:³
Samostatně – pokud se někdo rozhodne pracovat jako samostatně výdělečná osoba, musí si zažádat na finančním úřadu o daňové číslo. Toto daňové číslo je v praxi získáváno např. na činnost hosteska, společnosti, osobní a věcné služby, sexuální pracovníce. Dotyčná osoba má následně povinnost evidovat své příjmy a náklady (např. pronájem bytu, prádlo, paruky, ochranné prostředky apod.) a jednou ročně podat daňové přiznání. Organizace pracující s osobami v sexbyznysu zařadily do svých služeb nabídku základního daňového poradenství a doporučují využívat i služby daňových poradců.

Finanční úřad má pravomoc kontrolovat majetek dotyčné osoby, vstoupit kvůli tomu do obydlí dané osoby, žádat doložení příjmů až deset let zpětně. Značné potíže mohou vzniknout osobám v prostituci, kterým finanční úřad uloží doplacení daní zpětně. Jak nás upozornila kolegyně Klára Reichelt z organizace Kassandra, ženám tím vznikají obrovské dluhy, které je často drží dále v sexbyznysu.

Prostřednictvím provozovatele podniku – provozovatel podniku se musí v některých zemích registrovat na policii a nahlásit, kdo v jeho podniku pracuje. Dále může mít dohodu s příslušným finančním úřadem, že bude vybírat daně od svých pracovních a zasílat je úřadu. Jedná se o tzv. paušální výběr daní. Částka se liší podle lokality a může se pohybovat v rozmezí 7,5 až 10 eur za den. V Berlíně je nejvyšší, zde se vybírá 30 eur za den (Hydra, Kassandra). V roce 2007 byla zvažována možnost zavedení jednotného paušálního systému výběru daně pro celé Německo, a to ve výši 25 eur za den (Wikipedie).

Pracovnice mohou být evidovány v podnicích pod svými „uměleckými jmény“, přes které odvádí tuto paušální daň. Pak ale mohou mít potíže s doložením finančnímu úřadu, že daň skutečně zaplatily. Pokud pracovníce odvádí daně tzv. paušálem, mají povinnost podat roční zúčtování daní. Řada sexuálních pracovních se však chybně domnívá, že stačí, když za ně paušální daň odvedl podnik, a o své daně se více nestarají. Jak jsme se dozvěděli od pracovník Madonny, provozovatel navíc nemá povinnost automaticky vystavit ženám potvrzení, že od ní paušální daň vybral. Pracovnice má však právo toto potvrzení žádat a v případě nevydání provozovatele žalovat.

Může se tedy stát, že provozovatel vybere platby od jednotlivých pracovních a neodvede je všechny finančnímu úřadu. Dle sdělení pracovních Madonny více daňových úniků mají na svědomí jednotliví provozovatelé než samotné sexuální pracovníce.

Odlišnosti týkající se výběru daní se vztahují i k nabízení sexuálních služeb na ulici v jednotlivých městech. Např. město Kolín nad Rýnem udělilo výjimku z placení daní ženám, které pracují na ulici v tzv. tippelzóně nedaleko Kolína nad Rýnem (více se tomuto typu scény věnujeme v kapitole Příklady dobré praxe na str. 26). Město si u projektu tippelzóny stanovilo jiné cíle, a proto jsou zde sexuální pracovníce od daní osvobozeny.

Jiná města, např. Bonn, vybírají paušální noční daň (šest eur) ve vymezených zónách a zřídila k tomu zařízení podobná parkovacím automatům (ČTK, Lidovky.cz, 2011, Wikipedie). Bonnské pouliční sexuální pracovníce musí před začátkem směny zaplatit poplatek, za nějž vypadne z automatu lístek platný od 20:15 do 06:00. Pokud se jím při kontrole pracovníky finančního úřadu neprokážou, hrozí jim pokuta, případně zákaz činnosti. Město očekává, že ročně takto vybere kolem tři sta tisíc eur. Podle německých médií je Bonn vůbec prvním městem ve Spolkové republice, který takovým způsobem zpoplatnil pouliční prostituci (ČTK, Lidovky.cz, 2011).

Město si u projektu tippelzóny stanovilo jiné cíle, a proto jsou zde sexuální pracovníce od daní osvobozeny.

1.2 Zákon o prostituci v praxi

Na dotaz, jak zákon funguje v praxi, jsme dostali odpověď od pracovnice organizace Tamara ve Frankfurtu nad Mohanem: „*Dnes ne, možná zítra... Čeká nás ještě dlouhá cesta.*“ V podstatě podobné odpovědi jsme slýchávali i od pracovnic z dalších organizací (Kassandra, Hydra). Nicméně panovala obvykle shoda v tom, že je dobře, že zákon existuje. Problematicky je vnímána především nedostatečná implementace zákona do dalších právních předpisů, a tudíž různý výklad zákona v jednotlivých spolkových zemích.

1.2.1 Nedostatečná implementace Zákona o prostituci

V tiskové zprávě Hydry k 10. výročí Zákona o prostituci *Poloviční krok nevede k cíli* jsou uvedeny příklady nedostatečné implementace zákona:

Chybné kompetence – je vytýkáno, že Zákon o prostituci spadá do gesce Ministerstva pro rodinu, seniory, ženy a mládež, nikoliv pod Ministerstvo práce, přestože se jedná o zákon týkající se pracovního práva. Organizace Hydra to vnímá jako diskriminující i vůči mužským sexuálním pracovníkům, preferuje pohled na osoby v sexbyznysu jako na pracující, nikoliv jako na potenciální oběti násilí.

Šedá oblast z pohledu živnostenského práva – přestože byla Zákonem o prostituci odstraněna nemorálnost prostituce, nebylo toto plně promítnuto do živnostenského práva spolkových zemí. To znamená, že sexuální pracovnice nemůže svou činnost podle pravidel vůbec přihlásit. Hydra požaduje uznání sexuální práce jako nezávislé samostatné výdělečné živnosti.

Daňová diskriminace – pro osoby ze sexbyznysu platí zvláštní daňová pravidla. Je kritizována především tzv. „Düsseldorfská metoda“ placení daní,

kte­rá zahrnuje denní předplacení daní (paušály), je­ž jsou odváděny prostitutkami a provozovateli nevěstince. Hydra upozorňuje, že je to v rozporu s daňovým tajemstvím i se zásadami daňové spravedlnosti, a dodává, že je celé odvětví sexbyznysu preventivně stavěno do podezření z daňových úniků.

Předpisy ohledně vyloučených lokalit – je kritizováno, že stále ještě existují předpisy, které zakazují prostituci v určitých lokalitách či plošně, a to včetně klubové, bytové a pouliční prostituce. Obvykle nejsou prostituční zařízení právně přípustná v obytných či smíšených oblastech, a to kvůli „zásadní neslučitelnosti“. Objevuje se typizující vnímání prostitučních zařízení jako obecně rušivých zařízení (doprovodná kriminalita, hluk na chodbě domů aj.). Vyskytují se však i rozsudky, které postupně implementovaly Zákon o prostituci do svých výroků (Leopold, 2013).

Velmi sledovaný je případ města Dortmund, které vyhlásilo celé město jako vyloučenou oblast pro pouliční prostituci (2011). V době naší návštěvy organizací Mitternachtmission a Kober v Dortmundu (duben 2013) byl však dle sdělení pracovnic vydán nepravomocný rozsudek soudu, který dal za pravdu sexuální pracovníci, je­ž žalovala město Dortmund za to, že nemůže na území města legálně vykonávat tuto činnost, konkrétně se jednalo o práci na ulici. Soud zároveň stanovil, že města s počtem obyvatel nad 30 tisíc by měla umožnit provozování této činnosti na svém území, respektive vzhledem k Zákonu o prostituci alespoň určité území vymezit.

Berlín bývá uváděn jako příklad jednoho z mála měst, které z historických důvodů nemá vyloučené oblasti pro poskytování sexuálních služeb na ulici. Leopold ve své prezentaci (2013) popisuje rozsudek

Christina Stodt z organizace Kober nám během své prezentace představila zónu tolerance v Dortmundu, která byla zrušena poté, co město zcela zakázalo pouliční prostituci.

Foto: Jan Losenický

Správního soudu v Berlíně (2009), který konstatoval na návrh žalobkyně, že bytový noční erotický klub je ve smíšené oblasti přípustný. Po zajištění důkazů došel k názoru, že provozovna žalobkyně je slučitelná s užíváním bytů v blízkém okolí. Podkladem pro toto rozhodnutí bylo mj. zařazení do skupiny živnostenská provozovna a odmítnutí typizujícího pohledu na prostituční zařízení s tím, že je třeba posuzovat zařízení individuálně – viz nenápadné rysy zařízení žalobkyně a odkaz na Zákon o prostituci: „*Přístup ovlivněný společensko-etickými představami je mimoto s ohledem na Zákon o prostituci zakázán*“ (Leopold, 2013).

Hydra konstatuje, že provozování prostituce nelze, jako ani jiné živnosti, v obytných oblastech omezit z pohledu stavebního práva, a požaduje zrušení předpisů ohledně vyloučených oblastí.

Absurdní definice obchodování s lidmi – organizace Hydra také upozorňuje na problematický paragraf trestního zákoníku (§ 232, odst. 1, věta 2), který nahlíží paušálně na osoby, které pracují v prostituci ve věku 18–21 let jako na oběti obchodování s lidmi, pokud nepracují v prostituci samostatně (tzn. pokud pracují v nevěstinci). Podle názoru Hydry je problematika obchodování s lidmi vědomě zneužívána, aby bylo možné prostituci stigmatizovat jako společenské zlo. Požadují tedy odstranění výše zmíněného ustanovení z trestního zákoníku bez náhrady.

1.2.2 Jaké jsou další podklady k zhodnocení fungování zákona v praxi?

K dispozici máme výsledky studií zadaných Spolkovým ministerstvem pro rodinu, seniory, ženy a mládež. Konkrétně se jedná o dvě studie realizované Sociologickým výzkumným ústavem pro ženské otázky (Freiburg, zkr. SoFFI K.), a to:

- » *Analýza dopadů Zákona o prostituci* (2004–2005), tzv. hlavní posudek;
- » *Hlubkový rozbor specifických otázek týkajících se dopadu Zákona o prostituci* (Kavemann, Rabe, Fischer, 2006), který se zaměřoval na problematiku odchodu z prostituce a boj s kriminalitou – shrnutí výsledků této studie je popsáno v kapitole Cesty ze sexbyznysu.
- » Dále byl realizován *Posudek Reglementace prostituce: Cíle a problémy – kritický rozbor Zákona o prostituci* (Renzikowski, 2007).

Nejprve se podívejme na základní zjištění *Analýzy dopadů Zákona o prostituci* (2004–2005). Vycházíme přitom z podrobné prezentace, zpracované socioložkou Beatou Leopold z Kassandry, a z rozhovorů během stáží v Německu. Studie se zaměřovala na osoby v prostituci, pro něž jsou ustanovení zákona nejrelevantnější, nikoli tedy na situaci osob v prostituci bez legálního pobytového statusu, oběti obchodování, drogově závislé a nezletilé osoby. Data byla

sbírána zejména prostřednictvím dotazníků. Celkem se průzkumu zúčastnilo 1295 respondentů a respondentek. Osobně bylo dotázáno 162 lidí. Dotazovány byly organizace a instituce přicházející do styku s problematikou prostituce, jako jsou poradenská centra, úřady, soudy, policie. Analýzy se rovněž účastnily osoby poskytující placené sexuální služby (325 dotázaných) a provozovatelé podniků (33 lidí).

Studie sledovala dopady zákona vzhledem k předsdem stanoveným cílům zákona, kterými byly:

- » odstranění právního znevýhodnění osob v prostituci (čl. 1 zákona);
- » zlepšení sociální situace osob v prostituci díky možnosti využití státního sociálního pojištění (čl. 1), díky tomu je též usnadněn odchod z prostituce;
- » zlepšení pracovních podmínek (čl. 1, 2);
- » „vzít kriminálním průvodním jevům půdu pod nohama“ (zdůvodnění zákona).

1.2.3 Shrnutí výsledků Analýzy dopadů Zákona o prostituci

Malé využití nových právních možností – z analýzy vyplynulo, že jen omezeně je využívána možnost zaměstnaneckého poměru pro sexuální pracovnice a pracovníky (pracovní smlouvy byly uvedeny u 13 osob), což je dáváno do souvislosti s mobilitou pracovnic a pracovníků v sexbyznysu. S tím souvisí i spíše malé zajištění na stáří (47 %), jelikož povinné odvádění sociálního pojištění zaměstnavatelem je využíváno okrajově. Možnost podat občanskoprávní žalobu na zaplacení odměny byla využívána málo (4 případy). Od pracovnic Kassandry jsme slyšeli o případu klientky, která zažalovala zákazníka za to, že jí nezaplatil. Byl to její stálý zákazník, který momentálně neměl peníze, a klientka mu poskytovala služby tzv. na dluh a prozíravě si nechala podepsat v tomto ohledu i smlouvu.

Vysoký podíl osob se zdravotním pojištěním (87 %) – v době analýzy nebyla v Německu zavedena obecná povinnost platit zdravotní pojištění, která platí od roku 2009. Z výsledků analýzy vyplynulo, že osoby pracující v sexbyznysu si platily dobrovolné státní nebo soukromé pojištění (60 %) či pojištění člena rodiny (32 %). Z rozhovorů s pracovníci organizací Hydra a Kassandra a dále z tiskové zprávy Hydry (2011) vyplynulo, že se jejich klientky setkávají s diskriminací v případě, když chtějí uzavřít zdravotní pojištění u soukromých pojišťoven. Většinou je odmítají pojistit s argumentem, že mají vyšší riziko

onemocnění než ostatní populace, případně od nich vyžadují podstoupit testy na přítomnost drog.

Usnadnil zákon ženám odchod ze sexbyznysu? Bylo zhodnoceno, že Zákon o prostituci neměl přímý dopad na možnost odejít ze sexbyznysu obvykle v důsledku chybějících právních nároků (absence nároku na podporu v nezaměstnanosti ALG 1⁴, absence přístupu k obvyklým rekvalifikačním kurzům). Nicméně díky stanovení tohoto cíle vznikly tři modelové programy „Odchod z prostituce“ (délka trvání: obvykle od konce 2009 do 2014, Opera – Norimberk, P.I.N.K – Freiburg, Kehl, DIWA – Berlín), podporované Ministerstvem pro rodinu, seniory, ženy a mládež. Tyto programy a jejich obsah činností, včetně spolupráce s úřady práce, jsou popsány v kapitole zaměřené na Cesty ze sexbyznysu.

V Hloubkovém rozboru specifických otázek týkajících se dopadu Zákona o prostituci (Kavemann, Rabe, Fischer, 2006) je zhodnoceno, že zákon neměl příznivý vliv na vyšší podíl ukončování prostituce, ale zároveň neměl v této ani v ostatních oblastech žádné nežádoucí účinky.

Jak vypadala praxe úřadů práce ve vztahu k Zákonu o prostituci (Kavemann, Rabe, Fischer, 2006)? V roce 2005 vydal Spolkový úřad práce vnitřní směrnici, podle níž agentury úřadů práce nezprostředkovávají práci v prostituci, i poté se však v médiích objevovaly případy, kdy byla nabídnuta nezaměstnané ženě spolupráce s mediální agenturou v erotické oblasti. Vznikala nejistota, jak pracovat s pracovními nabídkami, které pocházejí z oborů souvisejících s oblastí prostituce. V souvislosti s legalizací prostituce tak byly řešeny případy, kdy majitel nevěstince chtěl poptávat pracovnice od úřadu práce. Sociální soud rozhodl (květen 2006, Zn. S 10 AL 1020 – 1004), že majitel nevěstince nemá nárok na umístění prostitutek Spolkovým úřadem práce. Soud vycházel z argumentu, že cíl Zákona o prostituci „je úplně jiný než snižování nezaměstnanosti a podpora příslušných podniků prostřednictvím aktivního zprostředkování zaměstnání v prostituci“.

Zlepšily se pracovní podmínky? Analýza upozorňuje na nedostatek informací ohledně pracovních podmínek v prostituci a potřeb osob v prostituci. Z analýzy vyplynula absence prováděcích předpisů. V rámci celého Německa existovala různá právní pojetí a úřední praxe v pohledu výkladu zákona. S tím šly ruku v ruce nejasné kompetence úřadů pro ochranu zdraví a bezpečnosti při práci, stavebních úřadů, živnostenských úřadů (např. registrace živnosti v oblasti prostituce nebyla možná všude). Bylo zjištěno, že

úřady se při svém jednání, navzdory Zákonu o prostituci, i nadále nechaly ovlivňovat morálními soudy. To se projevovalo například při hodnocení výskytu prostitučních zařízení – obvykle nejsou prostituční zařízení právně přípustná v obytných a smíšených oblastech, a to kvůli „zásadní neslučitelnosti“.

Méně kriminálních doprovodných jevů? Na to nelze jednoznačně odpovědět. Dle kriminologa Renzikowského (2007), kterého cituje Leopold (2013): „Bylo velmi těžké, pokud ne zcela nemožné, empiricky doložit vliv Zákona o prostituci, ať už na snížení, nebo podporu kriminality, v souladu s vědeckými kritérii. Neexistují totiž statistické analýzy, které podrobně dokládají souvislosti mezi prostitutací a doprovodnou kriminalitou tak, aby bylo možné spolehlivě doložit změnu jedním nebo druhým směrem.“

Zjištěna byla odlišná policejní praxe v oblasti obchodování s lidmi, kuplířství, vykořisťování. Práce policie se ale v důsledku zákona celkově změnila málo, přičemž 82 % dotázaných policejních pracovníků a státních zastupitelství nepožadovalo zpřísnění trestního práva a opětovné zavedení trestného činu Podpora prostituce (§ 180a).

Jak hodnotili Zákon o prostituci sexuální pracovnice a pracovníci? U respondentek a respondentů převažoval kladný postoj k zákonu – 86 % z nich se vyjádřilo, že je dobře, že zákon existuje. Celkem na otázku odpovídalo 305 sexuálních pracovnic a pracovníků. Podobně tomu bylo u provozovatelů erotických podniků, kteří v 91 % vyjádřili kladné stanovisko; odpovídalo 22 mužů a žen.

Projevil se především názor, že možnosti uplatňování práv jsou díky zákonu lepší (43 %) a díky zákonu doufají osoby v prostituci v další zlepšení (46 %). Konkrétní očekávání osob v prostituci od zákona zahrnovala např.: „lepší podmínky života a sociální zabezpečení pro osoby v prostituci, ochrana proti kuplířství, více spravedlnosti; dostupné nájem v nočních podnicích, ochrana před vykořisťováním a praktikami ohrožujícími zdraví; více respektu a rovnoprávnosti pro nás ženy; spravedlnost; být přijat/a jako kdokoliv jiný; společenské uznání“ (Leopold, 2013).

Poradenská centra pracující s osobami ze sexbyznysu reflektovala pozitivní dopady zákona, a to větší sebevědomí klientely, více žen, které se informovaly o svých právech. U úřadů zaznamenaly větší otevřenost a méně předsudků. Za znepokojivé dopady zákona považovaly mimo jiné: více daňových razíř, povinností a zařízení, která byla zavřena stavebním úřadem, a dále více kontrol migrantek.

Shrnutí výsledků a doporučení z hlediska výzkumu: Obecně je Zákon o prostituci hodnocen jako krok správným směrem. Je uváděno, že je třeba ještě odvést spoustu práce v oblasti právního a společenského zrovnoprávnění sexuálních pracovnic a pracovníků a sexuálního řemesla. Malá účinnost Zákona o prostituci je vysvětlována i malou politickou vůlí prosazovat Zákon o prostituci. Je upozorňováno na absenci úředních prováděcích předpisů. Je poukazováno rovněž na to, že úřady nemají specifické znalosti z oblasti prostituce a vzniká velký prostor pro individuální (morální) interpretace zákona. Události v sexbyznysu a některé trendy jsou neprávem připisovány Zákonu o prostituci, např. prevence pohlavně přenosných infekcí (opomíjen vliv Zákona o ochraně proti infekčním chorobám z roku 2001), rostoucí počet migrantek (důsledek rozšíření EU), stoupající aktivita finančních úřadů, zvláštní zacházení v daňové oblasti v důsledku paušální daně, daně ze zábavy. Zároveň jsou zmiňovány problematické tendence, kdy dochází k represím pod rouškou regulace, někteří lidé volají – po vzoru švédského přístupu k prostituci – po trestání zákazníků.

Z hlediska výzkumu byla stanovena tato doporučení:

1. Vyjasnění otevřených právních otázek;
2. Jednotná úprava v živnostenském právu napříč SRN;
3. Vypracování standardů pro pracovní podmínky;
4. Vypracování norem v oblasti ochrany a bezpečnosti práce;
5. Povinná povolení pro nevěstincová zařízení ve smyslu kontroly kvality;
6. Interdisciplinární regionální diskuzní fóra k přípravě standardů, implementačních strategií a realizovatelných modelů pracovních smluv se zapojením osob v prostituci a provozovatelů podniků (dále úřadů pro ochranu a bezpečí při práci, živnostenských, stavebních, zdravotních úřadů, policie, odborných poradenských center – i v oblasti boje proti pohlavně přenosným infekcím);
7. Zajištění odborných poradenských center pro osoby v prostituci, pro migrantky a oběti obchodu s lidmi;
8. Podpora samostatného zájmového sdružení osob v prostituci;
9. Odborná setkávání s odborníky z ostatních evropských zemí;
10. Zřízení celoněmeckého koordinačního centra k implementaci Zákona o prostituci.

⁴ Osoby, které pracovaly v sexbyznysu, mohou žádat o sociální dávky, pokud se ucházejí o práci (sdělení pracovnic Madonny, Bochum).

1.3 Prostituční scéna v Německu

Během stáží jsme měli možnost spatřit zvenčí některé podniky, kde se poskytují placené sexuální služby (Frankfurt nad Mohanem, Bochum, Norimberk, Berlín), i vidět lokality, kde se odehrává pouliční prostituční scéna (Norimberk, Kolín nad Rýnem, Berlín). Průvodkyněmi nám byly pracovnice navštívených organizací. Některé organizace měly své zázemí přímo v ulicích, kde se vyskytovaly sexuální podniky, což bylo velmi praktické z hlediska dostupnosti služeb pro klientky (např. Doña Carmen ve Frankfurtu nad Mohanem).

Podniky byly většinou označeny neonem, různými nápisy, srdíčky apod. a dost se podobaly klubovým erotickým podnikům, jak je známe u nás. Jednotlivé podniky se vyskytovaly jak v centrech měst, v „byznys“ centrech či historicky vymezených zónách (např. podél hradeb v Norimberku), tak i v okrajovějších částech. Jak již bylo řečeno v předchozích kapitolách, jednotlivá města uplatňují různé přístupy k výskytu prostitučních zařízení na svém území, včetně pouliční prostituce – od žádné regulace v této oblasti přes vymezení určitých lokalit až po např. plošný zákaz pouliční prostituce.

Oproti našim zkušenostem se v Německu pracovnice navštívených organizací daleko častěji setkávají s migrantkami. Většinu klientek R-R tvoří Češky (kolem 75–80 %). Německé kolegyně v některých lokalitách naopak uváděly až 70 % klientely z řad migrantek (např. Rumunky, Bulharky, Polky, Češky aj. – např. Café Olga, Berlín), v jiných lokalitách či scénách převažovaly německé klientky (např. pouliční scéna v Kolíně nad Rýnem, jedna z ulic v Berlíně). Specifickým řešením pouliční prostituce v Kolíně nad Rýnem, kterou chtěli zástupci města dostat tzv. z centra města, je projekt tzv. tippelzóny (podrobně viz Příklady dobré praxe, str. 26). V této

kapitole popíšeme typologii jednotlivých zařízení, která nám byla představena pracovníci navštívených organizací.

Obecně můžeme prostituční scénu rozdělit na tu, která se odehrává „tzv. za dveřmi“ (indoor formy sexbyznysu), a na venkovní stanoviště (outdoor formy). V současné době podle některých odhadů (Hydra) v Německu pracuje až 400 tisíc lidí v sexbyznysu (z toho 93 % tvoří ženy, 3 % transgender, 4 % muži). Konkrétně například v Berlíně (3,5 mil. obyvatel) dle údajů Hydry, která vychází z dat policie, pracuje 12 až 14 tisíc osob v sexbyznysu a existuje zde cca 700 erotických podniků. Město Berlín přitom nepraktikuje speciální regulační direktiva vůči prostituci a nejsou zde zakázané oblasti pro prostituci. Převážnou většinu prostituční scény v Německu zahrnují právě indoor formy prostituce, venkovní formy zaujímají z celého segmentu přibližně 6 % (TAMPEP, 2007).

1.3.1 Indoor formy prostituce

Kluby/bordely – jednotlivé kluby a „bordely“ (v něm. Bordell) se od sebe liší ve způsobu, jakým přijímají platby od sexuálních pracovníků. V tzv. klubech ženy obvykle dostávají 50 % z ceny poskytnuté služby, a nemají tudíž počáteční náklady za pronájem pokoje, který je specifický právě pro tzv. „bordely“. Mnoho žen tedy upřednostňuje práci v klubech. V „bordelech“ si hradí pronájem pokoje a vydělané peníze od zákazníků již zůstávají samotné sexuální pracovníci. Cena za pronájem pokoje na den se může pohybovat v rozmezí např. 60 až 150 eur. V některých podnicích ženy lákají zákazníky i ve výlohách.

Paušálkluby – jedná se o podniky, které přišly pro zákazníky s nabídkou zaplatit paušální částku

Část města Bochum, kde je možné provozovat erotické podniky.

Foto: Jan Losenický

(vstupné – např. ve výši 80–150 eur), za niž zákazník mohl neomezeně využívat služby poskytované pracovníky klubu včetně jídla a nápojů (příp. byl stanoven limit využívání služeb, např. 3 hodiny – Dortmund).

FKK kluby/sauna kluby – jedná se o specifickou formu tzv. paušálklubů, kdy zákazník zaplatí paušální vstupné (např. 50–100 eur) a následně může využívat služby neomezeně. Specifické je to, že ženy pracující v těchto podnicích jsou obvykle úplně nahé, zákazníci většinou dostanou župany a zařízení se specializuje i na masáže. Ženy pracující v těchto podnicích obvykle platí rovněž poplatky za vstupné do podniku (Wikipedie). Tento typ podniku se vyskytuje například i v Praze.

Byty (priváty) – soukromé byty v běžné domovní zástavbě inzerované většinou v denním tisku či na internetu, kde pracuje jedna i více osob. Podle zprávy TAMPEP (2007) tvoří až 40 % z celkového segmentu nabídky prostitučních zařízení.

Eskort servis – je někdy součástí nabídky služeb jednotlivých podniků, či se vyskytuje jako samostatná služba. Pracovnice dojíždí přímo za zákazníkem, obvykle na hotel či do jeho bytu. V celkovém kontextu prostituční scény je jeho rozsah odhadován na 4 % (TAMPEP, 2007).

V materiálech vzťahujúcich sa k formám indoor prostitúcie môžeme nájsť ešte ďalšie prostredia, kde sú sexuálne služby ponúkané, napr. masážne salóny, ktoré sú špecifické zastúpením migrantiek z Ázie a Afriky, a bary (TAMPEP, 2007).

1.3.2 Venkovní neboli outdoor formy prostituce

Jak už jsme uvedli, německá města uplatňují různé přístupy k pouliční prostituci – od plošného zákazu (Dortmund) až po minimální regulaci (Berlín). Soud v dortmundské kauze (viz kapitola Působení Zákona o prostituci v praxi) uvedl, že města nad 30 tisíc obyvatel by měla určit zónu, kde je možno nabízet sexuální služby i na veřejnosti.

Navíc, přestože Dortmund uplatňoval plošný zákaz pouliční prostituce, nevedlo to k tomu, že by ženy na ulici nepracovaly. Jak jsme se dozvěděli od dortmundské organizace Kober, pro policii bylo problematické prokázat, že ženy na ulici stojí za účelem prostituce, a sexuální pracovnice obvykle dostávaly pokuty za jinou činnost, například za znečišťování prostranství. Podobná situace panuje v tomto ohledu i v České republice (více viz kapitola Obecně závazné

vyhlášky proti prostituci, str. 55). Specifické pojetí jak řešit problematiku pouliční prostituce zvolilo město Kolín nad Rýnem.

V tzv. klubech ženy obvykle dostávají 50 % z ceny poskytnuté služby, a nemají tudíž počáteční náklady za pronájem pokoje, který je specifický právě pro tzv. „bordely“... Cena za pronájem pokoje na den se může pohybovat v rozmezí např. 60–150 eur.

Obrázek v berlínské organizaci Café
Olga z otisků dlaní a s přáními
ženy, kterým centrum pomáhá.

Foto: Jan Losenický

1.4 Příklady dobré praxe

1.4.1 Tippelzóna jako specifická úprava pouliční prostituce v Kolíně nad Rýnem

Na mezinárodní konferenci pořádané ROZKOŠÍ bez RIZIKA *Ze sexbyznysu na trh práce?* Dorothea Schulz, zastupující organizaci Cassandra z Norimberku, prezentovala příspěvek, popisující fungování modelu nabídky sexuálních služeb na ulici v Kolíně nad Rýnem. V rámci projektu jsme měli možnost navštívit tuto scénu osobně, kde nás provedla Penelope Alsobrook. Jak vypadá „zóna tolerance“ pro sexuální pracovníce pracující na ulici v Kolíně nad Rýnem?

Scéna sexbyznysu je obecně velmi pestrá. Sexuální pracovníce a pracovníci pracují často celkem skrytě, tzv. „za dveřmi“ (v podnicích, klubech, bytech). Co veřejnost nerada vidí, je nabízení placených sexuálních služeb přímo na ulici v centru města. Město Kolín nad Rýnem vyřešilo tento problém velmi inspirativní cestou.

Namísto plošné represe, tedy zákazu pouliční prostituce na celém území města, jako je tomu v mnohých případech v České republice, nabídlo sexuálním pracovnícím bezpečný prostor, kde mohou sexuální služby nabízet a poskytovat. Řešení v podobě zóny tolerance přináší výhody nejen samotným sexuálním pracovnícím, ale v konečném důsledku i široké veřejnosti, neboť došlo k poklesu kriminality, omezení hluknosti v centru města atd. Tento model je inspirovaný tzv. „tippelzónami“, které fungují i v Holandsku, konkrétně modelem z města Utrecht, který jsme taktéž měli možnost navštívit v rámci projektu.

Jak tippelzóna funguje v praxi?

Po několikaletých jednáních vznikla v říjnu 2001 na jednom z předměstí Kolína nad Rýnem tzv.

„Geestemünder Straße“. Má podobu oploceného areálu o velikosti zhruba fotbalového hřiště a obsahuje nejen zázemí pro sexuální pracovníce a jejich klienty, ale i pro instituce, které v areálu působí v oblasti zdravotní prevence a snižování rizik spojených s prostitucí. Areál je vzdálen čtyřicet minut od centra Kolína a je dostupný veřejnou dopravou – přímo u areálu je autobusová zastávka. Zóna je otevřena od dvanácti hodin v poledne do dvou hodin ráno. Obsahuje deset boxů pro poskytování sexuálních služeb, z nichž osm je určeno pro automobily a dva pro pěší zákazníci.

Je myšleno na ochranu pracovníc – v případě nebezpečné situace může sexuální pracovníce opustit vůz a zazvonit na poplašný zvonek, díky kterému se jí otevřou dveře do bezpečných prostor areálu, do nichž zákazník nemá přístup, a následně může situaci konzultovat s přítomným personálem. V prostoru areálu je nabízeno poradenství k bezpečnějšímu sexu, vyšetření na pohlavně přenosné infekce, další poradenství dle potíží klientky, k dispozici jsou prostředky prevence (kondomy, lubrikanty, výměnný program jehel a stříkaček), sprcha, základní občerstvení a další.

V areálu dohlíží na bezpečnost policie. V takto chráněném prostředí mohou pracovat osoby ženského pohlaví starší 18 let. Od roku 2009 i migrantky, které mají pobyt v Kolíně nad Rýnem. Z důvodu ochrany pracovníc je zapovězen vstup mužům / partnerům / manažerům sexuálních pracovníc.

- V areálu dochází ke spolupráci těchto institucí:
- » policie;
 - » pověřené osoby k otevírání/uzavírání areálu;
 - » veřejné zdravotní služby;
 - » neziskové organizace (Mac Up/Sdružení katolic-kých žen).

► O unikátním „Dortmundském modelu spolupráce“ jsme se bavili se sociální pracovnící Giselou Zohren z organizace Mitternachtmission. Foto: Jan Losenický

Projekt platí město Kolín nad Rýnem. Vyplatí se to?

Cíle projektu

- » Regulace prostituce v centru města; snížení hluknosti v centru města ku prospěchu místních obyvatel.
- » Snížení násilí páchaného na sexuálních pracovnících.
- » Lepší přístup sexuálních pracovníc k sociálním a zdravotním službám.

Podařilo se je naplnit?

Prostory areálu nyní využívá kolem 40 až 60 pracovníc denně. Sexuální pracovníce byly o tomto projektu zpraveny pomocí informačních letáků. Zpočátku byla k zóně tolerance zavedena kyvadlová doprava. Zákazníci sexuálních pracovníc byli informováni prostřednictvím internetových fór a diskuzí. Projekt má řadu pozitivních výsledků. Došlo k redukci násilí a zvýšení bezpečnosti jak pro sexuální pracovníce, tak pro jejich zákazníky. Díky projektu mají sexuální pracovníce lepší přístup k sociálním a zdravotním službám. Projekt sklídl pozitivní ohlasy též u místních obyvatel Kolína nad Rýnem. Více informací lze nalézt ve studii *Deset let pouliční prostituce v Kolíně*

nad Rýnem, vydané Oddělením veřejného zdraví v březnu 2011.

1.4.2 Příklady dobré praxe: „Dortmundský model spolupráce“

Pracovnice organizace Dortmund Mitternachtmission nám představila unikátní model spolupráce, který byl vyhodnocen jako velmi úspěšný a je nazýván „dortmundským modelem“ (od roku 2002). V podstatě se jedná o spolupráci a pravidelné setkávání všech aktérů, kteří se pohybují v problematice prostituce. Jedná se o setkávání zástupců pořádkové služby (policie), cizinecké policie, finančního úřadu, dalších úřadů, organizací pracujících s osobami ze sexbyznysu a v neposlední řadě též samotných osob ze sexbyznysu a provozovatelů erotických podniků.

Dle sdělení Mitternachtmission bylo třeba zapojit do jednání a diskuzí osoby ze sexbyznysu a provozovatele erotických podniků, aby spolupráce mohla být úspěšná. Na začátku toto bylo vnímáno velmi problematicky, ale nyní se stalo běžným, že nad řešením problémů kolem sexbyznysu společně diskutují všichni zapojení aktéři. V tomto ohledu je Dortmundský model jedinečný.

II

Regulace x legalizace

2

Sexbyznys v Nizozemí

2 Sexbyznys v Nizozemí

V roce 1985 vznikla organizace De Rode Draad, která usilovala o destigmatizaci prostituce a o její legitimizaci.

Výlohy s pokoji, kam dívky lákají své zákazníky, v jedné z uliček amsterdamské čtvrti červených luceren.

Foto: Massimo Catarinella,
Wikimedia Commons, CC-BY-SA-3.0

Do 80. let minulého století přistupovalo Nizozemí, podobně jako ostatní země, k sexbyznysu (prezentovanému především prostitucí) z pozice zásad pragmatismu a tolerance, tedy jako k jevu, jenž lidstvo provází odjakživa a nelze jej vymýtit, takže se jako praktičtější ukazuje tolerovat ho. Samozřejmě jen tehdy, pokud se nedějí žádné kriminální činy. Osmdesátá léta přinesla boom prostituce: Stala se organizovanější a ze zastrčeného okraje města se přenesla do jeho centra. Úřady měly za to, že je potřeba lepší legislativa pro kontrolu podnikání v prostituci. Je však možné kontrolovat noční kluby, které se tváří jako restaurace či hotely a kde oficiálně nejsou nabízeny a poskytovány sexuální služby? Jak vydat licenci k činnosti, která je dle zákona ilegální?

Stále častěji se začaly ozývat hlasy, že by se prostituce měla stát **povoláním**, stejně jako by mělo legální status získat i **místo**, kde je provozována (klub). Hnutí na podporu zájmů sexuálních pracovníků se začalo institucionalizovat. Tak v roce 1985 vznikla organizace De Rode Draad, která usilovala o destigmatizaci prostituce a o její legitimizaci. Další vývoj sexbyznysu v Nizozemí (a ne pouze tam) ovlivnily v 90. letech hrozba HIV/AIDS, smrtelného onemocnění, které mělo potenciál do sexbyznysu výrazně zasáhnout, dále rozvíjející se drogová scéna, hlavně mezi prostitutkami na ulici, a také obchod s lidmi, především se ženami. V roce 2000 byl nakonec parlamentem schválen nový zákon, podle něhož byla kriminalizována pouze nedobrovolná prostituce.

2.1 Zákon o prostituci

2.1.1 Zákonné pilíře

Zákon obsahuje obecné principy, které musí být dodržovány v celém Nizozemí, nicméně i nadále existuje široký prostor pro vlastní iniciativu místních samospráv. Pojďme se podívat na nejdůležitější premisy tohoto zákona.

1. Prostituce je v Nizozemsku legální prací.

Je zde povoleno být sexuální pracovníci nebo pracovníkem, nabízet a poskytovat sexuální služby. Tak to cítí i sexuální pracovnice: Sexuální práce je **prací**. Je to způsob, jak vydělávat peníze. V prostituci je možné pracovat jako samostatný podnikatel (OSVČ), nebo jako zaměstnanec.

Kdo může nabízet sexuální služby? Občané a hlavně občanky EU. Většina z nich si může vybrat, zda budou zaměstnanci, nebo raději OSVČ. Výjimku tvoří občané a občanky Rumunska a Bulharska, pro které existuje jediná možnost, a to OSVČ. U osob ze zemí mimo EU je situace hodně problematická. Práce v sexbyznysu je jediný druh práce, pro niž není možné získat pracovní povolení (WAV: Wet Arbeid Vreemdeling). Nemůže o ně žádat třetí strana (potenciální zaměstnavatel), protože není možné získat pracovní povolení na činnost, která dříve nebyla legální. Samostatné podnikatelky a podnikatelé (OSVČ) v prostituci pocházející ze zemí mimo EU nejsou podle zákona povinny/i žádat o pracovní povolení, neboť výše uvedený zákon se týká pouze osob, které pracují pro třetí stranu. V zásadě by tedy migrantky a migranti z těchto zemí měli být schopni usadit se jako výdělečně činné sexuální pracovnice nebo pracovníci a získat v Nizozemí povolení k pobytu. Patříčné orgány však odmítají dát této skupině migrantů a migrantek povolení k pobytu za účelem práce v prostituci, a to i jako osobě samostatně výdělečně činné. Důvodem je, že to

neslouží nizozemským zájmům. Další argument proti vzešel z Ministerstva pro hospodářské záležitosti, které nevnímá sexuální pracovnice a pracovníky jako nezávislé a prostituce podle něj není ekonomickou aktivitou, jež má pro Nizozemí hospodářský význam.

2. Je legální organizovat práci a podnikat v prostituci, nabízet služby někomu jinému v rámci sexbyznysu.

V Nizozemí se tedy můžete legálně živit jako majitel/ka nočního klubu, sex klubu či eskortní agentury.

Vznikly Obecní licence pro veřejné domy, resp. instituce s nabídkou sexuálních služeb. Pomocí tohoto licenčního systému úřady dostaly moc regulovat vykořisťování dobrovolné prostituce.

Co všechno tyto licence obsahují? Vláda vypracovala pokyny pro místní orgány (tj. obce), týkající se všech forem prostituce a jejího komerčního využití ve své oblasti nebo jurisdikci. Obecní úřady mají velkou volnost výběru, jak se vypořádat s prostitucí, **ale nejsou oprávněny** na svém území **prostituci zcela zakázat**. Musí stanovit podmínky, za nichž je prostituce dovolena, a určit v jakých mezích. Pouze ta zařízení, která splňují podmínky stanovené úřadem, mohou získat zvláštní povolení, jež jim umožní toto podnikání zahájit nebo v něm pokračovat.

Některé z podmínek, které obce **musí** stanovit:

- » povaha a velikost sex klubu – podnik nesmí narušit obytné klima a kvalitu života v okolí, nesmí se nacházet v blízkosti kostela a školy;
- » majitel podniku nesmí mít záznam v trestním rejstříku;
- » hygiena a bezpečnost např. zahrnuje: minimální rozměry pracovního prostoru, vybavení teplou a studenou vodou, dále musí být na pracovišti

Prostituce je v Nizozemsku legální prací. Je zde povoleno být sexuální pracovníci nebo pracovníkem, nabízet a poskytovat sexuální služby. Tak to cítí i sexuální pracovnice... Je to způsob, jak vydělávat peníze.

- k dispozici kondomy a dodržovány požární předpisy;
- » postavení sexuálních pracovníků a pracovníků; musí se dbát na ochranu jejich fyzické a duševní integrity, v zařízení nesmí pracovat osoby mladší 18 let a každý musí mít platné pracovní povolení.

Obecní úřady jmenovaly zvláštní odpovědné komise, které kontrolují, zda jsou tyto podmínky v zařízeních plněny. Pokud vlastník nesplňuje tyto požadavky, bude jeho podnik uzavřen.

Nejsou stanoveny žádné povinné lékařské prohlídky sexuálních pracovníků a pracovníc. Vše má směřovat k tomu, aby se jim usnadnil přístup k dobrovolné, anonymní a cenově dostupné lékařské péči. Testování na pohlavně přenosné infekce a jejich léčba jsou v Nizozemí lehce dostupné a bezplatné. To znamená, že i sexuální pracovnice-migrantky mají snadný přístup k testování a léčbě pohlavně přenosných infekcí (Sex Work in Netherlands).

2.1.2 Speciální předpisy pro zařízení poskytující erotické služby a pro eskortní podniky

Výše uvedený zákon platí pro celé Nizozemí, jednotlivé obce vydávají sex klubům speciální povolení, bez něhož není možné podnik provozovat. Na konkrétním příkladu verze zákona v Rotterdamu si ukážeme, jaké informace žádost obsahuje i jaké jsou požadavky pro provoz zařízení. Dokument vychází ze Stavebního práva a vybrali jsme z něj jen některé body, kompletní verzi najdete v příloze.

Článek 2 Podání žádosti o provozní povolení (licenci)

1. Žádost o povolení musí obsahovat nebo k ní musí být přiloženy: osobní údaje držitele oprávnění; osobní údaje ředitele; druh zařízení poskytujícího erotické služby (*zda jde o sex klub nebo bordel, kde jsou ženy vystaveny za okny, nebo o eskortní podnik*); stavební plán zařízení v měřítku alespoň 1 : 100, na němž je jasné znázorněno použití, rozměry místností a protipožární opatření; počet zaměstnaných prostitutek; poloha zařízení na katastrální mapě prostřednictvím situačního nákresu v měřítku alespoň 1 : 1000; doklad o zápisu do obchodního rejstříku; doklad obchodní komory, z něhož vyplývá, že držitel licence má (samostatné)

oprávnění k používání místností určených k poskytování erotických služeb.

Článek 4 Pracoviště

1. Pracoviště musí mít minimální šířku **1,80 m, výšku 2,40 m a plochu 10 m²**.
2. V místě pracoviště by mělo být nainstalováno umývadlo s teplou a chladnou tekoucí vodou a kvalitní bílé elektrické osvětlení.
3. Na pracovišti se nachází **fungující alarm**. *Bývá jich tam i více*.
4. Přístupové dveře pracoviště by se v nouzových případech měly dát otevřít oběma směry.
5. V místě pracoviště by mělo být umístěno ventilační zařízení s dostatečným výkonem.

Článek 5 Obytné prostory

1. Podle Zákona o pracovních podmínkách je součástí zařízení provozujících erotické služby **o pěti nebo více místnostech** určených k práci následující:
 - a.** obytný prostor (užitná část), který je zařízen jako šatna se zamykatelnými závěsnými skříněmi nebo prádelníky;
 - b.** obytný prostor (shromažďovací část) je zařízen jako místo denního pobytu. **V místě denního pobytu a šatně je provozování erotických služeb zakázáno**.
 - c.** V zařízení provozujícím erotické služby se **čtyřmi a méně** pracovními **místnostmi** se v každé místnosti nacházejí zamykatelné závěsné skříně nebo prádelníky.
 - d.** V zařízení provozujícím erotické služby se dále nachází: nejméně dvě (zamykatelné) místnosti s toaletami, z nichž každá by měla mít rozměry plochy podlahy alespoň 0,9 m × 1, 2 m a výšku 2,1 m, a koupelna o minimální ploše podlahy 1,6 m² a výšce 2,3 m.
 - e.** V obytných prostorách, místnostech s toaletami a koupelnách by mělo být umístěno ventilační zařízení s dostatečným výkonem.

Článek 6 Inzerce

1. Držitel oprávnění a ředitel zařízení poskytujícího erotické služby a rovněž eskortního podniku uvedou **v inzerci podniku jeho název a číslo oprávnění**.
2. Držitel oprávnění a ředitel zařízení budou při oslovování klientů používat pouze telefonní čísla uvedená na oprávnění.

Článek 8 Bezpečnost, hygiena a zdraví

Držitel licence a ředitel zařízení poskytujícího erotické služby či eskortního podniku učiní opatření v zájmu bezpečnosti a ochrany zdraví osob pracujících v erotickém zařízení a také v zájmu ochrany veřejného zdraví a z hygienických důvodů.

Tato povinnost zahrnuje:

a) Možnost výběru klienta prostitutkou. Nucení k sexu s klientem je považováno za pasáctví. Tak se o tom vyjadřuje např. Marianne Jonker, z organizace SOAIDS a zároveň zástupkyně International Union of Sex Workers (Mezinárodní svaz sexuálních pracovníků a pracovníků).

b) Sexuální pracovnice není povinna požívat alkoholické nápoje a drogy.

c) V zařízeních poskytujících erotické služby a eskortních podnicích musí být stále dostupné k použití kondomy, a to takové, jejichž používání je v Nizozemsku schváleno.

d) Sexuální pracovnice nesmí být povinna pracovat bez kondomů (*práce bez kondomů bývala v „dobrých“ klubech tradice*).

e) Zákaz reklamy, z níž vyplývá, že sexuální pracovnice pracující v erotických zařízeních **nemají přenosné pohlavní nemoci**.

f) Držitel licence a ředitel zařízení učiní všechna opatření, aby se v jeho podniku provozovaly

Čtvrť De Wallen, největší a nejznámější Red Light District v Amsterdamu. Radnice v posledních letech omezila počet osvětlených výloh, kterých dříve bylo v Amsterdamu přes 400.
Foto: Massimo Catarinella, Wikimedia Commons, CC-BY-SA-3.0

bezpečné sexuální techniky a jeho pracovnice měly právo na sebeurčení. V případě držitele licence eskortního podniku platí povinnost udělat taková opatření, která zaručují ženě bezpečnost.

g) V zařízení poskytujícím erotické služby a na webových stránkách podniku by měl být dostupný **seznam adres a telefonních čísel rotterdamských pečovatelských institucí, institucí poskytujících pomoc a společenství zastávajících zájmy sexuálních pracovníků a pracovníků**.

Článek 9 Zdravotní prohlídka

Držitel licence a ředitel by měli pro ženy pracující v erotickém zařízení nebo v eskortním podniku vytvořit příležitost k pravidelným zdravotním prohlídkám lékařem za účelem zjištění pohlavně přenosných infekcí, ale i jiných problémů spojených s tímto povoláním, a to podle jejich vlastního výběru.

Když bude mít zařízení poskytující erotické služby nebo eskortní podnik stálého lékaře, sdělí držitel licence a ředitel jméno a adresu tohoto lékaře sociálním pracovníkům. **Sexuální pracovnice není povinna využívat služeb tohoto lékaře.**

Držitel licence a ředitel by měli pro ženy pracující v erotickém zařízení nebo v eskortním podniku vytvořit příležitost k pravidelným zdravotním prohlídkám lékařem...

Článek 10 Zdravotní osvěta

Držitel licence a ředitel jsou povinni:

a) poskytnout **přístup pracovníkům z oblasti prevence, sociálních služeb a jiným spolupracovníkům institucí poskytujících pomoc (stanovených primátorem nebo zastupitelským sborem) do erotických zařízení nebo k ženám pracujícím v eskortních podnicích v rámci aktivit souvisejících s osvětou, prevencí a předáváním osvětového materiálu;**

b) postarat se o to, aby se mezi ženy v erotických zařízeních a eskortních podnicích dostalo **dostatečné množství osvětového materiálu o zdravotních rizicích spojených s prostitucí a o dostupnosti institucí poskytujících péči a pomoc, a to v různých jazycích;**

c) postarat se o to, aby byl pro **zákazníky** umístěn na viditelném místě a **k dispozici informační a osvětový materiál** o bezpečných sexuálních technikách a pohlavně přenosných nemocech (www.bds.rotterdam.nl – Obecní noviny).

Navzdory propracovaným vyhláškám je současná situace v Nizozemsku taková, že licenci obdržely pouze stávající podniky, žádné nové licence povoleny nebyly, jde o uzavřený trh. Pokud podnik zkrachuje a objekt se přestaví, např. na bytové jednotky, není naděje, že by se někdy „zase vrátil do hry“. Podniky sice mají správný legální status, ale sexuální pracovnice v tom nevidí žádné výhody, jako je např. podpora v nezaměstnanosti, když je majitel klubu vyhodí. Přesto se např. od října 2008 do března 2010 u finančního úřadu zaregistrovalo přibližně 5000 sexuálních pracovníků. Kriminalizováno je pouze vykořisťování nedobrovolné prostituce. Ženy, které jsou v prostituci dobrovolně, se cítí být nedostatečně chráněny před zaměstnavateli. Institut pasáctví stále přetrvává. Žena si vydělá mezi 1800 až 1900 eury týdně. 900 eur zaplatí za pronájem okna, 40 % výdělku jde pasákovi. Zbytek jde domů. Pokud tomu rozumíme, zbývá jí 600 eur na týden. Ceny za sexuální služby: v latinskoamerické čtvrti se za velmi mladé dívky platí 30 eur, Bulharky poskytují sex bez kondomu za 50 eur – je to dáno ekonomickou situací v zemi původu. **Musí dělat peníze!** A to i tehdy, když je žena těhotná. Vydělat se snaží a konkurenci představují Romky. Roste počet migrantů a migrantek, kteří se usazují převážně v jihovýchodní části Amsterdamu.

2.2 Pouliční scéna

Problémem pouliční prostituce je, že je odevšad vidět, je hlučná, obtěžuje ostatní, a i když většínou tvoří jen zlomek prostituce v zemi (v Nizozemí i v České republice představuje zhruba 10 % sexuální nabídky), budí největší emoce. Regulace pouliční prostituce začala v Nizozemí v 80. letech, kdy byla stanovena zvláštní otvírací doba v institucích pro uživatele drog. Přístup Nizozemska byl Harm Reduction, abstinence nebyla konečným cílem. Podobný model byl uplatněn i v případě regulace pouliční prostituce, a tak byla v 90. letech v každém městě, kde existovala pouliční prostituce, stanovena tzv. zóna tolerance, kde ženy mohly pracovat svobodně pod ochranou policie. Tyto plochy byly kompromisem mezi zájmy obou stran: bezpečné místo pro ženy pracující na ulici a zároveň minimální zátěž pro obyvatele. Čili, ironicky, většina dříve neorganizované formy prostituce se stala vysoce regulovanou. Fungovalo to úspěšně, nicméně tyto zóny byly před několika lety ve velkých městech zavřeny. Náklady na jejich provoz jsou celkem vysoké. Do tolerančních zón vstupují skupiny, které jsou vyloučeny z legalizované prostituce: ženy ze států východní Evropy (nečlenové EU) a latinskoameričtí transsexuálové.

Tippelzóna v Utrechtu – jedna ze dvou posledních bašt organizované pouliční prostituce

Její princip je jednoduchý, nákladný, ale účinný. Tippelzóna je komunikace, na níž je ženám povoleno nabízet sexuální služby. Se zákazníkem a v jeho autě žena odjede na speciální parkoviště, na němž jsou samostatné kóje pro každý automobil – včetně zvláštních kójí pro cyklisty. Chodníky na obou stranách kóje jsou upraveny tak, aby žena mohla kdykoliv

z vozu vystoupit, muž dveře má na své straně naopak zablokovány, a z auta tedy vystoupit nemůže. Jsou zde odpadkové koše na použité kondomy a vcelku čisto – ve srovnání např. s parkovištěm Rudná u Prahy. Žena se po aktu vrací na své místo do tippelzóny pěšky, pokud ji tam zákazník neodveze autem. Během návratu nesmí nabízet sexuální služby mimo tippelzónu. V tippelzóně v Utrechtu má 91 žen povolení k poskytování sexuálních služeb (OSVČ). Platí se paušální daně. Pracovnice organizace, která zde má stanoviště, nabízejí ženám malé občerstvení a poradenské služby. Tyto pracovnice znají všechny ženy nabízející sexuální služby v tippelzóně a zná je i policie. Policisté na tomto místě pracují stabilně a mají velmi příjemné vystupování (většinou jsou šťastně ženatí). Pokud se v tippelzóně vyskytne někdo neznámý, je to v případě, kdy žena, resp. úřad práce jí nenajde jiné pracovní místo. V takovémto případě dostane podporu či pomoc od státu, což bývá často zneužíváno. V Nizozemí zůstaly celkem dvě tippelzóny. Ženy oceňují svobodu na ulici, resp. na tomto chráněném místě. Stanovištěm projde zhruba 650 žen týdně. Používají internet a mobilní telefon. Když přestanou s drogami, nepotřebují dělat prostituci. Heroin už není módní. Většina uživatelů drog dospěla do stabilní drogové závislosti, která je ireverzibilní. Poptávka po sexuálních službách závisí nejen na turistickém ruchu, ale i Holanďané využívají sexuálních služeb. Každý pátý Holanďan chodí za „holkami“ (Marianne Jonker). Zlepšila se sociální péče o ženy v sexbyznysu, existují pro ně ubytovny, žijí více v klidu. Pro pasáky pouliční prostituce není velký byznys, ten kvete spíše v bordelech, zařízeních, kde se nabízejí sexuální služby v oknech. „Tady je to taková vesnice.“ Rumunky a Bulharky pracují v místech, jako jsou Leidskade, Singelgraach.

▼
Zákazník se ženou zajede do kóje. Žena si může dveře od auta kdykoliv otevřít, zákazník nikoliv (tippelzóna).

Foto: Jan Losenický

Tyto plochy byly kompromisem mezi zájmy obou stran: bezpečné místo pro ženy pracující na ulici a zároveň minimální zátěž pro obyvatele.

2.3 Stigma přetrvává

Od schválení Zákona o legalizaci prostituce uběhlo více než dvanáct let, nicméně společenské mínění, resp. postoje vůči sexuálním pracovnícím a pracovníkům se zatím příliš nezměnily.

- » Zastupitelé institucí a firem (jako např. banky a zdravotní pojišťovny) mají problém sami sebe konfrontovat s lidmi ze sexbyznysu.
- » V Nizozemsku mají sexuální pracovníci a pracovnice problém získat podnikatelský úvěr, někdy si dokonce nemohou otevřít ani účet u banky.
- » Sexuální pracovnice v rámci regulované prostituce pracují za podmínek, které je „nutí“ platit daně. Na druhé straně však zůstávají skryty před očima společnosti a bezbranné vůči vykořisťování. Dopodrobna se posuzuje a projednává velikost toalety, ale ženy si stěžují, že nemají stanovenou pracovní dobu – zůstávají v podniku, dokud jsou tam zákazníci.

► Zákon má ambice zabránit obchodování se ženami. Plakáty vydané neziskovými organizacemi ženy a dívky varují před obchodováním.

Foto: Jan Losenický

2.4 Zákon, který neprošel

V roce 2012 nebyla parlamentem schválena nová, „přísnější“ verze Zákona o legalizaci prostituce. Řešily se v ní tzv. tři strany, které figurují v prostituční scéně: osoby, jež sexuální služby poskytují, osoby, které je kupují, a provozovatelé zařízení, v nichž se sexbyznys provozuje.

2.4.1 Poskytovatelé/poskytovatelky sexuálních služeb

a) Prostituce je zakázána, pokud prostitutka již pracuje v licencovaném sexbyznysu (sex klub, eskortní agentura atd.).

b) Všechny prostitutky se musí zaregistrovat u obce, kde dostanou registrační číslo. Pro registraci je požadována adresa, fotka, přezdívká, telefonní číslo. Zde získají dokument, který potvrzuje jejich registraci. Účelem je:

- » Znesnadnit obchodování se ženami.
- » Obec může vzdělávat prostitutky v právní problematice, týkající se jejich vlastních práv, a dále je informovat o možnostech ukončení jejich profese.

c) Prostitutce, která pracuje bez registrace, bude udělena pokuta.

d) Osoba nabízející sexuální služby musí být starší 21 let (v současné době 18 let).

2.4.2 Provozovatelé/provozovatelky zařízení (shrnutí)

a) Obchod s prostitucí, resp. s poskytováním sexuálních služeb, je povolen, pokud podnik má obecní licenci.

b) Zařízení, která nabízejí prostituci bez licence, budou uzavřena.

c) Pro eskort servis a internetovou agenturu bude licence vydávat národní rejstřík.

d) Každý podnik musí mít fyzickou adresu (např. ne pouze mobilní telefonní číslo) a bude zahrnut do vnitrostátního rejstříku.

e) Majitelé podniků budou osobně odpovědní za všechny nedostatky.

V některých regionech je důvodem k zavření podniků skutečnost, že v inzerci se objeví nabídka sexuálních služeb bez ochrany. Podobně je považováno za nebezpečné inzerovat, že sexuální pracovnice a pracovníci jsou zdravé/i.

2.4.3 Obce mohou stanovit maximální počet podniků

2.4.4 Zákazníci

- » Zákazníci prostitutek, kteří navštíví **nelicencované podniky** a neregistrované prostitutky, mohou být odsouzeni k trestu vězení.
- » Chtějí-li tomuto zabránit, měli by si ověřit licenci podniku nebo registraci prostitutky.

Důvodem tohoto opatření je, aby byli kriminalizováni zákazníci, pokud navštíví oběť obchodování s lidmi nebo osobu, která je nucena k prostituci.

▼
Díky tippelzone má policie dohled nad pouliční prostituční scénou a zároveň může ženy lépe chránit od případných útoků ze strany zákazníků.

Foto: Jan Losenický

2.5 Současné vývojové trendy sexbyznysu v Nizozemsku

- » Prostituce se stává stále méně a méně transparentní.
- » Internet a mobilní telefony umožnily nové formy navázání kontaktu s klienty, např. prostřednictvím webových stránek a Twitteru.
- » Mezinárodní mobilita nadále roste, tradiční subkultury v Red Light Districts (Čtvrť červených lamp v Amsterdamu) pomalu mizí. Toto místo se stalo plynulým trhem jedinců, kteří přicházejí a odcházejí.
- » Prostituce je skryta ve formách swingers-klubů nebo masážních salonů (thajština, čínština), čímž se majitel vyhne potřebě získat licenci.
- » Počet licencovaných podniků (okna, kluby) se zmenšuje, z 800 v roce 2000 klesl na 350 v roce 2011.
- » Téměř všechny z 11 oficiálních zón tolerance byly uzavřeny v 90. letech minulého století (zbyly pouze dvě). Byly navrženy jako pracovní místa pro prostitutky vyhledávající drogovou pomoc. Zdá se, že pouliční prostituce pomalu mizí (Jan Visser).

Méně transparentní prostituční scéna znamená, že prostituce má menší šanci na státní kontrolu, i když jde o obchodování s lidmi. Legalizace zákona z roku 2000 je již zastaralá, obecní licence se vztahuje pouze na prostituci v budově. Licenční systém není vhodný pro práci ve virtuálním světě.

► Belle (krásná) je socha sexuální pracovnice v Amsterdamu od Else Rijerse. „Všude na světě by sexuální pracovnice měly být respektovány," je poselstvím tohoto uměleckého díla.

Foto: Jana Poláková

Prostituce se stává stále méně a méně transparentní. Internet a mobilní telefony umožnily nové formy navázání kontaktu s klienty, např. prostřednictvím webových stránek a Twitteru.

2.6 Co dál?

Prostituce se stává stále roztržitější a více skrytou, sociální stigma přetrvává...

Zkušenosti s legalizací prostituce v Nizozemsku nejsou příliš pozitivní. Důvodem je kombinace několika faktorů: Prostituce se stává stále roztržitější a více skrytou, sociální stigma přetrvává a s prostituční scénou zůstává spojena spousta související trestné činnosti – tím se ohánějí hlavně politici.

I z pohledu zastánce prostitutek a jejich práv člověk cítí, že nějaká legalizace způsobuje společnosti méně problémů a škod.

Jaká jsou doporučení expertů, která by se hodila na řešení situace nejen v Nizozemí?

- » Nesnažte se bojovat proti obchodování s lidmi represivními zákony proti prostituci.
- » Zkuste použít obecné zákony tvůrčím způsobem, co funguje v prostituci a co je prospěšné pro sexuální pracovníky. Respektujte přání sexuálních pracovníků a pracovníků, aby zůstali v anonymitě, platí maximální volnost ve vládním registru.
- » Policie má velký nedostatek prostředků, jak zakročit v souvislosti s obchodováním s lidmi a sexuálním násilím.
- » Represivní zákony proti prostituci dávají společnosti signál, že něco není v pořádku s prostitucí a prostitutkami. Jestliže chtějí prostituci legalizovat, pak je nezbytné udělat takovou informační kampaň, ve které by zazněly i hlasy prostitutek a prostitutů, aby se vzdělávala veřejnost a podporovaly se pozitivní iniciativy.
- » Prostitutky potřebují pro svoji podporu spojence, zejména ty s odbornými znalostmi. Jedním z nejdůležitějších z nich jsou odbory, možná by mohly pomoci i osvědčené ženské organizace.
- » Nejlepší způsob pro sebeurčení sexuálních pracovníků a pracovník je nastavit samostatné

řízení v podnicích (samostatně nebo s kolegy). Mohou řídit své vlastní pracovní podmínky a není třeba pracovat pod šéfem.

- » Prostitutky budou muset investovat, aby si založily vlastní firmu. Pomozte zlepšit jejich postavení u bank, aby mohly získat podnikatelský úvěr.
- » Prostitutky budou zajisté potřebovat administrativní a finanční poradenství, navrhnout obchodní plány (Jan Visser).

Represivní forma Zákona o legalizaci prostituce, který nebyl v parlamentu v roce 2012 schválen, situaci neřeší. **Represe situaci v prostituci vždy spíš ještě zhoršila.**

Zdroje informací:

Obecní noviny, které byly vydány 15. srpna 2008, jsou k nahlédnutí v pracovní dny od 8.30 do 16.30 hod. v Informačním centru ředitelství v Rotterdamu (KBR), Městský úřad, vchod z ulice Rodezand 18, přízemí (viz také www.bds.rotterdam.nl – Obecní noviny).

Sex Work in Netherlands: <http://www.services4sex-workers.eu/s4swi/articles/view/id/11>.

Přívěs v tippelzóně. Sem se sexuální pracovníce mohou přijít ohřát, dát si kávu atd. I my jsme rádi přijali pozvání na dopolední kávu.

Foto: Tereza Musilová

NOW PLAYING IN EAST VANCOUVER

WHORE WARS

VANCOUVER POLICE EDITION

WHORE WARS: The Battle for East Vancouver, Ca
<http://www.wlnet.org/>

II

Regulace x legalizace

3

Sexbyznys
v České republice

3 Sexbyznys v České republice

Česká republika již nezažívá boom prostituce, zejména její pouliční formy, jako tomu bylo na počátku 90. let 20. století. Svět sexbyznysu se neustále proměňuje a globalizuje a rovněž je čím dál více skryt za dveřmi soukromých bytů, tzv. privátů. Mezi sexpodniky panuje značný konkurenční boj. Zákazníka se snaží nalákat nejrůznějšími způsoby: akčními slevami, tzv. happy hours, specifickým interiérem, nepřeborným množstvím společnic, masážími apod.

Již od 90. let se diskutuje o tom, jak s fenoménem prostituce legislativně naložit. Regulační snahy chtějí dostat prostituci pod kontrolu, zmiňovány jsou zejména aspekty veřejného pořádku, ochrany mravnosti, zabránění šíření pohlavně přenosných infekcí. Chybí však politická shoda na tom, jak problematiku prostituce řešit.

► Mobilní ambulance R-R je vybavena zázemím pro odběry na pohlavně přenosné infekce, včetně gynekologického křesla. Je zároveň bezpečným místem, kde probíhá poradenství k bezpečnějšímu sexu a sociální práce s ženami. Na snímku zdravotní sestra Zdeňka Smolíková provádí odběr krve na HIV a syfilis.

Foto: Markéta Mathauser Malinová

3.1 Právní úprava

Podle současné legislativy není prostituce ani povolena, ani zakázána. Celonárodní právní předpis, který by definoval pojem prostituce a její provozování, neexistuje.

Podle současné legislativy není prostituce ani povolena, ani zakázána. Celonárodní právní předpis, který by definoval pojem prostituce a její provozování, neexistuje. Tato činnost je vyloučena z režimu živnostenského podnikání¹. Samotné osoby, které poskytují placené sexuální služby, nemohou být za takové jednání trestně postiženy. V určitých případech se dopouštějí přestupku, když například nabízejí sexuální služby na veřejnosti, kde je to zakázáno obecní vyhláškou, či svými projevy vzbuzují veřejné pohoršení. Trestně postižitelné jsou jevy, které s prostitutou souvisejí, jako je kuplířství, obchodování s lidmi, omezování osobní svobody, daňové úniky apod. (OPK MVČR, 1999, ZHMP, 2013).

Ideologicky vychází současný právní postoj k sexbyznysu z aboličního principu – prostituce není právně upravena a jsou trestány její doprovodné jevy. Vzhledem k tomu, že považuje prostituci za nepřijatelnou aktivitu, která je ve své podstatě vykořisťující a ponižující, není pro tento přístup přijatelné, aby se prostituce a další formy sexuální práce staly regulérní prací (Prostitutes Education Network²). Sexuální pracovníce a pracovníci se tak nacházejí ve vakuu, kdy nemají žádné speciální povinnosti, jako je tomu například u regulačních přístupů, ale také žádná práva a pracovněprávní ochranu.

Co se týče právních úprav prostituce, stále platí část zákona č. 241/1922 Sb. o potírání pohlavních nemocí³, ve znění zákona č. 158/1949 Sb. a zákona č. 88/1950 Sb., a to kromě jiného „*zakáz zřizování a udržování nevěstinců*“ (MVČR 2005, ZHMP, 2013). Ačkoliv je tedy zakázáno zřizovat a provozovat nevěstince⁴, funguje jich v současné době na našem území zhruba 850 (Vaca, 2005). Majitelé těchto zařízení by mohli být stíháni pro trestný čin kuplířství podle § 189 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.⁵

V praxi se to však většinou neděje. Provozovatelé podniků s nabídkou sexuálních služeb se snaží ustanovení o kuplířství obcházet různými opatřeními, jako je například pronajímání pokojů sexuálním pracovnícům, jejich zaměstnáváním na pozici barmanky, tanečnice, masérky apod. Majitel či majitelka takového zařízení většinou vlastní živnostenský list vztahující se např. na ubytovací činnost a svůj zisk vykazuje z pronájmu. Majitelé pronajímají pokoje osobám, které si na pokoji mohou dělat, „co chtějí“, hlavně musí platit nájem.

Dalším rozšířeným figlem, jak obejít ustanovení o kuplířství, který je majiteli erotických podniků užíván, je tzv. „označení místností za soukromé“. Majitel podniku obvykle vlastní živnostenské oprávnění např. na pohostinskou činnost nebo provoz klubu s hudební produkcí (např. kabaret), pro niž má vyhrazeny prostory, a ostatní prostory označí za soukromé. Ztíží tím policii možnost kontroly soukromých prostor. Soukromé prostory majitel půjčuje svým „známým“ (sexuálním pracovnícům), které si do těchto prostor vodí své „známé“ (tedy zákazníky). O poskytování placených sexuálních služeb majitelé samozřejmě „nevědí“. V některých podnicích se provozovatelé kryjí i tím, že nechávají své pracovníce podepisovat smlouvy, kde stvrzují, že v podniku nebudou poskytovat placené sexuální služby. V těchto podnicích se objevují v prostorách, za nimiž jsou pokoje, cedule upozorňující na zákaz poskytování placených sexuálních služeb.

► Městská část Praha 1 se snaží bojovat proti klubové prostituci. V ulici Ve Smečkách v centru Prahy, kde je největší koncentrace sex klubů, zřídila novou služebnu policie přímo v domě, kde se nachází noční klub.

Foto: Jan Losenický

¹ § 3 odst. 3 písm. p) zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů (ZHMP, 2013).

² Viz <http://www.bayswan.org/defining.html>.

³ Tento zákon v prvorepublikovém Národním shromáždění prosadila poslankyně Alice Masaryková (Bassermann, 1993).

⁴ Někteří autoři (Mittlöhner, 1999, Gjuričová, 2000) též uvádějí, že je dle platného zákona č. 241/1922 Sb. zakázána i prostituce, její výkon však není trestně postižitelný, protože trestní ustanovení (sankce) byly zrušeny.

⁵ § 189 Kuplířství – potrestán může být ten, „kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným“.

3.2 Scéna sexbyznysu v ČR

Právní vakuum způsobuje nejistotu na obou stranách – u sexuálních pracovnic i u provozovatelů sexpodniků. Sexuální pracovnice někdy ani nevědí, jak je prostituce právně upravena, zda mohou být nějak stíhány či pokutovány za svoji činnost. Setkávají se např. s výhrůžkami, že pokud se „sociálka“ dozví, co dělají, sebere jim děti. Za odvedenou práci jsou vypláceny nejčastěji v hotovosti po skončení směny. Obvykle dostávají 40–60 % z ceny poskytnuté služby, či si pronajímají pokoj za určitou částku (např. 4000 Kč na 24 hodin) a vydělané peníze od zákazníků si ponechávají pro sebe.

Pokud jim podnik za odvedenou práci nezaplatí, nemají právní možnost domoci se platby. Přitom zkušenost s nezaplacením za odvedenou práci nemusí být ojedinělá. Z šetření zaměřeného na pracovní podmínky v pražských sex klubech (Poláková, 2008) vyplynulo, že třetina respondentek znala někoho ze své branže, kdo nedostal zaplacení za odvedenou práci (14, tj. 33 %). Pět respondentek, z nichž čtyři byly české národnosti, se osobně setkala s nezaplacením za odvedenou práci (tj. 12 %). Způsob obrany těchto žen proti nevyplacení výdělků se zdál být spíše pasivní. Ve volných odpovědích uvedly například: *„Nechtěla jsem se přít, přešla jsem to s klidem.“* *„Byla jsem rozčilená, ale v podniku mi to vyhovovalo finančně, tak jsem věděla, že druhý den ty peníze mám zpátky.“*

Uvedené šetření dále mapovalo i smluvní ošetření práce v sexbyznysu. Více než polovina respondentek uvedla, že nemá s vedením podniku uzavřenou pracovní smlouvu (23, tj. 55 %). Z 19 respondentek (45 %), které měly uzavřenou nějakou smlouvu, pouze 4 věděly, jaký typ smlouvy podepsaly, a uvedly její název (Poláková, 2008). Nejčastěji uváděné pozice zahrnovaly: tanečnice (4krát),

masérka (3krát), modelka (2krát), po jedné byly uvedeny pozice společnice, herečka, hosteska a jiné. Některé podniky nazývají své pracovnice „výkonnými umělkyněmi“ a nabízejí možnost ženám vyřídit smluvní zajištění a odvod daní (Dlouhá, 2013). ROZKOŠ bez RIZIKA (dále R-R) se v praxi setkává i s tím, že pracovnice odevzdává podniku určitou částku měsíčně (např. 4000 Kč) a podnik za ni odvádí a hradí daně a pojištění.

Pracovní podmínky v jednotlivých podnicích jsou různé. Podniky se liší nejen vybavením a čistotou interiéru, ale i přístupem vedení a dalšího personálu k pracovnicím a pravidly podniku. R-R se během poskytování zdravotních a sociálních služeb zaměřuje i na mapování pracovních podmínek žen v sexbyznysu. Klientky se setkávají s nejrůznějšími sankcemi a omezeními: Jsou pokutovány (za pozdní příchody, nedodržení počtu naplánovaných směn aj.), zákazníci jsou jim přidělováni manažerem, nesmějí odmítnout zákazníka, nemohou mít na pracovišti mobilní telefon, mají povinnost po poskytnuté sexuální službě zdržet zákazníka na drink apod. Některé klientky R-R si takové jednání nechávají líbit a berou to jako součást své práce¹. Jiné vymýšlejí nejrůznější strategie, jak tato pravidla obejít (např. když se pracovníci nelíbí nějaký zákazník, jde se v klubů někam „zašít“ – např. do šatny). Vyskytují se i stížnosti na špatné vztahy s ostatními pracovníci klubu (vzájemné krádeže, pomlouvání...). V některých klubech naopak vládne „domácí atmosféra“, hlavně tam, kde jsou stále pracovnice, které se znají. Tyto ženy uvádějí, že jsou s pracovními podmínkami spokojené, a oceňují přístup vedení podniku. Nemívají problémy s naplánováním směn ani s možnostmi volna. Kladně hodnotí například bezpečnostní opatření podniku (alarmy na pokojích,

Sex kluby jsou na rozdíl od privátů viditelně označeny. Terénní pracovnice R-R libereckého týmu Pavla Procházková a Markéta Stezková před vstupem do nočního klubu. V Holandsku, kde je prostituce legalizována, město Rotterdam uložilo provozovatelům sexpodniků povinnost umožnit vstup do podniku terénním sociálně zdravotním službám.

Foto: Markéta Mathauser Malinová

¹ Ne vždy jsou pracovnice pasivní a přijímají všechny požadavky vedení podniku. Na Moravě se např. v jednom nočním klubu pracovnice vzbouřily kvůli tomu, že majitel chtěl předkládat výsledky zdravotních testů, a hromadně z klubu odešly (Janířková, 2007, osobní konzultace).

pohotovou ochranku aj.). Podrobným mapováním pracovních podmínek klientek R-R v pražských sex klubech se zabývalo kvantitativní šetření R-R (Poláková, 2008).

3.2.1 Formy sexbyznysu

Samotná prostituce může být rozdělena z hlediska místa, kde je placený sex nabízen a poskytován, na služby tzv. indoor (za dveřmi) a tzv. outdoor (venkovní stanoviště – ulice, silnice, parkoviště). Můžeme rozlišit tato prostředí:

Kluby – jedná se o podniky nejrůznější velikosti¹, které se v České republice nazývají noční kluby (night clubs), kabarety, erotické podniky, masážní salony (zejména v minulosti), noční bary apod. Obecně můžeme tyto podniky nazývat sex kluby (Zikmundová in Klíma et al., 2007; Malinová in Matoušek at al., 2013). Některé kluby se specializují např. pouze

na taneční vystoupení, strip show, sado-maso, převažuje však nabídka kompletních sexuálních služeb, zahrnujících především přímý sexuální kontakt mezi sexuální pracovníci a zákazníkem. Kluby jsou nejviditelnější, většinou jsou veřejně označené neonem, poutačem u vstupu apod., a tudíž nejméně skrytou formou „indoor“ prostituce.

» **Priváty** – jde o soukromé byty, skryté v běžné domovní zástavbě, které si pronajímá jedna či více pracovnic. Priváty inzerují telefonní čísla, na kterých si zákazník domlouvá návštěvu buď přímo s pracovníci, nebo přes operátorku (ta obsluhuje většinou více privátů). Inzerce neobsahuje úplnou adresu privátu, což značně ztěžuje přístup terénních pracovnic a pracovníků nevládních organizací do tohoto prostředí k navázání a udržení kontaktu s cílovou

▼ Dostat se do prostředí klubu či privátu bývá někdy obtížné. Pomáhá nám nabídka rychlostestů na HIV a syfilis. Jedno píchnutí do prstu a výsledek je znám do 20 minut. Ročně R-R provede přes 3000 testů na HIV, z toho bývají v průměru 2 případy HIV positivity. Jedná se většinou o záchyty z akcí pro veřejnost či na gay scéně. Na snímku je terénní pracovnice ostravského týmu Klára Ondrušková se ženou pracující v sexbyznysu. Foto: Markéta Mathauser Malinová

skupinou. Pro priváty je specifické, že mohou operativně měnit místo, kde provozují svou činnost. Ženy na privátech jsou ve větším riziku z hlediska případného násilí, není zde „ochranka“, jako tomu bývá v sex klubech.

» **Eskortní služby** – jsou v podstatě „terénní službou“, kdy pracovnice dojíždí za zákazníkem na místo dle dohody (do bytu, hotelu, doprovází ho na cestách apod.). Eskortní služby zajišťuje i většina klubů a privátů. Dále jsou nabízeny eskortními agenturami. Pracovnice čeká doma, tzv. na telefonu, operátor/ka jí domluví zákazníka a taxikář doveze pracovníci za zákazníkem. Objevují se i ženy, které se specializují na sex v autě zákazníka.

» **Ulice / silnice / parkoviště** – pouliční prostituce je nejvíce stigmatizovanou a viditelnou formou prostituce. Je spojována mimo jiné s narušováním veřejného pořádku, ohrožováním výchovy dětí a další kriminalitou. V současné době tvoří již okrajovou část z celého segmentu sexbyznysu – uvádí se kolem 10–12 % (Malinová in Matoušek et al., 2013). Obce či města, na jejichž území působí pouliční a silniční sexuální pracovnice, se většinou snaží vyhnat tyto ženy za hranice svého území pomocí uplatňování příslušné obecně závazné vyhlášky (více viz v následující kapitole).

Mezi specifické a málo zmapované formy sexuální práce můžeme zahrnout natáčení pornofilmů a nekontaktní práce on-line na erotických videochatech, po telefonu či striptýzový tanec. Některé pracovnice se snaží udržet se v oblasti nekontaktní sexuální práce (např. tanec), nezřídka se však stává, že postupně „sleví ze svých hranic“ a začnou chodit i tzv. na pokoj.

3.2.2 Obecně závazné vyhlášky proti prostituci

Obcím je dána pravomoc si pomocí obecně závazných vyhlášek upravit nabízení a poskytování placeného sexu na veřejnosti v jejich regionu. Tyto vyhlášky však nemají dopad na vznik a umístění sex-podniků na území daných obcí (ZHMP, 2013). Nálezem Ústavního soudu z 8. 3. 2007 mají obce možnost plošně zakázat prostituci nabízenou a vykonávanou na veřejnosti. Ústavní soud shledal tuto činnost

natolik v rozporu s dobrými mravy a narušující veřejný pořádek, že umožnil tzv. plošný zákaz (sp. zn. Pl. ÚS 69/04)².

Obecní vyhlášky „proti pouliční prostituci“ uplatňují např. Praha, Plzeň, Dubí, Chomutov a další města. Zde se osoby, které nabízejí a poskytují sexuální služby na veřejnosti, dopouštějí přestupku, za který jim může být uložena bloková pokuta splatná na místě (v Praze to bývá obvykle 500–1000 Kč). Pokud dotyčná osoba souhlasí s přestupkem a zároveň nemá hotovost, je jí předána poštovní poukázka s předepsanou výší pokuty. V případě nesouhlasu s přestupkem je věc řešena ve správním řízení, kde hrozí pokuta až 30 tisíc Kč. Jako velmi problematické při uplatňování těchto vyhlášek se jeví dokazování – policie by měla prokázat, že došlo ke spáchání přestupku (nabízení sexuálních služeb za úplatu), což bývá velmi obtížné. Žena může říci, že na ulici na někoho čeká, prochází se apod.

Během terénní práce R-R v Praze jsme se setkali s případem klientky, která nám sdělila, že dostala od městské policie pokutu za to, že stála na Karlově náměstí, a tím porušila vyhlášku proti prostituci.³ Zástupci policie věděli, že dotyčná žena pracuje občas na ulici jako sexuální pracovnice. V momentě, kdy však klientka dostala pokutu, čekala skutečně zrovna na svého kamaráda a nebyla dle svého tvrzení „na Karláku v práci“. Rozleželo se jí to v hlavě a došla si na příslušné oddělení policie a dle svých slov „si vyhádala“ zrušení udělení pokuty. Jiná klientka si nám opakovaně stěžovala na pokutování městskou policií. Preferovala by raději, pokud by byla vyčleněna nějaká část, kde by mohla stát (zóna tolerance), a klidně by zaplatila nějaký denní poplatek (uvedla 500 Kč) a měla by od policie klid. Další klientka, která se setkala opakovaně s udělením pokuty za porušení vyhlášky, se prý zeptala policisty, co má tedy dělat, aby uživila své dítě. Bylo jí údajně odpovězeno, že si má najít partnera, který ji bude živit, nebo jít pracovat jinam, kde neplatí vyhláška.

V souvislosti s pouliční prostitucí a vybíráním pokut se v nedávné době objevil v médiích případ, kdy exekutor vymáhal nezaplacenou pokutu přímo na chomutovské trase po jedné pracovníci a chtěl jí zabavit telefon. K tomuto jevu se kriticky vyjádřila Lucie Šídová (R-R): „Dle mého názoru je neadekvátní to, že může exekutor hrozit ženě na ulici zabavením třeba mobilního telefonu – jak bylo naznačeno v televizním zpravodajství. Pokud vím, exekutor by

¹ Klubová scéna zahrnuje škálu od malých podniků s dvěma pracovníci na směně po obrovské podniky, které inzerují desítky až stovku žen na směně (zdroj R-R).
² „Lze tedy shrnout, že současná právní úprava dává obci na výběr, aby buď prostituci neupravovala vůbec, nebo ji na všech veřejných prostranstvích obce zcela zakázala, anebo aby negativně či pozitivně vymezila určitá prostranství, na kterých lze prostituci nabízet“ (Návrh Zákona o toleranci sexuálních služeb, 2013).
³ Vyhláška č. 20/2007 Sb. hl. města Prahy, na ochranu veřejného pořádku v souvislosti s nabízením a poskytováním sexuálních služeb na veřejných prostranstvích – toto jednání je na celém území Prahy zakázáno (ZHMP, 2013).

neměl brát lidem to, co nezbytně potřebují k výkonu svého povolání, a pro prostitutku je telefon něčím, co může jít, ale i nějaké její kolegyni zachránit život. To je nepřipustné“ (Hechtová, 2012).

Některé obce (např. Chomutov, České Velenice) se kromě postihu pouličních pracovnic zároveň zaměřily na snižování, nebo spíše odrazování poptávky po sexuálních službách, a to prostřednictvím natáčení zákazníků, zveřejňování automobilů zákazníků s rozmazanou státní poznávací značkou, zasíláním dopisů do trvalého bydliště s výzvou k dostavení se k přestupkové komisi (Černý, Holeček, 2008; Zimmerlová, 2009; Hechtová, 2012). Kontrolní způsob, jak odradit zákazníky, zvolilo město Chomutov, které umístilo do svých prostor 16 cedulí v hodnotě 400 tisíc korun, upozorňujících na riziko nákazy od pouličních sexuálních pracovníků. Na ceduli je vyobrazena žena s doprovodným textem: *Nabízím: kapavku, syfilis, HIV. Prostituce* (Kassal, 2010). V této souvislosti Hana Malinová (R-R) upozorňovala v médiích na problematiku porušování lidských práv a stigmatizování žen pracujících na ulici (ČT24, ČTK, 2010). Některé vyhlášky proti prostituci explicitně postihují i využívání placených sexuálních služeb (např. vyhláška obce Chomutova č. 8/2011).

3.2.3 Důsledky represivních obecních vyhlášek

Uplatňování vyhlášek většinou nevyžene pouliční pracovnice z ulice, jak by si jejich tvůrci přáli. Pracovnice na ulici zůstávají, někdy se přesunou do jiných městských čtvrtí, nebo se přemístí za hranice města do oblastí, které jsou pro ně více rizikové z hlediska případného násilí (vyloučené neobydlené lokality, odlehlá parkoviště, lesíky). Případně migrují do jiných měst. Při uplatňování represivní legislativy se i výrazně zkracuje doba na vyjednávání se zákazníkem o poskytnuté službě před nástupem do vozu vzhledem k obavám z přistižení policií. Represivní legislativa může vést i k větší a skrytější viktimizaci sexuálních pracovníků, které se obávají oznámit případnou trestnou činnost (násilí, krádeže atd.). Kriticky se k uplatňování represivních vyhlášek staví i expertky, které pořádaly v roce 2011 konferenci zabývající se problematikou prostituce⁴: „*Ve svém důsledku však toto opatření vede k prohloubení problému, protože prostitutky vytlačené mimo obecní infrastrukturu a své běžné sociální sítě se častěji stávají oběťmi násilí.*“

Z výpovědí klientek R-R víme, že pokud se osmělily a nahlásily trestnou činnost, která na nich byla spáchána, tak se setkaly také s negativním postojem policie. Jedna z klientek R-R zažila hrubé násilí na trase od zákazníka, který na ni najel autem a okradl ji. Od policie si posléze vyslechla, že „*si za to může sama a že tam neměla co dělat*“ (platí zde vyhláška proti prostituci). Zástupci městské policie neřídka zastávají roli, kdy se snaží omezovat prostituci různými opatřeními, se kterými má zkušenost řada klientek R-R. Např. velitel chomutovské městské policie Jan Řehák uvedl v této souvislosti: „*Odvážíme prostitutky na služebnu na druhém konci města, abychom jim ztížili návrat na trasu*“ (Hechtová, 2012).

Ve velice zranitelném postavení se nacházejí osoby, které pracují zejména pro své „manažery“, neumí se bránit a neznají svá práva – například nevědí, že mohou nesouhlasit se spácháním přestupku. Uplatňování represivních vyhlášek tak dopadá na nejzranitelnější skupinu, která je v sexbyznysu vykořisťována. Někdy v obavách z policie zaplatí pokutu na místě, a musí se pak o to víc snažit, aby vydělaly potřebné peníze. V důsledku nutnosti vydělat peníze se pak mohou chovat rizikověji.

Většina z udělených pokut však zůstává nezaplacena (Zimmerlová, 2009). Špatná vymahatelnost zaplacení těchto uložených pokut v rámci správního řízení a náklady spojené s jejich udělováním převyšují částky, jež se od pokutovaných osob vyberou (OPK MVČR, 2000). Ženám narůstá dluh, což je další překážkou v jejich případné cestě zpět do společnosti.

► Mobilní ambulance R-R je využívána v 12 krajích ČR. Terénní pracovnice během výjezdu ambulancí kontaktují ženy pracující ve venkovních formách prostituce, ale i v klubovém či privátním prostředí (po dohodě s klientelou). Na snímku jsou Jana Poláková a Hana Malinová ze středočeského týmu R-R.

Foto Markéta Mathauser Malinová

⁴ „Možnosti právní úpravy a postavení osob zabývajících se prostitucí“, konaná dne 21. září 2011. Realizovalo ji Centrum ProEquality při Otevřené společnosti, o. p. s., ve spolupráci s Friedrich-Ebert-Stiftung, e. V., zastoupením v České republice.

► Mobilní ambulance R-R je využívána i k různým akcím pro veřejnost. Například v rámci Světového boje proti AIDS (1. prosinec) nabízíme veřejnosti v jednom z českých či moravských měst testování na HIV a poradenství k bezpečnějšímu sexu zdarma. Na snímku je sanitka během nabídky testování na HIV v Jihlavě. Testování proběhlo v rámci mezinárodní akce Světlo pro AIDS, která připadá na třetí květnovou neděli, kdy si tradičně lidé po celém světě připomínají oběti této nemoci.

Foto: Markéta Mathauser Malinová

3.3 Regulace prostituce zákonem

V České republice se již od roku 1994 střídavě objevují snahy prostituci právně upravit samostatným zákonem. Tyto snahy ideově vycházejí z regulačního přístupu, jehož podstatou je vymezení určitého rámce, v němž je prostituce povolena a který umožňuje postih jakéhokoliv vybočení z tohoto rámce (MVČR, 2005; ZHMP, 2007; ZHMP, 2013). Média v tomto kontextu často používají termín legalizace prostituce (ČTK, 20. 6. 2013). Legalizaci prostituce lze však obecně chápat v širším slova smyslu jako jakýkoliv systém, který povoluje nějakou formu prostituce, ať už za pomoci speciálního zákona a regulačních opatření pro osoby, které poskytují placené sexuální služby (např. povinné registrace těchto osob, speciální daňové odvody aj.), či bez nich (Prostitutes Education Network).

Od roku 1994 bylo zpracováno několik variant návrhů zákona o regulaci prostituce. Významným pokusem byl vládní návrh z dílny Ministerstva vnitra (2005), od něhož se odvíjely ideově i další návrhy. Tuto iniciativu převzali zákonodárci z hlavního města Prahy (2007, 2010, 2013). Vládní návrh zákona o regulaci prostituce MV ČR (2005) se nepodařilo v říjnu 2005 přijmout z důvodu zamítnutí návrhu na vypovězení mezinárodní „Úmluvy o potlačování obchodu s lidmi a využívání prostituce druhých osob“ (dále jen Úmluva). K Úmluvě, jež vstoupila v platnost roku 1951, přistoupilo Československo v roce 1958. Úmluva zavazuje smluvní státy mimo jiné nepřijímat žádné zákony, které by požadovaly po osobách živících se prostitucí vlastnit speciální průkaz, být zaregistrován k této činnosti, a zavazuje trestat každého, kdo provozuje nevěstinec, což je v rozporu s navrhovaným zákonem o regulaci prostituce. Aby mohl být přijat tento zákon, resp. aby mohl nabýt účinnosti, musela by být tedy napřed

vypovězena Úmluva (ZHMP, 2007). Úkol docílit vypovězení Úmluvy tedy čeká na kohokoliv, kdo chce prosadit tzv. regulaci prostituce.

Poslední návrh zákona o regulaci prostituce vytvořila skupina kolem pražského radního Lukáše Manharta (ZHMP, 2013). Tento návrh vycházel z předchozího magistrátního návrhu z roku 2010 a byl částečně upraven a připomínkován různými subjekty, včetně neziskových organizací. R-R se podílela rovněž na připomínkování navrhovaného zákona. Do návrhu se podařilo promítnout některé pozitivní změny (např. platnost oprávnění k provozování prostituce na celém území ČR), přesto však svou podstatou zůstává velmi represivní, což v konečném důsledku povede k přesunutí většiny osob ze sexbyznysu do ilegality, a ztíží tak jejich situaci i přístup neziskových organizací k této ohrožené skupině. V červnu 2013 byl návrh zákona o regulaci prostituce schválen Radou hlavního města Prahy a následně Zastupitelstvem (ČTK, 20. 6. 2013).

3.3.1 Hlavní charakteristiky zákona o regulaci prostituce¹

Zástupci a zástupkyně pražského magistrátu přijali pozvání na mezinárodní konferenci a workshop *Ze sexbyznysu na trh práce?*, které se konaly ve dnech 16.–17. 10. 2012, a představili zde návrh zákona a jeho východiska (Manhart, Bohuslav, Novaková). Následující popis základních charakteristik návrhu zákona vychází i z této přednášky.

a) Definice provozování prostituce – provozování prostituce je definováno jako „dobrovolné poskytování sexuálních služeb včetně jejich nabízení za úplatu fyzickou osobou, směřujících k uspokojování sexuálních potřeb, pokud splňuje znaky

Pražský radní Lukáš Manhart představil účastníkům mezinárodní konference *Ze sexbyznysu na trh práce?* pohled magistrátu na řešení problematiky prostituce – regulaci prostituce prostřednictvím speciálního zákona.

Foto: Jan Losenický

podnikání“. Nespádají sem tedy jednorázové případy provozování či nabízení prostituce bez oprávnění. Zákon v komentáři § 2 vymezuje rozsáhlý okruh oblastí, které se dají zahrnout pod termín prostituce. Zařazuje sem sféru kontaktní (včetně např. erotic-kých masáží), ale i „nekontaktní“ sexuální práce, resp. situace, kdy k bezprostřednímu fyzickému kontaktu nedochází, ale zároveň toto jednání bezprostředně směřuje k uspokojení sexuálních potřeb jiného (např. „*onanie*“). Naopak dle definice zákona by pod prostituci nespádalo „*provozování strip tance u tyče*“ či „*poskytování sexuálních služeb prostřednictvím sítě elektronických komunikací*“.

Provozování prostituce je vymezeno jako **podnikání**, na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů dle obchodního zákoníku². Prostituce by nemohla být vykonávána v pracovněprávním či jiném obdobném vztahu nebo prostřednictvím jiných osob.

b) Podmínky legálního provozování prostituce – zahrnují mimo jiné **registraci na obecním úřadě** s rozšířenou působností (dále jen úřad) v místě, kde chce žadatel poskytovat sexuální služby. Žadatel na základě splnění určitých podmínek (předložení posudku o zdravotní způsobilosti, výpis z evidence rejstříku trestů, doklad o zdravotním pojištění atd.) získá **oprávnění k provozování prostituce**. Oprávnění by mělo platit na celém území ČR a mělo by mít podobu „*průkazu k provozování prostituce*“, který by obsahoval fotografii držitele, jméno a příjmení a další náležitosti. Do průkazu by se vyznačovala zdravotní způsobilost, kterou by potvrdil praktický lékař dané osoby. Oprávnění má mít platnost jeden rok. Poté by zájemkyně nebo zájemce znovu museli zažádat na úřadě o prodloužení platnosti oprávnění, a to i opakovaně po splnění podmínek nutných k získání oprávnění.

c) Kde mohou být placené sexuální služby nabízeny a vykonávány? Prostituce by mohla být vykonávána pouze **v zařízeních určených k provozování prostituce** (dále jen zařízení) či **v prostorách**, které jsou podle rozhodnutí stavebního úřadu určeny **k bydlení**, osoba oprávněná k provozování prostituce je oprávněna je užívat a které by získaly k tomuto účelu povolení od rady obce (příp. zastupitelstva obce) a zaplatily by obci poplatek.

Zařízení určená k vykonávání prostituce a i tzv. prostory určené k bydlení (priváty) by se nesměly vyskytovat v blízkosti (tj. do 150 metrů) školských zařízení, církevních budov, státních institucí

a mnoha dalších institucí. Obec by mohla pomocí vyhlášky stanovit místa, na nichž lze v obci provozovat erotický klub či soukromý privát, určit provozní dobu podniku a maximální užitnou plochu zařízení. Prostituce by též mohla být vykonávána **v obydlí zákazníka**.

Návrh zákona **nově** obsahuje v § 4 plošný **zákaz nabídky placeného sexu na veřejnosti**: „*Provozování prostituce a její využívání na veřejných prostranstvích se zakazuje, přičemž nesmí být z veřejného prostranství ani viditelné.*“ Snahou je též postihnout tzv. výlohouvou prostituci, zřejmě za účelem postihnout tím nabídku některých podniků působících zejména v Praze 1 v ulici Ve Smečkách. Zákon nově neumožňuje obcím si tuto problematiku upravit pomocí obecních vyhlášek, a vymezit si tak například i zónu, kde je možno pouliční sexuální služby nabízet. Předchozí návrhy zákona (2010, 2012) obvykle tuto variantu umožňovaly.

d) Povinnosti sexuálních pracovníků a provozovatelů klubů a privátů – návrh zákona stanovuje mnoho dalších povinností jak pro **osoby vlastníci oprávnění** k vykonávání prostituce (např. povinné zdravotní prohlídky na pohlavní choroby, které by si dotyčné osoby hradily³), tak **pro provozovatele** zařízení (klubů) a prostor – tzv. privátů. Provozovatelé klubů by například museli vést evidenci osob vykonávajících prostituci, zatímco provozovatel privátu by musel zajistit, „*aby v prostoru byla prostituce provozována pouze jím*“. To popírá obvyklou praxi, kdy v privátech obvykle pracují minimálně dvě ženy současně, což je doporučováno i z hlediska jejich větší bezpečnosti a ochrany.

Další pravidla platí také pro lékaře vydávající zdravotní posudky (např. informační povinnost úřadu v případě zdravotní nezpůsobilosti osoby k provozování prostituce) či pro obecní úřad.

e) Sankce – porušení povinností vymezených v zákoně je kvalifikováno jako **přestupek**. Za spáchání přestupku lze uložit pokutu osobám provozujícím prostituci do **50 000 Kč**, provozovatelům zařízení pro výkon prostituce (noční kluby, priváty apod.) do **2 000 000 Kč**. Přestupek mohou spáchat i zákazníci, kteří využijí prostituce na místech nebo v době, kde a kdy je to zakázáno, či mimo prostory, kde je držitel povolení k provozování prostituce oprávněn (pokuta do 15 000 Kč). Zákazníci, kteří využívají služeb osoby bez oprávnění, postižení být nemohou.

Většina respondentek nesouhlasila se základním aspektem zákona, a to vyžadováním oprávnění k provozování prostituce (67 %). Největším problémem bylo pro dotazované vystoupení z anonymity.

¹ ZHMP, 2013, sněmovní tisk č. 1108/0.
² Od 1. 1. 2014 by se jednalo o podnikání dle § 420 až 422 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
³ Druh, četnost prohlídek a další podmínky by stanovila vyhláška.

f) Registr – zákon dále počítá s vytvořením **centrálního registru sexbyznysu**, spravovaného Ministerstvem průmyslu a obchodu. Registr by byl informačním systémem veřejné správy a evidoval by údaje o osobách oprávněných k provozování prostituce a jejich průkazech, zařízeních k provozování prostituce, prostorách a osobách, kterým byla povolení k provozu zařízení či povolení k provozu prostor vydána. **Údaje v registru by byly uchovávány po dobu 10 let (!)** od zániku oprávnění, povolení k provozu zařízení nebo povolení k provozu prostor. O výpis z registru by mohl požádat taxativně vymezený okruh osob a institucí, ale i „*osoba, která prokáže právní nebo jiný vážný zájem*“. V této souvislosti se objevuje výrazná kritika, ať již ze strany neziskových organizací pracujících s osobami v sexbyznysu a obětmi obchodování (R-R, La Strada), či i ze strany organizací zabývajících se ochranou lidských práv a legislativními pokusy tato práva omezovat (Iuridicum Remedium). Podrobně viz podkapitola Kritika magistrátního návrhu zákona o regulaci prostituce z pozice liberalismu, str. 69.

g) Smlouvy – zákon **nově** obsahuje ustanovení **o smlouvách o poskytování sexuálních služeb** (dále jen „smlouva“, § 43–47). Smlouvou se osoba oprávněná k provozování prostituce zavazuje poskytnout zájemci za odměnu dohodnuté sexuální služby. Do doby splnění smluvních povinností by mohla jakákoliv strana od smlouvy odstoupit. Zákazník má právo na vrácení zaplacené odměny pouze do doby, než bylo započato s plněním (vykonáváním sexuální služby). Pokud již bylo započato s plněním smlouvy, nemá zákazník právo požadovat své peníze zpět. Odstoupí-li od smlouvy osoba poskytující placené sexuální služby, vrátí zájemci (zákazníkovi) zaplacenou odměnu či její část odpovídající rozsahu nesplněné povinnosti. Na práva a povinnosti smluvních stran se nepoužijí ustanovení občanského zákoníku o ochraně spotřebitele.

3.3.2 Postoje sexuálních pracovníků k návrhu zákona o regulaci prostituce (ZHMP, 2010)

V České republice se při tvorbě legislativy k prostituci dosud nepočítalo se zadáním studie věnované zjišťování postojů osob ze sexbyznysu k tomuto tématu. Přitom má-li být navrhovaná legislativa účinná, je třeba, aby na ni přistoupily a souhlasily s ní právě osoby ze sexbyznysu. Malinová (2011) iniciovala výzkumné šetření *O nás, ale s námi*. Sběr

dat probíhal v období září až říjen 2010, a to v sedmi krajích České republiky. Dotazovanými byly klientky R-R, které byly osločovány v poradenských centrech v Praze a Brně a rovněž během terénní práce regionálními týmy. Nástrojem sběru dat byl dotazník obsahující převážně uzavřené otázky. Výzkumný soubor tvořilo 162 sexuálních pracovníků.

V rámci šetření byly sledovány postoje sexuálních pracovníků k jednotlivým paragrafům zákona o regulaci prostituce (ZHMP, 2010), které se jich přímo dotýkají, charakteristiky respondentek z hlediska věku, rodinného stavu, dětí, místa pracoviště aj., i rozdíly v postojích respondentek z hlediska regionů. Nadstavbu výzkumu tvořilo šetření mezi novináři⁴, kteří odhadovali, jak sexuální pracovníce na jednotlivé otázky z výzkumu odpoví. Právě média hrají klíčovou úlohu v prezentaci tématu prostituce a pomáhají dotvářet pohled širší veřejnosti.

Výsledky šetření

Většina respondentek **nesouhlasila se základním aspektem zákona, a to vyžadováním oprávnění k provozování prostituce** (67 %). Největším problémem bylo pro dotazované vystoupení z anonymity. Utajení prostituce a obavy z prozrazení se objevovaly v komentářích, například: „*Oprávnění je problém, protože co vědí tři, vědí všichni. Věřím, že časem se to provalí, už devět let to tajím a nepřivádím rodinu do hanby.*“

„*Určitá regulace a přehled o situaci je potřeba, výborná je práce anonymních neziskových center, jen si neumím představit, že slečny budou chtít být někde oficiálně registrovány, protože většina dělá tuto práci tajně, budou se bát prozrazení – třeba i v budoucnu, až s touto prací skončí.*“

S poskytnutím **osobních údajů úřadům nemělo problém 28 % dotazovaných**. Největší obavy měly v tomto ohledu matky, které měly významně častěji problémy i s dalšími s požadavky zákona. Častěji tajily svou profesi, resp. nikdo nevěděl, že poskytují placené sexuální služby (66 % matek oproti 53 % celého souboru). Naopak oprávnění by uvítala více než čtvrtina žen, o jejichž profesi rodina ví (tj. 18 % v celém souboru). Některé respondentky přemýšlely nad pojetím oprávnění z hlediska pracovněprávního zařazení. V komentářích se objevovalo mimo jiné: „*Oprávnění k prostituci není problém, ale musí se vysvětlit, zda budeme zaměstnanci, nebo budeme mít živnostenský list.*“ „*Oprávnění mi připadá zneužitelné a nevhodné vůči děvčatům, buď ŽL, nebo*

⁴ Jednalo se o zástupce médií, kteří se zúčastnili 3. 11. 2010 „Workshopu pro novináře“, pořádaného R-R pod záštitou organizace SWAN. Dotazník vyplnilo 12 novinářů. Výsledky je možné nalézt v publikaci *O nás, ale s námi* (Malinová, 2011).

zaměstnanci.“ *„Pokud by to znamenalo nějaké výhody, nejen povinnosti, brala bych to jako každou jinou pracovní smlouvu.“*

Výrazná **kritika** se objevovala u ustanovení, které vymezovalo **platnost oprávnění pouze ve správním obvodu obce, kde je prostituce vykonávána**. Při změně pracoviště, resp. správního obvodu (např. pracovnice z klubu v Praze 1 by přešla pracovat na privát na Prahu 4) by bylo nutno žádat o nové oprávnění. Jak vyjádřila jedna z respondentek: *„V tomto oboru dívky často mění pracoviště.“* Nadměrnou byrokratickou zátěž spojenou s vyřízením oprávnění shrnula respondentka: *„Některé holky pracují ve třech klubech najednou, nebo slečna vydrží v klubu dva dny a pak jde jinam; to bude chodit stále po úřadech?“* Toto ustanovení už v novém návrhu zákona není, ovšem zůstala platnost oprávnění pouze na jeden rok, s čímž respondentky také ve většině případů nesouhlasily.

Respondentky se shodovaly v **odmítavém postoji k výši pokut za provozování prostituce bez oprávnění**. Téměř dvě třetiny dotazovaného souboru (65 %) vyjádřily nesouhlas – pokuty se jim

zdály příliš vysoké, vyslovily se, že nemají peníze apod. Jedna z klientek například uvedla: *„Co vědí, v jaké situaci je matka, samoživitelka dvou dětí, která je nedokáže uživit ze 100 Kč, které jí po zaplacení všech nákladů zbudou na měsíc?“*

Zajímavý byl **pohled respondentek na zákaz pouliční prostituce**. Navrhovaný zákon z roku 2010 plošně zakazoval pouliční prostituci, ale zároveň umožňoval obcím vymezit veřejná místa, kde by se mohly nabízet pouliční pracovnice (v dotazníku byl použit termín „ulička lásky“). V souboru se projevila hierarchie sexbyznysu, kdy i samotnými sexuálními pracovníci je nejhůře hodnocena pouliční prostituce. Celkem 58 % dotázaných se domnívalo, že by obec neměla povolovat pouliční prostituci, a to z důvodů např. špatné hygieny, šíření nemocí a obtěžování okolí. S „uličkou lásky“ souhlasilo 28 % respondentek. Možná je k tomu vedly i pragmatické důvody, např.: *„Lepší určit jednu ulici, než aby se prostitutky roztahovaly po celém městě.“* „Vzhledem k tomu, že je Praha turistickým centrem a turisté často hledají i tyto služby, měli by vědět, kam jít, samozřejmě i z důvodu bezpečnosti a morálky.“

Uplatňo-
vání zákona
nepochybně
způsobí
přesun
značné části
prostituční
scény do
ilegality...

V zemích, kde je prostituce legální, se organizace pro osoby v sexbyznysu soustředí na zvýšení profesionalizace práce v prostituci. Na snímku je nástěnka německé organizace Kassandra, která sídlí v Norimberku.

Foto: Jan Losenický

Nutno dodat, že většinu souboru tvořily právě ženy z tzv. indoor služeb (kluby, priváty, eskort), tj. 85 %. Pouličních pracovnic bylo 11 %.

Naopak s jakými požadavky zákona měly dotazované nejméně problémů? Jednalo se zejména o potvrzení od lékaře o zdravotní způsobilosti k výkonu prostituce, kdy k tomuto požadavku většina respondentek neměla výhrady (78 %). Je však otázkou, jak by respondentky hodnotily případnou povinnost platit si vyšetření. Současný návrh „zákona“ neobsahuje informace o způsobu úhrady za vyšetření. Odkazuje na prováděcí právní předpis, který stanoví druhy, četnost a obsah lékařských prohlídek (ZHMP, 2010).

Velká část respondentek rovněž neviděla problém v kontrole držení platného „oprávnění“ Policií ČR a obecní (městskou) policií (48 %). Objevily se však i obavy z korupce, vydírání, šikanování policisty a z možného odrazování zákazníků (10 %) a také obavy z městské policie (4 %).

3.3.3 Postoj R-R k navrhovanému zákonu o regulaci prostituce (ZHMP, 2013)

Navrhovaný zákon o regulaci prostituce (dále jen zákon) na první pohled vypadá z finančního hlediska možná výhodně pro stát a obce: Poskytuje možnost výběru daní a místních poplatků z provozování prostituce. Jeho dalším příslibem je zajištění regulace prostituce, a tím veřejného pořádku. Obsahuje zároveň mnoho sporných otázek, a jeho přínos pro praxi je tudíž velmi nejistý. Administrace uplatnění zákona je finančně velmi náročná (jen náklady na software se odhadují na 30 milionů a k tomu je třeba připočítat platy všech osob, které budou naplňování zákona zajišťovat), takže slibovaný finanční efekt se může proměnit dokonce ve ztrátu. Uplatňování zákona nepochybně způsobí přesun značné části prostituční scény do ilegality, jelikož většina osob bude mít dle našich zkušeností problém se základní podmínkou zákona, a to se zařazením do registru. Skrytá prostituční scéna působí potíže v přístupu k osobám ze sexbyznysu nejenom nevládním organizacím, které poskytují této cílové skupině sociální a zdravotnické služby, ale dopadá negativně na celou společnost. Osoby, které začnou poskytovat sexuální služby nelegálně, se s velkou pravděpodobností budou obávat využít služeb pomáhajících organizací i institucí a také oznámit trestnou činnost, která na nich byla spáchána.

Zákon se nedostatečně zabývá aspektem práv osob v sexbyznysu a nepohlíží na prostituci jako na práci. Oproti zahraničním úpravám, které se snažily přistoupit k fenoménu prostituce i z lidskoprávního pohledu (viz německá a holandská úprava k prostituci a jejich výklad), je v magistrátním návrhu nahlíženo na prostituci jako na sociálně patologický jev, se kterým je třeba se nějak vypořádat. Nezabývá se aspekty, jako jsou pracovní podmínky pro osoby v sexbyznysu, nutností destigmatizace osob, které v sexbyznysu pracují, potřebou vytvořit programy zaměřené na odchod ze sexbyznysu, jako je tomu v případě zahraničních úprav. Naopak se soustředí na populární opatření, jako jsou povinné zdravotní prohlídky a hledisko veřejného pořádku.

Nicméně se do něj podařilo zapracovat některé pozitivní aspekty (platnost oprávnění na celém území ČR) a oceňujeme, že se tvůrci návrhu zákona začali nově zabývat i smlouvou mezi osobami ze sexbyznysu a zákazníky (viz Hlava V – Některá ustanovení o smlouvě, § 43–47), což vnímáme jako první nesmělý pokus bránit zájmy sexuálních pracovníků.

V následující kapitole budou popsány vybrané paragrafy navrhovaného zákona, které jsou dle názoru R-R problematické.

Definice a výklad prostituce (§ 2)

Už samotný obšírný výklad k definici prostituce, co vše pod ní spadá, vzbuzuje rozpaky (viz komentář k § 2). Kde začíná hranice mezi relaxační a erotickou masáží, která by už spadala pod prostituci s nutností mít oprávnění? Již nyní řada klientek vlastní živnostenské listy na masérské služby a nabízí kromě erotických masáží i běžné masáže. Lze předpokládat, že by tomu tak bylo i po přijetí zákona a nabídka erotických masáží by probíhala tajně.

Za velmi diskutabilní považujeme rozpoznání, zda je prostituce vykonávána „jednorázově či náhodně“. Pokud ano, mohla by být vykonávána bez oprávnění. Jak to bude rozlišeno v praxi a jak bude definována náhodnost? Jak bude zajištěno, aby nedocházelo k sankcionování osob, které prostitutí řeší pouze akutní nedostatek příjmů (na bydlení, stravu apod.)?

A co otázka dobrovolnosti prostituce, kterou je někdy tak obtížné rozpoznat? Jak bude v praxi zajištěno, aby nebyly pokutovány ty nejzranitelnější osoby, jež jsou k prostituci nuceny a které se budou obávat vypovídat proti svým manažerům či pasákům? Navíc, když jsou to jejich partneři, k nimž

mají citový vztah, resp. společné děti? Jsou policisté natolik vyškolení, aby uměli rozpoznat, kdo je obětí vykořisťování či obchodování? Dle zkušeností organizace La Strada není schopnost identifikace obchodovaných osob v terénu orgány činnými v trestním řízení dostatečná, a tak lze předpokládat, že bude docházet k postihům u obchodovaných osob (Burčíková, Kutálková, 2008).

Oprávnění a registr (§ 7–15, § 31–35)

Navrhovaný zákon nařizuje povinnou Registraci (získání oprávnění k provozování prostituce) namísto Živnostenského listu, jehož držitel je veřejně dohledatelný v živnostenském rejstříku. Zdálo by se, že to registrovanou osobu chrání, ale přístup do centrálního registru je natolik volný, že se informace o provozovateli či provozovatelce prostituce může „domáknout“ více méně každý. Navíc informace o osobách v sexbyznysu jsou dle našeho postoje nepřiměřeně dlouho uchovávány v registru i po skončení jejich působení v tomto byznysu (po dobu 10 let!). Právě obava ze ztráty anonymity a úniku dat z registru může dle našich zkušeností způsobit, že většina osob ze sexbyznysu nebude ochotna se zaregistrovat.

Oceňujeme, že se podařilo do platnosti oprávnění promítnout migrační charakter sexbyznysu. Platnost oprávnění pro provozování prostituce platí na celém území ČR. Zároveň byla odstraněna podmínka registrace v místě trvalého bydliště zájemce o oprávnění, která by byla pro většinu osob ze sexbyznysu nepředstavitelná. Problémem však zůstává výsledná podoba „oprávnění“, a to „příkaz k provozování prostituce“, který jsou osoby ze sexbyznysu povinny ukazovat na vyžádání různým osobám, včetně zákazníků. Je tím nepřiměřeně zasahováno do jejich práva na ochranu soukromí. V práci obvykle osoby ze sexbyznysu používají jiná jména (přezdívký), a to i z důvodu bezpečnosti, nepřejí si, aby je například zákazník kontaktoval v jejich soukromém životě apod.

Zároveň vnímáme nesoulad mezi platností oprávnění pro sexuální pracovníce a pracovníky (1 rok), dobou platnosti povolení pro provozovatele sexpodniků (5 let) a dobou uchovávání údajů v registru (10 let).

Povinné zdravotní prohlídky (§ 16)

Povinné zdravotní prohlídky mají negativní dopad na pracovní podmínky osob v sexbyznysu.

U zákazníků vyvolávají dojem, že pracovníce jsou zdravé, a mohou vyvíjet ještě větší tlak na poskytnutí sexu bez ochrany, což přináší opačný než zamýšlený důsledek a zvyšuje rizikovost chování. Povinnost absolvovat pravidelné zdravotní prohlídky může vést k iluzi, že prohlídky chrání před možnou nákazou (Gaffney et al., 2008). Povinné testování na HIV tzv. rizikových skupin, prováděné v zájmu ochrany veřejného zdraví, není podporováno Společným programem Spojených národů o HIV/AIDS (zkráceně UNAIDS) a Světovou zdravotnickou organizací. Kritizováno je i řadou zahraničních organizací, zabývajících se poskytováním služeb osobám ze sexbyznysu (např. Hydra, Cassandra). Má se za to, že HIV testování vede k pozitivní změně chování, pokud je prováděno na dobrovolné a nikoliv povinné bázi (Jedlička, Stupka, Chmelová, ed., 2007).

Podívejme se na věc z epidemiologického hlediska: Osoba s právě obdrženou zdravotní způsobilostí může být infekční. Některá onemocnění lze zjistit až po třech měsících od proniknutí infekce do těla a po celou tu dobu je osoba infekční. Je zřejmé, že prohlídky a časté testování před pohlavně přenosnou infekcí neochrání a ochrání jen dodržování zásad bezpečnějšího sexu. Přesto v regulačních návrzích tato povinnost přetrvává. Lékařské prohlídky jsou pouze orientační a měly by být dle našeho názoru v režii provozovatele či provozovatelky sexuálních služeb.

V souladu např. s nizozemským a německým přístupem jako účinné preventivní opatření doporučujeme zajistit snadnou dostupnost testování na pohlavně přenosné infekce. Značnou roli zde hraje i cena za vyšetření – v Nizozemí i v Německu jsou vyšetření poskytována bezplatně a k dobré dostupnosti testování se v Dublinské deklaraci (2004) zavázala i Česká republika. Navrhované hrazení povinných prohlídek ze strany žadatele povede ke snížení dostupnosti testování pro řadu osob ze sexbyznysu, pro které bude velmi obtížné si prohlídky zaplatit.

Jako problematický vnímáme i proces podstoupení samotné prohlídky. Osoba se musí dostavit za praktickým či rodinným lékařem a svěřit se mu se svým úmyslem stát se prostitutkou. Ten ji s doporučením vyše ke specialistovi, jenž zjistí, zda je osoba zdravotně způsobilá prostituci vykonávat. Řada našich klientek nesděluje ani svému gynekologovi, jakou profesi vykonává, a využívá služeb vyšetření u R-R. Představa, že by měly za tímto účelem navštěvovat svého praktického lékaře, není reálná.

... v Nizozemí i v Německu jsou vyšetření poskytována bezplatně a k dobré dostupnosti testování se v Dublinské deklaraci (2004) zavázala i Česká republika.

Mnohem více pro zdraví občanů využívajících placených sexuálních služeb a potažmo celé společnosti by udělal zákaz inzerce nabídky sexu bez kondomu, jehož porušení by mělo vést k odebrání povolení k provozu zařízení nebo oprávnění. Trestné by mělo být dále vynucení si sexu bez ochrany, které je např. posuzováno jako ublížení na zdraví.

Zákaz pouliční prostituce (§ 4)

Nesouhlasíme s plošným zákazem pouliční prostituce, který se nově objevil v návrhu zákona. Tím byla obcím odepřena možnost tento jev samostatně upravit obecně závaznou vyhláškou a stanovit místo v obci, kde by bylo možné sexuální služby nabízet, a také určit podle jakých pravidel. Zákaz pouliční prostituce postihuje skupinu osob v sexbyznysu, která je nejzranitelnější: Žijí na hranici bídy, jsou zdrojem obživy vícečetných rodin, často nepracují tzv. „na sebe“, nýbrž jsou vykořisťovány pasáky, resp. manažery, bývají jak ony, tak jejich partneři závislí na drogách.

V průběhu realizace mezinárodního projektu jsme měli možnost seznámit se s fungováním tzv. tippelzón (viz kapitoly o sexbyznysu v Německu a Holandsku). I v českých podmínkách by pro společnost bylo celkově výhodnější stanovit v určitých lokalitách alespoň zóny tolerance, kde by mohly osoby placené sexuální služby nabízet. Vybudování fungující tippelzóny, v níž je pořádek, bezpečno, přístup k zdravotním a sociálním službám a fungující hygienické zázemí, by možná přišlo levněji než investice do policejní represe, vymáhání pokut a správního řízení a event. i do následného vyšetřování závažné trestné kriminality včetně vražd. Připojujeme se k výroku: „*Co může přinést zákaz něčeho, co zakázat nejde? Nejspíš větší ilegality. Větší ohrožení pro klientky. Následně horší možnosti kontaktování této klientely nízkoprahovými službami*“ (Frýbert, 2013).

Sexbyznys v klubech a privátech (§ 18–29)

Zdroj problémů vidíme v nastavení pravomocí úřadu, za jakých podmínek nelze povolení k provozu zařízení (klubu) vydat (§ 20 odst. 1, písm. a). Výčet podmínek vychází především z morálních ohledů a jinak se v něm v nedotažené formě opakuje to, co najdeme mnohem lépe rozpracováno např. ve Stavebním zákoně. Zákon nerespektuje charakter provozu takového podniku, který bývá hlučný (příjíždějící a odjíždějící auta se zákazníky), zařízení

funguje především v nočních hodinách atd. Morální podmínky mohou být dvojsečné, např. školku nejde vybudovat v místě, kde už se vyskytuje zařízení k provozování prostituce. V zemích, kde byla prostituce legalizována (např. Německo, Holandsko), i takovéo otázky řešili u soudu a bylo přiznáno právo osobám provozujícím erotické podniky.

Zopakování v podstatě týchž pravidel v § 25–29 v případě provozování prostituce v tzv. **prostoru**, což dnes představují priváty, nám připadá nadbytečné. Provoz privátů je tajný, což znamená tichý. O privátech se nezasevěcené okolí dovídá jen zřídka. Nako nec i v domě, kde má ROZKOŠ bez RIZIKA (R-R) své poradenské a zdravotnické centrum, existoval tajný privát, aniž by o tom zaměstnankyně R-R a majitelka domu věděly. Na druhé straně omezení provozování prostoru na jednu osobu (viz § 29 odst. 1 a) může být a je pro ni velmi nebezpečné. Od řady klientek jsme slyšeli o zkušenostech s dost brutálním násilím, které zažily či přežily. Zvláště, když si bude potenciální útočník jist, že podle zákona nikdo jiný v privátu být nemůže. Doporučovali bychom rozšířit počet osob v privátu minimálně na tři osoby, za podmínky rovného vztahu mezi těmito osobami (např. nikdo nekořistí z provozování sexuálních služeb toho druhého, na výdaje přispívají dle dohody). Režim provozu privátů by se měl pohybovat v občansko-právních vztazích a není podle nás potřeba pro ně vytvářet stejná pravidla jako u tak otevřených institucí, jimiž jsou sex kluby.

Závěrem...

Navrhovaný zákon se snaží postihnout nejružnější zájmy velmi různorodých aktérů a vyhovět jim, nejméně však respektuje zájmy osob, které placené sexuální služby poskytují. Je nasnadě, že za těchto podmínek bude míra jejich participace na zákoně nízká. Je otázkou, co by kromě represe motivovalo osoby, které poskytují placené sexuální služby, k registraci? Tyto osoby se až na výjimky samy nezapojují do připomínkování návrhu zákona, netvoří zájmové skupiny apod. Není zde tradice „sexworkerských“ hnutí, jako je tomu v některých západních zemích. Jejich zájmy se v České republice snaží hájit nevládní organizace působící v oblasti sexbyznysu (R-R a další).

3.4 Liberální pokusy: Zákon o toleranci poskytování sexuálních služeb

Vedle návrhů regulujících prostituci, které zahrnovaly a zahrnují řadu speciálních povinností pro osoby působící v sexbyznysu, se v České republice objevily snahy o zcela jiný pohled na úpravu prostituce. Jedná se o návrh Zákona o toleranci poskytování sexuálních služeb, který zpracovala v roce 2013 skupina kolem poslance Viktora Paggia (LIDEM).

Tento návrh prošel určitým vývojem. V roce 2011 se poslanci Věcí veřejných zabývali problematikou legalizace prostituce, kterou měli zařazenou jako prioritu ve svém programovém prohlášení (E15.cz, 2011; Horáková, 2009). Od té doby se jejich pojetí návrhu úpravy prostituce značně proměnilo – od povinných zdravotních prohlídek, speciálních kartiček pro osoby v sexbyznysu, povinnosti zákazníků oznamovat podezření na probíhající obchod s lidmi na speciální zelenou linku až k liberální úpravě, která neobsahovala například zvláštní povinnosti pro provozovatele podniků, kde se poskytují placené sexuální služby.

Do přípravy návrhu Zákona o toleranci poskytování sexuálních služeb byli zapojeni různí aktéři, včetně neziskových organizací (např. ROZKOŠ bez RIZIKA, La Strada, Otevřená společnost), ale i zástupců provozovatelů samotných podniků a obcí. Návrh zákona byl v červenci 2013 projednán vládou, která ho zamítla, a k projednávání do parlamentu se kvůli předčasnému rozpuštění sněmovny už nedostal.

Východiska zákona
Předkladatel zákona se v důvodové zprávě odvolává na to, že je třeba uvést aktuální stav v oblasti prostituce do souladu s právní stránkou. Hlavním cílem úpravy je tedy prohlásit prostituci za legální, včetně souvisejících doprovodných

činností (provozování sexpodniků), a oddělit ji tak od prostituce nucené, která má být nadále stíhána. Současná legislativa dle návrhu nedostatečně reflektuje rozhodnutí osob vstoupit do sexbyznysu „svobodně a ze své vůle“ a pracovat v podnicích, které jim k tomu vytvářejí podmínky. Provozovatelé podniků, resp. i další osoby, které mají z prostituce prospěch, se tak vystavují riziku stíhání pro trestný čin kuplířství, jenž je však v praxi běžně obcházen, např. pronajímáním pokojů prostitutkám apod. Dle právníka Lukáše Bohuslava, který se podílel mimo jiné na tvorbě návrhu HMP, stíhání kuplířství není prioritou orgánů činných v trestním řízení (ČTK, 19. 6. 2013).

Oproti návrhu HMP (2013), který nahlíží na prostituci jako na sociálně patologický jev, který je třeba regulovat, aby „nebyla veřejností pocítována jako výrazný problém veřejného pořádku a aby také nepředstavovala vážné zdravotní ohrožení“, si všímá zájmů osob v sexbyznysu. Odvolává se na německý „Zákon o prostituci“, kdy se ztotožňuje s postojem, „že sexuální akt za úplatu není proti dobrým mrvům a platba za něj je vymahatelná u soudu“. Tento postoj nezakotvuje přímo do paragrafového znění zákona, ale ponechává jej k posouzení soudu na základě obecných principů spravedlnosti. Odkazuje přitom i na případnou nutnost upravit nový občanský zákoník a nepovažuje za vhodné do něj před nabytím jeho účinnosti zasahovat.

V duchu právního minimalismu se nese celá právní úprava, která se vešla pouze na dvě strany (oproti návrhu HMP z roku 2013, který v paragrafovém znění obsahuje 28 stran). Je založena na:

- » *doplnění nových paragrafů do stávajících právních předpisů* (zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze

Hlavním cílem úpravy je tedy prohlásit prostituci za legální, včetně souvisejících doprovodných činností (provozování sexpodniků), a oddělit ji tak od prostituce nucené, která má být nadále stíhána.

- pravomoc pozitivně vymežit místa určená k výkonu pouliční prostituce; pravomoc zakázat prostituci ve výlohách; zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích – nový přestupek za poskytování či využívání či nabádání k využití sexuální služby bez ochranné pomůcky);
- » *úpravu paragrafů ve stávajících předpisech* (redefinice § 189 trestného činu kuplířství v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb.);
- » *rušení zákonů* (zákon č. 241/1922 Sb., o potírání pohlavních nemocí).¹

Dále se zákon odkazuje na nutnost výpovědí některých Mezinárodních úmluv, včetně Úmluvy OSN o potlačování obchodu s lidmi a využívání prostituce druhých osob z roku 1950 a jejího Závěrečného protokolu. V tomto bodě se shoduje návrh Zákona o toleranci poskytování sexuálních služeb s návrhem zákona HMP (2013).

3.4.1 Hlavní charakteristiky Zákona o toleranci poskytování sexuálních služeb

a) Rozlišení dobrovolné a nedobrovolné prostituce a redefinice trestného činu kuplířství – dochází ke zrušení trestnosti činností u kuplířství, které zahrnují: zjednání, najmutí, zlákáni a svedení jiného k provozování prostituce, které implikují dobrovolné rozhodnutí k vykonávání prostituce. Naopak trestné je přiměnění k prostituci v případě, kdy je zneužita tíseň či zranitelné postavení druhého, nebo je kořistěno z prostituce za nápadně nevýhodných podmínek a v rozporu s dobrými mravy (zisk z prostituce dané osoby, která ji vykonává, je v hrubém nepoměru ve prospěch zisku osoby, která se na prostituci podílí).

b) Pravomoc samospráv regulovat prostituci obecními vyhláškami (včetně prostituce ve výlohách) – oproti návrhu HMP (2013), který stanovuje plošný zákaz nabízení a využívání prostituce na veřejných prostranstvích (§ 4) bez ohledu na možnou úpravu obecní vyhláškou, tento návrh umožňuje obcím pozitivní vymezení veřejných prostranství, kde může být prostituce nabízena. Přitom se odvolává na již existující pravomoc obcí, kterou posvětil nález Ústavního soudu z 8. 3. 2007 (sp. zn. Pl. 69/04). Nově výslovně stanoví, a rozšiřuje tak pravomoc obcí, že je možné zakázat vystavování lidí za účelem propagace sexuálních služeb. Odvolává se tím na porušování lidské důstojnosti a ohrožení veřejné morálky. V tomto bodě bylo záměrem tvůrců

návrhu zákona se více přiblížit požadavkům starostů na regulaci vzhledu erotických podniků².

c) Zdravotní ochrana prostitutek a prostitutek – tvůrci zákona opustili původní myšlenku povinných zdravotních prohlídek pro poskytovatele sexuálních služeb. Inspirovali se i zkušenostmi ze zahraničí, kde v souvislosti s legalizací prostituce povinné prohlídky nezavedli (Nizozemí), či od nich upustili (Německo). Tvůrci zákona odkazují na kontr produktivnost povinných prohlídek – zvýšení poptávky po sexuálních službách bez kondomu, dopad pouze na skupinu snadněji kontrolovatelných „profesionálů“, přesun osob ze sexbyznysu do illegality. V důvodové zprávě je vnímána prospěšněji cesta prevence a prohlídek dobrovolných (což je podporováno řadou neziskových organizací včetně R-R).

Poněkud kontroverzně je vnímáno zavedení nového přestupku za poskytování nebo využívání úplatné sexuální služby bez použití ochranné pomůcky k zabránění přenosu sexuálně přenosné infekce, nebo pokud je k takovému jednání nabádáno. Za tento přestupek je možné vyměřit pokutu do výše 20 tisíc Kč. Přestože tvůrci zákona zdůrazňují cestu osvěty, vnímají za vhodné postihovat případné rizikové chování spočívající v nechráněném pohlavním styku. Podle Paggia tento aspekt nové skutkové podstaty přestupku není pouze deklaratorní a má posílit též postavení osob ze sexbyznysu. Paggio doplňuje, že dovětek „nebo k takovému jednání jiného nabádá“ mříř na majitele podniků / eskort servisu, kteří po svých sexuálních pracovnících systematicky a dlouhodobě vyžadují, aby poskytovaly služby bez ochrany za vyšší cenu. Dále přibližuje i další aspekt zavedení nového přestupku: „Říkám otevřeně, že tím vycházím vstříc požadavkům konzervativních kolegů, kteří tam chtějí mít zdravotní hledisko. Podarilo se mi jim vymluvit pravidelné lékařské prohlídky, a tak jsem zapracoval tento postup.“

Proti tomu se ozývají hlasy, které upozorňují, že toto opatření nelze jednoznačně interpretovat jako zdravotní ochranu sexuálních pracovníků, ale i naopak, protože povinné použití kondomů může být zdrojem represe. Odkazují přitom na sdružení zabývající se právy osob v sexbyznysu (např. SWAN) či sdělení odborníků z Populačního fondu OSN (UNFPA), kteří jsou proti zavádění povinného užívání kondomů, tzv. 100 % CUP Programme (Hančilová, 2013).

Pro média je zejména atraktivní zkoumání, jakým způsobem by bylo sledováno plnění tohoto

¹ Uvedené zákony ve znění pozdějších předpisů (podrobně viz sněmovní tisk č. 1100).

² Nové písmeno d) v § 10 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění zákona č. 313/2002: „k ochraně veřejné morálky, zejména smí vymežit veřejná prostranství určená k nabízení prostituce nebo zakázat vystavování osob za účelem reklamy na sexuální služby viditelně z veřejně přístupných míst, nebo“.

opatření (Jušková, 2013). Paggio k tomu doplňuje: „Jedna novinářka se mě ptala, kdo to bude kontrolovat a jak, kolik budou stát kontroloři, kolik jich bude, jak je budeme rekrutovat atd. Doplňujeme ,§ 49 Přestupky proti občanskému soužití³, který mimo jiné obsahuje, ,kdo jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch‘. Máme snad nějaké kontrolory, kteří ověřují, zda někoho (ne)vydávají v posměch? Kolik by taková kontrola stála? Jak bychom je rekrutovali? Máme kontrolory pro ,úmyslné narušení občanského soužití schválnostmi‘ z písmena c? A opět – anonymní udání, msta, vše by šlo analogicky k ostatním přestupkům ve standardním řízení.“

K argumentu obtížné prokazatelnosti spáchání „placeného sexu bez kondomu či nabádání k této aktivitě“ Paggio dodává: „V případě, kdy majitel podniku bude desítky svých děvčat nutit k tomu, aby poskytovaly, bez‘ (a právě na tento případ je to cíleno), to zase tak těžké nebude. Když se to děje jenom mezi dvěma lidmi, půjde to samozřejmě těžko.“

d) Problematika daní z příjmů z prostituce – dle navrhovaného zákona by nebyly prostituce ani legalizované kuplířství (provozování sexpodniků) zařazeny do seznamu živností. Osoby v sexbyznysu by měly platit daně stejně jako jiní podnikatelé, kteří jsou vykonavateli nezávislých povolání

³ Procesně jde „pouze“ o novelu zákona o přestupcích č. 200/1990 Sb. Půjde tedy o klasické správní řízení na obecním úřadě s napomenutím, možností pokuty, zákazem činnosti atd. a všemi jeho standardními postupy (Paggio, 2013).

▼
Poslanec Viktor Paggio, který připravoval zákon o toleranci sexuálních služeb, se zapojil do diskuze na mezinárodním workshopu Ze sexbyznysu na trh práce?, který se konal v březnu 2013 v Brně.
Foto: Jan Losenický

(např. herci, sportovci, tanečníci). Jednalo by se o příjmy z jiné samostatně výdělečné činnosti podle § 7 odst. 2, písm. b) zákona o daních z příjmů č. 586/1992 Sb. Tyto osoby by si mohly započíst paušální náklady do výše 40 %. Co se týče osob, které vytvářejí sexuálními pracovníci a pracovníkům zázemí a servis, ty by měly odvádět daně podle povahy poskytovaných služeb (např. ubytovací služby). Dle navrhovatele zákona není pro ně třeba vytvářet zvláštní daňový režim. Paggio k tomu dodává: „Jakmile vytvoříte speciální ,sexbyznys‘ škatulku, lidé udělají všechno pro to, aby v ní nebyli.“

Kritika Návrhu zákona o regulaci prostituce z pozice liberalismu

Spolu s prezentováním nového liberálního pojetí návrhu zákona k prostituci Paggio kritizuje magistrátní návrh zákona o regulaci prostituce: povinnou registraci osob v sexbyznysu a vytváření seznamu obsahujícího citlivé osobní údaje. Zpochybňuje ochotu osob ze sexbyznysu vystoupit z anonymity a zapsat se, jak uvádí Paggio, na „seznam hanby“ (Paggio, 2013).

Podobně se k centrálnímu registru staví i ředitel občanského sdružení Iuridicum Remedium (dále jen IuRe) Jan Vobořil, který má taktéž obavy o ochranu osobních a citlivých dat v tomto registru, resp. o možný únik citlivých informací. Přístup k údajům má široký okruh státních nebo samosprávních úřadů, které jsou vymezeny jen velmi obecně. O výpis z registru navíc může požádat kdokoliv, kdo „prokáže vážný zájem“. Nedostatečné zhodnocení dopadů zákona v oblasti ochrany osobních údajů dokazuje i to, že návrh zákona nebyl v připomínkovém řízení předložen Úřadu pro ochranu osobních údajů. Zpochybňována je též 10letá lhůta uchovávání osobních dat o sexuálních pracovnících a pracovnících po ukončení jejich činnosti. Zápis v registru by se podle sdružení IuRe mohl stát cejchem, který podobně jako záznam v rejstříku trestů znesnadní těm, kteří jsou v registru zapsáni, návrat do běžného života, včetně získání jiného zaměstnání (www.slidilove.cz, 23. 7. 2013).

3.4.2 Postoj R-R k navrhovanému Zákonu o toleranci poskytování sexuálních služeb
Po více než dvacetiletém období regulačních návrhů zákona o prostituci, které se víceméně ideově stále opakovaly, se na české scéně objevil návrh zákona, který se vydal zcela odlišnou cestou. Je unikátní

v jednoduchosti – namísto vytváření přemíry speciálních pravidel a povinností pro osoby ze sexbyznysu a provozovatele sexpodniků. Naopak snaží se v návrhu předložit základní rámec, jak nahlížet na prostituci, a všímá si stávajících předpisů, které lze k legalizaci prostituce využít, aniž by bylo třeba zavádět zvláštní opatření. Svou stručností připomíná německý zákon o prostituci, na který se mimo jiné i odkazuje. Oceňujeme, že návrh zákona reflektuje postoj, že „dohoda o sexuálním aktu za úplatu není proti dobrým mravům, takže platba za ni je vymahatelná u soudu“, byť se tento aspekt nepromítl přímo do zákona vzhledem ke komplikacím implementace do nového občanského zákoníku, který zatím nenašel účinnosti.

Co je dále na liberálním zákonu z našeho pohledu pozitivní? Není zaváděn žádný speciální registr osob ze sexbyznysu a vydávány průkazky pro osoby poskytující placené sexuální služby. Registraci spojenou se ztrátou anonymity považují téměř všechny klientky R-R za problém, protože nechtějí být nálepkovány na úřadě jako prostitutka. K legalizaci jejich činnosti by mohly využít stávajícího systému daňového režimu jako vykonavatelky nezávislých povolání, přičemž již část našich klientek této možnosti využívá (například v režimu „výkonné umělkyně“, taneční vystoupení apod.). To považujeme pro praxi za přijatelnější a účinnější nástroj, jak osoby v sexbyznysu motivovat k ošetření jejich činnosti po daňové stránce než režim speciálního Oprávnění pro provozování prostituce. Řada žen se s touto profesí neidentifikuje, považují se za společnosti, tanečnice atd., a i se tak nazývají.

Oceňujeme, že tvůrci návrhu zákona upustili od povinných zdravotních prohlídek jakožto populárního nástroje, jak ukázat veřejnosti, potažmo voličům, že je prostituce v České republice regulována. Inspirovali se mimo jiné i na popud R-R zkušenostmi ze zahraničí a argumenty mezinárodních zdravotních institucí, které dokazují, že v praxi fungují povinné lékařské prohlídky kontraproduktivně. Nemůžeme souhlasit se zaváděním speciálního přestupku za nepoužívání kondomů. Domníváme se, že by stát neměl zasahovat do tak individuálního rozhodnutí, zda někdo použije, či nepoužije kondom. Záleží na dohodě se sexuálním partnerem (zákazníkem). Velmi se obáváme, že by tento nástroj mohl být zneužit proti sexuálním pracovníkům a pracovníkům. Již nyní se řada klientek setkává s pokutováním ze strany policie za porušování obecní vyhlášky proti

prostituci a riziko další možné represe by mohlo jejich situaci jen zhoršit.

Co se týče policejních represí zajišťujících dodržování obecních vyhlášek proti prostituci, oceňujeme, že se tvůrci návrhu zabývali i problematikou venkovní prostituce. Vidíme, že vnímají, že represe k ničemu nevede, a neustanovili ve svém návrhu zákona plošný zákaz pouliční prostituce, jako je tomu v případě magistrátního návrhu zákona. Ponechali obcím, aby si tuto možnost upravily obecní vyhláškou, a zdůraznili, že smí vymezit veřejná prostranství určená k nabízení prostituce. Zároveň se snažili vyjít vstříc požadavkům starostů k regulaci výlohové prostituce, kterou by bylo možno zakázat. Je otázkou, jak by případně možnost vymezení „zón tolerance“ pro osoby v sexbyznysu byla v praxi naplňována. V Nizozemí např. nejde prostituci zcela zakázat a obce ji musí vymezit, kde může a kde nesmí být provozována.

V čem byl proces návrhu zákona dále jedinečný? Do připomínkování byli snad možná poprvé zapojeni i samotní provozovatelé sexpodniků, kteří se nacházejí kvůli stávající legislativě v ilegalitě, byť současná praxe na poli sexbyznysu tomuto neodpovídá. Vyslechnuty byly mimo jiné i připomínky organizací pracujících s osobami v sexbyznysu či zabývajících se problematikou obchodování s lidmi.

Účastníci workshopu k legalizaci prostituce prezentují svůj pohled na to, co by mohla přinést legalizace prostituce. Prodiskutována byla mimo jiné také povinnost absolvovat pravidelné zdravotní prohlídky. Objevil se i názor, zda by tyto prohlídky neměli absolvovat i zákazníci sexuálních pracovníků. Na snímku jsou účastníci workshopu Zuzana Bratová a poslanec Viktor Paggio.

Foto: Jan Losenický

Ze sexbyznysu na trh práce

4

Cesty do sexbyznysu

Whorehouse Parlour, Cheyenne (c. 1900)

aus:

The Women, The Old West, vol. 23. Alexandria: Time-Life Books,
PHOTO: Mazzulla Collection, Amon Carter Museum, Fort Worth, Te

4 Cesty do sexbyznysu

Ať už je mínění veřejnosti či odborníků jakékoliv, hlavním motivem většiny žen pro vstup do světa sexbyznysu jsou peníze. Není to ani hyperfunkce ovaria či kontinuální morální propad, ale akutní, až ohrožující nedostatek peněz. Mezi sexuálními pracovníci stále více přibývá těch, které práci v sexbyznysu řeší svou minulostí – své vlastní dluhy a hypotéky, či dluhy a problémy partnera. V práci v sexbyznysu vidí jedinou možnost úniku před totálním sociálním propadem, či dokonce vězením.

Hlavní proud (skoro polovinu) tvoří ženy, kterým – a hlavně jejich rodinám – práce v sexbyznysu umožňuje aktuálně přežít. Peníze ze sexbyznysu jim pomáhají řešit jejich přítomnost: bydlení, zajištění vlastních dětí atd. Téměř polovina žen v sexbyznysu plánuje použít získané finanční prostředky k zajištění své budoucnosti. Vydělané peníze k tomuto účelu ale skutečně použije jen menší část z nich.

Pokud jde o materiální cíle – byt, auto, případně úspory, má jejich dosažení větší naději na úspěch. Podle výzkumu mezi klientkami R-R se díky práci v sexbyznysu materiálně zajistilo 20 % z nich (Malinová, 2006). Spirituální cíle, jako školní vzdělání, kurzy, učení se jazykům, se mezi sexuálními pracovníci také objevují, ale jejich naplňování je spíše ojedinělé; nicméně se vyskytuje. Výjimkou jsou studentky, které si zvolily sexbyznys jako práci na částečný úvazek s cílem vylepšit si svůj životní standard.

Sexuální pracovníci jsou skupinou velmi různorodou – z hlediska výchovy, vzdělání, původu, rodinného zázemí, charakteru atd. – a je samozřejmě mezi nimi rozdíl i v tom, jak se s nabízením a poskytováním sexuálních služeb osobně vyrovnávají. Některým ženám to jde snáze, jiným hůře a některým to prostě nejde vůbec.

4.1 Které sudičky stály při jejich narození a nic moc dobrého jim zrovna nepopřály?

Dost velké části žen působících v sexbyznysu, odhadem polovině až třem čtvrtinám, to skutečně nevýjde už při narození – narodí se do špatné země nebo rodiny.

Co to znamená, narodit se na (geograficky) nesprávném místě?

Narodit se:

a) V zemi, která je tzv. chudá. Podle údajů Světové banky z roku 2010 se za hranicí chudoby pohybuje přibližně pětina obyvatel světa a většina z nich (76 %) žije v zemích subsaharské Afriky a jižní Asie (<http://iresearch.worldbank.org/PovcalNet/index.htm?1>). Společnost, kterou považujeme za bohatou, necharakterizují jen ekonomické zdroje, ale i způsob jejich distribuce.

b) V zemi, kde se lidé vzájemně nerespektují – dobře se to podle našeho názoru dá změřit na míře úcty k ženě. Vzájemný respekt je založen i na tom, že se občan či občanka učí, aby úctu k sobě vyžadovali. Pak by se nejspíš nestávalo, že muž ženu prohraje v kartách a ona to považuje za normální – „co jsem měla dělat“ – a jde dělat prostitutku a vydělávat svému novému majiteli.

c) V zemi, kde je mezi úspěšnými a ostatními příliš velká vzdálenost, tzv. rozevřené nůžky. Průvodním jevem je například skutečnost, že ubývá, nebo zcela chybí střední třída.

4.2 Migrace jako řešení?

Reakcí na ekonomickou situaci ve vlastní zemi je touha přemístit se z chudé země do ekonomicky vyspělé. Ta je největší hybnou silou (nejen) současné

Hlavní proud (skoro polovinu) tvoří ženy, kterým – a hlavně jejich rodinám – práce v sexbyznysu umožňuje aktuálně přežít. Peníze ze sexbyznysu jim pomáhají řešit jejich přítomnost: bydlení, zajištění vlastních dětí atd.

migrace bez ohledu na jiné atributy vlastní země, jako je politická situace, stav životního prostředí atd. Pokud migrace není oficiálně možná, nebo je velmi nesnadná, vznikne živná půda pro obchodování s lidmi. Zneužívá se jejich snů o lepší budoucnosti, o otevřenosti šancí pro každého a zároveň nedostatečné informovanosti lidí o skutečné situaci na pracovním trhu v té či oné zaslíbené zemi. Ženy jsou odhodlány zajistit rodinu a odjet pracovat do některého z bohatších států. To má velmi různorodý průběh. Jednou z cest, jak přijít v ekonomicky silné zemi k penězům, je sexbyznys. To vědí všichni – především zprostředkovatelé práce v zahraničí, ale často s tím počítají i samotné ženy.

Migrace probíhá většinou podle následujících scénářů

1. Z dluhů do dluhů. Žena a celá její rodina se zadlužila, aby mohla vycestovat a pracovat v některé předem dohodnuté firmě, ale:

- » musí stále platit zprostředkovávající agentuře, takže skutečně vyplacená mzda za práci je mnohem nižší, než bylo dohodnuto;
- » platí přemrštěné částky za bydlení, resp. velmi mizerné ubytování;
- » práce je natolik fyzicky namáhavá, že ji žena nezvládá.

Je jí opakovaně nabídnuta práce v sexbyznysu. Tam nastane ten skutečný ráj, bude mít dostatek peněz, nebo se může vrátit a rodina bude ještě více zadlužená než před jejím odjezdem. Jak často vypadá práce v sexbyznysu? Viz scénář č. 2.

2. Z pekla do pekla. Žena nebo dívka ví, že půjde pracovat do nočního klubu a ze svého výdělku bude polovinu odevzdávat majiteli klubu. Jde o obvyklé standardní a relativně slušné podmínky práce v sexbyznysu. Ale co se stane s druhou půlkou toho, co vydělá? Tyto peníze nikdy neuvidí, druhá půlka jejich příjmů se předává zprostředkovatelům a oni sami rozhodují, jak velkou částku pošlou její rodině domů. Odeslána je částka např. 200 eur za měsíc, což může být její výdělek v sexbyznysu za dva tři dny, na druhé straně to klidně může představovat plat učitelky v zemi původu za dobu delší než měsíc. Pro rodinu doma jde o významnou sumu, nicméně žena je samozřejmě velmi nespokojená. Ví, kolik peněz proteče kolem ní, ale co z toho má ona? Přitom je to ona, kdo je nejvíce ohrožen. Taková situace může vést mezi jiným i k tomu, že se žena snaží za každou cenu získat více peněz, riskuje a poskytuje nechráněný sex.

3. Může to být i jinak. Migrace, resp. obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování se může uskutečnit i v rámci jedné země. S lidmi se obchoduje i v zemích vyspělých, často stačí, že vás nikdo nehledá, nepostrádá, že jste prostě sám, ale pro někoho byste se mohl stát zdrojem peněz (viz dále). Ale může to dopadnout i relativně dobře, podmínky byly dodrženy. Jenomže žena, a to se stává, toho najednou začne mít dost, chce ze sexbyzbysu odejít, ale nemůže, protože uzavřela smlouvu, své peníze má v úschově u majitele a bez nich odejít nechce a často ani nemůže. I migrace skrze renomované agentury představuje pro mladé atraktivní ženy nemalé riziko.

4.3 Podíl nefunkčních rodin

Ani ve vyspělých či bohatých zemích to nemusejí mít děti jisté. Podíl nefunkčních či pseudofunkčních rodin je relativně vysoký, takže pravděpodobnost, že se dítě do takové rodiny narodí, není malá.

Co všechno se může dítěti při narození přihodit a jak to může dopomoci k cestě do sexbyznysu?

a) Absentující nebo zcela nefunkční rodina není v podstatě až tak častá, i když má velký potenciál růstu, např. na Ústecku již žijí třetí až čtvrté generace drogově závislých s vysokou natalitou.

Velkým problémem jsou v našem výchovném systému mladí dospělí. Osmnáctým, nanejvýš devatenáctým rokem končí ústavní výchova a navazuje výchovné a sociální vakuum. Dítě, resp. mladý dospělý se vrátí zpět do rodiny, která na něj není připravena a více méně jej ze svého středu vytěsnila: „Doma mně dali facku a vyhodili mě z bytu.“ „Prodali mé panenství Němčouroví a pak mě poslali šlapat“ (autentické výpovědi klientek R-R o jejich návratu domů).

Dítě se dostalo do výchovného zařízení většinou kvůli vážným nedostatkům v jeho výchově a nelze čekat, že se jeho situace zásadně změní pouze na základě jeho dospělosti (např. bez odborné práce s rodinou). Dospělost je formálně právní záležitost, dospívání je procesem a plnoletostí není ukončeno. Děti z výchovných zařízení bývají sociálně nezralé, zneužitelné apod. Pak stačí si jen vybrat ty správné typy, které budou vydělávat peníze, a počkat si na ně.

b) Rodina přímo ohrožující dítě – zneužívání a znásilňování. Z našich opakovaných zjištění, ale i z jiných výzkumů (viz např. Zikmundová, 2003)

vyplývá, že většina sexuálních pracovnic nastartovala svůj sexuální život dříve než běžná populace žen (zhruba třetina ještě před patnáctým rokem věku) a častěji se u nich objevuje pohlavní zneužívání v dětství a znásilnění v rámci užší či širší rodiny. I když tato zjištění vypadají přesvědčivě a možná i logicky, je dobré mít na paměti fakt, že sexuální pracovnice jsou schopny otevřeněji mluvit o sexualitě, včetně rodinných tabu.

Každopádně se domníváme, že sexuální zneužívání či opakované znásilnění může být jistou „předpřípravou“ pro práci v sexbyznysu. Sexuální styk je většinou chápán jako vyvrcholení emocionálního vztahu, třebaš velmi krátkodobého, nicméně i zde existuje vazba mezi kladnými emocemi a sexem. Sexuální zneužívání umožňuje provádět sex bez emocionální účasti, či dokonce svého zneuživatele nenávidět, což může pomoci překonávat společenské stigma, které je s poskytováním sexuálních služeb spojeno.

Zbývající podoby rodinného soužití nepředstavují tak viditelné či jednoznačné formy rodinné zátěže, nicméně přispívají – každá jiným způsobem – k deformaci osobnosti dítěte.

c) „Plakátová rodina“ nebo **rodina jako plakátovací stěna**. Takovou rodinou nazýváme tu, kde chybí trvalejší struktura hodnot – nové informace přelepí ty předchozí (co bylo v „telce“, co říkali v práci atd.). Dítě z takové rodiny je vnitřně nejisté, nemůže rodičům vyhovět. Neví, co je a co není správné. Takoví lidé připomínají prázdný džbán, chovají se podle toho, co říká a tvrdí ten druhý nebo druhá, tzn. osoba, s níž jsou momentálně v kontaktu. Jsou to ženy bez kormidla, neschopné ukočírovat svůj vlastní osud, a jsou snadno kýmkoliv zneužitelné.

d) **Rodina se zúženým viděním**, s omezeným zorným polem, která neumí pracovat s jinakostí, což je vše ostatní mimo jejich obzor – a bývá toho dost. Taková rodina je neštěstím např. pro děti s homosexuální orientací. Zavržené děti mohou být dívky s lesbickou orientací, které se s prací v sexbyznysu vyrovnávají většinou snáze než ostatní, jelikož citové naplnění nacházejí v lesbickém vztahu a sex s muži je prostě práce.

e) **Rodina odbývající děti věcmi**, děti postrádají komunikaci, společné aktivity, citovou vazbu. Ve výše zmiňovaném výzkumu (Malinová, 2006) se ukázalo, že řada žen netrpěla materiálním nedostatkem, chybělo jim „*jít společně s rodiči na procházku, láska a porozumění rodičů*“, toužily po domácím

zvířeti, které by jim tuto emoční nedostatečnost kompenzovalo.

Uvedené typy rodin tvoří dnes odhadem téměř polovinu všech rodinných domácností. Na jedné straně nedostatečně kompenzují „vady na kráse“ společenského systému, na druhé straně ohrožují své vlastní členy netolerancí a nepochopením. Namísto budování vztahu k sobě a potažmo ke světu zavalují děti hračkami a posléze technickými prostředky, které jim umožňují vytvářet si náhradní a často i velmi nebezpečné vztahy v kyberprostoru.

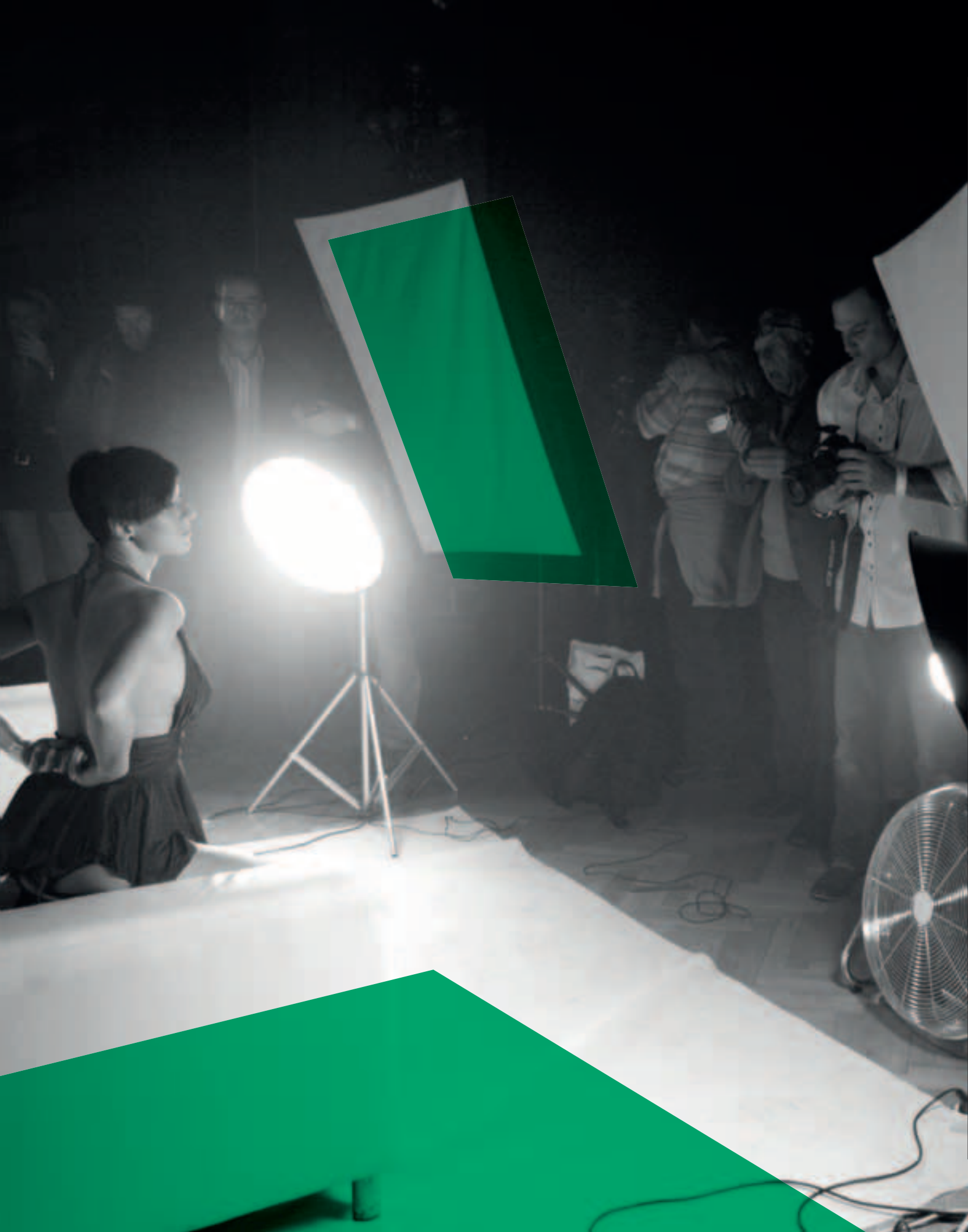
Co ženy a dívky samy, inklinují některé z nich k práci v sexbyznysu více či méně? Na tuto otázku je velmi složité odpovědět, protože v sexbyznysu najdeme prakticky všechny možné charaktery i osobnosti. Uvádí se, že do prostituce vstupují ženy na základě předchozí promiskuity. Přesto máme mezi klientkami řadu těch, které před vstupem do sexbyznysu poznaly jen svého muže, event. jednoho dalšího. Spíše se zde projevuje faktor nedostatečného, resp. nižšího vzdělání, ale i tak máme dlouhodobě mezi klientkami až 4 % vysokoškolaček; středoškolačky s maturitou jsou zastoupeny 25–30 %. Velkou roli hraje existence příležitostí pro práci v sexbyzbysu na jedné straně a nedostatek slušně placených míst na straně druhé. Tato situace je typická pro příhraniční oblasti. A samozřejmě nouze, nedostatek financí, zmiňovaný již na počátku této stati.

► Ilustraci prvku náhody při narození představuje losování o to, k jak bohatému stolu člověk může přisednout. Zhruba 10 % losů dostanou tzv. vyvolení a ti mohou zasednout k bohatě prostřenému stolu, zbytek se musí spokojit s vařenými bramborami. Předvedeno na konferenci R-R Ze sexbyznysu na trh práce? 12. 6. 2013 v Praze.
Foto: Jan Losenický

► Obrázek z výzkumu Včera, dnes a zítra. Úkolem dotazovaných bylo nakreslit sebe a svou rodinu jako zvířátka, (Malinová, H., R-R, Praha 2006).

Ze sexbyznysu na trh práce

5

Kladné stránky práce v sexbyznysu aneb *Co jsem tím získala?*

Hana Malinová

5.1 Jak vidí pozitiva práce v sexbyznysu sexuální pracovnice?

Ať už se žena či dívka narodila na špatném (geografickém) místě, či do rodiny s problémy, anebo si své současné problémy způsobila přímo či nepřímo sama, vyvstává před ní otázka:

„Nyní jsem tam, kde jsem – mohu ze svých zkušeností těžit, nebo je to jen černá díra v mém životopise?“

Pro stanovení typologie žen, resp. jejich individuálních reakcí na práci v sexbyznysu, jsme využili jak vlastních zkušeností a výsledků našich výzkumů, tak především výstupů z workshopu pořádaného v rámci mezinárodního projektu *Ze sexbyznysu na trh práce?*. Musíme již na úvod sdělit, že nemáme mnoho informací o ženách, které sexbyznys opustily. Pro nás platí spíše heslo, že „dobří holubi se nevracejí“, což pro nás znamená, že naše bývalá klientka je v pořádku, žije si svůj vlastní život a za minulostí udělala tlustou čáru.

1. Typ křeček, resp. křečice

Žen, které by si během své kariéry v sexbyznysu naspořily něco pro budoucnost, skutečně není mnoho. Práce v sexbyznysu je spíše snahou o vyrovnanání se s dluhy z předchozího období nebo řešením aktuální finanční nouze. S cíleným projektem směřujícím na zajištění budoucnosti se nesetkáváme až tak často. Na otázku, co vidí bývalé sexuální pracovnice jako pozitiva na své práci, odpovídají: „*Měla jsem peníze, to bylo fajn, ale už jsou pryč*“ (pracovnice v německé organizaci Mitternachtsmission). Ani podle našeho výzkumu o klientkách R-R (Malinová, 2006) nedisponovaly sledované ženy žádným výjimečným majetkem, a to i přesto, že do prostituce vstupovaly s úmyslem si majetek nashromáždit. V době sběru dat vlastnily:

úspory nad 100 000 Kč	auto	cenné věci nad 100 000 Kč	byt nebo dům
24	31	38	35
22,4 %	29,0 %	35,5 %	32,7 %

Kladná odpověď u všech čtyř otázek se vyskytla pouze ve třech případech (2,8 %). Polovina žen si sice plánovala budoucnost – jak se o sebe postarat, ale jen necelá čtvrtina si na to naspořila peníze. Zajímavým zjištěním bylo, že výše majetku nezávisela na věku, ale na rodinném stavu. Vdané ženy měly více „nahospodařeno“ než ženy osamělé či žijící s partnerem. Pokud partner je zároveň i jejím dočasným manažerem, bývá to velmi často osoba, která ženě finance spíše odčerpává.

V naší terénní praxi se nicméně občas setkááme i s velmi konkrétními investicemi: „*Ještě tady budu dělat tři měsíce a budu svůj butik v Plzni mít kompletně zařízený.*“ „*Už jen půl roku a otevřu si u nás (na Ukrajině) ordinaci.*“

Nicméně vraťme se ještě na chvíli ke zmiňovanému výzkumu. Snad nejzajímavější korelací byla závislost mezi schopností sebereflexe a touhou po vzdělání. Dotazované, které byly schopny nakreslit v rodinném kruhu samy sebe, statisticky významně častěji chtěly v budoucnosti investovat do svého vzdělávání. Duchovněji založené ženy, které v dětství toužily po duchovních či emočních zážitcích (např. procházka s rodiči), dnes upřednostňují vzdělání, ale statistická závislost není tak průkazná jako v předešlém případě.

Od doby realizace tohoto výzkumu uběhlo více než šest let, preference se možná změnily, avšak my stejně nevíme, zda ženy dotazované ve výzkumu svůj záměr vzdělávat se opravdu uskutečnily. Zatím

to dnes vypadá spíše tak, že finanční bonus, který ženám práce v sexbyznysu přinese, bývá nejčastěji použit na splácení dluhů. I když individuální příběhy mohou být odlišné...

2. Typ učedník, resp. učednice

Ženy v sexbyznysu se naučí řadu dovedností, které mohou uplatnit v mnoha oblastech – ať už v partnerském vztahu, nové profesi, či komunitě, kde se vyskytují. Týkají se různých oblastí:

a) Fyzicko-estetický bonus – sexuální pracovnice se umí starat o vlastní vzhled, o celkovou image (líčení a oblečení – umí se udělat sexy), udržovat se v kondici, chodit na podpatcích, dbát na držení těla, pohybovou obratnost (sex v malých prostorách), jsou schopny pracovat v noci. Bývalá klientka si například s pomocí naší lékařky (dermatoložky) udělala kurz pro kosmetičky a postupně sexbyznys opustila.

b) Vzdělanostní bonus – ženy se učí rozpoznávat symptomy chorob, získaly jazykové znalosti (v Berlíně ženy v sexbyznysu znají i pět jazyků), umějí volit barevné kombinace – jak ve svém bytě, tak i na svém oblečení, naučily se tzv. dělat papíry, jak platit daně (ženy mohou pracovat zároveň jako tanečnice a pak si své klienty mohou vybírat, nebo je jejich živnostenský list tanečnice či společnosti apod. jen zástěrkou pro sexuální práci). Pracují s lidskou nahotou, s tělem někoho jiného – neštítí se těla a jeho produktů, rozumějí lépe lidské sexualitě, často poskytují zákazníkům psychosociální terapii. Mohou se uplatnit jako ošetřovatelky – vyskytl se mezi klientkami takovýto příběh, šlo však o oběť obchodování, která nedisponovala vydělanými penězi. My většinou známe pohyb spíše opačný, to, že do sexbyznysu přecházejí špatně placené zdravotní sestry.

c) Sebekoučování – ženy ze sexbyznysu často umějí vyjít s každým, nemají předsudky a nevyvolávají konflikty, poznaly a stanovily si své hranice – co chci a co nechci, kde je můj osobní a pracovní život. Umí se prodrat, prosadit (ta „nána“ od vedlejšího stolu na mě nemá), ale naučily se i trpělivosti. Mají psychickou výdrž, umějí zvládat stresy, přizpůsobit se – často mění pracovní prostředí, zlepší si sebevědomí (mně za to platí), znají a dodržují pravidlo „time is money“ a dobře zvládají time management. Během terénní práce jsme se dokonce setkali s tím, že žena psala o své práci román.

3. Typ manažerka

Tyto ženy nepracují jen samy na sobě nebo na sebe, ale zároveň se naučily komunikovat se svým okolím a ovládat (řídit) ho. Umějí hrát různé role, přetvářovat se, mají odhad na lidi, znají mužský svět, jsou dobré obchodnice – naučily se sjednávat smlouvy, umějí komunikovat s muži z různých sociálních a vzdělanostních úrovní, mají mezikulturní kontakty (cizinci jsou jak zákazníci, tak i kolegyně), umějí příjemně vystupovat, ale i být asertivní, dovedou naslouchat, působí pohodově, protože – jak nám sdělila jedna bývalá sexuální pracovnice – *vyrovnat se s tím, co dělám, je tak těžké, že všechno ostatní je hračka.*

Sebekoučování – ženy ze sexbyznysu často umějí vyjít s každým, nemají předsudky a nevyvolávají konflikty, poznaly a stanovily si své hranice – co chci a co nechci, kde je můj osobní a pracovní život.

5.2 Jeden příběh z mnoha

Vladana Augstenová

Vladana k nám poprvé přišla v den, kdy se rozhodla skončit se svou kariérou prostitutky. Nejprve se rozhodla očistit své tělo a nechala se kompletně vyšetřit na všechny možné pohlavně přenosné infekce, aby šla do nového života tzv. čistá. Zde se jí naskytla příležitost povznést zároveň i ducha a stát se členkou divadelního spolku Rozkoš. Od té doby s námi spolupracuje, a to nejen jako herečka a zpěvačka, ale účastní se konferencí, vystupuje na nich a hájí práva sexuálních pracovníků v médiích.

Pro práci v nočním klubu jsem se rozhodla v květnu 2011, když jsem prostě byla na dně. Podnikatelsky vyhořelá, bez sebeúcty, špatná matka s dluhem 1 600 000,-. Byla jsem sama sebou donucena se jít společensky pohřbít, potrestat a zároveň najít poslední záchranu. Neměla jsem vůbec představu, jak to chodí, natož co bude. Přijala jsem pozici tanečnice a mohla se sama dobrovolně rozhodnout, zda půjdu s někým na pokoj a poskytnu mu za peníze sebe. Mojí velkou výhodou byla šestiletá zkušenost tanečnice a společnice (tenkrát bez sexu) a jazykové znalosti, měla jsem základní znalost italštiny, angličtiny, němčiny, španělštiny, ze školy jsem znala i ruštinu. Fakt, že jsem si klienty mohla sama vybírat, mně situaci ulehčoval, ale i tak jsem sexuální práci, kterou jsme považovala za velký sociální propad, denně obřečela.

Pomalu jsem se začala vzpamatovávat. Byla jsem již tři měsíce bez partnera, a tím i bez sexu, takže jsem se uklidňovala, že takto spojím příjemné s velmi užitečným, a začínala jsem opět nabírat sílu. Dařilo se mi a mohla jsem okamžitě splácet dluhy. Vrátily se mi zpět podnikatelské vlohy a chuť do života. Uvažovala jsem o využití této osudové situace. Nechtěla jsem být „jen“ prostitutkou

a s tímto tajemstvím žít do konce života. Začala jsem se probouzet a představovala si, co bych mohla podniknout, abych se dala dohromady. Uvažovala jsem o zaměstnání, kde bych mohla své zkušenosti ze sexbyznysu využít. Pátrala po možnostech dalšího vzdělání. Přicházely mi odpovědi, že sexualita je má cesta, má terapie a mé poslání a že přišel pravý čas být sama sebou, dělat to, co mě baví a pro co jsem se narodila. Peníze jsem měsíčně dělila mezi dluhy a vzdělání. Nekupovala jsem si skoro žádné jídlo a prostě vůbec nic. Jen jsem se drhla solí, léčila se, vzdělávala se, modlila se a duševně i duchovně jsem se posilovala. Pomohla mi tantrická knížka od kamaráda, uvědomila jsem si, že jen tak poskytovat sex mě úplně nenaplnuje. Začala jsem studovat vše, co se týkalo sexuální energie ještě důkladněji. Během roku a půl jsem absolvovala 500 hodin tantrického vzdělání, ukončeného certifikací, poté jsem dokončila semestr, završený titulem a diplomovou prací Sexuologické práce s tělem, a také jsem absolvovala certifikovaný Sexkoučink a Studium historie prostituce.

Už je to devět měsíců, co jsem se dobrovolně zřekla pohlavního styku, což je tzv. Brahmačarja – stav, kdy se tělo čistí a oprošťuje definitivně od všech závislostí (alkohol, drogy, cigarety, lpění na partnerech, na sexu atd.). Ve studiu pokračuji, a dokonce jsem tak trochu vybočila a v září začínám navštěvovat výuku Autorského divadla (základy herectví, autorství) na Kampě.

To vše zúročuji ve své současné práci: Pracuji v nočním klubu a Harmony Spa, kde předávám své zkušenosti, léčím a učím dívky, které poskytují sex, masérky ve Spa, klienty i personál. Zároveň se vracím ke své oblíbené činnosti obchodnice, prezentátorky a manažerky, věnuji se charitativní činnosti

(poskytování jídla dětem při cestě do školy). Založila jsem si dokonce svou vlastní společnost (Zdravá Společnost Lidská), kterou hodlám rozvíjet.

Vše, co jsem dosud dělala, se mi hodí – od vyučení na poště (10 let práce na poště Rakovník 2) přes fotomodeling (1 rok), profesi tanečnice (6 let), tlumočnice (italština), zkušenosti z prostituce (1,5 roku) až po svou současnou profesi – práci se sexuální energií. Mé další zájmy jsou: filozofie, jazyky (třeba bych chtěla ještě někdy studovat francouzštinu, hebrejštinu, hindštinu, čínštinu – a kdo ví, co ještě stihnu...).

▼
Vladana Augstenová
během konference R-R,
kde mluvila o problematice
odchodu ze sexbyznysu.
Foto: Jan Losenický

Miluji pohyb, tanec, hudbu, svou rodinu, své dva psy, všechny lidi, celou planetu a vás všechny, kteří to čtete, taky – a moc. :-)

Ze sexbyznysu na trh práce

6

Odchod ze sexbyznysu

Lucie Šídová

Zweite Chance -
realistische Berufsbilder für
ausstiegswillige Prostituierte

6 Odchod ze sexbyznysu

V této části publikace se zaměříme na odchod sexuálních pracovníků ze sexbyznysu. Ukážeme jejich možnosti i překážky, se kterými se na této nesnadné cestě setkávají. Představíme si programy partnerských organizací R-R, které jsou cíleny na odchod žen ze sexbyznysu, zároveň popíšeme možnosti uplatnění sexuálních pracovníků na trhu práce. Součástí příspěvku jsou příklady praxe organizací La Strada (Praha), Ulice (Plzeň) a ROZKOŠ bez RIZIKA (R-R) v oblasti pracovního poradenství ženám ze sexbyznysu.

Vycházet budeme z klinické praxe R-R a partnerských organizací a dále z dostupných výzkumů. Důležitým zdrojem informací byly také rozhovory, které jsme uskutečnili se ženami ze sexbyznysu v rámci individuálních terapií v období 2011 a 2013. Informace jsme též čerpali na zahraničních stážích v Německu (2013) a Nizozemí (2012).

V textu používáme hlavně ženský rod, protože cílovou skupinou většiny zmíněných organizací jsou převážně ženy. Jména citovaných žen byla změněna.

Z našich a zahraničních zkušeností a výzkumů partnerských organizací R-R (Humanitas PMW /Rotterdam/; Bongers, Evaluatie RUPS, 2011; Hydra /Berlín/ a Cassandra /Norimberk/) vyplývá, že odchod ze sexbyznysu není jednoduchou záležitostí. Jedná se o dlouhodobý proces, který musí komplexně reagovat na různé oblasti života žen ze sexbyznysu. Znamená to kompletní změnu životního stylu.

Ukončování sexbyznysu a přechod na trh práce jsou procesy, které nemusí probíhat současně a jsou ohroženy nebezpečím selhání. Tyto procesy musí být doprovázeny flexibilními dlouhodobými poradenskými službami. Podpora může spočívat v pomoci překonat byrokratické překážky a nabýt novou důvěru a energii. Ukončovací proces většinou

nějakou dobu trvá a rozhodování probíhá současně s činnostmi v prostituci. Úspěšnost je závislá i na možnostech trhu práce.

Sexuální pracovníce, které chtějí ze sexbyznysu odejít, obecně řeší, co dál. Odchod může být jednodušší pro ženy, které mají za sebou pracovní zkušenost na běžném trhu práce, protože znají jiný pracovní svět a mají možnost navázat na předchozí praxi. V oblasti sexbyznysu se však pohybují i ženy, které sem vstoupily ihned po dokončení školní docházky či studia a žádnou jinou pracovní zkušenost nemají. Představa práce mimo sexbyznys je pro ně velkou neznámou. Jejich dosavadní práce je často psychicky i fyzicky ničící, ale zároveň se obávají cizího prostředí, jehož fungování neznají. Už dost komplikovanou situaci může ještě ztížit nedostatečné vzdělání nebo například vystudovaný obor, o který není v současné době na trhu práce zájem. Po práci v sexbyznysu je navíc jejich sebevědomí většinou velmi nízké.

„Nemůžu přece normálně pracovat, to si nezasloužím, toho nejsem hodná“ (Sára, sexuální pracovníce, nyní pracuje mimo sexbyznys jako servírka).

▶
Joanna Lesniak z německé organizace Hydra, která také nabízí ženám ze sexbyznysu podporu při odchodu ze sexbyznysu.

Foto: Jan Losenický

6.1 Motivy pro vstup do sexbyznysu

Důvodem vstupu do sexbyznysu jsou podle našich zkušeností i zkušeností kolegyně ze zahraničních neziskových organizací hlavně ekonomické motivy. Velmi silnou pohnutkou je finanční podpora rodiny, splácení dluhů či snaha obstarat peníze na drogy. Objevuje se ale také touha po penězích na nákup hezkých věcí, soutěž ve skupině vrstevníků a posílení nízkého sebevědomí (Hester, Westmarland, 2004).

Organizace z Dortmundu Mitternachtsmission popisuje scénář začátků následovně:

„Mnoho žen pracuje nejprve jen příležitostně a s nadějí, že po vydělání určitého množství peněz a splacení závazků mohou s prostitucí okamžitě přestat. Pak počáteční zábrany opadnou a zpočátku si vydělají slušné peníze, které vyvolají jistou euforii (tabu byla překonána a zisk stoupl), jež je podporována například alkoholem, prášky, euforickými nákupy oblečení, šperků, kosmetiky atd.

Počáteční euforie může vydržet nanejvýš několik měsíců a ženy se ocitnou izolovány v prostředí prostituce. Povaha jejich práce (sociální tabu) je donutí, aby se pokusily kontaktovat se starými přáteli, ale lžou nebo vedou dvojí život. Kromě toho vznikají emoční závislosti (např. na lidech, kteří z prostituce profitují) a břemeno finančních závazků (leasing, pojištění, vysoké náklady na bydlení) udržuje ženy v prostředí prostituce.

Vystoupit z tohoto scénáře není vůbec snadné. Vědomí, že nebude moci nadále vykonávat prostituci, je doprovázeno pocity strachu, nejistoty a selhání. Jakkoliv je strach naprosto zbytečný, je k jeho potlačení často nutné na delší dobu vyhledat odbornou pomoc. Také se zdá, že první kroky do poradny budou – alespoň zpočátku – nesmírně

obtížné“ (Mitternachtsmission, Dortmund, Výroční zpráva 2004).

Pro Lenku, která vyhledala pomoc R-R, byl jedním z důvodů setrvání pocit, který zažívala s určitými zákazníky a skrze nějž si zvyšovala svoji vlastní hodnotu. *„Zákazník byl jediný, který mi říkal, jak mám krásné tělo, jak jsem úžasná v posteli. Byl jediný, který mě dokázal pochválit a ocenit. Bylo fajn mít takové zákazníky. Díky nim jsem se cítila sebevědoměji.“*

Rizikovým faktorem pro vstup do prostituce je i **zkušenost se sexuálním násilím v dětství**. Ženy, které pracovaly v sexbyznysu, byly častěji než jiné ženy podrobeny sexuálnímu násilí (43 % oproti 10 % z celkově dotazovaných). Též vykazovaly výrazně vyšší hodnoty u všech forem násilí od 16 let. Mají zvýšené riziko vícenásobného ohrožení a zřídka kdy se jim dostane lékařské a policejní pomoci (Schröttle, Müller, 2004 II; Leopold, Steffan, 1997).

V hledání pomoci jim zčásti brání stigmatizace prostituce. Zkušenosti s násilím nelze vnímat jen jako pozadí vstupu do prostituce, násilí je také používáno, aby ženy v prostituci byly udrženy (Schroettle, Müller). Zároveň mohou násilné zkušenosti motivovat ženy k ukončení práce v sexbyznysu.

(Více k motivům žen pro vstup do sexbyznysu viz kapitola 4. Cesty do sexbyznysu.)

Foto z divadelní hry *Učitelka a Oidipus*, která byla uvedena divadelním souborem Rozkoš v roce 2013. Matka samoživitelka hledá práci. Ta není. Co jí zbývá?

Foto: Jan Losenický

6.2 Odchod ze sexbyznysu a s ním spojené obavy

Důvody k ukončení práce v sexbyznysu mohou být různé. Nejčastěji se sejde několik faktorů současně. Jedná se především o faktory **duševní** (např. nenávist vůči mužům, znechucenost muži), **zdravotní** (úzkosti či zkušenost s násilím) a **ekonomické** (menší výdělky, což může být způsobeno snížením poptávky po službách, velkou konkurencí, věkem, jiné ženy nabízejí širší škálu sexuálních praktik či služby bez kondomu apod.). Ženy, které jsou ochotny riskovat své zdraví a porušují pravidla bezpečnějšího sexu, mají vyšší potenciál výdělku. Některé ženy si uvědomí, že jsou ve věku, kdy poptávka po jejich službách klesá, a začnou přemýšlet o své budoucnosti.

Telefonické šetření pracovnice R-R Jany Polákové, které se zaměřovalo na životní dráhu klientek R-R (Poláková, 2012), ukazuje, že impulzem k odchodu ze sexbyznysu byl nejčastěji nový vztah a nespokojenost a celkové vyčerpání z práce.

Ještě obtížnější pozici při odchodu ze sexbyznysu mají starší ženy. Většinou mají dluhy, obávají se nezajištěného stáří, a proto načasování ukončení a přechod na trh práce stále odkládají.

Ženy, které zvažují odchod ze sexbyznysu, mají spoustu obav, jež je potřeba sdílet, konzultovat či je zmírnit a vyvrátit. V této fázi je dle našich zkušeností potřeba mluvit postupně o reálných možnostech jiné práce. Uvádět příklady dobré praxe, posilovat klientku a hledat racionální řešení jejích obav a alternativy ke zvládnutí života mimo sexbyznys. Ženy většinou samy nevědí, kde by chtěly pracovat a co by je bavilo.

Obavy při odchodu ze sexbyznysu

Během terapeutických sezení jsme se setkali se spoustou obav, které ženy řešily a potřebovaly o nich hovořit. Nejčastěji si kladly následující otázky:

Užívím se?

Povídali jsme si o financích. Tvořili jsme plány výdajů a spoření. Ženy samy navrhovaly, kde mohou ušetřit. Uvědomovaly si, že díky příjmům ze sexbyznysu ztratily pojem o hodnotě peněz. Iva například pochopila, že ušetří na alkoholu a příležitostných drogách, které musí brát, aby práci zvládla. Lenka uvažovala o změně bydliště a snížení nákladů na prodloužené vlasy, nehty či kosmetiku. Všechny zmiňovaly vysoké výdaje, které investují do jízdy taxíkem. Po náročné práci také pociťovaly potřebu odměnit se nakupováním dárků pro sebe. Velkou položku ve výdajích také tvořili partneři, které některé ženy živily.

Začlením se?

Ženy měly strach, zda se dokážou zapojit do společnosti. Některé měly kamarádky pouze v sexbyznysu. S ostatními přáteli se přestaly stýkat, aby jim nemusely vysvětlovat, jakou práci dělají. Nízké sebevědomí jim často bránilo najít si odpovídající zaměstnání. Bály se, že neovládnou nový režim – práce přes den, jasná pravidla. Některým ženám, především těm, které pracují samy na sebe, vadilo, že by nyní měly mít nadřízenou, nebo dokonce nadřízeného, že si práci nemohou organizovat samy a musí se přizpůsobovat. Změny byly nutné i v oblasti oblékání a komunikace jak verbální, tak neverbální. Sexbyznys vyžadoval jiný druh komunikace než svět, do kterého se chtěly vrátit.

Se ženami jsme si ujasňovali, co chtějí ostatním sdělit a jak se na to dopředu připravit. Bylo jim nepříjemné, že musí dále lhát a po odchodu ze sexbyznysu se to nezmění. Hledali jsme možnosti, jak říkat pouze určité věci, které jsou pravdivé a neprozradí to, co nechtějí. S klientkou Janou jsme

Práce v sexbyznysu je pro sexuální pracovnice a pracovníky velmi psychicky náročná. I osoby v sexbyznysu mohou „vyhořet“. Tématem předcházení „syndromu vyhoření“ v profesi sexbyznysu se zabývala americká umělkyně a bývalá sexuální pracovnice Annie Sprinkle. V organizaci Madonna využili plakát k jedné z jejich akcí pro veřejnost.

Foto: Jan Losenický

plánovali její první výlet s lidmi mimo sexbyznys. Nikoho zde neznala a měla velký strach, nevěděla, o čem si s ostatními bude povídat. Připravili jsme si možné otázky a odpovědi na ně. Jana si vybrala profesi kosmetičky, která jí byla nejbližší a kterou dokázala popsat, protože ji dobře znala. Až do poslední chvíle se rozhodovala, zda na výlet pojede. Moc si přála jet, ale bála se, že to nezvládne. Nakonec odjela, výlet zvládla. Přijela plná energie a našla si nové kamarádky. Během pobytu si zapsala několik nových cílů, které chtěla splnit před odchodem ze sexbyznysu. Plněním malých cílů si postupně zvyšovala svoje sebevědomí. Takto se jí dařilo připravovat se na odchod ze sexbyznysu a fungování mimo tento svět.

Jak mám najít práci?
Ženy se bály jít na úřady, do personální agentury, vyřídit si sociální dávky. Měly pocit, že je na nich jejich profese poznat. „*Když potkám nějakou ženu, tak většinou poznám, zda se jedná o prostitutku,*“ říkala Alena a z toho usuzovala, že to tak mají všichni. Nezřídka se musely vyrovnávat s neúspěchy u pohovorů. „*Byla jsem na pohovoru. Oblékla jsem se nevyzývavě. A jak to skončilo? Ředitel mi nabídl víno a ukázal mi postel. Odešla jsem*“ (Eva, bývalá sexuální pracovnice, R-R).
Jejich sebevědomí bylo velmi nízké. Měly obavu, že se hodí jen pro „práci v Tescu“ a mohou pouze doplňovat zboží. Bylo nutné podpořit ženy v hledání dalších možností, které by jim lépe vyhovovaly,

Během poradenství začaly některé ženy nevědomě měnit svoji vizáž. Začaly se jinak oblékat, jinak se líčit, či si přestaly prodlužovat vlasy.

mnoho nesdělují. „*Bylo těžké si pamatovat, co jsem na minulé návštěvě o své práci rodičům řekla. Měla bych si psát, co jim říkám*“ (Nora, bývalá sexuální pracovnice). „*Byla jsem na rekvalifikačním kurzu. Představovali jsme se a já si musela vymyslet, kde pracuji. Bylo těžké odpovídat na dotazy k mé práci, kterou nedělám. Museli to na mně poznat. Z kurzu jsem nakonec odešla*“ (Sylva, sexuální pracovnice).
Domlouvali jsme se, že je dobré mít jednu historku, kterou sdělují ostatním, takovou, která je zčásti pravdivá. Je dobré si tuto historku zapsat a připravit si odpovědi na dotazy ostatních. Např. žena pracuje v sexbyznysu v Německu, ale ostatním říká, že pracuje jako servírka, uklízečka či pomáhá v restauraci v Německu. Je dobré mluvit o oblasti Německa, kterou zná, kde opravdu pracuje. Část její historky je pak pravdivá a působí důvěryhodněji.

Nepozná mě někdo?
Ženy během své práce potkají mnoho mužů. Nepamatují si tváře. V novém zaměstnání se bojí, že je muži a kolegové poznají. „*Umím je rozeznat podle přirození, tváře si nechci pamatovat*“ (Jana, sexuální pracovnice). Během poradenství jsme mluvili o tom, že ve spodním prádle ženy vypadají jinak. Pokud to nebyl stálý zákazník a viděl ženu jen jednou, nemusí si být jistý, že je to ona, pokud mu to sama nepotvrdí. Potřebovaly slyšet, že na nich není na první pohled vidět, jakou mají práci. Během poradenství začaly některé ženy nevědomě měnit svoji vizáž. Začaly se jinak oblékat, jinak se líčit, či si přestaly prodlužovat vlasy. Jedna žena dokonce začala nosit tenisky, které vyměnila za boty na podpatku. Pocit, že je někdo pozná, však v ženách přetrvává velmi dlouho. Zvlášť u žen, které pracují v České republice. Pokud žena pracuje v zahraničí, většinou tyto obavy neřeší.

Dokážu mít pouze jednoho sexuálního partnera?
Dále se objevila obava, zda dokážou mít pouze jednoho sexuálního partnera. Jestli je to nebude nudit. Zmiňovaly, že jim bude chybět zájem mužů, lichotky, vzrušení, adrenalin. Jedna klientka si během terapeutického doprovázení našla přítele, načež zjistila, že vlastně další muže nepotřebuje.

a ukázat jim, že mají spoustu dovedností, které jim sexbyznys dal a které mohou dále využít (více viz kapitola Kladné stránky práce v sexbyznysu aneb co jsem tím získala?, str. 78). Nakonec začaly uvažovat o práci v pohostinství, kadeřnictví, masážích či hledaly pozice asistentek.

Co si mám napsat do životopisu?
Černá díra v životopisu působí nedůvěryhodně. Je nutné vymyslet, co do životopisu napsat, aby žena na pohovoru nemusela vysvětlovat, proč několik let nepracovala. Např. žena Mirka, 10 let v sexbyznysu, jinde nepracovala, je vyučena v oboru, kde je velmi omezená nabídka pracovních příležitostí, mluví anglicky a německy. Jaké pracovní zkušenosti zapsat do životopisu, aby působila věrohodně a měla šanci na trhu práce uspět? Je nutné se společně se ženou domluvit, co by bylo vhodné do životopisu dát. Využít studium, práci v zahraničí, znalost jazyka apod. Hledáme všechny možnosti, jak prázdné místo v životopisu zaplnit.

Co mám říkat ostatním?
Další obava se týká historie žen pracujících v sexbyznysu. Dvojí život, který vedly, je nutil lhát ostatním. Měly vymyšlené příběhy, v nichž se pak už samy ztrácely. Vést dvojí život bylo pro ně velmi vyčerpávající. Musí být neustále ve střehu. Často si chrání své soukromí i mezi spolupracovnicemi v nočním klubu. Pracují pod přezdívkou a ze svého soukromí

◀ Jak pracovat profesionálněji

v sexbyznysu či kde hledat práci (i v sexbyznysu), se mohou dozvědět návštěvníci a návštěvnice speciálního webu: www.sexworker.at. Web slouží především jako podpůrné fórum nejenom pro osoby v sexbyznysu. Slouží i k šíření informací o fenoménu prostituce, jsou zde zveřejňovány i aktuální zprávy a články k tomuto tématu. Několik německých organizací, včetně Madonny, doporučuje web svým klientkám a klientům.

Foto: Jan Losenický

6.3 Exitové programy pro pracující v sexbyznysu

V právních předpisech zákonů o prostituci v Německu i Nizozemí je stanoveno, že pracující v sexbyznysu by měli mít možnost z prostituce odejít, např. možnost dokončit rekvalifikaci (Kavemann, 2007). Jedním z cílů německého a nizozemského zákona o legalizaci prostituce je i zlepšení podmínek pro odchod ze sexbyznysu. Na základě toho vzniklo v obou zemích několik exitových programů, které napomáhají ženám i mužům při odchodu ze sexbyznysu.

V roce 2008 přidělilo nizozemské Ministerstvo spravedlnosti 10 milionů eur obcím na to, aby podpořily rozvoj exitových programů pro ženy, které chtějí opustit sexbyznys. V Nizozemí tak vzniklo celkem třináct exitových programů, které probíhaly v letech 2009 a 2010 v místech s vyšší koncentrací sexuálních služeb, např. v Amsterdamu, Utrechtu, Rotterdamu, Haagu, Groningenu, Eindhovenu a dalších velkých městech.

V Německu fungují exitové programy od konce osmdesátých let. V současné době probíhají tři modelové projekty DIWA (Hydra, Berlín), OPERA (Kassandra, Norimberk) a P.I.N.K. (Freiburg a Kehl).

V osmdesátých letech dvacátého století probíhala v Německu veřejně debata o HIV/AIDS. Předpokládalo se, že prostitutky patří do rizikové skupiny šířitelů HIV. Debata o AIDS vedla k masivnímu kolapsu podnikání v oblasti prostituce a ke zvyšující stigmatizaci a diskriminaci sexuálních pracovníků. V důsledku této situace stoupl zájem sexuálních pracovníků o exitové programy. Ženy se také obávaly nebezpečné infekce a rizik s tím spojených a chtěly ze sexbyznysu odejít.

Díky tomu se zvýšila podpora financování sociální práce určené pro sexuální pracovníce a pracovníky, a to prostřednictvím obcí, států a federální

vlády (Leopold, Steffan, 1994). Finanční prostředky pocházely většinou z fondů na prevenci AIDS s vědomím, že prostitutky, bez ohledu na riziko infekce, potřebují podpůrné programy pro odchod ze sexbyznysu. Je zde ale nutné dodat, že podle různých empirických šetření (např. Kleiber, 2000) sexuální pracovníci nejsou hlavním nebezpečím pro šíření infekce HIV mezi populací.

6.3.1 Obecné rámce pro koncipování exitových programů

Hlavním cílem exitových programů byl odchod sexuálních pracovníků ze sexbyznysu. Původně musela pracovníce, která chtěla vstoupit do programu, svoji činnost v sexbyznysu zcela ukončit. Tato podmínka však byla zrušena. Ženy při odchodu potřebují nějakou jistotu, a to pro ně znamenala práce v oblasti prostituce. Ženy pak mohly postupně odejít, pokud našly nové pracovní uplatnění a nové zázemí mimo sexbyznys.

Pro každý exitový program je důležité stanovit si na jeho začátku **jasné cíle**. Má být výstupem odchod ze sexbyznysu, nebo postačí nová rekvalifikace? Cíl musí být měřitelný, tzn. SMARTER (konkrétní, měřitelný, dosažitelný, realistický, ohraničený v čase, hodnocený, odměněný). Je také nutné si vyjasnit, co přesně znamená odchod ze sexbyznysu. Je to nutně úplný odchod ze sexbyznysu? Jakou hodnotu má alespoň částečný pracovní úvazek v jiné oblasti?

Dalším základním východiskem je stanovení **cílové skupiny** exitového programu. Některé projekty (např. Shop den HAAG) nebyly zaměřeny pouze na odchod žen ze sexbyznysu, ale cílovou skupinou byli i sexuální pracovníci, transsexuálové a oběti obchodu s lidmi. Humanitas BMW rozšířil

▼
Holandská organizace SPOT 46, která sídlí v Haagu, se zabývá též tématem pomoci při odchodu ze sexbyznysu. Pro své klientky nabízí různé workshopy, kde se mohou vzdělávat. Jedním z workshopů byl např. Jak žádat o práci, kde se sexuální pracovníce učily sebe prezentaci, nacvičovaly si jednání s potenciálním zaměstnavatelem. K tomuto workshopu SPOT 46 využívá herce. Workshopy vedou i současné či bývalé sexuální pracovníce. Cílem setkání je i rozvíjení profesionalizace práce v sexbyznysu.

Foto: Jan Losenický

svoji cílovou skupinu o nezletilé chlapce, organizace FIER FRYSLAN se zaměřila na mladé dívky ve věku 14–23 let, které se k prostituci dostaly podvodem, donucením nebo násilím. Jednalo se hlavně o dívky z východní Evropy nebo z Afriky.

Významnou osobou v procesu odchodu ze sexbyznysu je tzv. **průvodce, sociální pracovnice, terapeutka, koučka**, která provází klientku celým procesem. Tato osoba také kontaktuje další vhodné organizace a spolupracuje s nimi, což je velmi důležité. Exitové programy mají též významnou funkci v jiných životních oblastech žen. Pracovnice pomáhají ženám s vyřešením dluhové problematiky, řeší nalezení vhodného bydlení, psychosociální problémy atd. Pomáhají při rozhodování, kterými problémy je třeba se zabývat přednostně, či klientky podporují v kontaktu s jinými organizacemi poskytujícími pomoc. Pomáhají jim také s nácvikem zaměstnaneckých dovedností (nácvik pohovoru).

V rámci spolupráce se doporučuje síťování organizací pracujících se závislými na návykových látkách, s úřady práce, s krizovými centry, pracovními centry, personálními agenturami, institucemi vyplácející dávky, bankami, azylovými domy, terapeuty, lékařskými zařízeními aj.

6.3.2 Etapy exitových programů

Forma spolupráce má určitá pravidla, která musí klientka dodržovat. Programy se většinou skládají ze čtyř etap – fází:

a) Kontaktní fáze – probíhá pomocí terénního programu či kontaktováním on-line. Např. obec Amsterdam vytvořila speciální webovou stránku, kde mohou ženy ze sexbyznysu pokládat jakékoliv dotazy. Také do programu zapojují bývalé sexuální pracovnice, které v případě nutnosti fungují i jako tlumočnice. Tak jako ROZKOŠ bez RIZIKA mají nejvíce problémů s kontaktováním žen pracujících na privátech či v eskortních agenturách. Výhodou pro program je poskytování zdravotních a sociálních služeb současně, taková je praxe například v organizaci ROZKOŠ bez RIZIKA. Ženy, které využijí zdravotní služby, pak později mohou využít i sociální poradenství či terapii.

b) Orientační fáze – v rámci orientační fáze dochází k navázání kontaktu se ženou pomocí neformálních rozhovorů.

V dalších rozhovorech jsou zjišťovány možnosti ženy v různých životních oblastech. Vedle získání

větší důvěry probíhá sepsání životopisu, utřídění plánů do budoucna. Zjišťuje se, zda je exitový program pro ženu vhodný. Velkou roli hraje jazyková bariéra. Žena, která nezná jazyk země, v níž pracuje, má samozřejmě jiné možnosti než žena, která tuto jazykovou bariéru nemá. Pokud je žena závislá na psychotropních látkách, nebo nemá kde bydlet, je potřeba nejprve vyřešit tyto situace a teprve pak vstoupit do exitového programu.

V této fázi se s ženami mluví o realitě. Mluví se o očekávání, termínu dosažení cílů, následcích ukončení práce v sexbyznysu, o alternativách denního programu apod. Diskuzí o těchto tématech lze předejít zklamání a odchodu z programu. Každá další negativní zkušenost může ženám snížit sebevědomí a ztížit odchod, proto je důležité orientační část programu nezanedbat.

Ze zkušeností vyplývá, že je nutné, aby pomáhající organizace akceptovala práci sexuální pracovnice jako práci, ženu respektovala a nestigmatizovala ji. Pokud to nedělá, pak nemůže se sexuální pracovníci navázat opravdový kontakt a pomoci jí. Empatický kontakt je velmi důležitý. Žena se cítí přijímána a akceptována a díky tomu má energii na osobní změnu.

c) Realizační fáze – v této fázi dochází k sestavení plánu, který obsahuje konkrétní popis cílů, jichž chtějí ženy dosáhnout v určitém časovém horizontu. Může se jednat i o cíle z různých životních oblastí, jako např. zdraví, práce, finance, denní program, vzdělání aj. Některé programy požadují písemnou dohodu, kterou každá ze stran podepíše. Podle jiných programů toto působí kontraproduktivně a nedělají to. Při stanovování cílů můžeme využít škálu od jedničky do desítky, např. nyní se nacházím na úrovni čtyři a chtěla bych se dostat na úroveň osm.

Na základě stanovení cílů se nabízejí možnosti programu. Všeobecně platí, že se nejprve pracuje na splnění základních potřeb žen, jako je zdraví, bezpečnost, a teprve pak se řeší nová práce.

d) Dohlížecí fáze – dohlížecí fáze se v jednotlivých programech liší. Některé organizace kontaktují účastnice po ukončení programu každý měsíc celkem po dobu šesti měsíců, jiné je kontaktují po delší době, a tím je program uzavřen.

V praxi se ukázalo, že výše uvedené fáze nejdou za sebou vždy chronologicky. Účastnice se někdy vrací do předchozí fáze, nebo dvě fáze probíhají souběžně.

Klára Reichelt z programu Opera nám představila nabídku kurzů pro klientky, které se zapojily do exitového programu. Jednou z aktivit je i trénink sociálních kompetencí. Představila nám i německý model povolání „na zkoušku“ – tzv. praktikum. Studenti, ale i osoby, které hledají nové profesní uplatnění, si mohou vyzkoušet, co určitá profese obnáší. Zaměstnavatelé, kteří umožňují praktikum, získávají finanční podporu.

Foto: Jan Losenický

6.3.3 Nabídka exitových programů

Jednotlivé programy nabízejí různá školení, poradenství a podporu v následujících oblastech.

a) Psychické zdraví – skupinová terapie, pomoc závislým, sociálně emoční pomoc – individuální, skupinová, psychiatrická pomoc.

b) Bezpečnost, empowerment – vede k posílení osobnosti. Často dochází k podpoře žen, aby mohly činit informovaná rozhodnutí, a posiluje jejich kompetence. Zahrnuje také zvýšení důvěry ve své schopnosti. Konkrétně má podobu například nácviku sociálních dovedností, komunikace, ale i kurzů sebeobrany. Znamená pomoc při žádosti o dávky, pomoc při hledání ubytování, řešení dluhové problematiky, jazykové kurzy, integrační kurzy apod.

c) Pomoc při hledání práce – počítačový kurz, test výběru povolání, nácvik pracovního pohovoru, psaní životopisu, vytvoření kariérního testu.

Ženy se musí také naučit překonat strach z kolegů a kolegyně, kteří o nich vědí, že pracovali v oblasti sexbyznysu, z toho, že potkají bývalého zákazníka, a musí se naučit fungovat v novém prostředí.

Rizikem programu je příliš intenzivní zapojení do projektu na jeho začátku, které může působit kontraproduktivně a zvýšit riziko odchodu z programu. Dalším rizikem jsou čekací seznamy organizací, což způsobuje zpomalení procesů. Jedná se zejména o osoby závislé, psychiatrické či splácující dluhy, které mohou nastoupit do programu až po vyřešení svých problémových situací. Přitom motivace k odchodu je u žen nejvyšší na začátku.

„Musíte si sama v určité chvíli uvědomit, že chcete nebo musíte skončit.“
Trudy, (RUPS, 2011).

Čekací doba zvyšuje riziko návratu do sexbyznysu. Zpomalení procesu způsobuje i nalezení vhodného ubytování.

Bývalá sexuální pracovnice Trudy například udává, že by program doporučila svým kolegyním. Zdůrazňuje však, že program nemá smysl, jestliže žena sama nechce přestat s činností. Kdyby jí tohle někdo řekl dřív, také by s prací v sexbyznysu nepřestala. „*Musíte si sama v určité chvíli uvědomit, že chcete, nebo musíte skončit*“ (RUPS, 2011).

6.3.4 Faktory zvyšující riziko náhlého přerušení odchodu ze sexbyznysu

Odchod ze sexbyznysu není jednoduchý. Co všechno ovlivňuje odchod ze sexbyznysu a zvyšuje riziko náhlého přerušení exitového programu a návratu k původní činnosti?

Stud za minulost prostitutky

– ačkoliv bylo povolání prostitutky v Německu a Nizozemí legalizováno, je stále poznamenáno a vnímáno jako nemorální a nedůstojné. Je obtížné vysvětlit v životopise období, kdy účastnice pracovaly v oblasti sexbyznysu. Kromě toho nemá velký počet žen téměř žádné pracovní zkušenosti, což vyvolává otázky u potenciálních zaměstnanců, a je tedy velmi obtížné najít jinou práci. Poté, co si ženy jiné zaměstnání najdou, jsou často poznamenány pocitem studu. Například novým kolegům a kolegyním nemohou vyprávět, kde pracovaly předtím. Jsou tedy nuceny v „novém životě“ opět lhat.

Finanční situace

– když ženy prostituci ukončí, jejich finanční situace se velmi změní. Často vydělají ve své nové práci mnohem méně peněz, než když pracovaly v oblasti prostituce. Tato změna je pro některé ženy příliš velká. Migrantky také využívají výdělků v sexbyznysu k financování vlastních rodin žijících v zemi původu.

Dluhy

– velmi důležitá je pomoc ženám s dluhy. Měly by je mít pod kontrolou, jinak je ukončení činnosti v sexbyznysu téměř nemožné. Jejich situace se obzvláště zhorší, když se jejich příjmy sníží.

Bydlení

– ženy, které nemají kde bydlet, nebo které mají zajištěné bydlení v rámci nočního klubu, si potřebují najít jiné bydlení. Ubytování je na mnoha místech, hlavně ve velkých městech s vysokými nájmy, výrazným problémem.

Nereálná očekávání

– některé ženy mají nereálná očekávání. Očekávají, že brzo najdou jinou podobně dobře placenou práci. Postavit se před mnohdy tvrdou skutečnost pro ně není snadné.

Společenské kontakty

– společenské kontakty těchto žen často souvisejí se sexbyznysem. Prostituce ovlivňuje všechny stránky života. Když sexuální pracovnice ukončí činnost, znamená to často ztrátu všech kontaktů. Vytvoření nových sociálních sítí je velmi obtížné a časově náročné. Kromě toho má mnoho žen problém s důvěrou k ostatním.

Napětí

– některým ženám, které ukončily činnost, chybí napětí spojené s prací.

Jazyková bariéra

– jazyková bariéra znesnadňuje ženám komunikaci s úřady, sociálními pracovníci, s potenciálními

Berlínská organizace Neustart má nízkoprahové a duchovní centrum přímo v ulici, kde probíhá legální pouliční prostituční scéna. Pracují zde převážně migrantky, které jsou často drogově či alkoholově závislé (Rumunky, Bulharky, Polky, někdy i Češky). Pro tyto ženy je velmi těžké odejít ze sexbyznysu. Potřebují zabezpečit své rodiny, někdy se potýkají i s vykořisťováním ze strany jejich pasáků. V návratu na běžný trh práce jim brání i legislativa – Bulharky a Rumunky nemohou být zaměstnané v Německu, mohou pouze podnikat.

Foto: Jan Losenický

„Už to, že je člověk mezi lidmi, a kontakt s okolním světem znamená pozitivní obrat na cestě k životní změně.“
Laura, (RUPS, 2011).

zaměstnavateli atd., proto je pro ně mnohem složitější najít si odpovídající práci.

6.3.5 Faktory úspěchu

Vedle faktorů zvyšujících riziko neúspěchu jsou i ty, které naopak úspěch zvyšují. Dle zkušeností partnerských organizací R-R ze zahraničí patří mezi faktory úspěchu **individuální přístup**. Je potřeba vzít v potaz a reflektovat přání a potřeby účastnic. Zatímco je pro jednu ženu přechod k nové práci příliš pomalý, druhá potřebuje více času, aby se vypořádala s minulostí. Důležité je, že je pro každou ženu stanovena jedna pracovnice, která ji provází celým procesem. Za faktor úspěchu je považována i **flexibilita** doprovázející pracovnice.

Většina projektů vidí úspěch exitových programů v celkovém zlepšení životních oblastí žen, jako je např. závislost na drogách či alkoholu, nové ubytování či řešení dluhové problematiky. Pracovnice exitových programů považují též za úspěch to, že sexuální pracovnice má svůj život opět pevně v rukou a vidí další možnosti svého rozvoje. Pozitivním výsledkem exitových programů je informovanost ostatních institucí o organizacích pracujících se ženami ze sexbyznysu a jejich nabídce v případě potřeby.

Důležité je i **nastavení jasných pravidel** a určitých povinností. Například účastnice, které v Rotterdamu opakovaně nechodí na schůzky a nereagují na telefonáty, dostávají dopisy, v nichž se píše, že proces pomoci pro ně skončil. Pokud chtějí později opět do programu nastoupit, je to možné, ale dotyčná osoba musí projevít opravdový zájem o účast.

Podle zkušeností R-R i našich partnerských organizací ke **klíčovým podmínkám úspěchu exitového programu** patří:

- » investice do času potřebného k vytvoření důvěry;
- » dojednání reálných cílů žen;
- » pomoc na míru – individuální přístup;
- » stálá průvodkyně nebo průvodce celým procesem;
- » nehodnotící přístup ohledně práce v sexbyznysu;
- » dobře promyšlené pořadí řešení problémů v rámci poskytování pomoci;
- » používání internetu, který má v oblasti prostituce stále větší roli.

Jak na exitové programy nahlíží sexuální pracovnice, které do nich vstoupily? (Zpracováno dle

Evaluatie van de Regeling Uitstapprogramma's Prostituees (RUPS), Bongers, Huijgens, Jansen, 2011).

Anna – motivace vydržet: „*Když chcete jinou práci, musíte ledacos skousnout. Je důležité, abyste se opravdu snažili. Bez toho se výsledek nedostaví.*“ Pro motivaci k vytrvalosti, když se nedaří, si Anna vzpomene, jaké to bylo dřív. Vzpomínky na všechny ty hrůzy se postarají o to, aby vytrvala.

Eveline – úspěšné ukončení: Eveline momentálně absolvuje stáž u jedné sportovní školy pro instruktorky fitness (sociální dávky pobírá i nadále). Vedle toho dokončuje ještě navazující vzdělání, které jí platí obec. Protože je pro ni její nový život občas obtížný, má oporu ve své průvodkyni procesem (RUPS, 2011).

Laura – náplň dne: Laura uvádí, že podstatné je najít si náplň dne. „*Už to, že je člověk mezi lidmi, a kontakt s okolním světem znamená pozitivní obrat na cestě k životní změně.*“

Daphne – (ne)reálná očekávání: Daphne má opravdovou radost z pomoci, které se jí dostává. „*Můj průvodce respektuje moje přání. Mám velké sny, které nejsou vždy reálné. Člověk musí uvažovat realisticky a proces pomoci trvá často velmi dlouho. Dále je důležité, abyste si uvědomili, že k tomu opravdu musíte dojít sami. Musíte to chtít sami.*“

Elise – průvodkyně programem: Elise uvádí, že osobní pomoc průvodkyní programem je velice užitečná, protože ji to motivuje vytrvat na cestě. „*Pracovat pod někým je opravdu obtížné, pokud je člověk zvyklý, že je sám svým pánem. Na začátku má člověk chuť do práce nejít, když nemá náladu. Pak potřebujete někoho, kdo vám nastaví zrcadlo a vyslechne vás.*“

Shrnutí aneb minimum pro zavedení exitového programu

Před zavedením exitové programu je nutné:

- » Určit jasné cíle programu.
- » Vymezit cílovou skupinu.
- » Vyčlenit stálé pracovnice nebo pracovníky, kteří se na něm budou podílet.
- » Vytvořit sociální mapu pomáhajících organizací, s nimiž budete spolupracovat, a s předstihem kontaktovat důležité osoby.
- » Předem oslovit spolupracující organizace, např. pro ženy, které chtějí odejít a jsou drogově závislé. Jak už jsme uvedli, čekací listy výrazně snižují úspěšnost programů.

- » Prostudovat právní předpisy (sociální zabezpečení, pracovní právo atd.).
- » Jasně si stanovit úkoly a zodpovědnosti.
Programy jsou založeny na řetězové spolupráci. Je potřeba dbát na rychlé vyřizování a stanovení stálých kontaktních osob i u spolupracujících organizací.
- » Důležitý je skutečný vztah k cílové skupině – nemoralizující a přijímající postoj. Pokud se instituce věnuje pomoci ženám pracujícím na ulici, kde hraje hlavní roli problematika závislosti, musí instituce program přizpůsobit péči o závislé.
- » Zajistit si financování projektu.

Některé výstupy exitových programů

Zahraniční organizace, které poskytují exitové programy, hodnotí tuto praxi kladně. Organizace v Nizozemí uvádějí, že se do projektů v letech 2008 až 2010 zapojilo celkem 800 až 850 sexuálních pracovníc. Pouze 60 až 75 žen projekty opustilo. Což vzhledem k náročnosti cílové skupiny hodnotí jako dobrý výsledek.

Nejčastěji se ženám podařilo najít práci v oblasti pohostinství, domácí péče, prodeje, v uklízacích službách apod. Pokud ženy nemohou sehnat zaměstnání, nabízí jim organizace dočasné alternativy v poradenských centrech, jako je vzdělávání či dobrovolnická činnost.

Rizikovým faktorem k ukončení programu nebo návratu do sexbyznysu byla nejčastěji změna finanční situace, dluhy, neznalost jazyka dané země, tedy nizozemštiny či němčiny, bydlení, rychle vydělané peníze a nereálná očekávání. Některým ženám chybí napětí spojené s prací v sexbyznysu. Demotivačním

faktorem je nedostatek příležitostí na trhu práce. Zda bude odchod úspěšný, závisí především na trhu práce a pracovních nabídkách. Důležitý se zdá být koučink při zahájení nové pracovní činnosti.

Ohledně nákladů je velmi těžké stanovit, kolik pomoc pro jednu ženu stojí. V Nizozemí byl odhad stanoven na 2750–4500 eur na jednu účastnici. U žen, které např. řeší závislost na psychotropních látkách, jsou náklady mnohem vyšší. Náklady u programů, které fungují delší dobu, jsou nižší než u programů, které teprve zahajují svoji činnost. Vedle nákladů musíme zmínit i zisky, které exitové programy bezesporu mají. Nelze je však vyjádřit v penězích. Jedná se hlavně o menší nárok na sociální podporu, psychickou stabilitu a klid pro ženy, které z oblasti sexbyznysu odešly.

Závěr

Exitové programy jsou jednou z možností, jak ulehčit ženám odchod ze sexbyznysu. Jsou poměrně novou záležitostí, ale v mnoha zemích s nimi mají již několikaletou zkušenost. Při jejich koncipování je nutné proces exitového programu promyslet a naplánovat. Je též potřeba vyčlenit jednu pracovníci/pracovníka, který bude sexuální pracovnice procesem odchodu provádět, což pro některé organizace může být finančně náročné.

Některé organizace, jako je ROZKOŠ bez RIZIKA či La Strada, nabízejí obdobné pracovní poradenství, přesto lze zkušenosti zahraničních organizací využít, a rozšířit tak pracovní poradenství o ověřená a vyzkoušená doporučení.

Pro zajímavost přikládáme výsledky nizozemských exitových programů.

Tabulka: Výsledky nizozemských exitových programů

Název exitového programu	IMW Breda	LdH Eindhoven	Humanitas Rotterdam	Deventer	Haarlem	Amsterdam	
S kolika účastníky se pro ukončovací program počítalo?	15–20	23	60				
Kolik účastníků do ukončovacího programu vstoupilo?	28	16	134	9	11	100	
Kolik účastníků program úspěšně absolvovalo?	3		51	2	9	71	
Kolik účastníků program předčasně ukončilo?	2		2	3			
Kolik účastníků je ještě v programu?	21	16		4	2		

▲
Organizaci Madonna, která sídlí v Bochumi, založily bývalé sexuální pracovnice již v roce 1991. Pracují zde i ženy, které stále v sexbyznysu pracují. Jednou z cest, jak odejít ze sexbyznysu, může být i ambice pomáhat a předávat zkušenosti kolegyním ze sexbyznysu.
Foto: Jan Losenický

Zdroj: Evaluatie van de Regeling Uitstapprogramma's Prostituees (RUPS), Bongers, Huijgens, Jansen, 2011.

	Fier Fryslan	SHOP Den Haag	obec Amsterdam	VNN Groningen	obec Arnhem	obec Nijmegen	Terwille SCV Groningen	Obec Zwolle	GGD Utrecht
	100	80 / 100		Neplatný údaj	35	25	5	5	50
	41	172	100	Neplatný údaj	27	15	20	11	103
		58	59		2	0	0	8	47
	14	44			0	0	1		
	5	108			25	15	20	5	50

6.4 Zkušenosti organizací, které v ČR pomáhají sexuálním pracovnícím

V říjnu 2012 uspořádala ROZKOŠ bez RIZIKA konfe- renci s názvem *Ze sexbyznysu na trh práce?*. Orga- nizace Ulice, La Strada a R-R zde představily své zkušenosti s pracovním poradenstvím ženám ze sexbyznysu.

6.4.1 Ulice: Ženy věnující se pouliční prostituci a možnost legálního zaměstnání

Jiří Frýbert

Úvod

Pracuji jako terénní sociální pracovník v organizaci Ulice – Agentura sociální práce, o. s. Terénní program našeho občanského sdružení funguje od roku 2001 a provádí terénní sociální práci u osob závislých na nelegálních návykových látkách a v oblasti pouliční, klubové a privátní prostituce. Tyto osoby podporu- jeme ve snižování rizik jejich způsobu života, a tím přispíváme i k ochraně veřejného zdraví. Nabízenou službu poskytujeme anonymně a bezplatně, a to v Plzni a v Rokycanech.

Tento text je psaný z pohledu terénního sociál- ního pracovníka a z této pozice také přistupuji jak k fenoménu prostituce, tak k ženám vydělávajícím si touto činností. Ve svém příspěvku se zamýšlím nad tím, jaké mají ženy živící se prostitucí možnosti a limity při uplatnění na legálním trhu práce. Kon- krétně se v příspěvku zaměřuji na ženy, které se věnují pouliční prostituci v Plzni. Své úvahy zaklá- dám na dlouholeté praxi a kontaktech s touto cílo- vou skupinou.

V Plzni se pouliční prostituce odehrává přede- vším na ulici Domažlická, která ústí ven z města ve směru na Rozvadov. Trasa (slangový název pro prostor, kde se provozuje pouliční prostituce) pak

dále pokračuje za hranicemi města, na benzíno- vou stanici směrem na německé hranice. Celý úsek měří téměř šest kilometrů. Náš terénní program zde ročně kontaktuje kolem 70 žen. Jedná se ve většině případů o občanky České republiky, které doplňují ženy ze Slovenska. Zhruba 60 % těchto žen náleží k romské populaci. Průměrný věk našich klientek je 29 let, ve valné většině se jedná o ženy s nízkým vzděláním. Hlavním důvodem, proč sem tyto ženy přicházejí, jsou peníze. Ze zmiňované skupiny žen je zhruba 40 závislých na nelegálních návykových látkách a primárním motivem je pro ně zisk finanč- ního obnosu na zakoupení drogy. Druhou skupinu tvoří ženy, které se ocitly ve špatné sociální situaci (dlouhodobě bez práce, partner či manžel bez práce, matky samoživitelky apod.), a tak vzaly odpověd- nost za rodinu do svých rukou a přišly na trasu.

Návrat na běžný trh práce

Často se setkáváme s názory, že ženy, které nabízejí své sexuální služby, si to užívají, že je tato činnost baví. Bezesporu takové ženy ve světě sexbyznysu existují a mají na to plné právo. Pokud tuto činnost vykonává dospělá osoba a činí tak dobrovolně, nespátřujeme na tom jako organizace nic nevhod- ného. Považujeme to za práci jako každou jinou. My se však s takovýmito ženami setkáváme na ulici spíše výjimečně. Pro naše klientky je prostituční čin- nost ve valné většině pouhá aktivita nutná k získání příjmů. Nejedná se o ženy, které se těší na legalizaci prostituce a které by plánovaly, jak budou zakládat odbory. Není to součást jejich identity či sebeurčení. Prostě na trase stojí, protože po těchto službách je poptávka, ne že by je to bavilo. Slýcháme, jak je nabí- zení těchto služeb amorální, ale je potřeba si uvědo- mit, že prvotní je zde poptávka, ne nabídka.

Pro naše klientky je prostituční činnost ve valné vět- šině pouhá aktivita nutná k získání příjmů... Není to součást jejich identity či sebeurčení.

Naše klientky poskytují sexuální služby se sou- hlasem, ale mluvit u nich o dobrovolnosti je poně- kud problematické. Většina z nich si zvolila tuto práci pod tlakem okolností, nevybraly si ji dobro- volně, prostě jim nezbylo už nic jiného. Kdyby měly příležitost, většina z nich by ráda chodila do jiného zaměstnání. Zde je však hlavní kámen úrazu. My jako pracovníci jim toho v tomto ohledu nemůžeme příliš nabídnout. Můžeme jim předat odkazy na pracovní agentury, poskytnout k dispozici telefon a internet pro hledání práce, asistovat při psaní životopisu, můžeme je doprovodit do potřebných institucí. Ale nemáme moc nástrojů, jak je ke změně motivovat. Vzhledem k jejich postavení na trhu práce totiž není moc k čemu motivovat.

Překážky

Podívejme se blíže, jaké překážky je při hledání zaměstnání čekají. Jedná se o ženy s nízkým stup- něm vzdělání a s nízkou kvalifikací. Jejich dosavadní pracovní kariéra je v mnoha případech mizivá a do profesního životopisu toho nemají moc k zapsání. Někdy se stává, že nemají čistý trestní rejstřík. Už jen tyto charakteristiky je předurčují k nezaměstnanosti. Práce, které jim pak bývají nabídnuty, jsou větši- nou neatraktivní, těžké a ubíjející. Tyto práce jsou pak samozřejmě i málo placené, a proto žena raději zůstává ve sféře sexbyznysu, kde si vydělá více peněz.

Další překážkou bývá i to, že mnoho našich klientek je zadluženo a jsou na ně uvaleny exekuce. V momentě nástupu do legálního zaměstnání se jim dané dlužné částky začnou strhávat z platu, čímž se ještě sníží (prakticky zmizí) motivace v tomto pro- cesu pokračovat.

Samostatnou kapitolou jsou drogově závislé klientky. Těmto ženám brání nastoupit do legálního zaměstnání už jen způsob života spojený s užíváním nelegálních návykových látek, neboť v důsledku toho nejsou schopny zvládat standardní režim. Pokud by si chtěly najít jinou práci, musely by nej- dříve nastoupit léčbu a začít život v abstinenci. V případě opiatových závislostí dobře funguje i sub- stituční léčba. Máme několik pozitivních případů, kdy naše klientky po zahájení substituce z trasy zmizely a zapojily se do pracovního procesu, ať už na plný úvazek, či alespoň formou brigád.

Příběhy klientek

Na několika příbězích našich klientek bych chtěl nyní názorně ukázat, s jakými problémy se tyto ženy

setkávají při snaze opustit svět sexbyznysu a zapojit se do legálního trhu práce.

Nejprve bych chtěl upozornit na to, že někdy ani nalezení legálního zaměstnání neznamená opuštění sféry sexbyznysu. Jedna naše klientka si přes pra- covní agenturu našla práci v nedaleké fabrice, kde kompletuje CD a DVD. Dělá na směny a bere 70 Kč na hodinu. Tento příjem jí ale nestačí a v některé dny na trasu stále dochází, protože peníze jsou potřeba. Má však strach, aby ji zde neviděl někdo z práce. Jiná klientka zmizela na dva roky z trasy, pak jsme ji tam během léta znovu párkrát potkali. Sdělila nám, že tenkrát sehnala práci, a tak z trasy odešla. Práci má i v současnosti. Ale peněz není dostatek, a protože má teď dovolenou, přišla si přivydělat sem.

Vstup na legální trh práce nemusí umožnit ani zvýšení kvalifikace dotyčných žen. Některé naše klientky absolvovaly rekvalifikační kurz, dokonce několik kurzů zprostředkovaných úřadem práce. Když se pak pokoušely hledat práci, stejně to změnu do jejich života nepřineslo. Klientce, která absolvo- vala kurz květinářky, bylo při obcházení květinář- ství sděleno, že tento kurz na práci v květinářství nestačí a že ji nemohou přijmout, protože nesplňuje kvalifikační požadavky. Jiná klientka prošla rekva- lifikačním kurzem na ošetřovatelku, byla i na praxi v jednom domově a práce ji bavila. Na trase nakonec stejně dál zůstala, a to vzhledem k tomu, že má doma partnera bez práce a malé dítě a v domově jí nabídli plat dvanáct tisíc korun.

Několik našich klientek ze Slovenska se na trase ocitlo pod vlivem ekonomické krize posledních let. Některé z nich v Plzni legálně pracovaly, avšak pod vlivem zhoršující se ekonomické situace byly pro- puštěny. Novou práci se jim nedařilo najít a do země původu se vrátit nechtěly, protože tam je podle nich situace ještě horší. Protože však bydlely na ubytov- nách, které byly nekompromisní v placení nájmu, neviděly tyto ženy jinou alternativu v řešení situace než prostituci. Vzhledem k tomu, že na trase stojí několik hodin denně, nezbyvá jim již mnoho času na hledání nové práce a na obcházení nabídek. Další klientka ze Slovenska pracovala před několika lety v pivovaru a pak se vrátila zpět na Slovensko. Při druhém příjezdu do Plzně se spoléhala na znalost prostředí, ale přijela v době krize a práci bohužel ten- tokrát nenašla. Protože má na Slovensku dceru, o kte- rou se stará babička, a nemohla se vrátit s nepoříze- nou, rozhodla se postavit na trasu. Doma však říká, že si našla zaměstnání ve firmě na balení katalogů.

Čeho vyhláška docílila, tak bylo zhoršení situace klientek. Jednak se jedná o pracovní podmínky klientek, především s ohledem na jejich bezpečnost. Zároveň klientkám narůstají dluhy vůči městu za neuhrazené pokuty...

Jak již bylo zmíněno výše, některé klientky limituje při hledání práce jejich zadluženost a hrozící exekuce. Jednu naši klientku, která dříve užívala injekčně heroin a stála na trase, odsoudili k dvouletému výkonu trestu. Když ji propustili z vězení, začala znovu užívat nelegální drogy. Tentokrát si vybrala pervitin, a to formou šňupání, neboť tuto drogu a tento způsob aplikace neshledává tolik rizikovým. Našla si pronájem a na živobytí si rozhodla prozatím vydělávat znovu na trase. Ráda by si našla jiné zaměstnání, chtěla by pracovat jako barmanka. Vzhledem k jejím dluhům jí je ale už teď jasné, že práce bude muset být na černo. Takže i když odejde ze světa sexbyznysu, stále se bude pohybovat mimo formální trh práce.

Jak jsem již na několika případech ukázal, legální trh práce mnohdy našim klientkám nenabízí dostaččné finanční ohodnocení, což je pro tyto ženy problematické. Vědí, že jinde si nevydělavají tolik peněz jako na trase. Přivykly určitému životnímu standardu

a na penězích z trasy jsou v podstatě závislé. Respektive na relativně rychlém a celkem slušném výdělku. Jako každý svět závislosti, i jim se tento pak těžko opouští. Roli hraje také přivyknutí životnímu stylu, kdy dostávají peníze na ruku denně a podle toho také hospodaří. Nejsou pak schopny fungovat v harmonogramu určitého rozpočtu, ale žijí ze dne na den.

Vzhledem k tomu, že více než polovina klientek z trasy přináleží k romské minoritě (ať už na základě vlastního sebeurčení, či na základě domněnek okolí), mluví některé z nich o nemožnosti najít jinou práci z důvodu rasové diskriminace. Jsou přesvědčeny, že jinou či lepší práci nenajdou kvůli své barvě pleti a kvůli stereotypům společnosti s tím spojeným.

Legislativní vymezení prostituce

Situaci našich klientek ovlivňuje také legislativa, která se dotýká jejich každodenní činnosti. Vzhledem k tomu, že v České republice neexistuje žádný zákon, který by se prostitutací zabýval, řeší

Jiří Frýbert z organizace Ulice – Agentura sociální práce, o. s., Plzeň nám na mezinárodní konferenci Ze sexbyznysu na trh práce? představil terénní práci s klientkami pracujícími na ulici. Foto: Jan Losenický

většina obcí danou problematiku pomocí vyhlášky k zabezpečení veřejného pořádku. V Plzni platí taková vyhláška od prosince roku 2004 a zakazuje prostituci na veřejných prostranstvích v současně zastavěném území města. Z našeho pohledu vyhláška ohledně situace a pořádku ve městě nic výrazně nezměnila, počty klientek zůstávají stejné. Naopak délka trasy se ještě prodloužila, protože některé klientky ze strachu z udělení pokuty začaly stát za městem. Čeho vyhláška docílila, tak bylo zhoršení situace klientek. Jednak se jedná o pracovní podmínky klientek, především s ohledem na jejich bezpečnost. Zároveň klientkám narůstají dluhy vůči městu za neuhrazené pokuty, což dále zhoršuje jejich již tak nepříznivou sociální situaci. V neposlední řadě pak dává vyhláška větší moc nad klientkami do rukou policistů, přičemž někteří z nich pak toho, dle vyprávění klientek, zneužívají k jejich šikanování.

Dále považujeme za závažné a alarmující, že vyhláška dopadla jen na ženy na ulici, tudíž na tu nejmarginalizovanější skupinu prostitutek (jedná se často o ženy nevzdělané, nekvalifikované, v některých případech dokonce negramotné, špatně se orientující v systému, ve špatné sociální situaci, mnohdy drogově závislé, bez dokladů, často z prostředí sociálního vyloučení, nezřídka jde o Romky). Jedná se o skupinu žen, která je v prostituční hierarchii nejslabší a nejzranitelnější. Tyto ženy jsou například i při své práci ohroženější násilím více než jiné skupiny sexuálních pracovníků.

Po roce 1990 se v naší republice objevilo několik pokusů o předložení zákona, který by reguloval prostituci. Žádná z těchto snah však neměla výraznější trvání ani úspěch. Naposled se v roce 2010 jednalo o návrhu Zastupitelstva hlavního města Prahy na vydání zákona o regulaci prostituce (HMP zřídilo pracovní skupinu k sepsání nového návrhu v roce 2012, v době psaní tohoto příspěvku nebyl však tento návrh ještě veřejně přístupný). Zákon o regulaci prostituce přináší naději, že se z prostituce stane legální zaměstnání a že ženy, které nyní nemohou nalézt vhodné zaměstnání, nebo se pohybují v jakési šedé zóně, se najednou budou moci plnohodnotně etablovat na legálním trhu práce. Jak jsem však četl zmiňovaný poslední návrh zákona o regulaci prostituce, domnívám se, že všechna tato očekávání jsou lichá. Pro skupinu pouličních prostitutek, kterou popisují výše, nic neřeší současná vyhláška města a stejně tak pro ně žádnou změnu

nepřinese ani zmiňovaný zákon. I když prostituci vyhláška zakazuje a zákon povoluje, pro tento typ klientek je dopad stejný. Jejich chování a přístup to nezmění, jen jim to může přinést více problémů.

Myslím si, že zákon a legalizaci potřebujeme. Je třeba mít ale na paměti, že to nevyřeší problematiku prostituce. Zákon bude přijatelný jen pro určitou část klientek a klientů ze sféry sexbyznysu. Jen určitá vrstva této klientely bude ochotna a schopna naplňovat všechny požadavky zákona. Jsem si jistý, že se však z velké části nebude jednat o typ žen, které se dnes věnují pouliční prostituci. Vzhledem k tomu, o jak marginalizovanou skupinu klientek jde, nebudou schopny své zapojení do legálního sexbyznysu formalizovat a legalizovat. Některé z nich ani nebudou mít zájem zapojit se. Již teď žijí mimo systém a zákon v tomto ohledu u nich nic nezmění. Například dlouhodobé uživatelky drog nebudou schopny požadavky zákona naplnit, to je však nepřiměřené k tomu, aby se vzdaly svého zdroje výdělku. Dalším problémem je nemožnost udržet si podle zákona anonymitu. Většina našich klientek nechce, aby jejich okolí vědělo, co doopravdy dělají. Než by se odhalily, budou raději zákon obcházet. Většina našich klientek necítí žádnou stavovskou hrdost a nemají důvod se k zákonu hlásit. Je však otázkou, jestli by při změně nahlížení společnosti na prostituci i ony svůj postoj nepřehodnotily. Je zajisté značně obtížné, přihlásit se k něčemu, co většina společnosti odsuzuje. Ale ke změně postojů vůči prostituci a prostitutkám nestačí pouhé zavedení zákona.

Co s tím?

Řešení nejsou jednoduchá ani krátkodobá. Vše, co by podle mého názoru mohlo pomoci, jsou dlouhodobé záležitosti, které očekávají zapojení více aktérů. Mohly by pomoci systémové změny, jež by umožnily těmto ženám lépe se uchytit na formálním trhu práce. Například, pokud bude chtít dnes odejít žena ze sexbyznysu a zaregistruje se na úřadu práce, pak vzhledem k tomu, že nemá žádné odpracované roky, tento akt pro ni nic neřeší. Dál bude bez práce a ještě bez prostředků.

Svůj vliv má bezesporu prevence. Velké množství žen prostituujících se na ulici pochází z prostředí sociálního vyloučení. Jde o to, dlouhodobě pracovat na tom, aby v tomto prostředí nevyrůstaly. A pokud ano, pak je vhodné působit tak, aby například vzdělání pro ně mělo hodnotu a ony neopouštěly

vzdělávací systém hned po základní škole. Mnoha našim klientkám například chybí základy finanční gramotnosti, což mnohdy způsobilo problémy, do nichž se dostaly.

Dále by podle mne mohlo pomoci postavit právopavovaný zákon o prostituci jinak a na jiných principech. Zatím je hlavním zájmem připravovaného zákona chránit mravnost a veřejný pořádek. Důvodem zákona je především kontrola a snaha vymoci peníze. Ne postavení sexbyznysu na roveň jiných legálních zaměstnání, ochrana pracujících v sexbyznysu či zaopatření jejich práv. Ve zmiňovaném návrhu jsou např. sexuální pracovník a pracovnice postaveni níže než jejich zákazníci. Návrh zákona například i zákazníka trestá méně než poskytovatele služby. Nerovné postavení je i v pojetí práce na ulici a v případě zřizovatele klubu. Velkým problémem je nemožnost zůstat v anonymitě, vyřizování potřebných dokladů každý rok, hrazení povinných pravidelných prohlídek atd.

Jsem přesvědčen i o prospěšnosti změny postoje společnosti k prostituci, a tím i k jednotlivým pracovnícím a pracovníkům. Ti jsou dnes považováni za jakýsi „veřejný majetek“, do kterého si každý může kopnout. Stačí se podívat jen na výrazy, jakými jsou titulováni v médiích i úředních dokumentech. Často jim jsou připisovány zásluhy na nejrůznějších negativních jevech. Například, automaticky se předpokládá, že šířitelem infekční nemoci je sexuální pracovník/pracovnice. Je třeba si ale uvědomit, že ti se sami od sebe nenakazí.

Je to většinou zákazník, kdo vyžaduje sexuální služby bez kondomu, a je to zákazník, kdo využívá mnohdy sexuální služby u různých poskytovatelů/poskytovatelek. Jako další příklad lze uvést text z května roku 2011, který se objevil na stránkách Městského obvodu Plzeň 3. V něm jsme se dočetli, že naše klientky z řad pouličních prostitutek mohou za průjezd velkého množství kamionů městem, a tím pádem i za zničené vozovky a znečištěné ovzduší.

Bylo by na čase odhodit falešnou morálku společnosti, kdy se všichni tváří, že se jich prostituce netýká, že nikdo tento byznys na svém území nechce a že je to něco, co většina společnosti odmítá. Z čeho jsou tedy všichni ti sexuální pracovnice a pracovníci živi? Kdo využívá jejich služeb a do tohoto byznysu vkládá takový finanční obnos? Možná bychom se měli nejdříve podívat do vlastních řad, než začneme chtít někoho kontrolovat, regulovat, sankcionovat, dehonestovat a odsuzovat.

6.4.2 Zkušenosti organizace La Strada s pracovním poradenstvím

Eva Honzíková a Kateřina Smolíková

Úvod

Organizace La Strada Česká republika, o. p. s., v rámci sociálních služeb pracuje s lidmi, kteří byli obchodováni či vykořisťováni za účelem nucené práce nebo v oblasti sexbyznysu.

Vzhledem k zaměření konference *Ze sexbyznysu na trh práce?*, pořádané organizací ROZKOŠ bez RIZIKA, bude část popisující pracovní poradenství věnována pouze klientkám z oblasti sexbyznysu, tudíž v textu bude používáno generické femininum (tedy ženský tvar u označení osob).

V této oblasti se často setkáváme s klientkami, které nemají sociální zázemí a je pro ně obtížné vrátit se zpět do „běžného života“. Pracovnice La Strady proto pracují s každou z klientek individuálně a podporují je v jejich resocializaci. Jednou z nejčastějších věcí, které klientky chtějí, je uchytit se na trhu práce. La Strada proto klientkám nabízí pracovní poradenství, jehož prostřednictvím klientky obdrží potřebné informace a asistenci. Pracovnice La Strady vycházejí z aktuálních potřeb a požadavků klientek tak, aby pro ně pracovní poradenství bylo efektivní a vyhovující.

Text ke konferenci je koncipován z pohledu sociálních pracovníc a je reflexí jejich zkušeností z této oblasti.

La Strada Česká Republika, o. p. s.¹

Obecně prospěšná společnost La Strada Česká republika, o. p. s., (dále jen La Strada) je nevládní nezisková organizace, která působí v oblasti řešení problematiky obchodu s lidmi. La Strada je jedinou specializovanou organizací, která se v rámci ČR výhradně věnuje poskytování pomoci obchodovaným a vykořisťovaným osobám.

Cílem organizace je přispívat k odstranění obchodování s lidmi a vykořisťování, poskytovat podporu a ochranu vykořisťovaným a obchodovaným lidem, či lidem, kteří jsou obchodem s lidmi ohroženi. O dosažení tohoto cíle usiluje prací ve třech oblastech, jejichž vzájemné propojení umožňuje zohledňovat potřeby a problémy cílové skupiny ve všech činnostech. La Strada poskytuje cílové skupině sociální služby, věnuje se prevenci a vzdělávání, advokačními a lobbistickými aktivitami usiluje o systémové či legislativní změny s cílem předcházet obchodování s lidmi a vykořisťování a chránit práva a zájmy cílové skupiny.

Například, automaticky se předpokládá, že šířitelem infekční nemoci je sexuální pracovník/pracovnice. Je třeba si ale uvědomit, že ti se sami od sebe nenakazí. Je to většinou zákazník, kdo vyžaduje sexuální služby bez kondomu...

¹ Čerpáno z interních materiálů (promo organizace).

La Strada poskytuje dle zákona o sociálních službách čtyři registrované sociální služby: **krizová pomoc, azylové domy, odborné sociální poradenství, telefonní krizová pomoc.**

V rámci našich aktivit nabízíme komplex dílčích služeb, jako je: ubytování v azylových bytech s utajenou adresou, finanční a materiální pomoc, zprostředkování lékařské péče a psychoterapie, tlumočení, pracovní poradenství, asistence při jednání s orgány státní správy či samosprávy, asistence při jednání s orgány činnými v trestním řízení, zprostředkování pracovního a právního poradenství, zajištění zastupování zmocněncem/zmocněnkyní a případně zprostředkování dobrovolného návratu do země původu a zprostředkování následné péče v dané zemi.

Komu jsou naše služby určeny:

- » Obchodovaným a vykořisťovaným osobám, tedy lidem, kteří byli podvedeni anebo nuceni vykonávat práci či poskytovat služby vč. prostituce a z jejichž práce jiní kořistili.
- » Osobám, které prožily obchodování či vykořisťování, nebo se nacházejí v situaci jim blízké.
- » Osobám, které jsou v blízkém vztahu k lidem, kteří byli nebo jsou obchodováni či vykořisťováni, a také osobám, které hledají práci či cestují do zahraničí, a dalším lidem, kteří mají zájem o informace, jak rizikům obchodování s lidmi a vykořisťování předcházet.

Služby jsou poskytovány osobám starším 18 let české i cizí státní příslušnosti bez ohledu na jejich pobytový status.

Obchodování s lidmi je možné zjednodušeně chápat jako přemísťování lidí pomocí nátlaku za účelem vykořisťování. K vykořisťování, které je důsledkem obchodování s lidmi, může docházet v podstatě při jakémkoli druhu práce. V České republice jsou známy případy obchodování jak do oblasti sexbyznysu, tak např. do stavebnictví, lesnictví, sektoru služeb, v potravinářském průmyslu či v drobné výrobě. Přesnou definici obchodování s lidmi platnou pro Českou republiku nalezneme v trestním zákoníku v oddílu „trestné činy proti svobodě v ustanovení § 168“.

Hodnotová východiska organizace La Strada ČR

La Strada ctí rozhodnutí klientely a snaží se jim napomáhat vytvářením rovných šancí a překonáváním předsudků a genderových stereotypů. Při práci

s klientelou dbáme na principy a hodnoty organizace La Strada, které jsou:

1. Lidská práva
2. Empowerment
3. Feminismus
4. Rovné příležitosti
5. Neabolicionismus
6. Transparentnost

Pracovní poradenství organizace La Strada ČR

Jak již bylo řečeno, organizace La Strada ČR nabízí své klientele pracovní poradenství. Z našich zkušeností jsme vyzorovali, že po určitém čase, kdy se klientka alespoň částečně stabilizuje, využije této nabídky pracovního poradenství.

Pracovní poradenství – v minulosti

Na pracovním poradenství v předchozích letech spolupracovala s klientkou pouze sociální pracovnice. Ukázalo se, že se jedná o činnost, která je značně časově náročná. Nebylo možné obsáhnout veškerou aktivitu, která se týkala pomoci při hledání práce. Sociální pracovnice nedisponovaly časovými možnostmi, aby mohly klientku psychicky podporovat např. doprovodem na pracovní pohovor. Z toho důvodu se pracovnice v organizaci La Strada zamýšlely nad tím, jak pracovat s klientkami efektivněji a intenzivněji.

Značné zkušenosti přinesl projekt „Reálné alternativy“, který běžel v letech 2005–2007 a byl zaměřen na zvýšení kompetencí uživatelů služeb, a tím měl posílit jejich šance se umístit na trhu práce. Největším přínosem projektu bylo finanční zajištění, které umožnilo pracovní poradenství odčlenit od sociální práce a realizovat ho jako samostatnou metodu práce s uživatelkami sociálních služeb, které měly o pomoc s hledáním práce zájem a měly v organizaci podepsanou dohodu o dlouhodobé spolupráci. S klientkami kontinuálně spolupracovali vyškolení pracovní poradce a poradkyně i na samostatných schůzkách.

Přínosem projektu nebylo jen lepší personální obsazení a větší časová dotace, ale také finanční možnosti, které rozšířily nabídku aktivit v pracovním poradenství pro klientelu.

Uživatelky měly v rámci projektu mimo jiné příležitost účastnit se rekvalifikačních a jazykových kurzů. Jako motivační prvek jim byl vyplácen finanční příspěvek atd. Projekt zvýšil šance klientek uplatnit se na trhu práce.

Pracovní poradenství – v současnosti

V současné době nemá organizace La Strada žádný projekt, který by pokrýval samostatně pracovní poradenství. Přesto jsme se snažili o zachování konkrétních pozitiv, která se osvědčila v popisovaném projektu. Nyní je pracovní poradenství opět součástí sociální práce, kde se důraz klade na větší samostatnost a časovou dotaci. Je tedy nastavena spolupráce tak, že hledání práce koordinuje klíčová sociální pracovnice a s praktickými záležitostmi pomáhá klientce pracovnice v sociálních službách.

Pracovní poradenství se opírá o individuální plán klientky. Plán sestavuje klientka se svou klíčovou sociální pracovnící. S každou klientkou se pracuje individuálně s přihlédnutím k jejím potřebám, přáním a možnostem. Z plánu vyplývá, o jakou práci má klientka zájem, jakým způsobem ji bude hledat, jak často, do kdy je třeba sestavit životopis, kdo jí s tím bude pomáhat, jak bude probíhat kontaktování potenciálních zaměstnavatelů, příprava na pohovor, jaké kroky bude dělat klientka a jak konkrétně může pomoci organizace atd.

Individuální plán se pravidelně vyhodnocuje, aby bylo zřetelné, co se podařilo a na čem je potřeba zapracovat.

Klíčová sociální pracovnice plánuje harmonogram schůzek s pracovnící v sociálních službách, která s klientkou konkrétně pracuje a snaží se s ní dosáhnout stanovených cílů. Jelikož jsou pracovnice v sociálních službách čtyři a ve službách se střídají, je potřeba zajistit kontinuitu práce a navazovat tam, kde předchozí kolegyně skončila. Z každé schůzky se proto píše strukturovaný zápis, který obsahuje body: na čem se pracovalo, co bylo cílem, co se udělalo a jaké jsou dohody na příští schůzku apod. Výhodu jsme shledali v tom, že klientka má možnost seznámit se s více možnostmi, jak hledat práci, a sama se aktivně učí, jaký styl hledání práce jí vyhovuje.

Při hledání práce v poradně organizace má klientka možnost využít internet a telefon. Dále má také k dispozici zpracované materiály, kde je mimo jiné sepsáno, jak se píše životopis a motivační dopis. V materiálu jsou také vysvětleny varianty, jakým způsobem lze zaměstnání hledat, a jsou uvedeny konkrétní webové portály, které filtrují pracovní nabídky.

Máme zkušenosti, že každá klientka potřebuje při hledání práce pomoci s něčím jiným. Klientka si tedy může vybrat z nabízené palety činností, na kterých poté s pracovnící v sociálních službách

spolupracuje. Obsah pracovního poradenství je velice různorodý.

Pracovní poradenství obsahuje činnosti:

- » asistence při hledání práce na webových portálech;
- » reakce na pracovní inzeráty písemnou i telefonickou formou;
- » poskytování pracovněprávních informací a upozorňování na rizika vykořisťování;
- » nácvik jednání se zaměstnavatelem (telefonní kontakt, pohovor);
- » upevňování pracovních návyků;
- » asistence při psaní životopisů, motivačních dopisů;
- » doprovody na pohovory;
- » pomoc s registrací do vytipovaných agentur práce či jiných organizací;
- » konzultace pracovních smluv a řešení problémů se zaměstnavateli.

Jak již bylo zmiňováno, jeden z principů naší práce je empowerment neboli zplnomocňování klientů. Na začátku každé schůzky si s klientkou vyjasňujeme, co zvládne sama a s čím konkrétně potřebuje pomoc od nás. Stává se, že při prvních schůzkách potřebuje pomoci se všemi činnostmi a postupem času už jednotlivé kroky zvládá sama. V praxi to tedy může vypadat např. tak, že klientka chce naučit, jaké jsou způsoby hledání práce. Při schůzkách se učí klientka najít webový portál s pracovními nabídkami, který jí bude vyhovovat, a za pomoci pracovnice v sociálních službách se v něm snaží orientovat. Často se při pracovním poradenství setkáme u klientek s nízkou počítačovou gramotností. V těchto případech je možné volit jiné způsoby hledání práce (například využívat tištěné inzerce, doporučení od známých apod.). Při zájmu klientky je možné nejprve naučit základy používání počítače a internetu. Když se klientka naučí využívat tyto způsoby hledání práce a zaujme ji konkrétní pracovní nabídka, pomáháme s odpovědí na tuto nabídku vytvořením životopisu a sepsáním motivačního dopisu.

V celém procesu hledání práce se prolíná poskytování pracovněprávních informací a upozorňování na rizika vykořisťování. Při prohlížení nabídek práce se s klientkou bavíme o tom, jaká jsou její práva, co je uvedeno v pracovním zákoníku, zda je v inzerátu uvedeno vše, co potřebuje vědět, a zda je inzerát důvěryhodný. Pokud najdeme nějaké nejasné

pracovní podmínky, hovoříme s klientkou o tom, jaké má možnosti obrany.

Spolupráce s agenturou práce a ostatními organizacemi

Pomoc klientkám s registrací do vytipovaných agentur práce je činnost značně diskutabilní. Vzhledem k tomu, že organizace La Strada se snaží potírat obchod s lidmi a eliminovat další či opětovné vykořisťování, byla možnost spolupráce s agenturami práce mezi zaměstnanci organizace velice probírané téma. Skutečnost, že zaměstnavatelé využívají agentury práce k tomu, aby jim našly vhodné zaměstnání, nás přivedla na myšlenku, zda není možné, aby taková praxe pomohla v zaměstnávání i našim klientkám. Ač se nám tato myšlenka zdála zajímavá, převládaly spíše obavy ze samotných praktik agentur práce. Naše dosavadní zkušenosti byly spíše negativního rázu – u našich klientek jsme se setkávali s vykořisťujícím jednáním i ze strany agentury práce či pracovních zprostředkovatelů. Diskutovali jsme o tom, zda je možné zaručit, že agentura práce nijak neporušuje lidská práva. Po vytipování jasných kritérií jsme navázali spolupráci s mezinárodní agenturou práce, která se ve svých stanovách hlásí k boji proti obchodu s lidmi. Výsledky naší skoro dvouleté spolupráce nejsou bohužel nijak exkluzivní. Naše klientka

s velice nízkou kvalifikací je dle pracovní agentury obtížněji „zaměstnatelná“. Agentura také ke spolupráci s organizací La Strada přistupuje spíše laxně. Přesto zastáváme názor, že pokud se spolupráce konkrétně nastaví, je to jedna z možností, jakou cestou se při pomoci s hledáním práce vydat.

Prakticky funguje možnost registrace klientek do naší doporučené agentury práce na dobrovolném principu a je upravena bezpečnostními pravidly. Jelikož máme také zkušenosti, že klientky se chtějí zaregistrovat do různých dalších agentur práce, upozorníme je na možná rizika a využívání vykořisťujících praktik a hledáme s nimi o agentuře veškeré dostupné informace. Necháme na klientce, ať se sama rozhodne, a v případě zájmu s registrací pomůžeme.

Další možná spolupráce je s ostatními pomáhajícími subjekty, které nabízejí pracovní poradenství. Máme dobrou zkušenost s organizacemi, jež se zabývají pomocí s hledáním zaměstnání pro znevýhodněné občany, a s organizací Člověk v tísni. Také spolupracujeme s rekvalifikačními středisky, která poskytují různé jazykové či kvalifikační kurzy. Snažíme se i spolupracovat s úřady práce. Pokud je klientka registrovaná v místě, kde byla obchodovaná, domlouváme schůzky mimo pracovní dobu s konkrétní pracovnící a vyjednáváme přesun registrace do bezpečného prostředí.

► Eva Honzíková a Kateřina Smolíková z organizace La Strada ČR, o. p. s., nám na mezinárodní konferenci Ze sexbyznysu na trh práce? představily pracovní poradenství poskytované ženám, které byly obchodovány v rámci sexbyznysu.

Foto: Jan Losenický

Faktory ovlivňující pracovní poradenství

Při hledání práce s klientkami jsme se setkali s faktory, které ovlivňují úspěšnost pracovního poradenství. Mezi ně patří:

- » následky obchodu s lidmi;
- » sociokulturní prostředí;
- » znalost českého jazyka;
- » legalizace pobytu / typ víza;
- » vyčlenění z trhu práce;
- » nedostatečná praxe a kvalifikace;
- » pracovní návyky;
- » motivace;
- » dluhy.

Setkáváme se s tím, že je pro klientky obtížné jednat se zaměstnavatelem. Při takové komunikaci se cítí nejisté a nevěří si, mnohdy se potřebují nejprve vypořádat s psychickými a dalšími problémy, které mohou být následek obchodu s lidmi.

Při doprovodu na pracovní pohovor potřebuje klientka často také pomoci s vyhledáním cesty a s organizací času – postupně si tím upevňuje pracovní návyky, které u většiny klientek nejsou vybudované. Jelikož se snažíme o eliminaci předsudků a diskriminačního jednání ze strany zaměstnavatele, domlouváme se s klientkami, že je možné vůbec neposkytovat informace o spolupráci s naší organizací a o tom, co se jim stalo. Problém vzniká při sestavování životopisu, kdy je třeba vyplnit tzv. „prázdné místo“, které vzniklo v době, kdy byly obchodované. Na to dbáme i při sepisování životopisu a při doprovodu na pracovní pohovory. Při doprovodu vystupují pracovnice v sociálních službách jako blízké osoby klientek, nikoliv jako zaměstnanci organizace.

Jak jsme uvedli výše, naše klientky jsou české i cizí státní příslušnosti. Máme zkušenost s tím, že je velmi důležité, z jakého sociokulturního prostředí k nám klientky přicházejí (např. jsou zvyklé na zcela odlišné jednání na úřadech, u potencionálních zaměstnavatelů, mají jiné pracovní návyky atd.). Pokud hledáme práci ženě cizí státní příslušnosti, hraje roli mnoho dalších faktorů – legalizace pobytu a typ víza, společně s neznalostí českého jazyka, jsou bohužel značným problémem, který komplikuje úspěšnost. U migrantek máme ale pozitivní zkušenosti, že jsou motivované práci najít a bývají snaživější a aktivnější než ženy české státní příslušnosti. Dalším následkem obchodu s lidmi jsou na klientku napsané dluhy, neplacené sociální a zdravotní pojištění, a s tím spojené pozdější exekuce. Klientky si

jsou vědomy toho, že veškeré vydělané peníze budou použity na zaplacení exekucí, což některé motivuje a jiné snadno demotivuje.

Co nám funguje/nefunguje

Komplikací při pracovním poradenství bývá u našich klientek doba hledání zaměstnání. Pokud hledá klientka práci déle než půl roku, ztrácí se motivace a znovu se objevuje nejistota a nedůvěra ve své dovednosti, především pokud se setkala s několika odmítavými reakcemi. Značný problém také přináší nedostatek volných míst pro osoby s nízkou kvalifikací. Naše klientky hledají obvykle práci na pozici: pokojská, uklízečka, dělnice, prodavačka atd. O tyto místa bývá značný zájem a je tu velká konkurence, která vzrostla s ekonomickou situací související s krizí posledních let. V úspěšném začlenění na trh práce samozřejmě hrají roli také překážky na straně klientek.

Osvědčilo se nám nacvičovat s klientkami telefonická jednání a vystupování na pracovních pohovorech. Klientky říkají, že jim pomáhá naše přítomnost a podpora, a tím se cítí méně ve stresu. Pokud jsou připravené na to, jak může pracovní pohovor probíhat a na co se často zaměstnavatel ptají, lépe poté na pohovoru vystupují. Také máme pozitivní zkušenosti s asistencí při hledání práce na internetu, s upozorňováním na rizika i s podáváním pracovních informací.

Závěr

Text je reflexí zkušeností sociálních pracovnic z organizace La Strada ČR, o. p. s., a zachycuje, jak fungovalo hledání práce s klientkami a co ho ovlivňovalo. Pracovní poradenství je činnost značně časově náročná, a pokud má být efektivní a intenzivní, vyžaduje tým, který bude mít vyhovující zázemí, finanční i časové možnosti. Finanční možnosti organizace určují nabídku činností pro uživatelky sociální služby. Velice důležitý prvek je také individuální práce s klientelou a zaměření se na zvýšení její kvalifikace a práce na odstraňování bariér, které omezují vstup na trh práce. Je možné využít všech dostupných prostředků, např. spolupráci s agenturami práce.

Víme, že naše klientky mají specifické potřeby a problémové momenty. Zastáváme ale názor, že pokud pracovní poradkyně/poradci disponují potřebnými informacemi o těchto problémech, mohou vytvořit účelné nástroje, které eliminují

Pokud hledá klientka práci déle než půl roku, ztrácí se motivace a znovu se objevuje nejistota a nedůvěra ve své dovednosti, především pokud se setkala s několika odmítavými reakcemi.

překážky a pomohou uživatelkám sociální služby se vstupem na trh práce. Pracovní poradenství v organizaci La Strada je součástí systému nabízených služeb pro zájemkyně o sociální služby od počátku fungování sociální práce. Jelikož vnímáme jeho potřebnost, doufáme, že budeme schopni činnost dále zdokonalovat a posouvat kupředu.

6.4.3 Pracovní poradenství ROZKOŠE bez RIZIKA

Lucie Šídová a Jana Poláková

ROZKOŠ bez RIZIKA (dále R-R) je jednou z mála organizací, která nabízí ženám ze sexbyznysu komplexní služby – sociální, zdravotní a terapeutické. Kromě této nabídky prosazuje práva sexuálních pracovnic, lobbuje za ně a připomínkuje navrhovanou legislativu k prostituci, zabývá se prevencí sexuální přenosných infekcí u veřejnosti (např. AIDS day – testování veřejnosti zdarma), na školách a v nízkoprahových centrech, lektoruje, publikuje a spolupracuje na mezinárodní úrovni. Součástí organizace je divadelní soubor Rozkoš, kde na divadelních prknech společně hrají současné i bývalé sexuální pracovnice a pracovnice organizace R-R. Podrobně o činnosti R-R viz příloha Činnosti organizace ROZKOŠ bez RIZIKA na str. 168.

Za svoji práci získala R-R již řadu ocenění, a to jak na poli sociálním, např. cena České asociace streetwork Časovaná bota za dlouholetý přínos oboru a tým roku 2012, tak na poli divadelním, např. cena Zlatý hoblík za nejlepší představení na festivalu Hoblík v Olomouci v roce 2011.

Kariéra v sexbyznysu

Ve spojitosti s tématem sexbyznysu můžeme identifikovat významné momenty: 1. rozhodnutí a důvody vedoucí ke vstupu do sexbyznysu; 2. adaptace na prostředí sexbyznysu; 3. rozhodnutí a faktory vedoucí k odchodu ze sexbyznysu. Dle Sanders (2007) je málo výzkumů, které by se zaměřovaly na faktory vedoucí k odchodu ze sexbyznysu, zejména pak u žen pracujících v indoor formách prostituce. V ČR doposud na toto téma rozsáhlejší sociologické šetření neproběhlo.

Během naší více než 20leté praxe se nám podařilo vysledovat, že **ženy odcházejí ze sexbyznysu různými způsoby a z rozličných důvodů** (Maliňová, 2012, Poláková, 2012, Šídová, 2013):

- » některé ženy práci v sexbyznysu považovaly za přechodné řešení a po skončení akutní nouze si našly svou další cestu, dokončily studia apod.;

- » našly si partnera mimo sexbyznys, mají děti, rodinu a minulost vytěsnily z hlavy („*je to pro mě uzavřená kapitola*“);
- » splatily dluhy;
- » získaly slušně placenou práci mimo sexbyznys, např. v zahraničí;
- » rekvalifikovaly se v oboru, doplnily si vzdělání;
- » odešly, protože již v oblasti sexbyznysu nemožou z různých důvodů pracovat (např. psychické či fyzické důvody);
- » odešly jiným způsobem.

Kariéra v sexbyznysu je většinou věkově omezena. Podniky nejčastěji poptávají ženy ve věku 18–35 let. Délkou práce v sexbyznysu se zabývali Potterat, Woodhouse, Muth a Muth (1990). Jejich výzkum zahrnoval sledování sexuálních pracovnic z různých oblastí sexbyznysu v období od roku 1970 do roku 1988 ve státě Colorado. Identifikovali tři typy kariéry v sexbyznysu z hlediska jejich délky:

- » **nahodilá** – pouze několik dnů či týdnů v roce;
- » **krátkodobá** – přerušované týdny či měsíce v roce;
- » **dlouhodobá** – několik let (včetně přestávek), s průměrnou délkou kariéry 4–5 let.

Ve výzkumu pracovních podmínek klientek R-R pracujících v pražských sex klubech (Poláková, 2008) byly respondentky rozčleněny z hlediska délky jejich práce v sexbyznysu do následujících kategorií:

- » méně než 1 rok pracovalo 8 respondentek (19 %);
- » 1–2 roky pracovalo 13 respondentek (31 %);
- » více než 2 roky pracovalo 16 respondentek (38 %).

Nejkratší doba působení v sexbyznysu byla 1 měsíc, nejdelší doba činila 7 let. Zároveň byla prokázána přímá úměra mezi délkou působení na pracovišti a délkou práce v sexbyznysu. Co se týká frekvence práce v sexbyznysu, většina respondentek pracovala pravidelně a komerční sex pro ně představoval patrně hlavní zdroj příjmů. Necelá polovina respondentek (19) uvedla, že pracuje 2 až 3krát týdně. Následovala necelá třetina pracovnic (12), které pracovaly téměř denně. Okrajová část respondentek (4) uvedla, že pracuje epizodicky.

Ohledně plánů respondentek k délce setrvávání v sexbyznysu dvě třetiny dotázaných (26) uvedly nějaké časové rozmezí, jak dlouho chtějí

v sexbyznysu pracovat. Jejich plány se pohybovaly v rozmezí do 1 roku (9 respondentek), 1 až 2 roky (10 respondentek) a více než 2 roky (6 responden-tek). Významnou skupinu žen však tvořily i ty, které uvedly, že neví, jak dlouho chtějí v sexbyznysu zůstat (13, tj. 33 %).

Některé ženy si dokážou najít cestu ze sexbyz-ny-ny samy, jiné potřebují svůj odchod podpořit a bývají otevřené využívání našich poradenských služeb. Samy si uvědomují, že odchod ze sexbyznysu může být pro ně náročný a složitý, proto v posled-ních letech přikládáme stále větší význam tomuto tématu a plánujeme rozšíření nabídky našich služeb společně s jejich výraznější propagací. Inspirací jsou nám zahraniční zkušenosti organizací s podobným posláním.

Pracovní poradenství v minulosti

Pracovnímu poradenství se věnujeme již od roku 1995. Od roku 2007 je součástí služeb poskytova-ných v rámci registrovaného odborného **sociálního poradenství**. Sociální pracovnice spolupracovaly s klientkami na řešení dílčích úkolů, dle jejich potřeb. Nezaměřovaly se tedy komplexně na proces odchodu ze sexbyznysu, ale na jednotlivé oblasti, které s návratem na trh práce souvisely.

Naším klientkám jsme nabízeli a nabízíme:

- » pomoc při napsání životopisu a motivačního dopisu;
- » kontakty na personální agentury, job centra, úřady práce;
- » pracovněprávní poradenství;
- » možnost hledání práce na internetových serverech;
- » asistence na úřadu práce, v job centru;
- » podporu při telefonickém kontaktu s pracovní agenturou, potencionálním zaměstnavatelem apod.;
- » pomoc při hledání ubytování;
- » pomoc při vyřizování sociálních dávek.

90. léta

Ženy, které navštěvovaly v 90. letech pražskou poradnu R-R, si navzájem doporučovaly práci. Nej-častěji se jednalo o mytí vagonů na nádražích, úkli-dové práce a dělnické profese. Pokud si novou práci našly, ihned informovaly jiné kolegyně o nabídce volných míst. Tento kolegiální systém fungoval zejména mezi ženami, které pracovaly původně na ulici. Vzájemná spolupráce byla zřejmě dána situací v pražské pouliční prostituční scéně (ulice Perlová, Skořepka, Na Perštýně či Národní komunita). Ženy

V poradenském centru R-R nabízíme ženám ze sexbyznysu pracovní poradenství. Sociální pracovnice Jana Poláková pomáhá klientce najít práci.

Foto: Markéta Mathauser Malinová

společně pracovaly, společně se bavily, jezdily na dovolenou, hlídaly si děti, pomáhaly si a vzájemně se upozorňovaly na násilné či neplatící zákazníky. Koncem 90. let se v ulicích rozšířily drogy, které pouliční scénu sexbyznysu zásadně ovlivnily. Řada žen se stala závislých na drogách a jejich vztahy se postupně narušily.

Ženám, které se rozhodly zůstat v sexbyznysu, jsme doporučovali platit si zdravotní a sociální pojištění, a zaměřit se tak na dluhy, které ženám během práce v sexbyznysu vznikaly a komplikovaly jim pak odchod na trh práce. Některé měly mož-nost zřídit si živnostenské oprávnění (poskytování masérských a kosmetických služeb), nebo vyjednat s provozovatelem nočního klubu pracovní smlouvu. Někteří provozovatelé to dokonce po ženách vyža-dovali.¹ Tlak nočních klubů či privátů na to, aby sexuální pracovnice měly živnostenský list, byl pro ženy výhodný. Umožňoval ženám získat doklad pro budoucí práci mimo sexbyznys, aniž by o tom takto dopředu uvažovaly. A nejen to. Sloužil i jako alibi pro jejich blízké osoby. Většina žen pracujících v sexbyz-nysu svoji skutečnou práci tají. V soukromém životě si vykonstruovávají historky o tom, kde pracují a co konkrétně dělají. Obávají se, že rodiče, kamarádka či přítel zjistí jejich skutečnou profesi. Žijí ve strachu, že je někdy budou chtít v práci navštívit. Proto je výhodné vybrat si profesi, kterou žena alespoň tro-chu zná, ideálně z minulosti, a zároveň není veřejně přístupná (telefonní operátorka, asistentka). Žena o ní může mluvit a příbuzní ji tam nemohou navští-vit nebo využívat její služby. Pokud např. žena tvrdí, že pracuje jako kosmetička, je možné, že kamarádky budou chtít navštívit její kosmetický salon, protože ale v žádném ve skutečnosti nepracuje, dostává se nutně do kolotoče dalších lží.

Ženy se také často snaží nedávat na odiv velké množství finančních prostředků, aby nevzbudily ve svém okolí podezření. Například klientka Radka si při cestě do svého rodného města záměrně zvolila úplně jiný styl oblečení, než na který byla zvyklá. Domů jezdila v roláku, který neměla ráda. Drahou kabelku vyměnila za levnější. Líčila se skromněji.

Job kluby

V roce 2011 jsme v pražské pobočce R-R zavedli koncept Job klubů. Jednalo se o sérii tří workshopů. Klientky získaly cenné rady, jak napsat životopis a kde hledat práci, a mohly si vyzkoušet i pracovní pohovor s personalistkou. Obdržely informace, jak

se správně na pohovor obléci, jaké zvolit líčení, čeho se vyvarovat. Workshopů se zúčastnilo celkem 10 klientek. Jednalo se hlavně o ženy pracující na ulici. Workshop nenavštívila ani jedna žena z klubu či privátu. Ženy pracující v klubu využívají raději individuální poradenství. Výstupem z workshopu byl i vznik nového infomateriálu – „Jak se připravit na pracovní pohovor“, který obsahuje praktické rady od personalistky.

Ovšem o kurz nebyl takový zájem, jaký jsme očekávali. Při stážích v zahraničí jsme však zjistili, že některé jejich kurzy navštěvují také třeba jen tři nebo čtyři ženy. Přesto viděli, že kurzy mají smysl. Je nutné dopředu zjistit, co by ženy zajímalo, a kurzy tak při-způsobit potřebám žen.

Tento koncept již nebyl v budoucnu zopako-ván. Zaměřili jsme se pouze na individuální přístup v oblasti poradenství v odchodu ze sexbyznysu. V předchozích letech jsme pořádali i jednorázová setkání na různá témata: zásady péče o pleť, jak se obléci na pracovní pohovor. Do budoucna počítáme s obnovením těchto workshopů. Chceme si ale nej-dříve více zmapovat zájem klientek o témata, inten-zivněji kurzy propagovat a zvážit nabídku a mož-nosti realizace individuálních kurzů.

Pracovní poradenství v období 2009–2012²

V daném období se na nás v rámci sociálního pora-denství nejčastěji obracely klientky, které pracovaly v sexbyznysu na ulici či byly bez přístřeší a hledaly brigády či zaměstnání většinou v oborech úklidové práce nebo dělnických profesí. Tyto klientky vyu-žívají asistenci při hledání práce na PC, pomoc při sestavení životopisu, průvodního e-mailu apod. Mnoho klientek však nemá telefon a potýká se s řadou dalších sociálních problémů, a tak je pro ně velmi těžké najít uplatnění na trhu práce. Nízká je nezřídka i jejich motivace vytrvat a hledat dlouho-dobé pracovní uplatnění. Tyto klientky se mnohdy potýkají s nejistými bytovými podmínkami (uby-tovny, squaty, bydlení „u známých“), často mají pouze základní vzdělání, nemají žádnou pracovní zkušenost, vyrostly v ústavní péči, mají dluhy, někdy i záznam v rejstříku trestů apod. Kvůli dluhům (pokuty od dopravního podniku, dluhy na zdravot-ním pojištění, nebankovní úvěry aj.) hledají přede-vším neoficiální formy práce.

Některým našim klientkám se podařilo zapojit se do speciálních projektů zaměřených na trénin-ková zaměstnání, které byly realizovány v azylových

¹ Více o současné scéně sexbyznysu a o tom, jak to chodí v praxi, i co se týká „právního ošetření“ profese, naleznete v kapitole Sexbyznys v České republice.

² Statistiky využívání služby pomoci při hledání práce klientkami R-R Praha: 2009 (70krát, i spolu s hledáním ubytování), 2010 (35krát), 2011 (51krát), 2012 (15krát).

domech (např. Armáda spásy). Zde se učily získat pracovní zkušenosti na různých pozicích (např. prádelna, úklid domu) a podařilo se jim posléze najít uplatnění i na běžném trhu práce. Často ve firmách zaměřených na úklid. Některé klientky využívají nízkoprahových služeb zaměstnání, kdy mají možnost si krátkodobě přivydělat např. přes projekty nabízené Nadějí, pobočka Praha, či Projekt Šance, který se zaměřuje na „děti ulice“ (terapie prací).

Tréninkové formy zaměstnávání se ukazují jako vhodnou formou pro skupinu, která jen velmi obtížně hledá uplatnění na běžném trhu práce. Bohužel těchto forem zaměstnávání a projektů zaměřených na tréninkové zaměstnávání sociálně vyloučených osob je nedostatek.

Pro některé klientky bylo výhodné hledat nabídky práce spojené s ubytováním (např. pomocné síly v nemocnici), a řešit tak i problematickou situaci týkající se jejich bydlení. Právě absence bydlení může být faktorem, kvůli němuž ženy setrvávají dále v sexbyznysu (například bydlí v klubu či na privátu a je pro ně těžké získat finančně přijatelné bydlení). Ženy pracující v klubech se na nás někdy obracejí i s požadavkem doporučení, jaký klub/privát zvolit, kde jsou dobré pracovní podmínky, či kam jet pracovat do zahraničí. Tato doporučení jim samozřejmě nemůžeme zprostředkovat, nicméně hovoříme s nimi na témata hranic v práci a profesi, snažíme se je dovést ke zvážení toho, co je pro ně přijatelné a co již ne. Dále radíme ženám vyměňovat si informace s kolegyněmi a čerpat i z diskuzních fór, která si ženy zakládají k výměně zkušeností¹, či z webů zaměřených na služby pro osoby v sexbyznysu v zahraničí².

Součástí představení služeb a mapování zakázky zájemkyně, jež navštíví centrum R-R, je i nabídka pomoci při hledání jiné práce a odchodu ze sexbyznysu, včetně dalších služeb, jako je návazná individuální terapie (viz níže). Nicméně nejobvyklejší zakázkou klientek, využívajících služeb centra R-R, je vyšetření na pohlavně přenosné infekce, ke kterému připojujeme poradenství k bezpečnějšímu sexu a prostředky prevence (kondomy, lubrikanty).

Zavedení individuální terapie

Ke konci roku 2010 jsme začali poskytovat klientkám individuální terapii. Primárním cílem bylo pomoci ženám řešit jejich osobní problémy. Postupem času se ukázalo, že terapii využívají hlavně ženy, které vědomě či nevědomě uvažují o odchodu ze sexbyznysu.

Já osobně jsem na tématu odchodu ze sexbyznysu pracovala celkem se třemi ženami. Jedna ze sexbyznysu odešla, druhá si chodí do klubu občas přivydělat, třetí je v procesu plánování a příprav. Častým tématem sezení byla nespokojenost s prací v sexbyznysu a stejně tak nespokojenost sama se sebou. Cílem terapie pak byla podpora těchto žen na cestě ze sexbyznysu, bilancování nad jejich minulými zkušenostmi, hledání nových možností do budoucna a celkové zplnomocnění k dalším změnám v jejich životech (empowerment).

Poradenský proces trval kolem devíti měsíců. Během sezení se u všech tří objevila velká averze k práci v klubu. Ženy možná i proto neměly úspěch v práci v sexbyznysu, zákazníci jako by vycítili celkovou nechuť žen dále pracovat. Nedařilo se jim nalézt práci a jejich motivace k odchodu klesala. Cítily se velmi neschopné a obávaly se budoucnosti. Bylo nutné pracovat na jejich podpoře. Najít něco, co se jim podařilo, kde mohou čerpat novou energii pro další práci.

S každou klientkou bylo potřeba postupovat individuálně a dle jejich potřeb. První sezení bylo často o povídání. Ženy měly silnou potřebu se vypovídat, mluvit o svých zážitcích, obavách, o tom, co cítí k mužům, co je trápí, co prožily a o čem třeba nikdy nemluvily.

Ne vždy byl řešen samotný odchod ze sexbyznysu. Pokud se již žena rozhodne odejít, potřebuje se vyrovnat s řadou jiných témat. Pokusili jsme se vytvořit typologii obav, které se při terapeutických setkáních objevovaly, a přiblížit, jak jsme spolu s klientkami pracovali na jejich odstranění či zmírnění. Podrobnější informace k typologii najdete v kapitole 6.2 Odchod ze sexbyznysu a s ním spojené obavy, str. 90.

Individuální přístup a pravidelný kontakt

Během celého poradenského procesu bylo třeba respektovat individuální přání žen. Některé chtějí odejít co nejdříve, další uvažují o odchodu za několik let a potřebují si naplánovat budoucnost. Někdy může celý proces urychlit nový partner, narození dítěte či jiné životní události.

Klientky mi opakovaně potvrdily, že pro ně byl velmi důležitý pravidelný kontakt s terapeutkou, která zná prostředí sexbyznysu a zároveň patří do „druhého světa“ a umožňuje jim normalizovat některé jejich představy a obavy. „Byla jsem jednou u psychologa. Pořád se mě ptal, jak to v klubu probíhá. Měla jsem pocit, že nemá zájem mi pomoci, ale

že ho zajímá svět sexbyznysu. Nemohl mi pomoci. Jsem ráda, že mohu chodit k Vám. Vy mi rozumíte“ (Iva, bývalá sexuální pracovnice, R-R).

Ženy též pociťovaly, že mají omezený přístup k sociálním službám kvůli diskriminaci a stigmatizaci. Oceňovaly, že v naší organizaci mohou využívat široké škály služeb. Využívat služeb jiných organizací je pro ně stresující. Nechtějí znovu vyprávět své příběhy, bojí se, že nebudou přijaty, a prozrazení, v jaké profesi pracují. Nechtějí opět lhát a vymýšlet si historky. Jsou rády, že alespoň někde mohou mluvit otevřeně a pravdivě o sobě a světě, ve kterém pracují, a že je přijímáme takové, jaké jsou.

Pracovní poradenství a budoucnost

Na základě výše uvedených zkušeností jsme se rozhodli zavést novou službu zaměřenou na odchod ze sexbyznysu, která bude nabízena samostatně vedle

▼
Individuální terapie byla zavedena v roce 2010. Terapeutické doprovázení pomáhá ženám na jejich cestě ze sexbyznysu. Na snímku je Lucie Šídová během terapeutického sezení.
Foto: Markéta Mathauser Malinová

sociálního poradenství a dalších služeb. Studium zahraniční literatury, návštěvou zahraničních organizací, ale i z výsledků šetření R-R vyvstala potřeba nabídky další samostatné služby, a to dlouhodobého poradenství.

Postupně budou tyto nové služby v R-R zavedeny (rozšířeny) a zapracovány do stávajících standardů sociálních služeb. Čerpat budeme zejména ze zkušeností zahraničních partnerů. Zaměříme se na větší propagaci těchto služeb jak ve vztahu ke klientkám, tak odborné veřejnosti prostřednictvím webu organizace, facebooku, tištěných letáků. Pro tyto účely vytvoříme i spot týkající se tématu odchodu ze sexbyznysu, který budeme propagovat přes sociální síť a na nosičích DVD. Posílíme i pracovní kompetence našich pracovnic, a to jejich vyškolením v oblasti koučinku, který se vedle terapeutického poradenství či motivačních rozhovorů jeví jako vhodný nástroj pro práci se ženami, jež chtějí svět sexbyznysu opustit. Dále pro sociální pracovnice poradenských center zajistíme kurzy v dluhovém a pracovněprávním poradenství, které se uskuteční v rámci navazujícího projektu Nový start, který byl rovněž podpořen Evropským sociálním fondem.

R-R též plánuje zavést obdobný exitový program a pokračovat v individuální terapii pro ženy ze sexbyznysu. Dojde k větší propagaci těchto služeb.

Na podzim 2013 zahájíme též nový pilotní program, určený pro ženy ze sexbyznysu či ohrožené vstupem do sexbyznysu (bezdomovkyně). Cílem programu je umožnit klientkám vytvořit si vizi ohledně svého budoucího pracovního uplatnění, poskytnout jim podporu při vstupu na trh práce, zvýšit jejich povědomí o vlastních právech a možnostech. Součástí programu je vzdělávání, skupinová a individuální terapie a sociální poradenství. Do školení a skupinové práce budou zapojeny i ženy ze sexbyznysu, které společně s terapeutkou povedou skupinové setkání a budou s nimi konzultovány vzdělávací bloky.

¹ <http://www.jaksezijspolecnici.stranky1.cz>, <http://spolecnice6.webnode.cz/>
² www.services4sexworkers.eu

Ze sexbyznysu na trh práce

7

**Jak najít práci
a přitom zůstat
v sexbyznysu**

7 Jak najít práci a přitom zůstat v sexbyznysu

Příspěvek shrnuje zkušenosti a postoje Miroslavy Slívové, která se pohybuje v sexbyznysu přes 20 let. Autorka příspěvku reflektuje cesty žen ze sexbyznysu, jak je poznala během své praxe, a zamýšlí se i nad variantami, jak zůstat v sexbyznysu, když ženy chtějí nadále v tomto oboru působit. Paní Slívovou poznaly pracovnice ROZKOŠE bez RIZIKA z ostravského týmu během terénní práce. Monika Střelková, terénní sociální pracovnice ostravského týmu R-R, dodává: „Paní Mirka nás zaujala svým přístupem. Nebála se hovořit o různých tématech sexbyznysu a chtěla upozornit na rizika spojená s touto prací i ostatní ženy a veřejnost. Vznikl tak také článek o její zkušenosti s násilím.“

Spaní Miroslavou Slívovou se nám podařilo navázat spolupráci a zapojila se aktivně do boje za práva sexuálních pracovnic. Vystoupila se svými příspěvky zaměřenými nejen na problematiku legalizace prostituce na konferencích konaných v rámci projektu *Ze sexbysnysu na trh práce?*, dále například v pořadu Máte slovo (téma: Legalizace prostituce) nebo v rámci konference TEDx v roce 2013 (téma: Přes hranice).

Cesty ze sexbyznysu...

Pro každou ženu přijde dříve či později doba, kdy sexbyznys opustí, anebo bude nucena jej opustit. Cesty ze sexbyznysu mohou být velmi rozmanité a ne vždy jsou jednoduché, ale pokud se žena skutečně rozhodne a je ochotna se sebou něco udělat, jde to, jako se to povedlo Táně: Táňa je nyní 45letá sympatická žena, která se v prostředí erotiky pohybovala přes dvacet let. Má pouze základní vzdělání, je rozvedená a má dva dospělé syny. Pracovala převážně v klubech a posledních pět let na privátech v zahraničí. A právě tam ji jednou fyzicky napadl zákazník, surově ji zbil, znásilnil a okradl.

Po tomto zážitku Táňa začala přemýšlet, že s erotikou skončí, měla jednoduše strach. Ale vyvstala otázka: „Jak?“ Zpočátku to řešila sama a našla si práci uklízečky. Jenže tím, že byla zvyklá na úplně jiný režim a peníze, finančně nevycházela a opět se vracela do klubu. Takto se to několi-krát opakovalo, až vyhledala pomoc odborníka na osobní rozvoj. Aktivně spolupracovala půl roku, kdy stále pracovala v klubu, ale už ne každý den, docházela čtyřikrát týdně, pomalu si zvyšovala sebevědomí, zjišťovala sama na sobě, co všechno jí praxe v erotice dala, aniž si to uvědomovala – byla flexibilní, empatická, dokázala se přizpůsobit různému prostředí i podmínkám, měla výbornou znalost němčiny a angličtiny, velmi slušné komunikační dovednosti a byla schopna komunikovat na různých úrovních – a na tomto začala s pomocí koučky stavět. Nyní pracuje jako recepční v hotelu – a to díky tomu, jak se jí zvedlo sebevědomí. Jak sama řekla, nikdy si nedokázala představit, že by se svým základním vzděláním mohla sehnat takovou práci, a proto vždy hledala jen podřadná místa, zvedla se i její sebeúcta a nadále na sobě pracuje – má „slušně našlápnuto“ na manažerskou pozici v hotelu.

Dalšímu šťastnějšímu nepatrnému procentu žen se to podaří nalezením „muže snů“ – což je zřejmě tajný sen většiny žen pracujících v erotice.

Pak je tu skupina žen či dívek, hlavně studentek, které dostudují svůj obor a nastoupí kariéru v zaměstnání. Sexbyznys byl pro ně jen výdělek či přílepisení ke studiu.

Jiná malá část sexuálních pracovnic si zaměstnání najde sama, nebo prostřednictvím úřadu práce či jiných institucí; buď z důvodu, že už prostě v sexbyznysu pracovat nechtějí (většinou po nějaké negativní zkušenosti, např. napadení klientem, jako

Táňa), anebo se už v konkurenci mladších kolegyní „nechytají“ a jejich příjmy se pak moc neliší od základního platu v klasickém zaměstnání. Pokud si ovšem nechtějí zvyšovat kvalifikaci, jedná se většinou o špatně placená místa.

A najdou se i dívky a ženy, které vydělané peníze investují zpět do sebe a do vzdělání, udělají si různé kurzy, anebo dostudují školu, jsou schopné si část peněz ušetřit a začít pak samostatně podnikat. Jeden příklad za všechny: Nyní 35letá Jana, pracovala s kamarádkou na privátě. Její cíl byl ale hned od počátku jasný. Chtěla si vydělat peníze, aby mohla dostudovat hotelovou školu a pak si otevřít vlastní restauraci. V momentě, kdy dostudovala, měla naspořené peníze a otevřela si velmi hezký penzion.

A najdou se i dívky a ženy, které vydělané peníze investují zpět do sebe a do vzdělání, udělají si různé kurzy, anebo dostudují školu, jsou schopné si část peněz ušetřit a začít pak samostatně podnikat.

Kariéra v sexbyznysu aneb když chcete pracovat dál v oboru

Je to v podstatě i moje vlastní cesta, kdy po 15 letech práce v erotice jsem založila agenturu pro osobní rozvoj a snažím se pomoci nejen ženám a dívkám ze sexbyznysu nalézt uplatnění a smysl v životě. Dle mého názoru zde zůstává velká skupina žen, které chtějí dobrovolně zůstat v oboru buď proto, že zde mají největší a nejdelší zkušenosti a chtěly by je nějak zúročit, nikde jinde praxi nemají, anebo je jednoduše prostředí klubů a privátů či práce samotná baví a v tomto prostředí se umí skvěle pohybovat.

Pro tuto část se teoreticky nabízejí tři řešení:

1. Mohou si najít klasické zaměstnání a v erotice **pracovat jen „brigádně“**, např. o víkendech, nebo jeden či dva dny v týdnu po práci, nebo jak mají volno. Takto paradoxně začíná spousta žen, když vstupují do sexbyznysu – ovšem v momentě, kdy příjmy např. z klubu převýší příjmy ze zaměstnání, začnou se věnovat erotice na plný úvazek. Ale pokud budeme uvažovat o ženách, které se už nějakou dobu v branži pohybují a nechtějí zcela odejít, je to jedna z možností. Navíc finanční skok by nebyl tak velký, jako kdyby byly závislé pouze na platu ze zaměstnání. Spousta žen si ke svému zaměstnání hledá různé brigády a brigáda v erotickém podniku by pro ně byla určitě finančně zajímavá. A nabízí se zde hned několik možností najednou. Určitou roli by zde sehrál i věk dívky či ženy. Mladší dívky by zřejmě daly přednost práci barmanky nebo společnice v klubu či na privátu a pro střední a starší generaci žen by se otevřela možnost pracovat jako provozní v erotickém podniku.
2. Mohly by si **otevřít vlastní podnik**, ať už klub, nebo privát, nebo založit eskortní agenturu. Je to nejlogičtější cesta pro ženy, které se v oboru pohybují dlouho a mají největší zkušenosti. Toto rozhodnutí ovšem vyžaduje, aby dotyčná žena či dívka měla podnikatelského ducha, měla nějaké znalosti o podnikání obecně – jak se dělá reklama, marketing, základy vedení lidí, e-mailová komunikace a správa webu. Také by mohla legálně vytvářet pracovní místa pro ostatní dívky, které podnikat nechtějí a jimž vyhovuje zaměstnanecký poměr. Podnikání obecně není pro každého, ale ty ženy, které na sobě chtějí pracovat a stále se učit, baví je práce

Miroslava Slívová je bývalá sexuální pracovnice. Na mezinárodní konferenci Ze sexbyznysu na trh práce? hovořila o motivech vstupu do sexbyznysu a dalším uplatnění v této oblasti.

Foto: Jan Losenický

s lidmi a touží zužitkovat roky praxe v erotice a posunout se dál, mají dle mého názoru velkou šanci uspět.

3. Práce sexuální asistentky. Ženy dlouhodobě pracující v sexbyznysu přicházejí denně do styku s lidským tělem a také s psychikou – zákazníci jsou různí a ne všichni vyhledávají společnost prostitutky jen za účelem sexu, někteří se chtějí i vypovídat. A tak tyto ženy mnohdy fungují jako vrby, a protože ve většině případů ani jejich vlastní osud není jednoduchý, dokážou se vcítit do druhého člověka a jeho problémů a umějí ho se skutečným zájmem vyslechnout a pomoci mu. Ženy se také setkávají s různě tělesně postiženými zákazníky, kdy pro tyto muže je to jediná možnost jak se sexuálně „vybít“, neboť i tělesně postižený muž má samozřejmě své tělesné touhy a není pro něho jednoduché si v osobním životě najít partnerku. Pro ženy schopné takového velké upřímné empatie by se profese stala v podstatě posláním.

Kde je háček aneb legalizace prostituce

Všechny uvedené varianty mají však jeden zásadní háček. Prostituce by se musela stát legální živností. Pokud se najde řešení, jak prostituci zlegalizovat a udělat z ní živnost, otevřela by se spoustě ženám možnost buď podnikat, nebo se nechat naprosto legálně zaměstnat¹ v erotickém podniku, a mít tak všechny výhody, jaké zaměstnanecký poměr přináší. Jako jeden z hlavních přínosů bych viděla, že roky, které žena stráví prací v erotickém byznysu, by se jí započítaly do důchodu.

Prostituce tu byla vždy a zcela určitě jen tak nevyumizí, ať už se připravovaný zákon schválí, nebo ne. Ovšem legalizace by mohla tuto činnost pozvednout na jinou úroveň.

*Prostituce
tu byla vždy
a zcela určitě
jen tak nevy-
umizí, ať už se
připravovaný
zákon schválí,
nebo ne.
Ovšem legali-
zace by mohla
tuto činnost
pozvednout
na jinou
úroveň.*

¹ Navrhovaná legislativa k prostituci v ČR doposud nepočítá s možností zaměstnaneckého poměru pro osoby v sexbyznysu, jako je tomu například v německém Zákonu o prostituci. Zatím všechny návrhy přišly jen s možností podnikatelské činnosti.

Ze sexbyznysu na trh práce

8

Od sexuálních služeb k sexuální asistenci

Lucie Šídová

8 Od sexuálních služeb k sexuální asistenci

Práce v sexbyznysu nebývá na celý život. Zákazníci poptávají zejména mladší ženy a konkurence je značná, a proto ženy po čase musí začít řešit, co dál? Některé ženy chtějí pracovat v této oblasti i nadále, i když eventuálně v jiné pozici či specializaci. Pokud by byla v České republice legalizována prostituce, mohly by si založit vlastní noční klub či privát, a zhodnotit tak nabyté zkušenosti. Pak by organizace ROZKOŠ bez RIZIKA mohla rozšířit své poradenství a být ženám v tomto nápomocna (např. poradenstvím pro začínající podnikatele, profesionalizace práce v sexbyznysu, zajištění bezpečnějších pracovních podmínek aj.). Máme zkušenost, že některé naše klientky si založily vlastní podnik a snaží se zajistit dobré pracovní podmínky pro své pracovnice.

Jinou možností uplatnění je práce či profese sexuální asistentky (intimní asistentky), která je v zahraničí legální, a to i v případě, kdy samotná prostituce legalizována není. Tato profese nás zajímala, a proto jsme se pokusili získat o ní více informací.

I v České republice se již nyní můžeme v některých domech sociální péče setkat s pozicí intimní asistentky/asistenta. Jedná se ale spíše o výjimky. Přesto se nám podařilo získat rozhovory s intimní asistentkou a asistentem (výraz pro pasivní sexuální asistenci), kteří pracují v domě sociální péče ve Skalici. Dále je kapitola doplněna článkem o sexualitě handicapovaných s konkrétními příklady práce s nimi.

Profese sexuální asistent/ka a intimní asistent/ka

O sexuálních potřebách handicapovaných lidí se v České republice zatím příliš nemluví, podobným tabu je i sexualita seniorů nebo dlouhodobě

nemocných. Při našich stážích jsme zjistili, že v zahraničí je v tomto ohledu situace podstatně jiná. V Německu a v některých dalších zemích (Dánsko, Nizozemí, Švýcarsko, Anglie...) existuje profese sexuální asistent/ka, která pomáhá těmto lidem a uskutečňovat jejich sexuální potřeby. V červnu 2013 jsme se pokusili otevřít toto téma na konferenci ROZKOŠE bez RIZIKA *Ze sexbyznysu na trh práce?* i pro širší veřejnost a tato kapitola je pokračováním naší snahy o jeho odtabuizování.

► Kuffík, který ukazuje Marie z partnerské organizace Humanitas PMW, slouží k preventivním přednáškám na školách či pro edukaci sexuálních pracovníků. Obsahuje materiál sloužící k bezpečnějšímu sexu (kondomy, antikoncepci, vaginální roušku, houbičky aj.).

Foto: Jan Losenický

8.1 Sexuální asistent/ka

Sexuální asistentka či asistent je žena nebo muž, kteří nabízejí podpůrné aktivity pro osoby s handicapem. Pomáhají jim prožívat jejich sexuální potřeby. Služba se obecně nazývá sexuální asistenci či sexuálním doprovázením. Existují i jiná označení, mj. Körper-Kontakt-Service (Servis tělesného kontaktu), alternativní zprostředkovávání partnerů/partnerek, surrogacy terapie (náhradní partnerství) a práce jako dotykový pracovník/pracovnice.

8.1.1 Pasivní a aktivní sexuální asistence

a) Pasivní sexuální asistence. Za formu pasivní sexuální asistence je považováno obstarávání ochranných a podpůrných prostředků (například pornografických děl, erotických pomůcek atd.) pro lidi s handicapem, nebo zprostředkování kontaktu na sexuální asistentku. Občas se ale za sexuální asistenci označují i další služby, jako je sexuální poradenství, seznam kontaktů na asistenty/ky nebo semináře, pokud jsou speciálně cílené na lidi s postižením. V České republice se pro pasivní sexuální asistenci používá termín intimní asistent/ka.

b) Aktivní sexuální asistence. Jako aktivní sexuální asistenci definuje Walter „všechny formy asistence, při nichž jsou spolupracovníci aktivně vtaženi do sexuální interakce“ (Walter, 2004, in pro familia, 2005, s. 6). Za příklad lze uvést tzv. uvolnění rukou, tj. pomoc při masturbaci nebo pomoc pohybově postiženému páru při pohlavním styku. Spadají sem i erotické masáže. Hranice mezi aktivní a pasivní sexuální asistencí však nebývá příliš jasná (Fegert, Wolf, 2002). Sexuálními asistentkami se často stávají sexuální pracovnice/pracovníci, bývalé sexuální pracovnice/pracovníci, dále pečovatelky/pečovatelé a fyzioterapeutky/fyzioterapeuti.

Kdo službu vyhledává?

Ženy a muži s postižením vyhledávají kontakt na organizace zabývající se sexuální asistencí sami. Zhruba 96 % klientů tvoří heterosexuální muži, 4 % ženy, též heterosexuálního zaměření (in pro familia, 2005, s. 6). V menší míře kontaktují organizace rodiny. R-R se už několikrát setkala s případy, že matka hledala asistenční služby pro svého postiženého syna. Někdy také pátrají po těchto asistenčních službách pracovníci a pracovnice zařízení pro postižené, na které se kvůli tomu obracují jejich klienti.

V současné době je sexuální asistence oficiálně nabízena v zemích, jako je Švýcarsko, Finsko, Anglie, Dánsko, Belgie, Nizozemí, Německo nebo Rakousko.

8.1.2 Vymezení a hranice sexuální asistence a sexuálního doprovázení

Sexualita patří k důležitým potřebám člověka a má velký význam pro rozvoj osobnosti. Intimitu, erotiku, lásku, něžnost a partnerství si přejí ženy i muži v každém věku. A samozřejmě po ní touží i postižení. Na sexualitu postižených je však někdy nahlíženo jako na problém. Ale sexuální touha přece není privilegium pouze zdravých mužů a žen. V posledních několika letech se stále více hovoří o právu postižených lidí na rozvoj sexuality. Jak má ovšem takové právo vypadat v praxi, jaké nabídky či pomůcky je třeba vytvořit?

Pokud muži či ženy nemohou kvůli svému handicapu prožívat vlastní sexualitu bez pomoci druhých, potřebují za určitých okolností sexuální služby. Ty mohou znamenat pomoc různého charakteru, od hledání intimního prostoru přes zajištění ochranných prostředků až po sexuální styk za úplatu. Tyto služby, které se nazývají sexuální asistencí, jsou v posledních letech předmětem vášnivých diskuzí.

Sexuální služby mohou znamenat pomoc různého charakteru, od hledání intimního prostoru přes zajištění ochranných prostředků až po sexuální styk za úplatu.

Hledí se na ně jako na šanci, jak pomoci handicapovaným lidem překonat a kompenzovat jejich individuální omezení.

Německá organizace pro familia například tvrdí: „Sexualita lidí s postižením je velmi různorodá. Jejich sexuální praktiky mohou být jiné než u běžné populace. Ochrnutí lidé říkají, že s příchodem postižení se jejich senzibilita a erotogenní zóny kompletně přesunuly z necitlivých tělesných partií a že si vyvinuli nový způsob sexuálního prožívání“ (pro familia, 2005).

V Evropě zatím nepanuje jednotný názor na sexuální asistenci a její hranice. Experti z různých zemí nahlízejí na sexuální asistenci odlišným způsobem. Podle Waltera sexuálního asistenta/asistentku nemůže vykonávat kdokoliv (Walter, 2004). Musí získat speciální vzdělání, a to v oblasti pečovatelské a pedagogické. Banash (in Walter, 2004, s. 64) se domnívá, že by „měli být vzděláni psychologicky, fyziologicky a mít znalosti z ošetřovatelství, aby mohli s handicapovanými zacházet zodpovědně“. Arich (in Walter, 2004, s. 117) spatřuje kouzlo sexuální asistence v pomoci lidem s postižením. Zprostředkuje jim první sexuální zkušenosti, učí je, jak akceptovat své tělo, jak jej milovat a jak posílit motorické a senzorické vnímání. Möslera (in Bannasch, 2002, s. 19) říká, že by mělo sexuální doprovázení v ostatních zemích platit za součást standardu sexuálně terapeutické péče (terapie surrogat). Sexuální terapeut při ní spolupracuje s tzv. služebníky/služebnicemi lásky, kteří vykonávají praktické kontaktní úkony, a tak mohou pomoci při silných poruchách, k nimž by se jinak sexuální terapie běžně nedostala. Podle Vernaldi (in Walter, 2004, s. 49) považují postižení muži sexuální doprovázení (ať už úplné, či částečné) za náhradu za plnohodnotný vztah; žádané je i od postižených mužů, kteří svou partnerku mají. Zdůrazňuje, že nejčastější důvod, proč lidé s postižením využívají sexuální doprovázení, se příliš neliší od motivace svobodných lidí bez postižení. Jde o to, zažívat rozkoš a realizovat své tělo jako objekt slasti.

Příbuzní a pečovatelé zase na sexuální doprovázení často nahlízejí jako na možnost ventilovat sexuální násilí a agrese u mužů s (duševním) postižením. Některá pojetí vidí rozdíl mezi sexuální asistencí a prostitucí v tom, že sexuální asistence je vykonávána s úctou a respektem a není zde primárně ekonomické hledisko. Je zaměřena spíše na individuální potřeby a požadavky klientů a klientek.

Pohled sexuálních asistentek

Průvodkyně Nina De Vries z Německa: „Mnoho mužů s duševním onemocněním, kteří mě vyhledávají, na sebe již předtím upozornilo svým hněvem a agresí nebo nesnesitelným přilnutím k nějaké osobě. Jen velmi zřídka mívám sezení ‚pouze‘ z důvodu obohacení a sbírání nových zkušeností.“ První kontakty popsané De Vries se často konají z iniciativy opatrovníků: „ ‚C‘ má Downův syndrom. Bydlí v bytovém společenství lidí s duševním onemocněním. Kontakt inicioval jeho opatrovník. Mně bylo řečeno, že osahával jednu spolubydlící“ (in Walter, 2004, s. 109).

„S ‚A‘ jsem se seznámila díky jeho Gestalt terapeutce. Jeho maminka mě viděla v nějaké televizní talk show a terapeutku poprosila, zda by mě nekontaktovala. Míval už nějakou dobu erekce a silně se přitom tiskl na svou matku, terapeutku či jiné opatrovníky. Viděli spojitost mezi jeho autoagresí a nenaplněnou sexualitou. Chtěli mu dát možnost být s nějakou ženou“ (in Walter, 2004, s. 109).

Sexuální asistentka Marina popisuje svoji spolupráci s pečovatelkou: „Pečovatelé jsou vůči tomuto tématu většinou otevření a mají radost z mé práce, obzvlášť z toho důvodu, že se sexualitou nyní zacházejí více profesionálně. Myslím, že ošetřovatelky už toho mají dost, když se jim klienti neustále snaží dostat pod sukni. Ulevilo se jim, že mohou vyhledat pomoc zvenčí“ (in Walter, 2004, s. 109).

Někteří odborníci naopak spatřují v sexuální asistenci možné nebezpečí. Například Zemella (in Walter, 2004, s. 125) varuje před návratem neblahé teorie tlakového hrnce a nebezpečím, že příbuzní a pečovatelé spatří v sexuálním doprovázení univerzální řešení, aby usměrnili chování svého postiženého klienta, které subjektivně vnímají jako nepříjemné.

I Vernaldi (in Walter, 2004, s. 49) varuje před tím spatřovat v sexuální asistenci univerzální řešení: „Sexuální pomoc nemůže být ničím víc než jasnou odpovědí na sexuální strádání řady postižených lidí. Hlubší problém touto cestou vyřešit nelze. Je k tomu zapotřebí široký diskurz o atraktivitě, rozkoši a tělesnosti, který se netýká jen postižených lidí, speciálních pedagogů, lékařů a sexuálního doprovodu. Při přemýšlení o sexuální pomoci sexuálním doprovázením by nám mělo být jasné, že se tak před námi otevírá další široké pole

zvláštní péče. Skutečná integrace by znamenala, že ti, kdo potřebují sexuální služby, by se mohli obrátit na ty, kteří je poskytují. Prostituce nemusí být kriminalizovaná. Přátelskost vůči klientovi a tělesná blízkost, orientace na jeho uspokojení, je tu žádaná více než odborné znalosti“ (Vernaldi in Walter, 2004, s. 49).

Příbuzní, přátelé a pečující personál by měl spíše poskytovat tzv. pasivní pomoc, aktivní sexuální asistenci by měli nabízet sexuální pracovníci/pracovnice, popř. sexuální asistenti/asistentky.

Velká část prostitutek a dvě třetiny pomáhajícího personálu jsou ženy. Podle údajů poskytovatelů jsou klienty sexuální asistence a sexuálního doprovázení většinou muži s postižením. Muži tvoří obecně větší část zákazníků domácí prostituce a pornografické produkce. Pozadí sexuální asistence a sexuálního doprovázení tak není dáno podmínkami života s postižením, ale obecnou potřebou mužů využívat sexuální služby žen. Postižené ženy sice sexuální asistenci akceptují, pro sebe ji však za řešení nepovažují (Bannasch in Walter, 2004, s. 61). Bohužel sexualitě žen s postižením se věnuje málo pozornosti. Většinou se zaměřuje pouze na ochranu před otěhotněním a sexuálním násilím, tzn. jen na její represivní aspekty. Sexuální doprovázení u žen zůstává pouze okrajovým tématem.

Vzdělávání sexuálních asistentek a asistentů

V zahraničí existují snahy o profesionalizaci této profese. Každý asistent nebo asistentka by měl mít určitou kvalifikaci nebo speciální vzdělání. Například v **Německu** byl zaveden rekvalifikační kurz pro sexuální asistenty/asistentky. Má devět modulů a každý z těchto modulů trvá čtyři hodiny. Po absolvování obdrží úspěšný účastník certifikát. Kurz nabízí organizace pro familia. Náplní kurzu je prevence, hygiena, první pomoc (např. při infarktu), role sexuální asistence, znalost tělesných postižení, sexualita aj.

Ve **Švýcarsku** absolvují sexuální asistentky a asistenti tříleté pomaturitní studium a musí projít psychoterapií. Své povolání vykonávají jako zaměstnankyně a zaměstnanci nějakého zařízení, nebo docházejí za klienty a klientkami. Pojišťovny proplácejí asi 80 eur za službu. Proškolení pracovníci a pracovníků probíhá i v Dánsku a Holandsku.

Prosadit vzdělávání a zavedení této profese nebylo lehké. Švýcarská organizace Corps Solidaires

musela oponovat Národnímu poradnímu výboru pro etiku, který tvrdil, že „sex musí být vždy spojen s láskou“; „není to úkol pečovatelů/pečovatelek ani profesionálů/profesionálek“; „při sexuální asistenci se prodává tělo“.

Ve **Francii** se k tématu vedly rozsáhlé diskuze. Národní poradní výbor pro etiku (CCNE) se stavěl k tomuto tématu negativně a předjímal určitá rizika. Nicméně doporučil zahájit edukaci osob, které budou pečovat o sexualitu handicapovaných mužů a žen, a vzdělávat je.

Dánsko je jednou ze zemí, kde potřebu sexuální asistence identifikovali již dávno a začali ji řešit na státní úrovni. Dánské ministerstvo sociálních věcí vydalo příručku, v níž jsou popsána práva a povinnosti sexuálních asistentů/asistentek. Právo na užívání si sexuality je uzákoněno.

Institut pro nezávislost postižených (ISBB) v německém Trebelu nabízí vzdělávání pro sexuální asistenci s certifikátem ISBB. Takovýchto organizací je v Evropě více.

Jaké služby handicapovaným sexuální asistentky nabízejí?

Každá sexuální asistentka má stanoveny své hranice práce. Některé svolují k sexuálnímu styku, jiné striktně sex odmítají. Jsou i takové, které nabízejí více specializované služby, jako genitální masáže, pomoc při masturbaci a speciální sexuální praktiky, jako je fetiš, sado-maso (BDSM), zlatá sprcha, anální sex. Dále nabízejí telefonické poradenství, kurzy pro rodiny a organizace, výuku o sexu v několika jazycích, tvorbu projektů a prezentací o sexu.

Ceny za sexuální asistenci jsou poměrně vysoké. Např. v Německu je asistentek málo, musí cestovat i do jiných měst, a tím se služba několikanásobně prodraží. Ceny za jednu hodinu se pohybují kolem 120 eur v Německu, 340 eur ve Finsku. Pokud si objednáte ve Finsku sexuální asistentku Johannu na 2 hodiny, zaplatíte 520 eur. K této ceně však musíte přičíst ještě dopravu či hotel, pokud není klient ze stejného města jako sexuální asistentka. Cena se pak většinou odvíjí na základě dohody a vzdálenosti. Johanna má pevně stanovená pravidla. Účtuje si i 160 eur za zrušení schůzky. Nina De Vries z Německa nabízí pro rodiče handicapovaných lidí a organizace, které o handicapované pečují, kurzy za 80 eur za hodinu, či poradenství pro studenty za 40 eur na hodinu.

► Výuková karta z knihy „Box Von Kopf bis Fuss – Od hlavy k patě“. Jedná se o komplexní pomůcku, čítající 96 obrazových karet, které pro práci se sexualitou zahrnují podrobně a názorně snad všechna témata z této oblasti. Obrázky jsou vytvořeny pomocí počítačové grafiky, v některých případech jsou doplněny reálnými fotografiemi.

Jak se sexuální asistence inzeruje?

- » Jsem trénovaná sexuální společnice. Můžete se se mnou setkat sám/sama, nebo se svou partnerkou/partnerem. Jsem vyškolená v oblasti sexuální obsluhy a nabízím možnost kontaktu se mnou při potřebě sexu.
- » Jste srdečně zváni ke mně, bez ohledu na to, zda jste muž, nebo žena.
- » Chci naplnit své smyslné a sexuální potřeby, a tím reagovat na naplnění Vašich představ. Nezáleží na tom, kolik vám je let, nebo jestli jste jakkoli nemocen.
- » Jsem vyškolená sexuální společnice (ISBB) s roky odborné praxe, certifikovaná pro Tao masáže a smyslnou masáž celého těla (masáž Ananda Wave).
- » Pro mě je sex úžasná věc a je přirozenou součástí každého člověka. I když každý člověk je jedinečný, je v hloubi srdce zranitelný.
- » Mám ISBB certifikát pro práci s postiženými a těmi, kdo kvůli stáří již neumí plnohodnotně naplnit své sexuální touhy a představy.
- » Nabízím mentoring v oblasti sexuality člověka. Odborný náhled a zkušenost pro toho, kdo má zájem být tímto tématem proveden.

8.1.3 Právní vymezení sexuální asistence

Pro popis právního vymezení sexuální asistence jsme z možných zahraničních příkladů vybrali Německo, o němž máme nejvíce informací. Současně se problematice sexbyznysu v Německu věnuje i první část publikace.

Právní úprava sexuální asistence v Německu

Mají handicapovaní lidé právo na sexuální asistenci a sexuální doprovázení? Organizace pro familia, která se sexuální asistencí zabývá, tvrdí, že sexualita patří k základním právům na osobní rozvoj člověka. V zásadě jde o svobodnou vůli jedince, s kým chce svou sexualitu prožívat. Postižení lidé v podstatě nepotřebují žádné formulované právo na sexuální asistenci, resp. sexuální doprovod, ve smyslu zákon-ného „povolení“, aby mohli využívat podobných služeb.

Aktivní sexuální asistence a doprovázení spadají v Německu pod Zákon o prostituci. Pod pojmem prostituce chápe německé zákonodárství výkon sexuálních činností za předem domluvenou

úplatu. Právnícká definice nerozlišuje, zda se jedná o komerční nabídku sexuálních služeb určitému okruhu zákazníků (např. mužům s postižením), nebo zda vykonavatelky disponují nějakým dodatečným vzděláním a kvalifikací. Na nabídku vykonat za úplatu erotickou masáž či provést uvolnění rukou je rovněž nahlíženo jako na prostituci. O prostituci se ve znění zákona rovněž jedná, když se nějaká osoba, především v rámci svého zaměstnaneckého poměru, jeví připravena k výkonu takovýchto jednání za úplatu.

Práce sexuálních asistentů/asistentek není snadná. Již před poskytnutím asistenční služby bývá někdy těžké se rozhodnout, zda ji vůbec poskytnout.

Sexuální asistenti/asistentky musí znát i právní předpisy, jež chrání práva postižených lidí, kteří jsou kvůli svému handicapu více zranitelní. Z toho důvodu je nutné dohlížet na to, aby nedocházelo k sexuálnímu zneužívání. Zákon definuje, kdy sexuální asistenci poskytnout a kdy ne. Tuto otázku si klade hlavně u lidí s těžkým postižením, u nichž není zcela jasné, zda si sexuální asistenci přejí. Je potřeba chránit také jejich svobodu na vlastní rozhodnutí, i když se v očích druhých lidí může jevit jako nerozumné nebo nekonvenční.

Zákon proto definuje:

a) Osoby, které jsou v absolutní neschopnosti klást odpor. Neschopnost klást odpor je jednoznačná v případě osoby, která není vůbec schopná si utvořit vůli k odporu, nebo tuto projevít nějakým rozeznatelným způsobem (ať už je to třeba jen posunutí ruky stranou), protože např. není při vědomí. Jednoznačná je i v případě osoby, která je sice při vědomí, ale na základě svého psychického nebo fyzického stavu není schopna nějakou rozeznatelnou formou reagovat na své okolí a vstoupit s ním do sociálního kontaktu.

„Když jsem po nějaké chvíli chtěla sundat deku, p. Hässermann se jí energicky chopil. Lekla jsem se a deku vrátila na původní místo. Řekla jsem mu, že se omlouvám“ (Nina De Vries in pro familia, 2005, s. 38). Sexuální asistence nebyla poskytnuta. Pan Hässermann by byl právně uznán schopným vyjádřit svou vůli. Pro právní uznání schopnosti volního jednání stačí, pokud má oběť vůli k obraně a nějakým, pro druhou osobu rozeznatelným způsobem, ji umí vyjádřit, např. dupnutím, podržením peřiny či odsunutím ruky stranou. Samozřejmě, že

Mají han-
dicapovaní
lidé právo
na sexuální
asistenci
a sexuální
doprová-
zení? Orga-
nizace pro
familia,
která se
sexuální
asistencí
zabývá,
tvrdí, že
sexua-
lita patří
k základ-
ním prá-
vům na
osobní roz-
voj člověka.

některá jednání lze těžko právně i fakticky odhadnout. Komunikace jen zřídka probíhá nenarušeně a význam mimiky i gest člověka může být vyložen špatně.

b) Osoby, které jsou v relativní neschopnosti klást odpor. Sporné je hodnocení schopnosti klást odpor u lidí s postižením, kteří sice mají předpoklady k tomu mít vlastní vůli, ale celkovou situaci jsou schopni chápat jen velmi omezeně. Příklad, kdy zákazník s postižením při svém jednání vycházel ze špatných předpokladů, líčí společnice Nina De Vries,

která pracovala s 38letým mužem s Downovým syn-
dromem: „Brzy mi bylo jasné, že si mě zařadil jako svou přítelkyni. Pokaždé ho ujišťuji, že jsem jeho masérka, a ne jeho přítelkyně, a že si na mně může vyzkoušet to, co by v budoucnu eventuálně mohl dělat s jinou ženou. O sezeních se radím s jeho opa-trovníkem. Myslíme si, že je v pořádku, když si mě trochu idealizuje. Je v tom velmi tvrdohlavý“ (Nina De Vries in pro familia, 2005, s. 40).

V případě sexuálního vztahu mezi De Vries a jejím zákazníkem se můžeme ptát, zda pokud by měl vyšší IQ, byl by méně „tvrdohlavý“ a byl by

Výuková karta z knihy „Box Von Kopf bis Fuss – Od hlavy k patě“.

schopen na De Vries nahlížet jako na placenou „masérku“, nikoli jako na svou přítelkyni. Otázkou pak také zůstává, zda by jej toto poznání odradilo od dalšího sexuálního kontaktu s De Vries.

K dobru sexuálních asistentek lze říci, že ony svému klientovi neškodí, ale naopak mu chtějí dopomoci k pozitivnímu sexuálnímu zážitku. Nevyužívají neschopnosti klienta klást odpor k tomu, aby uspokojily samy sebe. V právnícké diskuzi zastávají někteří autoři názor, že terapeuticky či altruisticky motivované sexuální jednání na člověku neschopném klást odpor není zneužití.

Aktivní sexuální asistence by měla probíhat pouze v případě rozeznatelného souhlasu. Pokud se sexuálním asistentkám/asistentům nepodaří v kontaktu s těžce postiženým člověkem zprostředkovat jeho vůli, jsou tyto osoby považovány za právně neschopné klást odpor. Protože osoby neschopné klást odpor nejsou ve stavu, aby byly schopny samy vyjádřit a bránit své hranice, je sexuální kontakt s nimi brán jako zneužití.

O této problematice si lze v publikaci organizace pro familia přečíst: „*Na druhou stranu někdy ani lidé, kteří jsou při vědomí a tzv. plně ovládají své duševní síly, nejsou úplně vždy schopni se svobodně rozhodovat. Jak svobodně a nezávisle provádí sexuální styk podřízená se svým nadřazeným na pracovišti ze strachu o pracovní místo? Jak svobodně a nezávisle se může dítě postavit sexuálním požadavkům svého dědečka nebo vedoucího kroužku? Sexuální pachatelé často nemusí používat násilí, ani svým obětem vyhrožovat, aby je pohnuli k sexuálnímu jednání. Daleko častěji využívají své autoritativní a mocenské pozice, resp. osobní, ekonomické a právní závislosti oběti. Tato závislost obětem ztěžuje situaci, nebo znemožňuje, aby byly schopné vnímat narušení hranic a byly se schopné proti tomuto jednání ohradit. Z tohoto důvodu vidí zákonodárci sexuální chování v určitých nadřazených a podřazených pozicích rovněž jako sexuální zneužívání, které je trestné. Při sexuálním zneužití není určující, zda pachatel zlomil vůli oběti. Trestná mohou být i ta sexuální jednání, do nichž oběť vstoupila ze své vůle. Souhlas osmileté dívky s pohlavním stykem se svým dědečkem právní řád jednomyslně neposuzuje jako sexuální nezávislost. Existují tedy okolnosti, které jsou z pohledu zákonodárce, resp. společnosti, neakceptovatelné“* (pro familia, 2005).

Právní opatření pro sexuální asistenci v ústavech

V ústavech je obtížné, nebo spíše zcela vyloučené, mít sexuální kontakty a třeba přizvat sexuální doprovod, aniž by o tom věděl personál či spolubydlíci. Nedostatek soukromých prostor se pro obyvatele ústavů ukazuje dvojím způsobem jako problematický. Možnost žít nerušeně a nepozorovaně vlastní sexualitu je omezená, stejně jako možnost nevnímat sexuální chování spolubydlících.

Vyvstává tak otázka, zda je vedoucí ústavu oprávněn, a pro vyrovnání zájmů obyvatel ústavu dokonce povinen rozhodovat o kontaktech mezi obyvateli ústavu a sexuálním doprovodem. Jinak řečeno, může nějakému obyvateli zakázat, aby přijal sexuální doprovod ve svém pokoji, nebo aby navštívil sexpodnik? Ústavní předpisy mají především na mysli ochranu zájmů obyvatel ústavu.

Organizace pro familia k tomu uvádí: „*Vedoucí ústavu by měl respektovat právo na svobodné rozhodnutí obyvatele domova, komu dovolí, příp. zakázat, vstup do osobních ložnic, obývacích pokojů nebo sanitárních místností. Dále by měl respektovat, že obyvatelé svobodně a sami rozhodují, zda, s kým a v jaké formě chtějí navazovat sexuální kontakty a zda chtějí pozvat sexuální doprovod či nikoliv. To neplatí pouze pro obyvatele domů pro seniory, ale i pro obyvatele domovů a ústavů pro handicapované... Trvalé záказы vstupu mohou být ospravedlněny jen za výjimečných podmínek. Za příklad jsou uváděny návštěvy, které poruší klientovy dietní předpisy, a tím akutně ohrozí pacientovo zdraví, anebo návštěvy, které vytrvale porušují domovní řád, například opakovaným hlasitým chováním ve společenských místnostech domova, které nesnesitelným způsobem vyrušuje obyvatele/obyvatelky domovů v jejich zvyklostech“* (pro familia, 2005, s. 51).

Z poznatků organizace pro familia lze odvodit následující předpisy pro sexuální asistenci: Vedoucí domovů v zásadě nemají omezovat možnosti obyvatel a obyvatelek pěstovat ve svých ložnicích a obývacích pokojích sexuální vztahy. Platí to i ve vztahu k jejich právu vyhledat a pozvat k sobě sexuální asistentku nebo asistenta. Svoboda v možnostech sexuálního rozvoje obyvatel může být omezena hranicemi, pokud tyto slouží k ochraně zájmů ostatních obyvatel domova, popř. personálu, a pokud je to nutné, protože toto jednání spolubydlíci rovněž nesnesitelným způsobem omezuje

v jejich životních zvyklostech. Při zvažování protichůdných zájmů je třeba mít na paměti, že možnosti obyvatel domovů žít nerušeně a nepozorovaně svou sexualitu jsou omezené. Nelze zabránit tomu, že člověk slyší, vidí a zjišťuje o spolubydlících více, než by si přál. Patří k tomu i jejich sexuální činnost. Obyvatelé domovů mají současně právo žít nerušeně a neomezeně svou vlastní sexualitu a zároveň být tak, jak je to jen možné, uchráněni od sexuality svých spolubydlících.

Ke konfliktním situacím pro familia uvádí: „*Omezení osobních kontaktů vedením ústavu k ochraně zájmů ostatních obyvatel je ultima ratio. V konfliktních případech je tedy vedení napřed vyzýváno k tomu, aby vyzkoušelo jiné možnosti řešení vyrovnání zájmů. Například zprostředkovat řešení konfliktu mezi spolubydlíci na jednom pokoji, ukázat jim možnosti smíření, nebo jim nabídnout dlouhodobé přerozdělení do pokojů. Pouze pokud se vedení nezdaří žádná z myslitelných možností smíru, je oprávněno omezit soukromé kontakty obyvatele v omezeném rozsahu, např. omezit je na určité časy (přijetí sexuálního doprovodu ve dvoulůžkovém pokoji pouze v době, kdy spolubydlíci není přítomný)“* (pro familia, 2004, s. 53).

Práva zaměstnanců a zaměstnankyň na ochranu před sexuálním obtěžováním na pracovišti

V rámci zákona je potřeba myslet i na ochranu zaměstnanců a zaměstnankyň ústavů. Právo pracovníc a pracovníků zaměstnaných v péči a opatrovnictví nebýt na pracovišti sexuálně obtěžován a být uchráněn před nevyžádaným sexuálním chováním či pornografickým materiálem může kolidovat s právem lidí v péči samostatně utvářet svou soukromou sféru a žít svou sexualitu. Je důležité, aby pravidla asistence byla nastavena tak, že vyhovují všem zúčastněným stranám, tedy lidem, kteří v ústavech žijí, i těm, kteří zde pracují.

Závěr

Článkem o sexuální asistenci jsme chtěli otevřít diskuzi na dané téma a představit eventuality, které pro handicapované fungují v zahraničí. Než bude v naší zemi legálně ustavena pozice aktivní sexuální asistentky/asistenta, bude nejspíše ještě chvílku trvat. ROZKOŠ bez RIZIKA by ráda nabízela školení pro domy seniorů, domovy pro handicapované, rodiče, pečovatelky/pečovatele i pro budoucí

sexuální asistentky. V současné době se ale může jednat pouze o školení v pasivní asistenci, v případě sexuální asistence aktivní by se totiž jednalo o kuplířství.

Handicapovaní lidé si však sexuální pracovníce teoreticky objednat mohou. Otázkou je, za jakých podmínek a zda to jejich současný domov umožňuje. Má každý domov k dispozici místnost, kde je možné služby vykonat, a nastavený řád domova, který tyto služby povoluje? Nemáme zatím zmapované možnosti domovů a ani nevíme, v kolika domovech v České republice je nabízena intimní asistence, ale domníváme se, že číslo nebude vysoké. Pokud jsou někde služby nabízeny, tak se o nich domovy příliš nezmiňují.

Dilemata spojená s tématem sexuální asistence se stále řeší i v zahraničí. Pohled na sexuální asistenci se vyvíjí a mění, služba se více profesionalizuje. V červnu 2013 proběhla v Praze mezinárodní konference ROZKOŠE bez RIZIKA. Téma sexuální asistence zde zaznělo a mělo úspěch nejen u médií. Na základě zveřejnění tohoto tématu začaly některé sexuální pracovníce uvažovat o rozšíření svých služeb, přišlo nám též několik životopisů s žádostí o pracovní místo sexuálního asistenta. Je vidět, že téma zaujalo.

Zákon o legalizaci sexuálních služeb by nám v tomto velmi usnadnil práci. Tedy nejen nám, ale hlavně handicapovaným a ženám, které odchod ze sexbyznysu neplánují, ale rády by v této oblasti zůstaly a využily své dosavadní zkušenosti v práci s tělem. Mohly by tak zvýšit svůj morální status ve společnosti a velmi by jim to usnadnilo odchod ze sexbyznysu.

8.2 Sexualita lidí s mentálním handicapem

Autorka následujícího textu má dlouholeté zkušenosti s vedením domova sociální péče.

Zároveň se už několik let zabývá problematikou sexuality a intimních potřeb lidí s mentálním handicapem. Na její přání zde nezveřejňujeme její jméno. Stejně tak je tomu i u další kapitoly, kde najdete rozhovor s intimní asistentkou a intimním asistentem.

Žádný přímý vztah mezi postižením, inteligencí a sexualitou neexistuje. Sexuální chování je pro lidskou společnost samozřejmé. Lidé s jakýmkoliv handicapem, tedy i mentálním, mají své sexuální touhy, představy a potřeby. Kromě handicapu jejich život ovlivňuje i množství předsudků od jejich údajné hyperaktivity až po asexuální chování.

A jak je to se sexualitou v ústavech sociální péče? Dalo by se říci, že se jedná o téma, které je ve většině ústavů sociální péče tabuizováno. Personál si se sexualitou lidí s mentálním postižením neví rady. Běžně se na toto téma na poradách nemluví. Při rozhovorech o sexuálních potřebách klientů, o tom, co je a není správné, není vždy důsledně dodržováno soukromí. Klienti v ústavech jsou tak většinou necháni na pospas svým potřebám, které v některých případech mohou vést až k agresivitě, nebo přinejmenším nespokojenosti či podrážděnosti.

V našem domově jsme se začali tímto tématem zabývat v roce 2006. Při prvním vyslovení potřeby vzdělávat klienty v sexuální výchově byly reakce personálu různé – od zděšení, nepochopení, absolutního nesouhlasu až po porozumění a podporu. Po několika neúspěšných pokusech vzdělávat naše uživatele jsme se rozhodli oslovit školící organizaci v Praze. K tomuto tématu v našem domově proběhlo třídní školení, které si za své vzala pražská organizace. Tak vznikl protokol vztahu, kde jsme definovali, o jakých oblastech s klienty hovoříme, co je pro nás přijatelné a kam jsme schopni klienta nasměrovat. Školení jsme v našem zařízení absolvovali v roce 2012 podruhé a vřele ho doporučujeme všem organizacím, které se cílovou skupinou osob s mentálním handicapem zabývají. Kromě uvedeného vzdělávání se aktivně zúčastňujeme všech dostupných školení, mimo jiné i v zahraničí.

Naši klienti jsou pravidelně o problematice sexuality vzdělávání psychologem či speciálním pedagogem a proškoleným personálem. Pomáhají nám různé pomůcky, především je to velká obrazová kniha „Box Von Kopf bis Fuss – Od hlavy k patě“. Jedná se o komplexní pomůcku, čítající 96 obrazových karet, které pro práci se sexualitou zahrnují podrobně a názorně snad všechna témata z této oblasti. Obrázky jsou vytvořeny pomocí počítačové grafiky, v některých případech jsou doplněny reálnými fotografiemi. Mezi další pomůcky, které využíváme, patří videa, např. DVD „Láska, gramec, pád“ od Portusu Praha; „O Sexu a Vztahy“ od agentury Inventura Praha; „Masturbace“ od společnosti Pohoda Praha. Nepostradatelné jsou samozřejmě i názorné erotické pomůcky, které se naši klienti postupně učí používat, vždy po jejich výslovném souhlasu a v souladu s přesně daným postupem nácviku. Nácvik a intimní rozhovory probíhají se dvěma proškolenými pracovníky, tzv. asistenty pro intimní život. Tito dva lidé – muž a žena – projeví ochotu více se o tématu vzdělávat, a přispět tak k edukaci lidí s mentálním postižením v oblasti intimní sféry jejich života.

Lidé s mentálním handicapem jsou v ústavech, co se týče sexuality, vzdělávání minimálně, a to i přesto, že právě oni potřebují v této oblasti maximální speciální podporu. Vzdělávání se netýká jen sexuality jako takové, ale celého širokého spektra souvisejících témat, počínaje hygienou, oblékáním, navazováním kontaktů přes nechtěné sexuální aktivity, nepřiměřené sexuální chování, důsledky sexuálních aktivit, schopnost říci ne, zodpovědnost k rodičovství až po masturbaci, rozpoznání fyzických rozdílů mezi mužem a ženou apod. Vzdělávání se rozlišuje dle stupně mentálního handicapu

Personál si se sexualitou lidí s mentálním postižením neví rady. Běžně se na toto téma na poradách nemluví. Při rozhovorech o sexuálních potřebách klientů, o tom, co je a není správné, není vždy důsledně dodržováno soukromí.

a schopnosti porozumění. Některá vzdělávání probíhají skupinově, jiná jsou vzhledem k tématu zaměření sdílena pouze individuálně.

Personál v našem domově je veden k tomu, aby respektoval práva dospělých s mentálním handicapem, která zahrnují vztahy, sexuální prožívání i právo na sexuální identitu. Naši klienti zažívají různé vztahy intimacy, co do stupně prožívání i do délky vztahu. S proškoleným personálem (asistenty pro intimní život) se učí schopnosti komunikovat o pohlavním styku, porozumět mu a vědět, jak je vykonáván.

Pro porozumění tomuto tématu jsme vybrali pět kazuistik. Naším cílem je seznámit nejen pracovníky v sociálních službách s potřebami a možnostmi práce s klienty v našich „ústavech“, ale i širokou veřejnost o tom, že potřeba sexuality je pro lidi s mentálním handicapem normální.

1. kazuistika:

Klientka, 35 let, osoba se středně těžkým mentálním handicapem. Velmi aktivní žena, ráda pomáhá, pracuje. Velice často bývala nervózní, afektovaná – neovládala sama sebe a své nálady.

Začít hovořit o sexualitě s klientkou bylo velmi obtížné. Na toto téma se styděla hovořit, bála se nepochopení, zloby, potrestání. Trvalo téměř 3 roky, než překonala obavy a strach. Atmosféra důvěry byla navázána a klientka se postupně začala svěřovat se svým intimním životem. Má partnerský vztah, ve kterém ale není zcela uspokojena. Je šťastná, že má někoho, s kým může chodit na procházky, jezdit do města, vodit se za ruku. Bohužel po sexuální stránce ji tento partner nedokáže uspokojit. Partnera měnit nechtěla, ale bylo zřejmé, že její nevyrovnané nálady mohly pramenit právě z toho, že nebyla uspokojena její touha a potřeba. Za spolupráce asistentky pro intimní život se začala postupně seznamovat i s jinými metodami vedoucími k sexuálnímu uspokojení ženy. Do domova byla zakoupena velká obrazová kniha „Box Von Kopf bis Fuss – Od hlavy k patě“. Tuto knihu vřele doporučuji, neboť se nad jednotlivými obrázky dá hovořit o všech výše uvedených tématech. Pro názornost a pochopení se využíval i internet, časopisy. Klientka si po opakovaných pohovorech vybrala sexuální pomůcku, kterou by chtěla používat, a ta jí byla zakoupena. Následoval slovní výklad, jak se s pomůckou zachází, jak se používá, bezpečnostní a hygienické zásady. Nezbytnou

součástí bylo i poučení, v jakém prostředí je vhodné pomůcku využívat, aby byla zachována intimita její osoby a aby naopak ostatní uživatelky služeb nebyly uvedeny do nepříjemných situací. V současné době je klientka klidnější, vyrovnanější. Spoustu věcí již neřeší afektovaně a i na ostatní uživatelky reaguje mírněji.

2. kazuistika:

Klient, 33 let, osoba s lehkým mentálním handicapem. Velice pracovitý, sympatický mladý muž.

Klient pracuje u jednoho zaměstnavatele už pět let. Dokáže se o sebe velice dobře postarat. K cizím lidem je hodně uzavřený a o intimních záležitostech téměř s nikým nemluví. Je to pro něj velice citlivé téma, které si dlouhou dobu řešil sám a po svém. Cesta k získání důvěry pro rozhovor na toto téma byla opravdu zdlouhavá. Poté, co se klient v rámci poskytování nové služby přestěhoval do chráněného bydlení, začal být postupně i otevřenější. Jedním z možných důvodů je skutečnost, že má své soukromí, své jistoty a také, že je daleko větší prostor na soukromé hovory. Nemá žádnou přítelkyni. Přesto zkušenost s partnerkou má již z dřívějšíka, ale k intimnímu spojení nedocházelo, jen k mazlení, líbání, poznávání se. Uspokojuje se sám a za pomoci mýdel. Při tomto aktu vždy kouše do oblečení. V současné době je již vybudovaný vztah důvěry mezi ním a pracovníkem na takové výši, že chodí společně vybírat mýdla a ve skříni se vytřídí trika, která jsou již opotřebovaná. Zároveň odpadlo mimo jiné i neustálé dotazování, co s těmi mýdly dělá.

3. kazuistika:

Klient, 43 let, dětská mozková obrna, spastická kvadruparéza, těžké mentální postižení, schopen chůze na kratší vzdálenost a uchopit předmět. Velmi špatná artikulace.

Klient nevede plnohodnotný pohlavní život. Občas navštěvuje kamarádku, ale k sexu mezi ním a zmíněnou ženou nedochází. Nad obrázky se sexuální tematikou se usmívá, nebo dělá, že ho nezajímají. Chápe však velmi dobře, co se na obrázcích odehrává. K jeho uspokojení mu pomáhá několik spolubydlících. Ve večerních hodinách je k sobě zavolá a nechá se uspokojit. Klienty nenutí. Ke styku s muži ho vede především nedostatek příležitostí najít si sobě rovnou partnerku. Ženy ho zajímají a nezřídka se jich pokouší dotýkat. Na dotaz, zda by chtěl mít se ženou sex, rozpačitě přikyvuje. Dříve ho

jakákoliv zmínka o tom, že je ukájen mužem, rozez-lila. Dnes po delší době, kdy on a ani nikdo jiný není okřikován a napomínán za jakýkoliv akt sebeuká-jení, se nad tím usmívá, a dokonce i naznačí, co se chystá. Na základě opakovaných pohovorů s asisten-tem pro intimní život byla klientovi zakoupena ero-tická pomůcka – vibrátor. V současné době se s ním seznamuje, spíše ho odmítá. Je zjevné, že vyhledává kontakt s jiným člověkem, který upřednostňuje.

4. kazuistika:

Klient, 29 let, těžké mentální postižení, špatně komunikující, obtížná koordinace končetin.

Vést s tímto klientem rozhovor na téma ženy a sex je obtížnější. Spíše společně reagujeme na vzniklé situace a vysvětlujeme, kde jsou hranice intimacy. Velkým problémem je, že ne každý, s kým se klient a jemu podobní lidé setkávají, má hranice intimacy stanovené stejně. Pro lidi s mentálním postižením je tak velmi těžko pochopitelné, kde hranice intimacy jsou. Stanovenou hranici, kterou tak budoval tým lidí dlouhou dobu, snadno posune jeden neuvážený krok a může začít dlouhá a titěrná práce znova od začátku.

Tohoto klienta velmi zajímají ženy a rád se jich dotýká. A to i na intimních partiích. S žádnou ženou se však intimně nestýká. Důvod je tak jako u většiny klientů v ústavních zařízeních prostý – nedostatek možností. U tohoto klienta se zúročila týmová práce do té míry, že nejintimnější dotek v kontaktu s per-sonálem je pohlazení po rameni či noze, a to pouze k upoutání pozornosti.

Velmi rád masturbuje. Dříve tuto potřebu reali-zoval, kdekoliv „to na něj přišlo“. Klient se obnažuje buď úplně, nebo jen spodní polovinu těla, lehá si na zem a napodobuje kopulační pohyby. Není známo, že by tak došel k vyvrcholení. Dle stop na podlaze usuzovat nelze, neboť i u mužů je znám tzv. suchý orgasmus. Poté, co byl několikrát v klidu a bez vel-kých gest a scén odveden na pokoj, kde mu bylo vysvětleno, že je lepší toto provozovat beze svědků, odchází již bez podnětu personálu sám do svého pokoje.

5. kazuistika:

Klient, 41 let, těžké mentální postižení, velmi špatně artikulující.

Klient sexualitu správně chápe jako něco intim-ního, avšak rád používá různé posunky spojené s onanií k pobavení některých lidí, jimiž je k tomu

pobízen. Doprovází to celé slovy: „Padá sníh.“ Po několika pokusech, dotazech a pozorování jsme zjis-tili, že „padá sníh“ znamená jak uspokojování spolu-bydlícího, tak například plivnutí na obrácenou židli položenou na klíně a rozmazávání slin. Na dotaz, co právě dělal, odpoví slovy „padá sníh“ a doprovází to posunky značícími onanii. Položíme-li si otázku, který z aktů klient chápe jako intimní – odpověď zní, že dle jeho chování lze předpokládat, že oba. V prv-ním případě je klient v pokoji samozřejmě se spolu-bydlícím. Ovšem pokud je sám a nerušen, oddává se plivání na obrácenou židli a rozmazávání slin rych-lými pohyby po povrchu, dokud nejsou úplně vstře-bány a židle není suchá. Dalším způsobem, bohužel už ne tak bezpečným, jak uspokojuje svoje potřeby, je sahání si do konečníku, který občas končí vyhřez-nutím konečníku. Klientovi byla nabídnuta erotická pomůcka – vibrátor. I přes počáteční obavy vše rychle pochopil a rád jej využívá. Ovšem pouze jako jakousi relaxační masážní pomůcku. I přes správné použití u klienta nedochází k erekcí, tudíž ani k ejakulaci. Zda k vyvrcholení dochází za jiných okolností, nám není známo. Z etických důvodů ponecháváme klientovi soukromí. Kontakt se ženami, ba ani s muži klient v daném smyslu slova nevyhledává. Vyjma výše uvedeného případu, který pro něj osobně nemá silnější erotický podtext. Dá se tvrdit, že jej bere jako pomoc kamarádovi, která je srovnatelná s poskytnu-tím pomoci s oblékáním, či chůzí v nerovném terénu. O sexuální orientaci lidí s těžkým či hlubokým men-tálním handicapem by se dalo polemizovat. O tom, zda nějaká existuje, a pokud ano, zda vůbec hraje v jeho sexualitě nějakou roli.

Sexualita je přirozenou součástí života každého člověka, bez ohledu na stav jeho tělesného a men-tálního zdraví. Ve výše uvedených případech se podařilo sexuální potřeby znevýhodněných občanů uspokojit. Každodenní život v ústavu nás přesvěd-čuje o tom, že rozhodnutí věnovat se tomuto tématu bylo více než potřebné a správné.

Závěrem lze říci, že díky našim zkušenostem, odvaze a chuti řešit tuto choulostivou problematiku se nám podařilo pomoci některým uživatelům usku-tečnit to nejpřirozenější, co každému člověku jest. Totiž mít vlastní názor na své sexuální uspokojení a potřeby. Proto by v této oblasti neměly přetrvávat mýty a předsudky, spojené s nesprávnými myšlen-kami, že lidé s mentálním handicapem jsou nepo-hlavní anebo „věčné děti“.

Claudia Fischerová-Cze-chová z organizace bufas na konferenci R-R v červnu 2013 představila speciální kurz pro profesi sexuální asistent/ka. Kurz připravily organizace Cassandra a pro familia a obsahuje školení o zákonných pravidlech, prevenci, hygieně, první pomoci, různých druhích postižení a obtížích stáří i o roli sexuálního průvodce.

Foto: Jan Losenický

8.3 Intimní asistent/ka

8.3.1 Rozhovor s intimní asistentkou

Jak jste se k práci intimní asistentky dostala?

Tématem sexuality se v našem zařízení zabývá paní vedoucí a z její strany mi byla nabídnuta spolupráce na toto téma. Jelikož mě tato problematika velice zajímá, návrh jsem přijala.

Proč Vás tato práce zaujala natolik, že jste se jí rozhodla věnovat?

Myslím, že sexualita mentálně postižených osob byla dlouhá léta opomíjena, a proto jsem se rozhodla tomuto tématu věnovat, aby nedocházelo k neustálým mýtům ze strany veřejnosti.

Mohla byste nám na nějakém případě popsat, jak vypadá Vaše setkání s klientem?

Moje služba v této oblasti spočívá především v tom, abych uživatelům citlivě vysvětlila a v rámci dostupných pomůcek ukázala, jak prožít a zdokonalit svůj sexuální život.

Jako příklad bych uvedla heterosexuální pár z našeho zařízení: Uživatelka „A“ za mnou několikrát přišla a žádala mě o radu ohledně jejího přítele „M“. „A“ se nelíbilo, že „M“ v jejich sexuálním životě jednal pouze pudově a ve vztahu chyběla něžnost, doteky a polibky... „A“ samozřejmě něha chyběla, a tak jsem jí s tímto problémem pomohla. Poradila jsem jí, aby s „M“ trávila více času mimo zdi zařízení – držení se za ruce při procházkách, návštěvy kina, pouštění lehkých erotických filmů, poslech romantické hudby... „A“ pochopila mou radu a začala s „M“ navštěvovat město (cukrárna,

kino, park), čas trávili delšími procházkami. Oběma po delším čase stráveném spolu došlo, že něha a doteky jsou součástí sexuálního života. „A“ byla velice spokojena, že „M“ také pochopil, co jí celou dobu scházelo.

Odkud máte znalosti, jak v oblasti sexuality pracovat s lidmi, kteří mají nějaký mentální handicap?

Jelikož se sexualitou mentálně postižených osob plně zabývám již čtvrtým rokem, pravidelně čerpám informace z médií, webových stránek a pravidelných školení, která jsou zakončena certifikáty. I častou komunikací s uživateli a veřejností získávám spoustu informací potřebných pro tuto tematiku.

Chybí Vám něco, abyste svoji práci mohla dělat lépe?

Ano, chybí mi často spolupráce jak ze strany veřejnosti, tak i bohužel ze strany některých kolegů – jejich pochopení či nepochopení... Bylo by dobré sexualitě věnovat mnohem více času, který ne vždy máme.

Kdo Vás s žádostí o pomoc v této oblasti kontaktuje? Jde pouze o pracovníky speciálních zařízení – domovů, nebo se na Vás obracejí i samotní klienti, případně jejich příbuzní?

Ve své praxi jsem se setkala s žádostí o konzultace ze stran uživatelů, zaměstnanců i opatrovníků.

O sexuálních potřebách lidí, kteří mají mentální handicap, se v české společnosti příliš nemluví. Víte, jaká je situace v zahraničí?

V roce 2010 jsem absolvovala školení (Sexualita mentálně postižených 1, Sexualita mentálně postižených 2, Supervize), kde mi byly předány informace o sexualitě mentálně postižených jak v ČR, tak i v Holandsku a v Nizozemí. Dále jsem se zúčastnila mezinárodního školení v Německu.

Ví Vaši nejbližší o Vaší práci?

Bez podpory vedení a svých nejbližších bych se této práci nemohla plně věnovat.

Podle některých lidí může sexuální aktivita pozitivně ovlivnit chování lidí, kteří mají mentální handicap. Vnímáte to stejně? Jaké jsou Vaše zkušenosti?

Sexuální aktivita dle mého názoru pozitivně ovlivňuje všechny lidi bez rozdílu.

Co Vás na Vaší práci nejvíce překvapilo nebo překvapuje?

Nejvíce mě překvapuje většinou stále negativní postoj veřejnosti k sexualitě mentálně postižených osob a jejich celkový náhled na ně.

8.3.2 Rozhovor s intimním asistentem

Jak jste se k práci intimního asistenta dostal?

Docela náhodou. Při hledání témat vhodných pro lidi s mentálním postižením (MP) jsem narazil na kreslený film o sexu pro lidi s MP. Posléze jsem zjistil, že je tohle téma dosti tabuizované a koluje o něm hodně nesmyslů a polopravd. A když jsem byl osloven vedením, zda bych se chtěl tomuto tématu věnovat, tak jsem neváhal.

Proč Vás tato práce zaujala natolik, že jste se jí rozhodl věnovat?

Prostě považuji to, co dělám za správné a užitečné.

Mohl byste nám na nějakém případě popsat, jak vypadá Vaše setkání s klientem?

Většinou je setkání s klientem reakcí na nastalou situaci, ale individuální rozhovory na toto téma také nejsou žádnou výjimkou. Pokud je naše setkání reakcí na vzniklou situaci (např. obnažování se a ukájení před personálem), je důležité

zvolit k rozhovoru dobu, kdy je klient ochoten se mnou komunikovat. Rozhodně to nefunguje tak, že by byl klient „předvolán“ ihned po incidentu. Když se klient dostaví, nebo někdy i sám požádá o konzultaci, mluvíme o jeho problémech, přáních a v neposlední řadě o uskutečnitelnosti jeho přání. Případně o alternativách. Pokud je to nutné, navrhneme vedení změny potřebné k omezení nastalých problémových situací.

Odkud máte znalosti, jak v oblasti sexuality pracovat s lidmi, kteří mají nějaký mentální handicap?

Absolvoval jsem několik kurzů o sexualitě lidí s MP, které mi určitě rozšířily obzory, ale kolik je lidí, tolik je příběhů a tolik je i možných nastalých situací. A myslím, že v 90 % mě vede vlastní rozum a intuíce při práci na poli, kde se toho dá hodně udělat, ale také hodně pokazit.

Chybí Vám něco, abyste svoji práci mohl dělat lépe?

Více času a více možností setkat se s lidmi, kteří dělají stejnou práci, nebo se o to alespoň snaží. Vyměnit si zkušenosti a poznatky. Není mnoho lidí, kteří mají pro tuto práci pochopení a je možné s nimi na toto téma hovořit.

Kdo Vás s žádostí o pomoc v této oblasti kontaktuje? Jde pouze o pracovníky speciálních zařízení – domovů, nebo se na Vás obracejí i samotní klienti, případně jejich příbuzní?

O pomoc může požádat kdokoliv ze zmíněných, a i když rodiče informujeme o této možnosti, zatím toho (alespoň v mém případě) nikdo z nich nevyužil.

O sexuálních potřebách lidí, kteří mají mentální handicap, se v české společnosti příliš nemluví. Víte, jaká je situace v zahraničí?

Situace v zahraničí se moc neliší od té naší a někde jsme možná i dál, ovšem až na jeden důležitý fakt. V zahraničí již funguje a je právně ošetřena práce sexuálního asistenta / sexuální asistentky a tato profese v mnohém usnadňuje práci intimním asistentům a asistentkám.

Ví Vaši nejbližší o Vaší práci?

Ano! Nedovedu si představit, jak to dělají tajní agenti.

Podle některých lidí může sexuální aktivita pozitivně ovlivnit chování lidí, kteří mají mentální handicap. Vnímáte to stejně? Jaké jsou Vaše zkušenosti?

Upřímně, co si pomyslí 90 % lidí, když ráno potká našťavaného šéfa (bez ohledu na skutečnost)? Ne, opravdu se od nás neliší...

Co Vás na Vaší práci nejvíce překvapilo nebo překvapuje?

Pokud mám být upřímný, nejvíce mě překvapilo, že si ze mě mnohdy klienti dělali legraci, ale takovou, že vymysleli situaci – jakousi past, a když jsem se chytil, nesmírně je to pobavilo. Člověk si může říci, co je na tom? Ale vymyslet situaci a dostat vás do ní je mnohdy problém pro zdravého jedince, natož pro člověka s těžkou mentální retardací, protože to vyžaduje určitou míru inteligence a hlavně znalost člověka, kterého chceme „dostat“. Tohle mě překvapuje. Ale je to jen jeden příklad z mnoha. Na tohle téma bych se mohl rozepsat podstatně více.

Výuková karta z knihy „Box Von Kopf bis Fuss – Od hlavy k patě“.

Příloha I

Použitá literatura

Použitá literatura:

- » Bannasch, M. (Hrsg.): Behinderte Sexualität – Verhinderte Lust? Zum Grundrecht auf Sexualität für Menschen mit Behinderung. Neu-Ulm, Ag SPAK-Bücher, 2002.
- » Bassermann, L.: Nejstarší řemeslo. Praha, Mladá fronta, 1993.
- » Bongers, K. – Huijgens, V. – Jansen, M.: Evaluatie RUPS, Evaluatie van de Regeling Uitstapprogramma's Prostituees. Utrecht 2011.
- » Bordell Deutschland, Der Spiegel 22/2013, 27. 5. 2013. Dostupné z: https://magazin.spiegel.de/reader/index_SP.html#j=2013&h=22&a=96238909
- » Burčíková, P., et al.: Manuál k sociální inkluzi obchodovaných a vykořisťovaných osob. Praha, La Strada ČR, 2008.
- » Burčíková, P. – Kutálková, P.: Pracovní poznámky k návrhu zákona o regulaci prostituce, únor 2008.
- » Cologne Leads the Way in Safe Prostitution. Dostupné z: <http://www.dw.de/cologne-leads-the-way-in-safe-prostitution/a-1641575-1>
- » Černý, O. – Holeček, R. F.: Kamery otočené na lehké ženy už mají osm „obětí“. MF Dnes, 30. 10. 2008. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/kamery-otocene-na-lehke-zeny-uz-maji-osm-obeti-foi-/domaci.asp?c=A081030_112048_krimi_itu
- » ČT24 – ČTK: Nabízím kapavku nebo HIV, lákají cedule v Chomutově. Rozhovor s Hanou Malinovou, 28. 1. 2010. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/79380-nabizim-kapavku-nebo-hiv-lakaji-cedule-v-chomutove/>
- » ČTK: Česko nemá žádný právní předpis, který by upravoval prostituci, 19. 6. 2013. Dostupné z: <http://www.viktor-paggio.cz/cesko-nema-zadny-pravni-predpis-ktery-by-upravoval-prostituci/>
- » ČTK, Lidovky.cz: Německé prostitutky musí platit „parkovné“, 30. 8. 2011. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/nemecke-prostitutky-musi-platit-parkovne-fih-/ln_zahranici.asp?c=A110830_105651_ln_zahranici_bet
- » ČTK: Legalizace prostituce se v Německu mění v obchod s lidmi, píše Spiegel, 19. 6. 2013. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-60097950-legalizace-prostitute-se-v-nemecku-meni-v-obchod-s-lidmi-pise-spiegel>
- » ČTK: Německé úřady v tažení proti veřejným domům s jednotnými cenami, 27. 7. 2009. Dostupné z: <http://web.volny.cz/noviny/zesveta/clanek/~volny/IDC/114364/nemecke-urady-v-tazeni-proti-verejnym-domum-s-jednotnymi-cenami.html>
- » ČTK: Zastupitelé v Praze schválili návrh zákona o regulaci prostituce, 20. 6. 2013. Dostupné z: <http://www.ceske-noviny.cz/zpravy/zastupitele-v-praze-schvalili-navrh-zakona-o-regulaci-prostitute/953844>
- » Deutsche Aids-Hilfe e. V.: Berufswechsel. Konzept zur sozialen Neuorientierung und Umschulung bzw. Arbeitsplatzbeschaffung für Prostituierte, die ihre Tätigkeit aufgeben wollen, 1990.
- » Dlouhá, P.: Reportáž. Obchodní tajemství nevěstince, 28. 5. 2013. Dostupné z: <http://www.finmag.cz/cs/finmag/kaleidoskop/reportaz-obchodni-tajemstvi-nevestince/>
- » Doña Carmen: Odvolání Doña Carmen e. V. členům německého Bundestagu. Reakce na úmysl zpřisnit ustanovení týkající se prostituce a schválení směrnice EU 2011/36/EU, 2013.
- » Dortmunder Mitternachtsmission e. V. (Hg.): Jahresberichte 2002–2005. Kaffeeklappe Hamburg e. V. (ohne Jahresangabe). Soziales Kompetenztraining. Antrag auf Förderung.

- » Dublinská deklarace. Partnerství v boji proti HIV/AIDS v Evropě a Střední Asii, 24. 2. 2004. Dostupné z: <http://www.aids-hiv.cz/dokumenty/dublinska-deklarace.html>
- » E.15.cz: Věci veřejné vytáhly „trumf“: Zdaňme prostituci, 29. 7. 2011. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/veci-verejne-vytahly-trumf-zdanme-prostituci-686111>
- » Fegert, J. M. – Wolff, M. (Hrsg.): Sexueller Missbrauch durch Professionelle in Institutionen, Prävention und Intervention, Ein Werkbuch. Münster, Votum Verlag, 2002.
- » Fegert, J. – Müller, C.: Sexuelle Selbstbestimmung und sexuelle Gewalt. Eine kommentierte Bibliographie, Mediographie. Bonn, Mebes & Noack, 2001.
- » Frýbert, J.: Návrh Zastupitelstva hlavního města Prahy na vydání zákona o regulaci prostituce a o změně některých zákonů. Připomínky Jiřího Frýberta k návrhu zákona z pozice terénního sociálního pracovníka. E-mailová komunikace, 2013.
- » Gaffney, J., et al.: Practical guidelines for delivering health services to sex workers. Amsterdam, Foundation Regenboog AMOC, 2008.
- » Gjuričová, J.: Kriminalizovat prostituci nemá smysl, Lidové noviny, 4. 9. 2000, s. 1 a 11.
- » Hančilová, B.: Reakce na povinné používání kondomů v návrhu zákona o toleranci sexuálních služeb. E-mailová komunikace, 3. 6. 2013.
- » Havelková, B.: Jak nejlépe zajistit práva osob zabývajících se prostitucí? Feministické přístupy a genderová rovnost. Konference ČR a fenomén prostituce: Možnosti právní úpravy a osob zabývajících se prostitucí, 21. 9. 2011 [cit. 2011-11-15]. Dostupné z: <http://www.proequality.cz/res/data/008/000957.pdf>
- » Hechtová, A.: Exekutoři jdou i po prostitutkách. Tady už jde o život, varuje je odbornice, 2. 2. 2012. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/kauzy/Exekutori-jdou-i-po-prostitutkach-Tady-uz-jde-o-zivot-varuje-je-odbornice-221670>
- » Heinz-Trossen, A.: Prostitution und Gesundheitspolitik (Prostituce a zdravotní politika). Frankfurt am Main, Peter Lang Verlag, 1993.
- » Hester, M. – Westmarland, N.: Tackling Street Prostitution, Home Office Research Study 279. Londýn 2004.
- » Horáková, P.: „Církve, prostituce, hazard. VV řeší ožehavé problémy, kterých se ostatní strany bojí,“ tvrdí Radek John, 11. 11. 2009. Dostupné z: <https://www.veciverejne.cz/domaci-politika/clanky/cirkve-prostitute-hazard-vv-resi-ozehave-problemy-kterych-se-o.html>
- » Hydra: 10 let Zákona o prostituci – poloviční krok nevede k cíli. Tisková zpráva spolku Hydra e. V. k 10. výročí Zákona o prostituci, 1. 12. 2011.
- » Jäger, H. – Pätzelt, I. – Schmacke, N.: Prävention sexuell übertragbarer Erkrankungen oder Kontrolle der Prostituierten und Geschlechtskranken?, Gesundheitswesen 55, 1993.
- » Jedlička, J. – Stupka, J. – Chmelová, B. (eds): Příručka HIV poradenství. Praha, Státní zdravotní ústav, 2007.
- » Jušková, K.: Věci a domy veřejné. Legální prostituce podle Viktora Paggia, 31. 7. 2013. Dostupné z: <http://web.volny.cz/noviny/ekonomika-a-podnikani/clanek/~volny/IDC/246584/veci-a-domy-verejne-legalni-prostitute-podle-viktora-paggia.html>
- » Kábrt, T.: Radní vytlačili prostitutky před policejní stanice [on-line], 12. 1. 2005 [cit. 2007-11-15]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/domaci.asp?r=domaci&c=A050112_180135_domaci_jpl
- » Kassal, T.: Nabízíme syfilis a HIV. Cedule v Chomutově varují před prostitutkami, 28. 1. 2010. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nabizime-syfilis-a-hiv-cedule-v-chomutove-varuji-pred-prostitutkami-113-/domaci.aspx?c=A100128_165149_domaci_cen
- » Cassandra e. V.: ACT – Aktuelle Computer und Werbungstechniken. Niedrigschwellige Orientierung Qualifizierung für Aussteigerinnen aus der Prostitution. Faltblatt LOS Nürnberg, 2004/2005.
- » Kavemann, B. – Rabe, H. – Fischer, C.: Vertiefung spezifischer Fragestellungen zu den Auswirkungen des Prostitutionsgesetzes: Ausstieg aus der Prostitution, Kriminalitätsbekämpfung und Prostitutionsgesetz. Berlin 2007.
- » Kleiber, D.: HIV/Aids und Prostitution, 2000. Dostupné z: http://www.aidsnet.ch/infothek/d/infothek_edition_6_oo_02.htm
- » Leopold, B.: 10 let zákona o prostituci – požadavky a skutečnost. Cassandra e. V., Norimberk a Berlín. Prezentace pro Mezinárodní konferenci a workshop R-R Ze sexbyznysu na trh práce?, Praha, 2013.

- » Leopold, B. – Steffan, E.: Dokumentation zur rechtlichen und sozialen Situation von Prostituierten in der Bundesrepublik Deutschland. Band 143 der Schriftenreihe des Bundesministeriums für Familie, Senioren, Frauen und Jugend. 2. unveränderte Auflage des Bandes 15 der Schriftenreihe des ehemaligen Bundesministeriums für Frauen und Jugend. Stuttgart 1994.
- » Leopold, B. – Steffan, E.: EVA-Projekt: Evaluierung unterstützender Maßnahmen beim Ausstieg aus der Prostitution, Abschlußbericht, Sozialpädagogisches Institut, 1997.
- » Malinová, H.: O nás, ale s námi aneb Co si myslí sexuální pracovnice o návrhu Zákona o regulaci prostituce. Výzkumná zpráva, 2011 [cit. 2011-11-15]. Dostupné z: http://www.rozkosbezrizika.cz/userdata/soubor_18.pdf
- » Malinová, H.: Prostituce. In: Matoušek, O., et. al.: Encyklopedie sociální práce. Praha, Portál, 2013.
- » Malinová, H.: Včera, dnes a zítra. Praha, R-R, 2006.
- » Malinová, M.: Kladné stránky práce v sexbyznysu aneb co jsem tím získala? Prezentace pro konferenci Ze sexbyznysu na trh práce?, Praha, 2012.
- » Ministerstvo vnitra ČR (dále jen MV ČR): Návrh zákona o regulaci prostituce [on-line], 2005 [cit. 2007-09-10]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/dokument/2005/navrh.doc>
- » Mitlöchner, M.: Erotika a paragrafy. Praha, Grada Publishing, 1999.
- » Návrh zákona o toleranci sexuálních služeb, sněmovní tisk č. 1100, 28. 5. 2013.
- » Obecně závazná vyhláška č. 8/ 2011, o zákazu veřejného nabízení, poskytování a využívání sexuálních služeb. Statutární město Chomutov. Dostupné z: <http://www.chomutov-mesto.cz/ozv-8-2011-o-zakazu-verejneho-nabizeni-poskytovani-a-vyuzivani-sexualnich-sluzeb/d-1022319/p1=41967>
- » Odbor prevence kriminality MV ČR (dále jen OPK MVČR): Rozbor problémů souvisejících s prostitucí a vymezení podmínek jejich systémového řešení, Policista, 1999, č. 6, s. I–XXI.
- » OPK MV ČR: Návrh opatření k řešení problémů souvisejících s prostitucí [on-line], 2000 [cit. 2008-02-15]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/prevence/priority/prostituce2/index.html>
- » Paggio, V.: Doplnění ke kapitole Liberální pokusy: Zákon o toleranci poskytování sexuálních služeb. E-mailová komunikace, 9. 8. 2013.
- » Paggio, V.: Noční můra liberála: návrh Prahy na regulaci prostituce, 25. 7. 2013. Dostupné z: <http://www.viktor-paggio.cz/nocni-mura-liberala-navrh-prahy-na-regulaci-prostituce/>
- » Pöhn, H. P. – Rasch, G.: Statistik meldepflichtiger übertragbarer Krankheiten (Statistika), Bga-Schriften 5/1993, Medizinverlag München.
- » Poláková, J.: Pracovní podmínky žen, které poskytují placené sexuální služby v České republice, se zaměřením na klientky Rozkoše bez rizika, které pracují v pražských sexklubech. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 2008, 106 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Kazimír Večerka, CSc.
- » Poláková, J.: Životní dráha sexuálních pracovnic – klientek organizace Rozkoš bez rizika. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 2012, 118 s. Vedoucí diplomové práce: PhDr. Kazimír Večerka, CSc.
- » Poláková, J. – Šídová, L.: Zkušenosti R-R s tématem odchodu ze sexbyznysu u klientek. Prezentace pro konferenci Ze sexbyznysu na trh práce?, Praha, 2012.
- » Potterat, J. – Woodhouse, D. E. – Muth, J. – Muth, S. (Potterat et al., 1990): Estimating the prevalence of career longevity of prostitute women, Journal of Sex Research, vol. 27, p. 233–243.
- » Právní předpis hl. m. Prahy č. 20/2007. Obecně závazná vyhláška na ochranu veřejného pořádku v souvislosti s nabízením a poskytováním sexuálních služeb na veřejných prostranstvích [on-line], 14. 12. 2007 [cit. 2008-4-25]. Dostupné z: <http://magistrat.praha-mesto.cz/aplikace/vyhlasiky/detail.asp?id=689>
- » Pro familia, Expertise, Sexuelle Assistenz für Frauen und Männer mit Behinderungen, 2005.
- » Kavemann, B. – Rabe, H. – Fischer, C.: Vertiefung spezifischer Fragestellungen zu den Auswirkungen des Prostitutionsgesetzes: Ausstieg aus der Prostitution, Kriminalitätsbekämpfung und Prostitutionsgesetz, Berlin 2007.
- » Prostitutes Education Network. Prostitution Law Reform: Defining Terms, nedatováno [cit. 2008-4-25]. Dostupné z: <http://www.bayswan.org/defining.html>
- » Registr prostitutek v návrhu zákona o regulaci prostituce je jak nepovedený vtíp, 23. 7. 2013. Dostupné z: <http://www.slidilove.cz/content/registr-prostitutek-v-navrhu-zakona-o-regulaci-prostituce-je-jak-nepovedeny-vtip>

- » Reichelt, K.: Výpis ze zprávy Hygienického úřadu města Norimberk pro R-R. Cassandra e. V., Norimberk (autorka zprávy: Weppert, A., 2006), 2013.
- » Reichelt, K. (2013): Zákon k regulaci právního postavení prostitutek (Zákon o prostituci – ProstG). Překlad pro R-R, 2013.
- » Renzikowski, J. (2007): Reglementierung von Prostitution : Ziele und Probleme – eine kritische Betrachtung des Prostitutionsgesetzes. Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg. Dostupné z: <http://www.bmfsfj.de/RedaktionBMFSFJ/Abteilung4/Pdf-Anlagen/prostitutionsgesetz-gutachten-1,property=pdf,bereich=bmfsfj,sprache=de,rwb=true.pdf>
- » Sanders, T.: Becoming an Ex-Sex Worker: Making Transitions Out of a Deviant Career, Feminist Criminology, 2, 74, (2007), p. 74–95. Dostupné z: <http://fcx.sagepub.com/cgi/content/abstract/2/1/74>
- » Sex Work in Germany. Dostupné z: <http://www.services4sexworkers.eu/s4swi/articles/view/id/30>
- » Sex Work in Netherlands. Dostupné z: <http://www.services4sexworkers.eu/s4swi/articles/view/id/11>
- » Schmidtbauer, A.: Im Job: Tätigkeitsbegleitende Beratung, Streetwork, Beratung bei juristischen, medizinischen, sozialen und persönlichen Problemen. In: HWG e. V. (Hg.): Prostitution – Ein Handbuch, Marburg 1994.
- » Schröttle, M. – Müller, U.: Lebenssituation, Sicherheit und Gesundheit im Leben von Frauen in Deutschland. BMFSFJ (Hg.), 2004. Dostupné z: www.wibig.uni-osnabrueck.de
- » Schulz, D.: Prezentace „Ulice Geestemunder“ (tippelzóna), Kolín nad Rýnem. Prezentace na Mezinárodní konferenci Ze sexbyznysu na trh práce?, Praha, 16. 10. 2012.
- » Šídová, L.: Terapeutická sezení s klientkami, 2011–2013.
- » TAMPEP (2007). NATIONAL REPORT ON HIV AND SEX WORK. Amnesty for Women, Hamburg. Dostupné z: <http://tampep.eu/documents/Germany%20National%20Report.pdf>
- » UNAIDS guidance note on HIV and sex work: Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS), 2009–2012. Dostupné z: https://www.unaids.org/en/media/unaids/contentassets/documents/unaidspublication/2009/JC2306_UNAIDS-guidance-note-HIV-sex-work_en.pdf
- » Vaca, J.: Žádný sex, my jen pronajímáme pokoje, MF Dnes, 1. 3. 2005, s. A4.
- » Walter, J. (Hrsg.): Sexualbegleitung und Sexualassistentz bei Menschen mit Behinderungen. Heidelberg, Universitätsverlag Winter, 2004.
- » Walter, J. (Hrsg.): Sexualität und geistige Behinderung. Heidelberg, Universitätsverlag Winter, 2005.
- » Wikipedia: Prostitution in Germany. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Prostitution_in_Germany
- » Winkler, P.: Lust kann nicht behindert sein, pro familia Magazin 02/2003, 31. Jahrgang. Frankfurt am Main 2003.
- » ZHMP: Návrh Zastupitelstva hlavního města Prahy. Zákon ze dne 2008 o regulaci prostituce. Důvodová zpráva, Praha 11. 12. 2007 [cit. 2008-03-18]. Dostupné z: http://www.rozkosbezrizika.cz/02_download/35_zakon_navrh_5856-4.doc
- » ZHMP: Návrh Zastupitelstva hlavního města Prahy na vydání zákona o regulaci prostituce, 2010.
- » ZHMP: Návrh Zastupitelstva hlavního města Prahy na vydání zákona o regulaci prostituce a o změně některých zákonů (zákon o regulaci prostituce), březen 2012.
- » ZHMP: Návrh Zastupitelstva hlavního města Prahy na vydání zákona o regulaci prostituce a o změně některých zákonů (zákon o regulaci prostituce). Sněmovní tisk č. 1108/0, 12. červenec 2013.
- » Zikmundová, M.: Terénní sociální práce s osobami poskytujícími placené sexuální služby. In: Klíma, P., et al.: Kontaktní práce. Antologie textů České asociace streetwork, 2007, s. 121–126.
- » Zikmundová, M.: Sexuální chování komerčních sexuálních pracovnic. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra psychologie, 2003.
- » Zimmelová, L.: Zveřejňují snímky klientů lehkých žen, MF Dnes, 13. 8. 2009 [cit. 2011-8-30]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/ceske-velenice-zostrily-boj-s-prostituci-zverejnuji-snimky-klientu-lehkych-zen-gpo-/domaci.asp?c=A090813_182206_domaci_abr
- » Zinsmeister, J. (Hrsg.): Sexuelle Gewalt gegen behinderte Menschen und das Recht. Gewaltprävention und Opferschutz zwischen Behindertenhilfe und Strafrecht. Opladen 2003.
- » Zinsmeister, J.: Mehrdimensionale Diskriminierung. Baden-Baden 2006.
- » Zvěřina, J.: Společnost: Vládní návrh zákona o prostituci je hloupý a zbytečný, 28. 7. 2005. Dostupné z: http://archiv.neviditelnypes.lidovky.cz/clanky/2005/07/44846_11_o_o.html

Příloha II

**0 autorkách
a autorovi**

O autorkách a autorovi

Mgr. Lucie Šídová

V organizaci ROZKOŠ bez RIZIKA pracuje od roku 1998. Nyní na pozici výkonné ředitelky a terapeutky. Vystudovala sociální práci a sociální politiku na Univerzitě v Hradci Králové. Má ukončený psychoterapeutický výcvik ve skupinové psychoterapii a je ve

výcviku supervize a somatického koučování. V roce 2010 zavedla v ROZKOŠI bez RIZIKA individuální terapii. Zabývá se tématem odchodu ze sexbyznysu, sexuálním násilím a rovnými příležitostmi. Je manažerkou několika evropských projektů. Věnuje se publikační, mediální a lektorské činnosti. Zpívá v divadelním souboru Rozkoš.

PhDr. Hana Malinová, CSc.

Do světa prostituce vstoupila Hana Malinová již v roce 1981, kdy tehdejší Státní pedagogické nakladatelství vydalo její skriptu s neutrálním názvem Sociální patologie II. Po dlouhou dobu to byl jediný

alespoň trochu ucelený materiál, který problematiku prostituce popisoval jak v historickém a světovém kontextu, tak zároveň využíval i konkrétní zkušenosti (např. speciálních pedagogů) s prostitucí v socialistickém Československu. Po boomu

prostituce na počátku 90. let založila spolu se dvěma sexuálními pracovníci občanské sdružení ROZKOŠ bez RIZIKA (R-R), jehož cílem byla prevence HIV/AIDS především cestou zvýšení profeseionality provozovatelek nejstaršího řemesla. Hana Malinová stále pracuje ve sdružení, a to nejen jako generální ředitelka, ale i jako terénní pracovníce, což jí umožňuje udržovat kontakt s prostituční scénou. Má za sebou řadu odborných publikací (naposledy jí vyšla stať k problematice prostituce v Encyklopedii sociální práce, Portál, Praha 2013). V roce 1995 se stala „Ashoka Fellow“ (nadace podporující nositele inovativních projektů). Za podpory této nadace založila divadelní soubor Rozkoš a hraje s klientkami divadlo. Od té doby soubor uvedl 13 premiér vlastních autorských her Hany Malinové.

Mgr. Jana Poláková

V organizaci ROZKOŠ bez RIZIKA pracuje od roku 2005. Nyní na pozici vedoucí poradenského a zdra-

votnického centra Praha. Vystudovala Vyšší odbornou školu sociálně právní a dále sociální práci na Katedře sociální práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V R-R absolvovala dvousemestrální stáž v letech 2004–2005. Následně zde začala působit na pozici sociální a terénní pracovníce. V přímé práci s klientelou R-R pracuje, byť v omezené míře, doposud. Zabývá se tématem legalizace prostituce a pracovních podmínek osob v sexbyznysu. Podílí

se na mnoha aktivitách R-R, včetně lektorování. Příležitostně vypomáhá jako nápověda v divadelním souboru Rozkoš.

PhDr. Jiří Frýbert

Vystudoval Pedagogickou fakultu MU v Brně. Rigorózní zkoušku složil na Pedagogické fakultě UK v Praze. Od října 2006 pracuje v občanském sdružení Ulice – Agentura sociální práce, o. s., v Plzni

jako terénní sociální pracovník. Od září 2009 působí též jako vedoucí terénního programu. Zde se věnuje práci s rizikovými uživateli drog, osobám pracujícím v sexbyznysu (ve sféře pouliční, privátní i klubové prostituce) a lidem ze sociálně vyloučeného prostředí.

Mgr. Eva Honzíková

Od roku 2008 pracuje v organizaci La Strada ČR, o. p. s. Nyní působí jako sociální pracovníce. Vystudovala rehabilitační-psychosociální péči o postižené děti, dospělé a staré osoby na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích. S klientelou La Strada pracuje na reintegraci do společnosti, kde je nejčastější činností pracovní poradenství. Zabývá

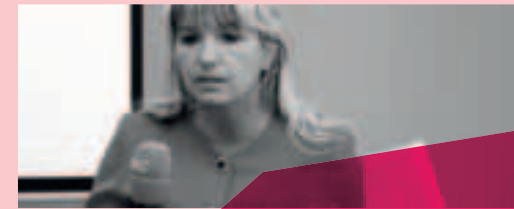
se tématem krize a telefonní krizové intervence, kterou uplatňuje i při práci na krizové lince. Zaměřuje se pracovní vykořisťování a nucenou prostituci. Okrajově se věnuje lektorské činnosti pro odborníky i laickou veřejnost.

Mgr. Kateřina Smolíková

Pracovala v organizaci La Strada od roku 2010 na pozici sociální pracovníce. Vystudovala Pražskou vysokou školu psychosociálních studií, obor sociální práce se zaměřením na aplikovanou psychoterapii. Absolvovala výcvik ve skupinové psychoterapii SUR. Od dubna roku 2013 již v organizaci nepracuje.

Miroslava Slívová

Vystudovala gymnázium se všeobecným zaměřením. Od roku 1993 se pohybovala v sexbyznysu, kdy začala pracovat jako společníce v nočním klubu. Postupem času začala podnikat v oblasti realit, slu-

žeb a naposledy v lektorské činnosti. Doplnila si vzdělání o manažerské a komunikační dovednosti. Od roku 2010 aktivně spolupracuje s organizací ROZKOŠ bez RIZIKA. Nyní pracuje jako lektorka ve své společnosti EmAgency.

Vladana Augstenová

Absolventka střední školy se po krachu v podnikání, které skončilo dluhy, dala na cestu sexbyznysu. Tu nedávno ukončila a věnuje se sexuologické práci s tělem, osobnímu a duchovnímu rozvoji. Zároveň

dlouhodobě spolupracuje s ROZKOŠI bez RIZIKA, mimo jiné i v rámci divadelního souboru Rozkoš. V roce 2013 získala na festivalu Hobblik za roli učitelky ve hře Učitelka a Oidipus cenu za nejlepší herecký výkon.

Tippelzóna v Kolíně nad Rýnem

Město Kolín nad Rýnem se po legalizaci prostituce v Německu rozhodlo jít podobnou cestou jako řada měst u jeho liberálních sousedů v Nizozemí a založilo zde „tippelzónu“. Zóna tolerance se nachází na jednom z předměstí Kolína nad Rýnem u průmyslové zástavby. Na snímku je vjezd do zóny – pro větší bezpečí zde funguje jednosměrný provoz.

Žluté kontejnery na začátku zóny slouží sociálním a zdravotním organizacím, které pomáhají sexuálním pracovnícím a pracovníkům.

Sociální pracovnice Penelope, která pracuje v kolínské tippelzóně od jejího založení, za její hlavní přínos považuje zvýšení bezpečnosti pro sexuální pracovnice a možnost pro sociální a zdravotní organizace působit přímo na místě, kde se pouliční prostituce odehrává. Za dvanáct let se zde vystřídalo asi 1300 sexuálních pracovníc a pracovníků.

Tippelzóna je otevřena každý den mezi 12. a 2. hodinou ráno. Denně zde pracuje kolem čtyřiceti sexuálních pracovníc a pracovníků. Celé místo o velikosti fotbalového hřiště je oplocené a funguje od roku 2001.

► Při výstavbě tippelzóny bylo myšleno i na klienty sexuálních pracovníků, kteří přijíždějí do zóny tolerance na kole, nebo přicházejí pěšky. Stejně jako v kójičkách pro automobily, i zde je umístěn zvukový a světelný alarm, který může sexuální pracovníce nebo pracovník použít v případě násilného útoku ze strany zákazníka.

▲ Ženy a muži mohou poskytovat své služby v tippelzóně pouze v prostoru s kójičkami, který vznikl ze staré stodoly.

◀ Zákazník do kóje zajede tak, že nemůže otevřít dveře auta. Žena dveře otevřít může. Je to pro její bezpečnost a snadnější útek.

► Hlavním důvodem pro vznik tippelzóny byla snaha města odstranit pouliční prostituci z historického centra a zároveň zajistit sexuálním pracovnícům bezpečnější prostředí. Kromě tippelzóny existuje v Kolíně nad Rýnem ještě jedna oblast, kde je v několika ulicích legální nabízet na veřejnosti sexuální služby. Nachází se na jihu města mimo centrum.

◀ Za kójemí se nachází místo vyhrazené sexuálním pracovnícím a pracovníkům, kam jejich zákazníci nesmí.

▶ Zde jsou k dispozici toalety, sprchy, automaty s občerstvením, cigaretami nebo se sterilními jehlami pro drogově závislé.

Příloha IV

Tippelzóna v Utrechtu

Foto: Jan Losenický, R-R

►
Přímo v zóně tolerance se
dříve nacházel starý auto-
bus, který před několika lety
vystřídal modernější přívěs.

▼
Dovnitř mohou jen sexuální pra-
covnice nebo pracovníci. Dvakrát
do týdne se zde mohou potkat
s lékařem, který jim nabízí napří-
klad vyšetření na pohlavní infekce
– vyšetření pro ně ovšem nejsou
povinná. K dispozici je jim sprcha
nebo třeba místo k sezení, kde si
mohou dát čaj nebo kávu. Nad
chodem přívěsu dohlíží Clara.

▲
V Utrechtu funguje už 25 let jedna
z nizozemských tippelzón neboli zón
tolerance. Místní radnice se rozhodla
neřešit problém pouliční prostituce
represivně. Zvýšená policejní opatření
a zakazující vyhlášky totiž často
přinášejí jen krátkodobé výsledky.
Policie navíc přichází o možnost
dohledu nad pouliční prostituční scé-
nou, která se přesouvá na jiná místa.

◀
Sociální pracovnice Clara a policista
Willem, oba pracují v utrechtské
tippelzóně. K práci policie nám Willem
řekl: „Sexuální pracovnice a pracov-
níci dělají práci, která je u nás legální.
Úkolem policie je zajistit jim bezpečí
a chránit je před možným násilím ze
strany zákazníků nebo třeba pasáků.“
Kuplíři mají vstup do tippelzóny
přísně zakázaný a kuplířství je v Nizo-
zemsku stejně jako u nás trestným
činem. Jak nám však vysvětlil Willem,
často je obtížné ho prokázat, neboť
se nezřídka současně jedná o přítele
či partnera sexuálních pracovnic.

Sexuální služby mohou probíhat pouze na určeném místě, kde jsou kóje pro automobily. V současné době v utrechtské tippelzóně pracuje kolem šedesáti sexuálních pracovníků a pracovníků a Clara se se všemi zná osobně.

Kóje s číslem osm je určena zákazníkům, kteří přichází do zóny pěšky nebo sem přijíždějí na kole.

Jednou z výhod existence tippelzóny je odstranění tohoto typu sexuálního byznysu z jiných částí města včetně historického centra, které navštěvují turisté. Došlo i k poklesu nákladů na práci policie. Na tippelzónu nyní dohlíží dva policisté. Před jejím vznikem se problémem zabývalo více lidí z policejního sboru, což platí i pro města, která se vydala represivní cestou řešení problému.

Dalším přínosem pro město je možnost regulace pouliční prostituce. Pro práci v tippelzóně je nutné získat od města povolení a město jich vydává maximálně 150. Z tohoto počtu může mít jen 90 lidí jiné bydliště než Utrecht. Každá zájemkyně nebo zájemce musí také absolvovat vstupní pohovor, během kterého se například zjišťuje, zda se nejedná o oběť obchodování s lidmi.

▲
Tippelzóna se ve dne nijak neliší od ostatních ulic. Nachází se mimo centrum v poklidné části Utrechtu. Zóna funguje pouze v nočních hodinách od 19 do 2 hodin ráno.

▼
Během provozu lze tippelzónu opustit jen jednou cestou, ulice je plně průjezdná pouze ve dne.

Blízko místa je vždy přítomna policejní hlídka. Podle statistik tato opatření fungují, počet násilných útoků a napadení poklesl.

Policisté v tippelzóně dbají na bezpečnost žen. Pomáhají, řeší jejich stížnosti, nekriminalizují.

Činnosti organizace
ROZKOŠ bez RIZIKA

Činnosti organizace ROZKOŠ bez RIZIKA

ROZKOŠ bez RIZIKA (dále jen R-R), o. s., byla založena v roce 1992 v Brně socioložkou Hanou Malinovou v reakci na boom prostituce. Od té doby se sdružení rozrostlo a profesionalizovalo. V současné době pracuje v R-R 38 zaměstnankyň a zaměstnanců pracujících zejména na vedlejší pracovní poměr, včetně lékařů a lékařek. V roce 2012 sdružení získalo od České asociace streetwork putovní Časovanou botu za nejlepší pracovní tým roku a přínos oboru. Letos se podařilo brněnskému týmu úspěšně projít auditem kvality poskytovaných služeb, a to v rámci služby terénních programů. **Jaké služby R-R poskytuje a komu pomáhá?**

Od zdravotních služeb k terapii

R-R, o. s., má statut nestátního zdravotnického zařízení, provozuje **kamenné ordinace** a poskytuje **sociální služby** registrované dle zákona o sociálních službách (odborné sociální poradenství a terénní programy). Nově od konce roku 2010 doplnila svou nabídku o **terapeutické služby** (poradna R-R Praha, nově též v poradně v Brně a Českých Budějovicích).

Komu jsou služby poskytovány?

Cílovou skupinu R-R dle typu poskytované služby tvoří zejména sexuální pracovnice, bývalé sexuální pracovnice či personál podniků, kde se poskytují placené sexuální služby (manažeři, barmani, provozní aj.). Služby jsou poskytovány i ženám ohroženým prostitucí, které jsou bez přístřeší (zejména v pražské pobočce), gayům či mužům majícím sex s muži (v lokalitě Brno).

Kde jsou služby nabízeny?

R-R provozuje **tři poradenská a zdravotnická centra** (Praha – od 1995, Brno – od 2005, České Budějovice

– od 2011). **Služby terénních programů** zajišťuje devět týmů působících **v 12 krajích** České republiky (mimo kraje Plzeňského a Karlovarského).

Terénní tým složený ze sociální a zdravotní pracovnice vyhledává cílovou skupinu v prostředí placených sexuálních služeb (kluby, priváty, venkovní stanoviště). Osobám v sexbyznysu nabízí kromě rychlotestů na HIV a syfilis (výsledek je znám do 20 minut) také poradenství k bezpečnějšímu sexu, různé informační materiály, prostředky prevence (kondomy, lubrikanty) a další poradenství dle zakázky klientely.

Pro terénní práci sdružení dále využívá **mobilitní venerologickou ambulanci**, která vznikla i díky podpoře Středočeského kraje, kde je možné provádět podrobnější venerologická vyšetření (HIV, syfilis, kapavka, chlamydie a další).

Ročně provedeme cca 3000 testů na HIV u cílové skupiny.

Znáte divadelní soubor Rozkoš?

„Chceš mladou a hezkou, plat“ a další chytlavé písně tvoří neoddělitelnou součást divadelního souboru Rozkoš. V sociálním divadle Rozkoš působí příznivci a příznivkyně sdružení R-R, současné i bývalé klientky R-R, pracovnice R-R a další. Mottem činnosti souboru je „divadlo jako substituční droga“. Principálkou souboru a autorkou her je generální ředitelka Hana Malinová. Za dobu existence souboru bylo uvedeno 12 her. V roce 2013 byla uvedena premiéra poslední hry „Učitelka a Oidipus“. Divadelní soubor získal za dobu své existence řadu ocenění na různých festivalech (např. festival Hobblik).

Aktivity pro veřejnost

R-R reaguje na nárůst HIV pozitivních ve společnosti. Tomu přizpůsobuje i nabídku služeb. Pravidelně

Pro terénní práci sdružení dále využívá mobilitní venerologickou ambulanci, kde je možné provádět podrobnější venerologická vyšetření (HIV, syfilis, kapavka, chlamydie a další). Ročně provedeme cca 3000 testů na HIV u cílové skupiny.

pořádá preventivní akce pro veřejnost (např. 1. prosínek – **AIDS Day**, kdy sdružení poskytuje poradenství a bezplatné testování na HIV v kamenných ordinacích, v mobilní ambulanci, případně i na jiných místech). Účastní se i dalších akcí, kdy veřejnost seznamuje s problematikou prostituce a obvykle nabízí testování na HIV a poradenství (např. festivaly sociálních služeb, Světlo pro AIDS aj.).

V některých regionech R-R začlenila služby pro veřejnost do stálé nabídky: Pobočka R-R Českých Budějovic reagovala na nízkou dostupnost služby testování na HIV v regionu zavedením nabídky hrazeného testování na HIV.

Další aktivity sdružení

R-R realizuje **výzkumná šetření** zaměřená na problematiku prostituce, vyjadřuje se k navrhované legislativě vztahující se k prostituci a působí na **poli prosazování práv sexuálních pracovníků**. Příležitostně **lektoruje a publikuje** k tématu prostituce a zajišťuje **preventivní bloky** pro nízkoprahová centra pro děti a mládež, školské a jiné instituce.

R-R působí i **v mezinárodních sítích a projektech** (např. SWAN, TAMPEP) zaměřených na problematiku prosazování práv sexuálních pracovníků a pracovníků. Svoje zkušenosti v oblasti prevence HIV přenáší i do zahraničí (Ukrajina, Zimbabwe, Bělorusko). V Zimbabwe a v ukrajinské Oděse působí mobilní venerologické ambulance, které R-R věnovala místním organizacím, aby „pomáhaly hasit požár (vysoký výskyt HIV pozitivních) u souseda, než přeskočí k nám“ (to je motto projektu).

Jaké jsou cíle R-R a kam směřuje?

R-R dlouhodobě působí na poli problematiky ženské prostituce nejen z pohledu prevence HIV a dalších pohlavně přenosných infekcí – jak pracovat v sexbyznysu, aby to bylo co nejbezpečnější (**přístupy Harm reduction a Public health**), ale i z pohledu prosazování práv sexuálních pracovníků a zplnomocňování a posilování sexuálních pracovníků k tomu, aby si dovedly limity vytvářet a udržet (**Empowerment**). Nově se chce sdružení zaměřit i na rozvoj služeb v oblasti nabídky pomoci při odchodu ze sexbyznysu.

Konkrétně se sdružení snaží o stabilizaci a snížení výskytu HIV a pohlavně přenosných infekcí a zlepšení postavení sexuálních pracovníků ve společnosti, na jejich pracovištích a v jejich osobních vztazích.

R-R usiluje o rozvoj organizace a služeb pro cílovou skupinu. **K jakému rozvoji služeb došlo?**

» Díky získání podpory v rámci OPLLZ bylo možno realizovat roční **mezinárodní projekt *Ze sexbyznysu na trh práce***, který nám umožnil načerpat zkušenosti v oblasti legalizace prostituce v Holandsku a Německu. Pomohl nám též získat povědomí o exitových programech zaměřených na pomoc při odchodu ze sexbyznysu.

» V rámci evropského projektu z OPLLZ ***Nový start aneb ze sexbyznysu na trh práce***, který R-R realizuje od 1. 1. 2013 do 30. 6. 2015, se zaměříme mimo jiné na **zavedení on-line a internetového poradenství**. Chceme mimo jiné zpřístupnit poradenské služby co nejširšímu spektru osob ze sexbyznysu, které běžně služby kamenných organizací nevyhledávají.

» Díky získání podpory v rámci OPLLZ bylo **vybudováno nové poradenské a zdravotnické centrum v Českých Budějovicích** (pro klientky bylo otevřeno v roce 2012). Došlo tedy ke zvýšení dostupnosti služeb pro klientelu v regionu jižní Čechy.

» Do škály nabízených služeb se zařadila v průběhu roku 2010 a zejména 2011 **individuální terapie**. Došlo tedy ke komplexní nabídce služeb sexuální pracovníci, která může využít zdravotních služeb (vyšetření), sociálních služeb (poradenství – např. jak se chránit v profesi) a terapeutických služeb (např. zpracovat vztahy k mužům aj.). Do budoucna se plánuje i zavedení skupinových setkávání klientek R-R s terapeutickým účinkem.

» S ohledem na specifčnost cílové skupiny R-R **rozdívají nové metody práce** potřebné k terénní práci s klientelou, a to **tzv. on-line monitoring**. Terénní pracovnice sledují portály zaměřené na placené sexuální služby, servery zákazníků sexuálních pracovníků apod. Získané informace pomáhají lépe zacílit služby na klientelu. V roce 2012 se R-R zaměřila více i na zákazníky prostřednictvím nových materiálů – fair play pravidel. Zákazníkům je poskytováno telefonické a e-mailové poradenství. R-R se snaží spolupracovat i s erotickými servery, kde umísťuje články zaměřené nejen na bezpečnější sex.

» Specifickým polem působnosti, kterým R-R přispívá oboru, je **výzkumná činnost**. Významnou zásluhu na realizaci výzkumných šetření má zakladatelka sdružení socioložka Hana Malinová. Za dobu existence sdružení bylo realizováno 11 šetření, které se zaměřovaly např. na výzkum životních etap klientek R-R, charakteristiku prostituce, prostitutek a stavu pohlavně přenosných infekcí na počátku 20. století ve srovnání s lety po roce 2000, výzkum zákazníků: „Kdo chodí za holkama?“ aj. V rámci šetření bylo pracovníci R-R mapováno mimo jiné sexuální chování klientek R-R v soukromém a pracovním životě, jejich pracovní podmínky. V průběhu roku 2010 došlo ke sběru dat pro šetření „O nás, ale s námi“, které mapovalo postoj klientek R-R v 8 regionech k navrhovanému zákonu o regulaci prostituce. V roce 2011 R-R vydala publikaci shrnující výsledky šetření.

» S tímto úzce souvisí další oblast činnosti R-R, která zahrnuje **připomínkování navrhované legislativy k prostituci**. Díky zjištěným postojům sexuálních pracovníků a aktivním zapojením žen ze sexbyznysu R-R usiluje o zahrnutí jejich pohledu do navrhované legislativy. Upozorňuje negativně na nastavená represivní opatření v zákoně aj. S cílovou skupinou probíráme případné změny v zákonech, informujeme ji o návrzích v oblasti prostituce. Podařilo se nám prosadit do posledního návrhu zákona o regulaci prostituce i některé změny, které více vyhovují cílové skupině. Snažíme se o uznání prostituce za práci.

» V rámci **prosazování práv cílové skupiny R-R** využívá i Mezinárodních dnů (např. 2. červen – International Whores Day, 17. prosinec – Mezinárodní den za ukončení násilí na sexuálních pracovnících a pracovnících) k upozornění širší veřejnosti na problematiku porušování práv a násilí v sexbyznysu. Od roku 2009 pořádá pochod s červenými deštníky (symbol boje za práva sexuálních pracovníků a pracovníků) k uctění památky zabitých sexuálních pracovníků a pracovníků. Na tuto problematiku se snaží upozornit i média.

» R-R se usiluje zavést **nové postupy v rámci PR** – např. v roce 2010 byl uspořádán „workshop

pro novináře“ s mezinárodní účastí pracovníků sítě SWAN, jehož náplní bylo i představení možností, jak komunikovat o tématu prostituce. R-R se snaží spolupracovat s médii (např. umožňuje za určitých podmínek reportáže z terénu, nabízí klientele možnost vyjádřit se k tématu atd.). Podařilo se nám navázat dobré kontakty s jednotlivými novináři, kteří mají zájem zpracovávat téma prostituce i z jiných úhlů pohledu, nejen z pohledu „šíření pohlavních chorob“.

» Dále se R-R snaží o **zavádění nových nestigmatizujících pojmů – sexuální pracovníce/ pracovník**, sexuální práce či sexbyznys, které lépe vystihují činnost osob poskytujících placené sexuální služby, a zvláště to, že se jedná o práci. A to nejen v rámci oboru a komunikace s institucemi, ale pokouší se prosadit nové pojmy i do médií.

Fotografie ze slideshow, kterou R-R nafotila v roce 2013 v rámci Světového dne prostitutek – International Whore's Day. Ten každoročně připadá na 2. června. Foto a námět Jan Losenický a Jana Poláková, R-R. Video najdete na: <http://www.youtube.com/watch?v=Q2GJLf7Mvx8>.

▲
Tým R-R v roce 2013.

Foto: Markéta Mathouser Malinová

Příloha VI

**Anotace
navštívených
zahraničních
organizací**

Anotace navštívených zahraničních organizací

Níže najdete krátký popis neziskových organizací z Německa a Nizozemí, které podobně jako R-R nabízejí pomoc ženám a některé i mužům ze sexbyznysu. Uvedené organizace jsme navštívili během dvou stází v roce 2012 a 2013 v rámci mezinárodního projektu *Ze sexbyznysu na trh práce*.

Německo

Doña Carmen

Organizace Doña Carmen hájí sociální a politická práva žen pracujících v sexbyznysu. Sídli ve Frankfurtu nad Mohanem přímo v „ulici lásky“ (Elbe Strasse). Doña Carmen byla založena v roce 1998 sexuálními pracovníci a je financována výhradně z darů od individuálních nebo firemních dárců, čímž si udržuje nezávislost na státních i jiných institucích.

Kromě podpory politických a společenských zájmů sexuálních pracovníc hájí práva migrantek, které v Německu pracují v sexbyznysu. Sdružení usiluje o prosazení prostituce jako regulérního zaměstnání. Ve spolupráci s provozovateli sexpodniků sdružení vypracovalo standardy kvality pro nevěstince. Sdružení se snaží organizovat prohlídky v nevěstincích pro zástupce politiků, místní církev i veřejnost, aby

tak vyvracelo některé mýty o sexbyznysu. Pro zahraniční sexuální pracovnice požaduje možnost řízeného přistěhovalectví. Organizace má poradenské centrum pro ženy a jejich rodiny, věnuje se terénní práci, osobnímu poradenství, poradenství pro děti a dospívající jiného než německého původu, krizové intervenci. Nabízí také kontakty na právníky, lékaře, různá školení, tlumočení pro ženy při jednání na úřadech apod.

» Kontakty: Doña Carmen e. V., Elbestraße 41, 60329 Frankfurt am Main; tel./fax: +49 069/76752880; e-mail: donacarmen@t-online.de; web: www.donacarmen.de

Tamara

Tamara existuje od roku 1987 a je křesťanskou organizací, která je financována církví. Cílovou skupinou organizace Tamara jsou ženy, které pracují v sexbyznysu, pracovat se chystají, nebo si chtějí najít jiné zaměstnání než práci v sexbyznysu. Tamara reaguje

na různé situace žen pomocí komplexních poradenských služeb. Spolu s pracovníci organizace mohou ženy rozvíjet nové perspektivy – jak profesionálně, tak osobně. Organizace pomáhá při pracovním uplatnění formou odborného vzdělávání

a kvalifikačních programů, dále při hledání bydlení a krátkodobého ubytování. Tamara také nabízí pomoc s podáním žádosti o finanční podporu, nebo při vypořádání dluhů. Tato organizace se zaměřuje na aktuální společenské problémy a vývojové tendence v oblasti prostituce. Spolupracuje s různými výbory města Frankfurt nad Mohanem a účastní se dalších projektů na národní úrovni. Ačkoliv je křesťanskou organizací, a to nás velmi zaujalo, je jedním z cílů organizace pomoci sexuálním pracovnícím profesionalizovat jejich práci. Novějším projektem Tamary je projekt s názvem **ProfiS**, kdy jsou organizovány workshopy a diskuze ohledně daní, povinností vůči finančnímu úřadu, občanských práv atd.

» Kontakty: Tamara, Alfred-Brehm-Platz 17, 60316 Frankfurt am Main; tel.: +49 069/943502–40, fax: 069/943502–45; e-mail: tamara@zefra.de; web: www.tamara-beratung.de

Kassandra

Organizace Kassandra byla založena v Norimberku roku 1987 ženami poskytujícími placené sexuální služby. Jedná se o jedinou instituci v Bavorsku, která nabízí služby ženám v sexbyznysu, ale i těm, které chtějí sexbyznys opustit, či bývalým prostitutkám. Organizace vznikla za účelem podpory právní a sociál-

ní rovnosti sexuálních pracovníc. Cílem organizace je informovat sexuální pracovnice ohledně jejich veřejných práv, ochrany těchto práv, ale také se zaměřuje na informování veřejnosti. Kassandra nabízí zdarma a anonymně pomoc a konzultace sexuálním pracovnícím. Usiluje o zlepšení pracovních a životních podmínek sexuálních pracovníc i o lepší povědomí veřejnosti o nich a o zajištění stejných práv, jako mají ostatní občané.

Celková nabídka služeb zahrnuje anonymní a osobní poradenství, individuální a skupinovou terapii, krizovou intervenci, poradenství při vstupu do sexbyznysu, zdravotní a právní poradenství, konzultace po telefonu, prostřednictvím internetu nebo osobně, streetwork, informace o pracovních právech

a povinnostech v Německu (pracovní poradenství), informace o právním a zdravotním zázemí, informace o kvalifikaci sexuálních pracovníc.

V rámci projektu OPERA – Orientieren Probieren ERfahren Ausbilden (Orientovat se, Zkoušet, Získat, Vyučit) nabízí organizace pomoc s odchodem ze sexbyznysu a hledáním nové práce – konzultace, školení v oblasti alternativních profesí, vlastní specifické kurzy atd.

» Kontakty: Kassandra e. V., U1: Haltestelle Lorenzkirche, 90402 Nürnberg; tel: +49 911/376527; e-mail: kassandra@kassandra-nbg.de; web: http://kassandra-nbg.de

Madonna

Sdružení Madonna bylo založeno v roce 1991 ve městě Bochum (Severní Porýní-Vestfálsko) bývalými sexuálními pracovníci a ženami z jiných profesí. V tradici hnutí sexuálních pracovníc jde o svépomocnou organizaci, která se snaží hájit jejich zájmy. Cílem organizace je tedy prosazovat rovnost pohlaví při práci v sexbyznysu a jiných výdělečných činnostech, trvalé zlepšování pracovních a životních podmínek sexuálních pracovníc a pracovníků, destigmatizace prostitutek a dekriminalizace prostituce.

Nabízí speciální služby a poradenství pro ženy, které chtějí v sexbyznysu pracovat, nebo zde pracovaly. Podporuje profesionalizaci sexuálních pracovníc a pracovníků. Organizace si zároveň klade za cíl poskytovat další vzdělávání veřejnosti o sociálních a právních podmínkách prostituce, podporuje a propaguje aktivity v rámci vymýcení diskriminace sexuálních pracovníc a pracovníků. Organizace je zapojena do řady národních i mezinárodních sítí, které se zabývají tématem sexbyznysu. Sdružení je finančně podporováno městem Bochum, prostředky Evropské unie i formou darů od jednotlivých přispěvatelů.

» Kontakty: Madonna, Alleestresse 50, 44793 Bochum; tel: +49 234 685750, e-mail: info@madonna-ev.de, web: www.madonna-ev.de

Dortmunder Mitternachtsmission e. V.

Organizace Dortmund Mitternachtsmission e. V. je nezisková organizace financovaná z veřejných darů, která byla založena v roce 1980 v Dortmundu a je odnoží britské organizace Midnightmission (spadá pod Diakonii). Tato organizace poskytuje poradenství sexuálním pracovnícím, dětem, nezletilým v oblasti prostituce a obětem obchodování s lidmi. Mezi jejími pracovníci najdete sociální, terénní pracovníky, dobrovolníky a také sexuální pracovníce, které nabízejí sexuální služby v klubech, bytech a barech.

Cílem sociální práce je pomoci klientkám dosáhnout zdravé a bezpečné cesty životem, a to bezpečně a beze strachu před finanční či emocionální tísní. Organizace je známa činností pro rovnost a bezpečí při výkonu sexuální práce, je známa jak v prostředí prostituce, tak ve veřejné sféře. Nabídky poradenství této organizace využívá stále více klientek. Již více než 600 jich díky organizaci Mitternachtsmission skončilo s prací v sexbyznysu. Tento údaj se datuje od roku 1986 až dosud. Mitternachtsmission radí

a pomáhá v otázkách partnerských neshod, problémů s rodiči a přáteli, dětmi, pomáhá hledat bydlení, doprovází na úřadech aj. Dále také poskytuje poradenství při hledání zaměstnání, programy reedukace, zpracování žádostí o zaměstnání a pomáhá při jednání s dalšími poradenskými institucemi (např. drogové poradenství). Řeší i otázky drogové závislosti a také odchodu ze sexbyznysu.

» Kontakty: Gisela Sohren, Dudenstrasse 2–4, 44137 Dortmund; tel.: +49 0231/144491; e-mail: mitternachtsmission@gmx.de; web: www.mitternachtsmission.de

Kober

Organizace Kober provozuje v Dortmundu pod Sdružením katolických žen sociální službu, která zahrnuje poradnu pro sexuální pracovníce, kavárnu a terénní práci. Slouží ženám, které pracují

v sexbyznysu, nebo z něj chtějí odejít. Nabídka služeb organizace je nízkoprahová, otevřená pro klientky z oblasti červených luceren. V organizaci Kober reagují na různé potřeby a požadavky klientek. Nově například nabízejí zdarma on-line poradenství, které je anonymní. Činnost organizace je zacílena na pouliční prostituci, priváty, a to hlavně v severní části města Dortmund. Pracovnice organizace Kober pracují pravidelně ve večerních a nočních hodinách přímo na ulicích, procházejí náměstí a restaurace ve městě. Svou činností se snaží zlepšit život žen pracujících v sexbyznysu. Usilují také o to, aby se ženy znovu začlenily do společnosti, snaží se o destigmatizaci prostituce. Práci zde vykonávají

sociální pracovníce, sociální pedagožky a psycholožky, které tedy svým klientkám poskytují poradenství, podporu, preventivní poradenství o bezpečnosti práce, pracovní poradenství, primární prevenci, dluhové a právní poradenství.

» Kontakty: Kristina Sturz, Nordstrasse 50, 44145 Dortmund; tel.: +49 0231/8610320; e-mail: kober@skf-dortmund.de; web: http://www.kober-do.de

Hydra

Organizace Hydra e. V. je poradnou a místem, kde se setkávají sexuální pracovníce. Hydra byla založena již v roce 1980. Na řízení této organizace se podílejí ženy, které provozují prostituci, společně se ženami i z jiných povolání. Hydra navíc poskytuje sexuálním pracovnícím šanci na zaměstnání přímo ve své organizaci. Hlavním cílem činnosti této organizace je odstranění společenské a právní diskriminace sexuálních pracovníc a uznání sexuální práce jako povolání. V roce 1985 bylo vybudováno a otevřeno poradenské centrum, které je financováno z veřejných prostředků. Hydra e. V. se z hlediska své činnosti zabývá právním postavením sexuálních pracovníc i politickým lobbiováním s cílem dekriminalizace

prostituce, dále tvorbou a distribucí pracovních materiálů zaměřených na prevenci HIV/AIDS a jiných pohlavně přenosných infekcí, poradenstvím pro migrantky (právní pojmy a problematika obchodování se ženami) apod. Věnují se také celostátnímu a mezinárodnímu síťování a partnerství s jinými organizacemi zaměřenými na stejnou problematiku (výměna zkušeností a know-how). Zaměřují se také na školení facilitátorů ohledně problematiky sexbyznysu (učitelé, lékaři, právníci, policisté a další profesní skupiny), starají se o publicitu a propagaci

problematiky prostituce, legalizace a regulace prostituce, vydávají pravidelné newslettery zacílené na klíčové aktéry a zainteresované subjekty (1krát za 3 měsíce). Pomáhají sexuálním pracovnícím s eventuálním uplatněním na trhu práce, v případě, že o to mají zájem. Organizace provozuje knihovnu zaměřenou na problematiku prostituce. Provozují tzv. svépomocnou skupinu (neboli skupinovou terapii), kde si klientky (sexuální pracovníce) navzájem předávají zkušenosti (např. jak odejít ze sexbyznysu, kde hledat práci atd.).

» Kontakty: Joanna Lesniak, stanice metra U1 Schlesisches Tor Köpenickerstraße 187/188 left side, 4 floor, D-10997 Berlin; tel.: +49 030/6110023, e-mail: j.lesniak@hydra-ev.org; web: http://www.hydra-berlin.de

Café Olga

Nízkoprahové centrum, které slouží ženám pracujícím v sexbyznysu od roku 1987, sídlí v Kurfürstenstraße, tedy v ulici, kde se mohou legálně nabízet sexuální služby na ulici. Centrum řeší otázku životní situace klientek, problematiku transgender, dále také ztrátu domova, násilí páchané na klientkách, zhoršení jejich životní a psychické situace, drogové závislosti klientek. Vedle poradny a terénní práce

nabízí kavárna klientkám i potravinovou pomoc, ošacení, možnost hygieny, možnost odpočinout si –

prospat se v samostatném pokoji po dobu otevření centra. Součástí nabízených služeb jsou i základní zdravotní služby zahrnující vyšetření na pohlavně přenosné infekce – centrum je vybaveno malou ordinací. Stále častěji nabízí kurzy pro sexuální pracovníce, které se rozhodly odejít ze sexbyznysu. Více než polovina žen z řad klientek kavárny pochází z východní Evropy.

» Kontakty: Michaela Klose, Kurfuerstenstraße 40, 10785 Berlin; tel.: +49 0302/628959; e-mail: info.olga@drogennotdienst.org; web: http://www.notdienstberlin.de

Neustart

Organizace Neustart je křesťanskou organizací, která sídlí v blízkosti Café Olga na Kurfürstenstraße, tedy v ulici, kde se mohou legálně nabízet sexuální služby na ulici. Nabízí: pomoc drogově závislým, pomoc pachatelům trestné činnosti a ženám v sexbyznysu. Služby zahrnují streetwork, asistenci, duchovní vězeňskou službu. Nízkoprahové zařízení Neustart má otevřeno několikrát v týdnu až do večerních hodin a je určeno pouze ženám pracujícím v sexbyznysu či drogově závislým.

Pracují zde dobrovolníci, kteří jsou k dispozici pro konzultace a poradenství. V centru je poskytováno základní jídlo a nápoje.

Neustart nabízí doprovod a nad rámec otvírací doby nabízí ženám a mužům pomoc při řešení obtížných životních situací. Doprovází k soudu, do nemocnice, na lůžkovou detoxikaci, léčbu, i pokud je klient ve výkonu trestu odnětí svobody.

» Kontakty: Tanja Kattaneke, Kurfürstenstraße 40, 10785 Berlin; tel.: +49 0302/6367458; e-mail: kattaneke@neustart-ev.de; web: <http://www.neustart-ev.de>

Nizozemí

Stichting Humanitas, Prostitutie Maatschappelijk Werk (PMW)

Sociální práce s prostitutkami (Prostitutie Maatschappelijk Werk) je jednou z řady služeb, která spadá pod Nadaci Humanitas. Od roku 1989 nabízí pomoc mužům a ženám, kteří pracovali nebo pracují v sexbyznysu. Ročně má v průměru 140 klientů. Asi polovina byla nucena k prostituci. V regionu Rotterdam koordinují integrovanou péči a pomoc obětem obchodu s lidmi (včetně zajištění azylového utajeného bydlení obchodovaným osobám). Realizují projekt Lucie, který zahrnuje prodej sošek (za 125 eur), a tím získávají finance na podporu klientů. Řeší problémy dluhů, bydlení, zajištění sociálních dávek, problémy s policií a právní i osobní potíže klientek. Jejich záměrem není dostat klientky ven z prostituční scény: Respektují prostituci jako proces. Podporují kohokoli, kdo chce pokračovat s prací v sexbyznysu, ale také toho, kdo se chystá z něj odejít.

Humanitas PMW sleduje legislativu vztahující se k prostituci a migraci. Imigrantský zákon se v Holandsku často mění. Humanitas PMW mapuje jeho poslední aktuální znění a vývoj. Poskytuje i poradenství k trvalému pobytu.

Služby organizace jsou nízkoprahové. Sociální pracovníci vykonávají terénní práci, navštěvují místa, kde jsou poskytovány sexuální služby – kluby, priváty, sex shopy, peep show a salony erotických masáží.

» Kontakty: Marja Bijl, Marije van Stempvoort, Pieter de Hoochweg 110, 3024BH, Rotterdam; tel.: +31 010-2211715, +31 06-57572218; e-mail: mbijl@stichtinghumanitas.nl; web: www.humanitaspmw.org

SPOT 46

Projekt SPOT 46 je iniciativou magistrátu v Haagu a jedním z jeho partnerů je organizace SHOP, sídlí ve stejné ulici a zaměřuje se na pomoc osobám ze sexbyznysu a obětem obchodování. SPOT 46 se snaží o upevnění pozice sexuálních pracovníků.

Nabízí poradenství v otázkách pracovního místa, bezpečí, profesionalizace práce v sexbyznysu, ale i v případech odchodu ze sexbyznysu atd. V centru zdarma a anonymně testují na PPI či zprostředkovávají PPI testy (prostřednictvím Regionálních center zdravotní péče). V centru je nabízeno finanční poradenství (např. pomoc se sestavením byznys plánu v sexbyznysu), dluhové poradenství, účetnictví, poradenství v oblasti pracovního práva, trvalého pobytu, právní poradenství. V centru pracují zkušení profesionálové hovořící několika jazyky. Centrum je nízkoprahové. Na základě konzultace konkrétního případu zprostředkují kontakty mezi dalšími organizacemi, jako je Regionální centrum zdravotní péče, GGD (místní zdravotnický ústav), obchodní komora, daňový úřad, policie nebo právníci. Klientky mohou využít mimo jiné následujících služeb: PC, čtecí koutek, nápoje (káva a čaj). Mohou využít nabídku workshopů či školení (např. jak žádat o práci, koučovací workshop – hledání dovedností, kurzy jógy aj.) a také se na nich podílet. Některé workshopy jsou vedeny aktivními či bývalými sexuálními pracovníci.

» Kontakty: Nieke van der Geld, Herengracht 46 A, 2511EJ Den Haag; tel.: +31 070-3457010, mobil: +31 06-81880705; e-mail: info@spot46.nl; web: <https://www.spot46.nl>

SOAIDS

SOAIDS Nizozemí poskytuje zdravotní výchovu a realizuje preventivní projekty. Jedním z projektů je i zaměření na skupinu sexuálních pracovníků a pracovníků. Zabývají se vytvářením informačních materiálů, síťováním s dalšími organizacemi věnujícími se problematice sexbyznysu, internetovým poraden-

stvím, lobbují za prosazování práv osob v sexbyznysu. Jsou koordinátorem sítě „zón tolerance“ pro pouliční segment sexbyznysu.

Hlavním cílem je zabránit šíření sexuálně přenosných infekcí. Zaměřují se na propagaci bezpečnějšího sexu. Pozornost je věnována i zachycení infekce v raném stadiu pomocí testování a screeningu. Mezi hlavní aktivity organizace patří tvorba a produkce tiskovin (informačních materiálů) a metodik. Poskytují podporu a poradenství, jsou činní ve výzkumu sociálních věd, epidemiologii a klinických projektech na poli PPI.

Sledují mezinárodní vývoj a vlivy na tuto oblast, vedou mezinárodní projekty. Organizace zaměstnává 80 profesionálů z různých prostředí. Jsou jedním z hlavních činitelů na poli kontroly PPI v Holandsku. Primárně jsou podporováni státem a dále také z různých nadačních fondů.

» Kontakty: Marianne Jonker, SOAIDS Nederland, Keizersgracht 390, 1016 GB Amsterdam; tel.: +31(0)206262669; e-mail: mjonker@soaids.nl; web: soaids.nl, aidsfonds.nl, stopaidsnow.nl

P&G292

P&G292 je iniciativou města Amsterdam a vznikl v roce 2008, a to i díky legalizaci prostituce. Město Amsterdam vycházelo z předpokladu, že pokud chtějí mít prostituci legální, potřebují podporovat zároveň i služby, které pomohou sexuálním pracovnícům a pracovníkům při jejich profesionalizaci. Hlavním cílem P&G292 je oslovit co nejvíce sexuálních pracovníků a posílit jejich sebedůvěru a postoje

k těmto aspektům: zlepšení zdraví, zlepšení sociálního a pracovního práva, detekce a prevence násilí a sexuálního zneužívání. Zakládá si na streetworku, důvěře žen, ochraně osobních údajů. Nabízí bezplatné a anonymní PPI/HIV testování, očkování proti hepatitidě typu B, informace o antikoncepci, informace o zaměstnání, příjmech, daních, dluzích a bydlení. Věnují se také zdravotnímu poradenství, vedou různé kurzy (jazykové, sebeobrany, PC gramotnosti, jak žádat o práci aj.), poskytují psychosociální podporu, praktické informace a rady.

P&G292 tvoří multidisciplinární tým zdravotních sester a sociálních pedagogů v prostituci a zdravotnictví městského úřadu města Amsterdam a dále sociální pracovníci z HVO-Querido. P&G292 úzce spolupracuje s různými agenturami na podporu sexuálních pracovníků. Společným cílem je posílení

postavení sexuálních pracovníků v rámci emancipační vize. P&G292 provozuje své služby a aktivity pro klientky přímo v centru města. Zázemí organizace využívají sexuální pracovníce, které pracují na různých místech v Amsterdamu, bez ohledu na jejich status pobytu.

» Kontakty: Mariska van Huissteden, Nieuwezijds Voorburgwal 292, 1012 RT Amsterdam; tel.: +31 020 531 8600, +31 06 10056024; e-mail: mvhuissteden@ggd.amsterdam.nl; web: <http://www.pg292.nl>

Realizační tým

Lucie

Veronika

Radka

Honza

Hana

Jana

Motto ROZKOŠE bez RIZIKA:

„Zdraví každého z nás ovlivňuje zdraví nás všech.

Nic neomlouvá páchání bezpráví a násilí na ženách a mužích v sexbyznysu.“

www.rozkosbezrizika.cz